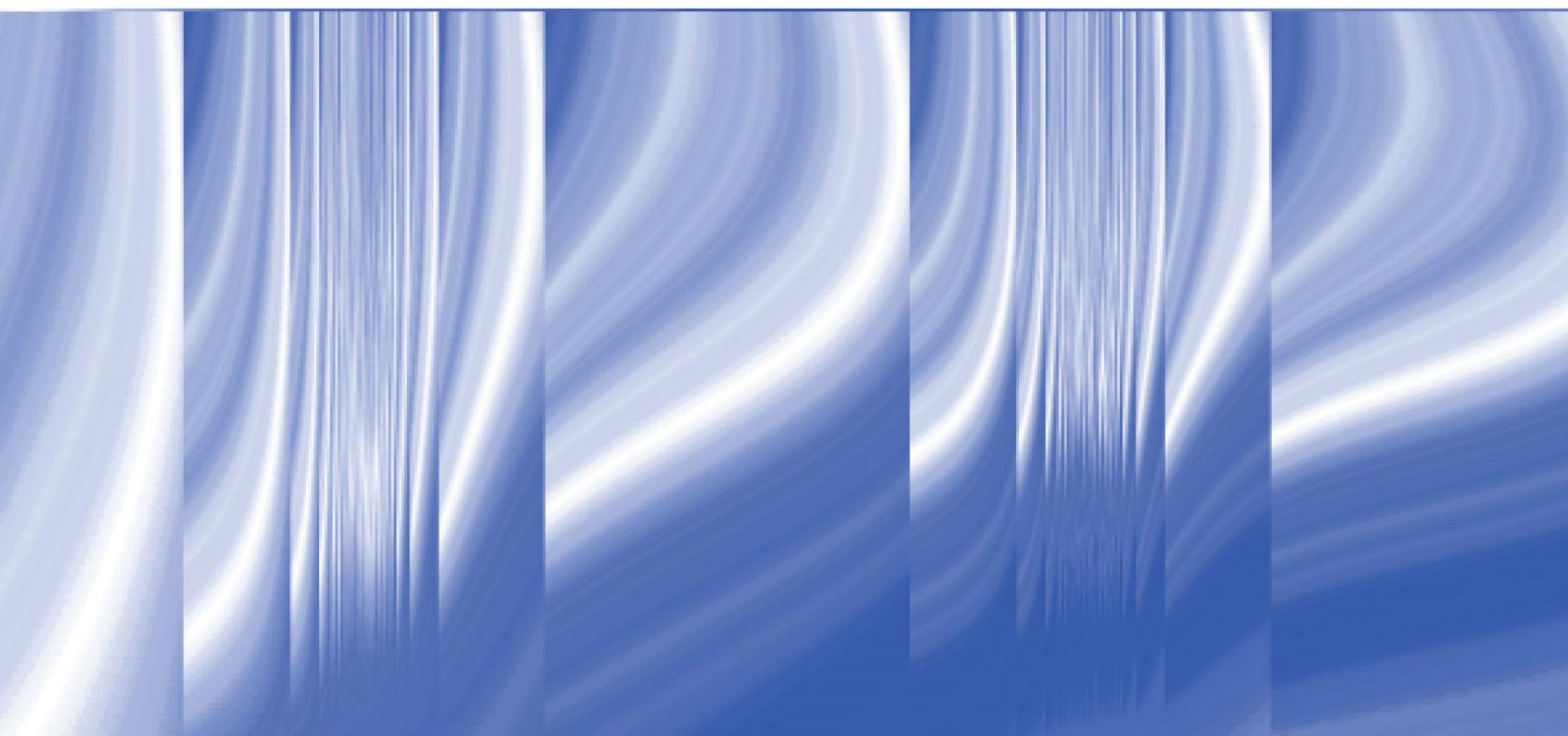

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

Izdajatelj:
Banka Slovenije.
Slovenska 35

1505 Ljubljana

Tel.: (01) 471 90 00
Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do sredine novembra 2019, razen če ni posebej navedeno drugače.

Uporaba in objava podatkov in delov besedila sta dovoljeni le z navedbo vira.

ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

KAZALO

POVZETEK	1
1 KLJUČNA TVEGANJA ZA FINANČNO STABILNOST	5
1.1 Dohodkovno tveganje	5
1.2 Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin	9
1.3 Makroekonomsko tveganje	14
1.4 Tveganje financiranja	18
1.5 Obrestno tveganje	21
1.6 Kreditno tveganje	24
2 ODPORNOST FINANČNEGA SISTEMA	33
2.1 Gospodinjstva in podjetja	33
2.2 Bančni sistem	40
2.3 Nebančne finančne institucije	51
3 MAKROBONITETNA POLITIKA	60
3.1 Namen makrobonitetne politike	60
3.2 Makrobonitetni ukrepi Banke Slovenije	60
4 TEMATSKA SEKCIJA: IZZIVI BANČNEGA SISTEMA DANES IN V PRIHODNJE	69
4.1 Vpliv in uporaba finančnih tehnologij (FinTech) v bančnem sistemu	69
4.2 Razvoj spremljanja podnebnih tveganj v bančnem sistemu	72
4.3 Odpornost bančnega sistema na kibernetska tveganja	76
5 PRILOGA	79

Kazalo okvirjev

Okvir 1.1:	Rahljanje kreditnih standardov bank za potrošniško kreditiranje	27
Okvir 1.2:	Vintage analiza kreditnega portfelja fizičnih oseb	31
Okvir 1.3:	Povpraševanje podjetij po posojilih na podlagi ankete bank	38
Okvir 1.4:	Sistemska likvidnostno tveganje	44
Okvir 1.5:	Razmere na kapitalskih trgih	58
Okvir 1.6:	Makrobonitetni ukrepi na področju kreditiranja prebivalstva	61
Okvir 1.7:	Makrobonitetni instrumenti v drugih državah Evropskega gospodarskega prostora	65

POVZETEK

V prvem delu Poročila o finančni stabilnosti izpostavljamo ključna sistemska tveganja za finančno stabilnost v Sloveniji v letu 2019, v drugem delu pa pojasnimo, kakšna je odpornost oziroma ranljivost finančnega sistema na opredeljena sistemska tveganja. V tretjem delu predstavimo makrobonitetni instrumentarij Banke Slovenije, katerega cilji so povečanje odpornosti finančnega sistema ter preprečevanje in zmanjševanje kopičenja sistemskih tveganj, s čimer se zagotavlja trajnostni prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti. V Poročilu o finančni stabilnosti v tematskem delu predstavljamo tudi mnenje bank glede vpliva novih finančnih tehnologij (FinTech) ter podnebnih in kibernetičnih tveganj kot pomembnih izzivov za bančni sistem danes in v prihodnje.

Ključna tveganja za finančno stabilnost

V drugem in tretjem četrtletju 2019 so bila ključna sistemska tveganja za finančno stabilnost ocenjena kot **povečana ali zmerna s tendenco naraščanja**. Dohodkovno tveganje je postalo ocenjeno kot povečano predvsem zaradi povečane negotovosti glede ustvarjanja stabilnega prihodka kot enega od ključnih izzivov v bančnem sistemu. Povečano ostaja tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin predvsem zaradi visoke rasti cen stanovanjskih nepremičnin v zadnjih letih, vendar se tveganje zmanjšuje. Tveganja za finančno stabilnost izhajajo tudi iz makroekonomskega okolja, in sicer predvsem iz negotovosti v mednarodnem okolju in ohlajanja gospodarske aktivnosti tudi v Sloveniji. Kreditno tveganje je ocenjeno kot nizko zaradi uspešnega znižanja nedonosnih izpostavljenosti v zadnjih letih, vendar ga izpostavljamo zaradi rahljanja kreditnih standardov pri potrošniških posojilih, ki bi brez ukrepov Banke Slovenije na tem področju lahko prispevali k ponovnemu poslabšanju kakovosti portfelja. Na tem mestu poudarjamo štiri ključna sistemska tveganja, vsa sistemska tveganja za finančno stabilnost pa prikazujemo v Tabeli.

Dohodkovno tveganje je ocenjeno kot povečano zaradi vztrajanja okolja nizkih obrestnih mer in pričakovanja manj ugodnih razmer za ustvarjanje neto obrestnih prihodkov bank. Pogoji za doseganje in ohranjanje dobičkonosnosti se zaostrejejo. Dobičkonosnost bančnega sistema je visoka predvsem zaradi visokih neobrestnih prihodkov in neto sproščanja oslabitev in rezervacij pri bankah. Neto obrestna marža je nižja kot prej, pri ustvarjanju neto obrestnih prihodkov pa bodo imeli najpomembnejšo vlogo obrestni prihodki iz posojil bank nebančnemu sektorju, ki naraščajo počasneje, kot je bilo pričakovano pred enim letom. V okolju nizkih obrestnih mer in ob ohlajanju gospodarske rasti bo dobičkonosnost bank v prihodnje tako odvisna od kreditne aktivnosti bank ne samo pri gospodinjstvih, ampak predvsem pri podjetjih. Pomemben dejavnik visoke dobičkonosnosti bank, neto sproščanje oslabitev in rezervacij, ob ohlajanju gospodarske rasti ni vzdržen. V letu 2019 so se operativni stroški ponovno povečali.

Tabela: Prikaz tveganj Banke Slovenije za slovenski bančni sistem

Sistemska tveganja	Ocena tveganja						Tendenci sprem. tveganja	Ocena tveganj v Q3 2019	Tendenci sprem. tveganja
	v Q1 2018	v Q2 2018	v Q3 2018	v Q4 2018	v Q1 2019	v Q2 2019			
Dohodkovno tveganje							↑		↑
Tveganje, ki izhaja iz nepremičninskega trga							↓		↓
Makroekonomsko tveganje							↑		↑
Tveganje financiranja							→		→
Obrestno tveganje							→		→
Kreditno tveganje							→		→
Tveganje, ki izhaja iz lizing družb							↑		↑
Solventnostno tveganje							→		→

Barvna lestvica:

nizko	zmerno	povišano	visoko
-------	--------	----------	--------

Opomba: Podatki, na katerih temelji ocena tveganja za solventnost in tveganja okužbe ter velike izpostavljenosti za Q3, še niso na voljo, zato je ocena teh tveganj enaka Q2 2019.

Vir: Banka Slovenije.

Z ohlajanjem gospodarstva in poslabšanjem razmer na trgu dela bi se lahko zmanjšala tudi sposobnost gospodinjstev za odplačevanje posojil. S sprejemom makrobonitetnih ukrepov Banke Slovenije na področju kreditiranja prebivalstva se je to tveganje zmanjšalo. Rast cen stanovanjskih nepremičnin je bila v zadnjih letih visoka, v letu 2019 pa se je z ohlajanjem gospodarske rasti začela umirjati. Ocenjujemo, da so cene nepremičnin blizu ravnovesne ravni in niso precenjene, rast cen pa se bo v prihodnje ob nižjih stopnjah verjetno nadaljevala. Neravnovesje med ponudbo in povpraševanjem na trgu je še vedno prisotno. Tveganje za bančni sistem, ki izhaja iz trga nepremičnin, ostaja ocenjeno kot povečano, vendar je rast stanovanjskih posojil zmerna in stabilna, izpostavljenost bančnega sektorja do gradbeništva pa nizka.

Negotovosti v mednarodnem okolju se še naprej povečujejo, kar se kaže v šibkejši rasti slovenskega gospodarstva. Rast gospodarske aktivnosti v evroobmočju se z upadom rasti svetovne trgovine ter negotovostjo glede izstopa Združenega kraljestva iz EU upočasnjuje in se bo po napovednih in kazalnikih zaupanja tudi v prihodnje. V Sloveniji so bile gospodarske razmere v tekočem letu dobre; gibanja na trgu dela so ob rasti plač in zasebne potrošnje ostala ugodna, dolg države se je znižal, inflacija krepila. Z nadaljnjim ohlajanjem gospodarstva se lahko gospodarske razmere poslabšajo in tveganja za bančni sistem povečajo. Ocenjujemo, da so tveganja za bančni sistem, ki izhajajo iz mednarodnega okolja, kljub temu zmerna, vendar se povečujejo.

Kreditno tveganje v bančnem sistemu je sicer ocenjeno kot nizko, vendar je segment potrošniških posojil pred uvedbo makrobonitetnih ukrepov predstavljal vir tveganj. Potrošniška posojila predstavljajo manjši delež kreditnega portfelja bank, vendar so zaradi visoke rasti v zadnjih letih hitro pridobila pomen. Povprečna višina potrošniškega posojila se je v zadnjih letih močno povečala, ročnosti, ki so bile v primerjavi z drugimi državami EU med najdaljšimi, pa so se še podaljševale. Možni vir kreditnega tveganja predstavlja tudi hitra rast posojil tujini, ki naj bi se nadaljevala tudi v prihodnje. Slovenski bančni sistem je na devetem mestu med državami EU po deležu nedonosnih izpostavljenosti (NPE), vendar med državami z največjim znižanjem tega deleža v zadnjih dveh letih in pol. V letu 2019 so banke še dodatno znižale NPE pri podjetjih, s čimer se je zmanjšala obremenjenost portfelja s slabimi naložbami iz preteklosti. Nastajanje NPE iz novih posojil je majhno. Dejanska kakovost tega portfelja in uporabljeni kreditni standardi bodo vidni šele z ohlajanjem gospodarstva.

Odpornost gospodinjstev in podjetij, bančnega sistema ter nebančnih finančnih institucij

Finančni položaj gospodinjstev, h katerim se banke v zadnjih letih vse bolj usmerjajo, je bil doslej dober, vendar bi se ta značilnost s hitrim naraščanjem potrošniških posojil lahko začela spreminjati. Gospodinjstva so kljub nizkim obrestnim meram naklonjena varčevanju, investicije pa ostajajo nizke. Na odpornost gospodinjstev vpliva majhen delež lastnikov nepremičnin s hipoteko, ki je tudi zaradi visoke stopnje lastništva med nižjimi v evroobmočju. Po drugi strani prav to dejstvo kaže na potencialno višjo zadolženost posameznikov, ki imajo hipotekarno ali drugo posojilo. V primeru nadaljnjega ohlajanja makroekonomskega okolja in posledično poslabšanja razmer na trgu dela se lahko ranljivosti pokažejo predvsem pri gospodinjstvih z dohodki, nižjimi od povprečne plače, ki jim je bila odobrena več kot polovica novih potrošniških posojil v letu 2018.

Podjetja bi lahko zaradi nizke zadolženosti, visokih dobičkov in visoke likvidnosti sama uspešno absorbirala morebitne šoke iz zunanjega okolja, kar bi omejilo njihov prenos v bančni sektor. Financiranje podjetij se od druge polovice leta 2018 zmanjšuje, in sicer najbolj pri komercialnih kreditih. Zmanjšuje se tudi pritok lastniškega kapitala. Glede na ohlajanje gospodarske rasti in manjše povpraševanje, še posebej v predelovalnih dejavnostih, je to pričakovano. Zaradi manjšega financiranja podjetij pri domačih bankah kot v preteklosti je pri slednjih manjši tudi potencial za ustvarjanje obrestnih prihodkov. Odpornost podjetij na morebitne šoke se kaže v presežni likvidnosti, ki jo podjetja uravnavajo tudi z rastjo posojil tujini. Z ohranjanjem okolja nizkih obrestnih mer ostaja breme odplačevanja dolgov za podjetja nizko.

Kapitalska ustreznost bančnega sistema je razmeroma dobra, kar krepi sposobnost za pokrivanje izgub ob morebitnih stresnih situacijah, vendar so razlike med bankami precejšnje. Z ohlajanjem gospodarske rasti bo ustvarjanje dobička za banke izziv, zato bo pomembna premišljena razdelitev dobička, še posebej pri bankah z nižjimi kapitalskimi presežki. V Banki Slovenije ugotavljamo odpornost bančnega sistema tudi z makro stresnimi testi, ki kažejo, da je bančni sistem stabilen, saj tako po osnovnem kot tudi po stresnem scenariju izkazuje primerno kapitalsko ustreznost.

Odpornost bančnega sistema proti tveganju, ki izhaja iz ročnostne neusklajenosti naložb in obveznosti, je zaradi visoke likvidnosti dobra. Razlike med bankami v sposobnosti pokrivanja neto likvidnostnih odlivov so sicer precejšnje, vendar imajo banke ob tem možnost pridobivanja stroškovno ugodnega dodatnega financiranja pri Evrosistemu.

Banke so pred kreditnim tveganjem zavarovane z dobro pokritostjo NPE z oslabitvami in zavarovanji, neoslabljeni del NPE je dobro pokrit z regulatornim kapitalom. Pozornost vzbuja nizka pokritost celotnih izpostavljenosti z oslabitvami, ki je na zgodovinsko nizki ravni in je predvsem posledica zmanjševanja deleža NPE v celotni izpostavljenosti bank. Ohlajanje gospodarske rasti praviloma povzroči naraščanje NPE, zaradi česar bo lahko v začetnem obdobju pokritosti povečanih NPE z oslabitvami nižja od sedanjih.

Odpornost nebančnega finančnega sistema, ki predstavlja četrtno slovenskega finančnega sistema, je razmeroma visoka, vendar se na nekaterih področjih tveganja krepijo. Okolje nizkih obrestnih mer predstavlja za zavarovalnice pomembno tveganje, vendar zavarovalnice poslujejo dobro, kar se kaže v rasti zbranih bruto premij, bilančne vsote in dobička. Tudi kapitalska ustreznost ostaja primerna. Okolje nizkih obrestnih mer negativno vpliva na poslovanje pokojninskih družb in skladov predvsem na področju zajamčenih skladov, saj naložbeno tveganje nosijo upravljalci skladov. Odpornost liziških družb ostaja dobra, kar se kaže v nadaljnji rasti celotnega dobička, v izboljšanju razmerja med kapitalom in posojili ter v dodatnem znižanju deleža terjatev v zamudi nad 90 dni. Ohlajanje gospodarstva se sicer že kaže v znižanju rasti novih poslov liziških družb, na kar vpliva tudi krepitev bank pri ponujanju poslov finančnega najema. Tudi odpornost vzajemnih skladov ostaja dobra, saj jim struktura naložb zagotavlja zadostno likvidnost, naklonjenost varčevalcev do varčevanja v vzajemnih skladih pa ostaja stabilna.

Makrobonitetna politika in makrobonitetni ukrepi Banke Slovenije

Makrobonitetna politika deluje primarno preventivno, da zagotovi stabilnost finančnega sistema. Makrobonitetna politika pri tem zasleduje dva ključna cilja, tj. okrepiti odpornost finančnega sistema in omejiti kopičenje sistemskih tveganj. Nabor makrobonitetnih instrumentov je odvisen od vrste neravnovesij in šokov, ki jih je treba obravnavati. Zaradi primarno preventivnega značaja je treba makrobonitetno politiko razlikovati od politik upravljanja ali reševanja finančnih kriz. Makrobonitetne ukrepe je tako treba sprejeti pravočasno, preden bi se tveganja lahko pokazala v kreditnem portfelju bank. Za opravljanje makrobonitetnega nadzora nad bankami je v Sloveniji v skladu z Zakonom o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema (ZMbNFS) pristojna in odgovorna Banka Slovenije.

Banka Slovenije je zaradi povečanih tveganj za finančno stabilnost v novembru 2019 delno spremenila makrobonitetni ukrep za kreditiranje prebivalstva iz priporočila v zavezujoč ukrep. Ta določa, koliko stanovanjskega ali potrošniškega posojila največ lahko banke odobrijo glede na dohodek posojilojemalca (DSTI), najvišjo dovoljeno ročnost potrošniških posojil in za banke najvišji dovoljeni delež odstopanj (izjem) od teh omejitev. Omejitve, ki se nanaša na to, koliko stanovanjskega ali potrošniškega posojila največ lahko banke odobrijo glede na zavarovanje (LTV), je ostala v obliki nezavezujočega priporočila. Ukrep naslavlja predvsem potrošniška posojila. Manjši učinek pričakujemo tudi pri stanovanjskem kreditiranju. Pričakujemo, da se bo z uvedbo ukrepa visoka rast potrošniških posojil znižala, njihova ročnost pa skrajšala. Makrobonitetne ukrepe za kreditiranje prebivalstva je sicer uvedla večina evropskih držav.

Proticiklični kapitalski blažilnik je namenjen omejevanju cikličnih sistemskih tveganj in prispeva k blažitvi in preprečitvi čezmerne rasti kreditiranja in čezmerne finančnega vzvoda. Namen blažilnika je zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami, kadar je čezmerna rast kreditiranja povezana s povečevanjem tveganj v sistemu kot celoti. Na podlagi kazalnikov morebitnih neravnovesij v bančnem sistemu, ki izvirajo iz čezmerne rasti kreditiranja gospodarstva in ekspertne presoje, ostaja vrednost blažilnika vse od njegove uvedbe nespremenjena pri 0 % skupne izpostavljenosti tveganjem.

Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke (DSPB) prispeva k doseganju vmesnega cilja makrobonitetne politike »omejevanje sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud z namenom zmanjšanja moralnega hazarda«. DSPB je Banka Slovenije prvič identificirala v letu 2015, ko je opredelila tudi prehodno obdobje za izpolnitev kapitalskega blažilnika, in sicer od 1. 1. 2019. Ob preverbi izpolnjevanja meril za DSPB v letu 2019 je Banka Slovenije identificirala eno sistemsko pomembno banko več, medtem ko so banke, ki so bile kot DSPB identificirane že v preteklih letih, ostale uvrščene v iste razrede in ohranile v preteklem letu opredeljeno višino blažilnika.

Tveganje čezmernega neskladja v ročnostni vrzeli med naložbami in obveznostmi ter nelikvidnosti trenutno obravnavata dva makrobonitetna ukrepa. Prvi ukrep zahteva, da banke izračunajo in Banki Slovenije dnevno poročajo dva koeficienta likvidnosti, količnik likvidnosti prvega razreda in količnik likvidnosti drugega razreda. Ukrepi bo prenehali veljati 1. 4. 2020. Drugi ukrep priporoča minimalno raven razmerja med posojili in vlogami (GLTDF). Uveden je bil leta 2014, od januarja 2018 se uporablja kot priporočilo, njegov namen pa je bil upočasniti dinamiko zniževanja razmerja med krediti in vlogami v bančnem sistemu in tako izboljšati (oslabljeno) posredovanje finančnih sredstev nebančnemu sektorju. V prihodnje bi bil smiseln razmislek o potencialni nadgradnji instrumenta, ki bi signaliziral, kje je zdrava zgornja meja razmerja LTD na ravni posamezne banke.

Izzivi v bančnem sistemu danes in v prihodnje

V tematski sekciji predstavljamo vpliv novih finančnih tehnologij (FinTech) ter podnebnih in kibernetskih tveganj na bančni sistem kot pomemben izziv za danes in v prihodnje. Analiza temelji predvsem na rezultatih »ankete o prihodnjih izzivih v bančnem sistemu«, ki jo je Banka Slovenije izvedla v oktobru 2019, zato to poglavje predstavlja predvsem pogled bank na obravnavano tematiko. V anketi smo banke spraševali o vplivu novih finančnih tehnologij, podnebnih in kibernetskih tveganjih, spraševali smo jih tudi o morebitni uvedbi ležarin na vloge prebivalstva. Ta del odgovorov bomo predstavili v okviru širše analize predvidoma v začetku leta 2020.

Digitalizacija in uvajanje novih finančnih tehnologij (FinTech) prinaša napredek, hkrati pa predstavljajo podjetja FinTech za banke konkurenčni pritisk in s tem vplivajo tudi na njihove poslovne modele. S konkurenčnim pritiskom s strani podjetij FinTech se srečuje večina bank, nekatere pa so sklenile tudi komercialna partnerstva, da bi lahko na trgu ponudile nove izdelke in storitve. Banke namenjajo vse več sredstev za razvoj novih produktov, ki temeljijo na novih finančnih tehnologijah, a se predvidoma usmerjajo predvsem v že dobro uveljavljene tehnologije. Banke, ki uvajajo tehnološke inovacije v svoje poslovne procese in poslovne modele, s tem postajajo vse bolj konkurenčne tako drugim bankam na trgu kot tudi podjetjem FinTech.

Finančni sistem je podnebnim tveganjem izpostavljen in se bo moral prilagoditi nujni energetski tranziciji v nizkoogljično gospodarstvo. Tveganja za finančno stabilnost, ki izhajajo iz podnebnih sprememb, se v zadnjih letih povečujejo, predvsem jih spremlja negotovost. Podnebna tveganja izhajajo iz ekstremnih vremenskih razmer ali pa iz sprememb okoljske politike, preferenc potrošnikov ali tehnologije. Z vidika doseganja okoljskih ciljev so tveganja v Sloveniji nizka. Tudi v bančnem sistemu so tveganja ocenjena kot nizka, če upoštevamo le izpostavljenosti do dejavnosti z visokim ogljičnim odtisom, če pa vključimo tudi izpostavljenosti do gospodinjstev, so razmeroma pomembna. Zavedanje o pomenu trajnosti in obstoju podnebnih tveganj je v bankah visoko, vendar predvsem na načelni ravni. S povečevanjem pomena podnebnih sprememb bo potreben vse hitrejši razvoj na tem področju, in sicer predvsem pri trajnostnem financiranju v okviru vsesplošnih pobud k zeleni rasti.

Banke so razmeroma dobro usposobljene za odvrčanje kibernetskih napadov, njihova sposobnost ublažiti posledice tovrstnih napadov, če bi do njih vendarle prišlo, pa je pomanjkljiva. Banke sicer menijo, da se s kibernetskimi napadi in incidenti srečujejo in jih uspešno rešujejo s tehničnimi sredstvi, kot so požarne pregrade, sistemska programska oprema za zaščito pred vdori ali škodljivo kodo. Večina bank vsaj enkrat letno izvede tudi različne scenarije kibernetskih napadov. Kljub temu se srečujejo z zastarelostjo informacijskih sistemov in imajo premalo nadzora nad zunanjimi izvajalci ter dobavitelji IT-storitev.

1 KLJUČNA TVEGANJA ZA FINANČNO STABILNOST

V prvem delu Poročila o finančni stabilnosti predstavljamo ključna tveganja za finančno stabilnost v letu 2019. Ključna tveganja so predstavljena po vrstnem redu tveganj, in sicer od največjega do najmanjšega, kot so ocenjena v Prikazu tveganj (Tabela na str. 1). Čeprav si tveganja sledijo od največjega do najmanjšega, sta njihov pomen in razsežnost vpliva na bančni sistem lahko drugačna. Sistemska tveganja so med seboj tudi prepletena, saj npr. makroekonomsko tveganje in tveganje, ki izhaja iz trga nepremičnin, vplivata na celoten finančni sistem in s tem na razvoj tveganj v bankah.

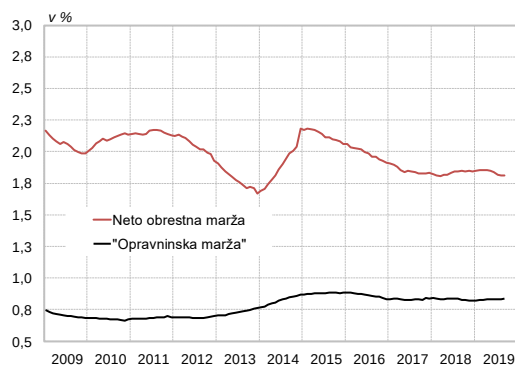
1.1 Dohodkovno tveganje

Dohodkovno tveganje je ocenjeno kot povečano s tendenco naraščanja, saj se pogoji za doseganje in ohranjanje dobičkonosnosti ob vztrajanju okolja nizkih obrestnih mer zaostrejejo. Dinamika rasti obrestnih prihodkov je počasnejša od pričakovanega, povečevanje neto obrestnih prihodkov pa je nestabilno. Zaradi gospodarskega ohlajanja se kreditna rast povišuje počasneje od pričakovanj. Banke so že v letu 2018 sicer dosegle zgodovinsko najvišji dobiček. V letu 2019 se je dobiček še povečal in v prvih treh četrtletjih leta 2019 že skoraj dosegel lanskega. Dejavniki, ki so ključno prispevali k povečanju dobička, so zlasti višji neobrestni prihodki, neto sproščanje oslabitev in rezervacij in pozitivna rast neto obresti. V zaostrenih pogojih za banke, tj. v okolju nizkih ravni obrestnih mer in ohlajanja gospodarske rasti, bo dobičkonosnost bank v prihodnje zelo odvisna od obsega kreditne aktivnosti, ustvarjanja stabilnih neobrestnih prihodkov, obvladovanja operativnih stroškov ter obvladovanja kreditnih tveganj.

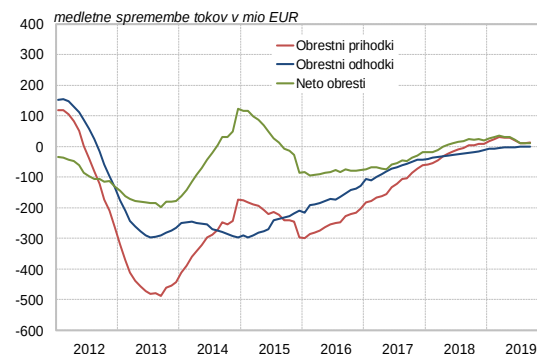
Neto obrestna in neto neobrestna marža

Neto obrestna marža v zadnjih letih zaostaja za dolgoročnim povprečjem, ob vztrajanju okolja nizkih obrestnih mer bodo banke težko vzdrževale tudi sedanje ravni neto obrestne marže.¹ Potem ko se je neto obrestna marža v letu 2018 stabilizirala, se je v letu 2019 znižala in septembra znašala 1,81 %. Razpršenost neto obrestne marže po bankah se je, potem ko se je več let zmanjševala, v zadnjih dveh letih nekoliko povečala, kar kaže na to, da se v osrednjem delu razlike med bankami nekoliko povečujejo.

Slika 1.1: Neto obrestna marža in opravninska marža v bančnem sistemu

Slika 1.2: Spremembe obsega obrestnih prihodkov, obrestnih odhodkov in neto obresti

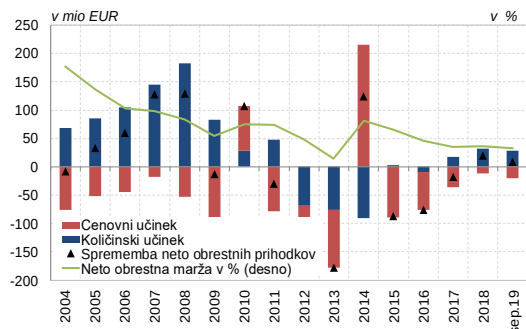
Opomba: Na sliki levo so marže izračunane za vsakokratno enoletno obdobje. Prikazan je najpomembnejši in najmanj volatilen del neobrestnih prihodkov, tj. neto opravnine na povprečno bilančno vsoto.

Vir: Banka Slovenije.

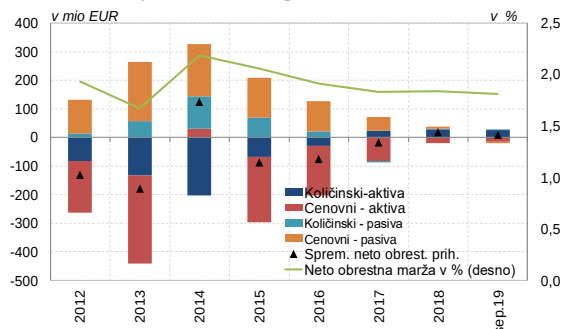
Na rast neto obrestnih prihodkov imajo v okolju nizkih obrestnih mer prevladujoč vpliv količinski dejavniki, zato bo morebitno ohlajanje gospodarstva pomembno vplivalo na njihov obseg. V letih 2018 in 2019 so količinski dejavniki prevladovali nad cenovnimi in vplivali na pozitivno rast neto obrestnih prihodkov. Krepitev posojilne aktivnosti bank sicer manj prispeva k zviševanju rasti neto obrestnih prihodkov bank, kot bi lahko pričakovali. Zaradi vztrajanja okolja nizkih obrestnih mer in zapadanja bolj donosnih naložb iz preteklosti je rast obrestnih prihodkov iz posojil zmerna, skupna rast obrestnih prihodkov z 1,6 % pa nizka. Obrestni odhodki bank so se zaradi zgodovinsko nizke ravni obrestnih mer in povečevanja vlog na vpogled znižali na minimalno raven.

¹ Neto obrestna marža na obrestonosno aktivo je v obdobju od leta 2001 do 2018 znašala 2,39 %.

Slika 1.3: Prispevek količinskih in cenovnih dejavnikov k spremembi neto obrestnih prihodkov in neto obrestna marža

Slika 1.4: Spremembe obsega neto obrestnih prihodkov bank, razčlenjene na količinske in cenovne dejavnike akt. in pasivne strani

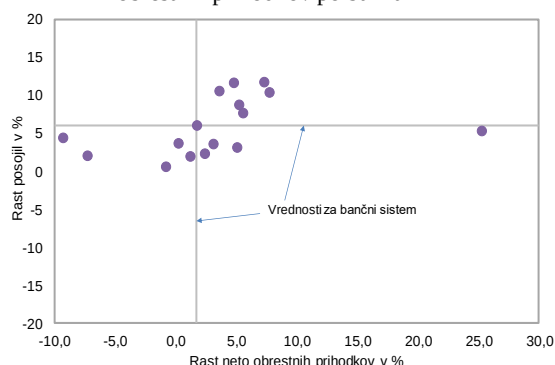

Opomba: Na sliki desno so upoštevane 12-mesečne drseče vsote obrestnih prihodkov/odhodkov, za enako obdobje je izračunana tudi neto obrestna marža.

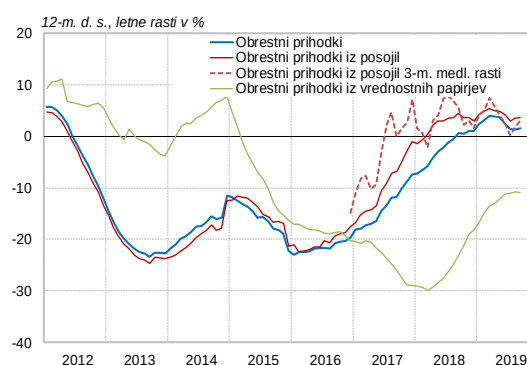
Vir: Banka Slovenije.

Obrestni prihodki iz posojil bank nebančnemu sektorju bodo tako imeli najpomembnejšo vlogo pri ustvarjanju pozitivne rasti (neto) obrestnih prihodkov. Učinki, ki izvirajo iz prihodkovne strani, bodo v prihodnje odločilno vplivali na gibanje neto obrestnih prihodkov.² Rast obrestnih prihodkov je nizka, septembra 2019 je znašala le 1,6 % medletno. Postopno povečevanje deleža posojil v obrestovani aktivni ter osredotočanje bank na bolj donosna potrošniška posojila je v zadnjem obdobju ugodno vplivalo na obrestne prihodke. Kljub temu pa banke težko nadomeščajo donosnejše oblike naložb iz preteklosti z enako donosnimi.

Slika 1.5: Rast posojil nebančnemu sektorju in rast neto obrestnih prihodkov po bankah

Slika 1.6: Vrste obrestnih prihodkov

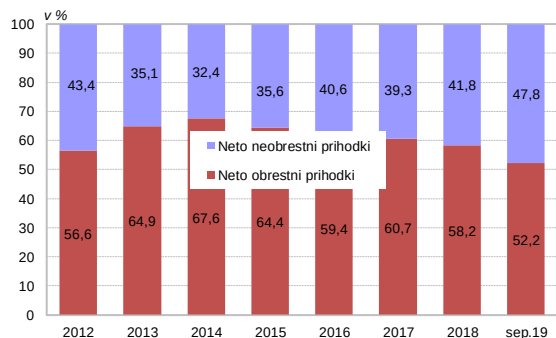

Vir: Banka Slovenije.

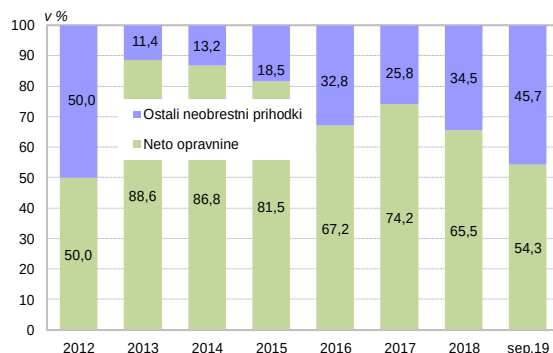
Šibko rast neto obrestnih prihodkov banke delno nadomeščajo z aktivnejšim pristopom k ustvarjanju neobrestnih dohodkov. Neto neobrestna marža se je letos zaradi visoke rasti neobrestnih prihodkov povečala. Neto neobrestna marža se je septembra 2019 (na enoletni ravni) zvišala na 1,47 %. Obseg skupnih neobrestnih prihodkov v bančnem sistemu in posledično ravni neobrestne marže v dolgoročnem obdobju precej nihajo. Izrazito višji neobrestni prihodki, zlasti pri nekaterih največjih bankah, so bili posledica več dejavnikov, kot so npr. izplačila dividend, prevrednotenj delnic in terjatev bank do podjetij in prodaj premoženja. Banke so sicer nadaljevale tudi povečevanje bolj stabilnega dela neobrestnih prihodkov, ki izvirajo iz neto opravnin, njihova rast je presegala rast povprečne bilančne vsote. Rast neto opravnin bank odseva aktivnejšo politiko bank pri ustvarjanju in uvajanju različnih novih paketov in zviševanja cen. Banke skušajo z aktivnejšo politiko nadomeščati šibko rast neto obrestnih prihodkov in omiliti trenutne neugodne dohodkovne učinke okolja nizkih obrestnih mer. Neto opravnine bank, ki predstavljajo največji in najstabilnejši del neobrestnih prihodkov bank, so se v prvih devetih mesecih medletno povečale za 5,4 %. Neto opravninska marža bank je bila razmeroma stabilna. Po drugi strani se je delež neto opravnin v neobrestnih prihodkih v zadnjih dveh letih zmanjšal zaradi že omenjenega povečanja ostalih neobrestnih prihodkov.

² Na strani aktive so v letih 2018 in 2019 na povečanje neto obresti najbolj vplivali pozitivni količinski učinki iz naslova posojil. Po drugi strani so bili cenovni učinki iz aktive v obeh letih še vedno negativni, in sicer predvsem učinki iz naslova zmanjšanja donosov na vrednostne papirje. Banke večino obrestnih prihodkov ustvarijo s posojili, do septembra v zadnjem enoletnem obdobju za 84 %, z vrednostnimi papirji pa 11 %, le manjši del pa z drugimi, predvsem likvidnimi oblikami naložb.

Slika 1.7: Neto obrestni in neto neobrestni prihodki v bruto dohodku bank

Slika 1.8: Neto opravnine in drugi neobrestni prihodki v neobrestnih prihodkih bank

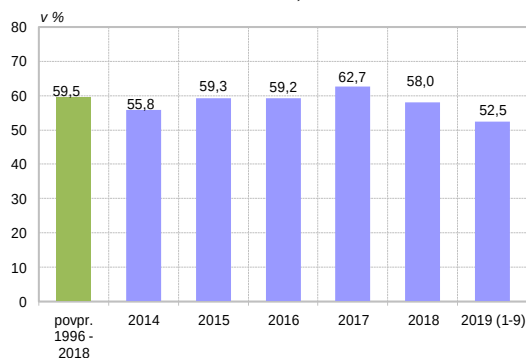
Vir: Banka Slovenije.

Dohodkovno tveganje je prisotno v celotnem evroobmočju. Neto obrestna in neto neobrestna marža v slovenskem bančnem sistemu sta v mednarodnih primerjavah med višjimi. Neto obrestna marža ima v zadnjih letih v evropskih državah trend zniževanja. Neto obrestna marža slovenskih bank je v letu 2018 presegala srednjo vrednost primerjanih držav EU 28 (mediana je znašala 1,66 %³) in tudi tehtano povprečje držav evroobmočja (1,17 %) oziroma EU 28 (1,27 %). Pri teh primerjavah je treba opozoriti na neprimerljivost teh podatkov, saj banke v Sloveniji uvrščamo predvsem med majhne in srednje velike banke s tipom bančništva, v katerem prevladuje zbiranje vlog in naložbe v posojila. Neto obrestna marža majhnih bank v EU, katerih vrednosti so najbolj primerljive z bankami v slovenskem bančnem sistemu, je leta 2018 znašala 1,72 %. Tudi primerjava neobrestne marže z drugimi državami v letu 2018 kaže preseganje Slovenije (mediana držav EU 28 je znašala 0,87 %) zaradi razmeroma visoke ravni neobrestnih prihodkov pri nas v tem letu. Odstopanje je mogoče zaznati tudi pri opravninski marži, mediana je za to skupino držav lani, po navedenih podatkih, znašala 0,70 %, za Slovenijo pa 0,79 %.

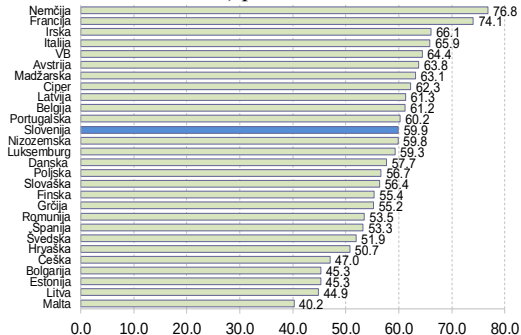
Dejavniki povečevanja dobičkonosnosti

Operativni stroški so se v letu 2019 ponovno povečali. Kazalniki stroškovne učinkovitosti se kljub temu skoraj niso spremenili. Kljub rasti operativnih stroškov za 5,4 % je njihov delež v bilančni vsoti septembra, z 1,76 % (za zadnje enoletno obdobje), primerljiv z lanskim. Zaradi višjega bruto dohodka se je izboljšal kazalnik razmerja med operativnimi stroški in bruto dohodkom (CIR), in sicer na 52,5 %. Neto dohodek bank se je v prvih treh četrtletjih 2019 povečal za petino zaradi večje rasti bruto dohodka bank od rasti operativnih stroškov.

Slika 1.9: Razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom v bančnem sistemu (Cost to income ratio – CIR)

Slika 1.10: Razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom v bančnem sistemu (Cost to income ratio – CIR) po državah EU 28 v letu 2018

Opomba: Vrednosti kazalnika na sliki levo so izračunane na podlagi bilančnih mesečnih podatkov za slovenski bančni sistem na posamični osnovi, vrednosti na desni sliki pa iz podatkov CBD (ECB, SDW).

Vir: Banka Slovenije, ECB.

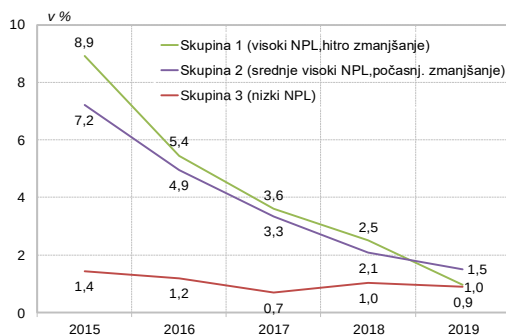
Pomemben dejavnik visoke dobičkonosnosti bank, neto sproščanje oslabitev in rezervacij, ob ohlajanju gospodarske rasti ni vzdržan. Na ravni bančnega sistema je v letu 2019 že tretje leto zapored prevladovalo neto sproščanje oslabitev in rezervacij. V prvih devetih mesecih leta 2019 je to z 62 mio EUR dodatno

³ Gre za primerjavo na osnovi ECB, baze SDW (CBD), ki se nekoliko razlikujejo od podatkov, ki temeljijo na bilančnih podatkih.

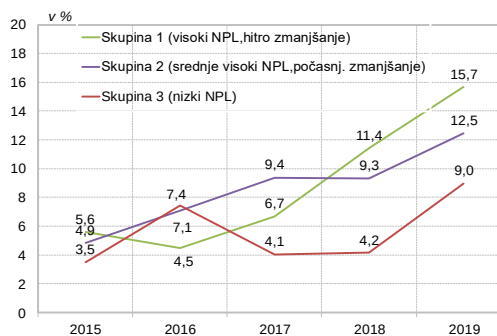
prispevalo k dobičku, saj banke običajno porabijo za te stroške pomemben del ustvarjenega dohodka. Več kot polovica bank je neto sproščala oslabitve in rezervacije, zlasti največje banke. Čeprav so banke pričakovale prekinitev tega trenda, se je neto sproščanje oslabitev in rezervacij nadaljevalo tudi v letu 2019. Na nadaljevanje trenda, ki je glede na dolgoročno gibanja neobičajen⁴, vpliva izboljšanje kakovosti kreditnega portfelja, delno pa je to lahko tudi posledica poslovne politike bank. Neto sproščanje oslabitev in rezervacij je eden najpomembnejših dejavnikov nadpovprečno visoke dobičkonosnosti slovenskega bančnega sistema. Proces zmanjševanja starih NPE je pri številnih bankah že močno znižal stanje slabih terjatev in nadaljnje sproščanje oslabitev iz tega je manj verjetno. Ohlajanje gospodarske rasti bo povečalo potrebe po prihodnjem oblikovanju novih oslabitev in rezervacij, kar je glede na trenutno zgodovinsko nizke deleže v bilančni vsoti tudi pričakovano. Delež oslabitev v bilančni vsoti se je znižal na rekordno nizko raven, septembra 2019 je znašal 1,9 %⁵. Zniževanje slabih terjatev oziroma sproščanje oslabitev in rezervacij je pomembno vplivalo na povečanje dobičkonosnosti bank v preteklih letih pri tistih bankah, ki so najhitreje zniževale NPL-je.

Dodaten dejavnik, ki lahko v prihodnje vpliva na dohodkovni položaj bank in finančnih institucij v evroobmočju in Sloveniji, predstavlja nenadno znižanje cen vrednostnih papirjev na finančnih trgih. To bi se kazalo v povečanju kreditnega tveganja oziroma v drugih finančnih učinkih, ki bi izvirali iz prevrednotenja na finančnih trgih, kar bi srednjeročno in dolgoročno zmanjšalo dobičkonosnosti bank. Finančne institucije so v preteklih letih z rastjo vrednosti naložb povečevale prihodke na aktivih, ker pa so trenutna vrednotenja dolžniških vrednostnih papirjev na visoki ravni, je malo verjetno, da bi se podoben trend nadaljeval tudi v prihodnje. Slovenske banke imajo v svojih portfeljih pomemben delež večinoma dolžniških vrednostnih papirjev, in sicer ob koncu tretjega četrtletja 2019 za 9 milijard EUR oziroma 22 % bilančne vsote.

Slika 1.11: Zniževanje deleža slabih posojil (NPL) po posameznih izbranih skupinah bank

Slika 1.12: Povečevanje dobičkonosnosti pred obdavčitvijo (ROE) po izbranih skupinah bank

Opomba: Za vrednosti kazalnikov (NPL, ROE) na obeh slikah za posamezno od izbranih skupin je vzeta srednja vrednost (mediana) bank v vsaki od skupin.

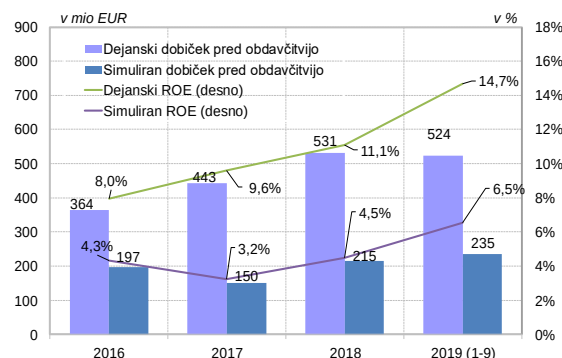
Vir: Banka Slovenije.

Slovenski bančni sistem je bil v letu 2018 med državami EU 28 izjema pri neto sproščanju oslabitev in rezervacij, nadpovprečna je bila tudi donosnost na kapital. Donosnost na kapital v slovenskem bančnem sistemu (na podlagi podatkov ECB na konsolidirani osnovi) je za leto 2018 znašala 10,7 % in je presegala srednjo vrednost držav EU 28 (8,2 %) in povprečja v EMU (5,7 %) oziroma EU 28 (5,9 %). Simulirani ROE, ki izloča vpliv neto sproščanja oslabitev in rezervacij oziroma bi upošteval dolgoročno povprečje njihovega deleža v bruto dohodku, bi tako v letih 2018 in 2019 znašal manj kot polovico dejanskega.

⁴ Kot je navedeno že v predhodnih Poročilih o finančni stabilnosti, so banke v Sloveniji v preteklosti od vključno leta 1996 do konca 2018 dalje porabile 23 % bruto dohodka, pri čemer pa v izračun niso zajeta leta 2012, 2013 in 2014, ko so bili ti stroški izrazito nadpovprečni, in leti 2017 in 2018, ko so banke neto sproščale oslabitve in rezervacije.

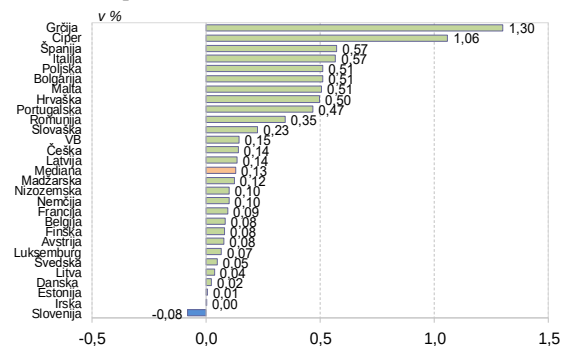
⁵ Glej tudi poglavje Odpornost proti kreditnemu tveganju.

Slika 1.13: Primerjava dejanske in simulirane dobičkonosnosti bank

Vir: Banka Slovenije.

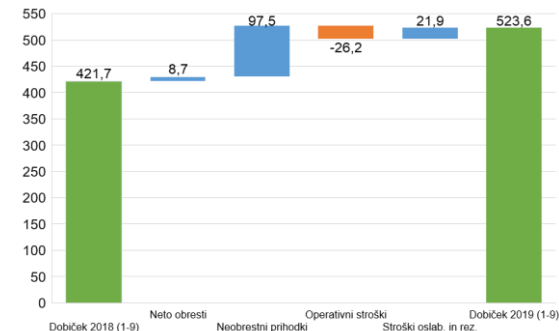
Slika 1.15: Stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti po državah EU 28, leto 2018

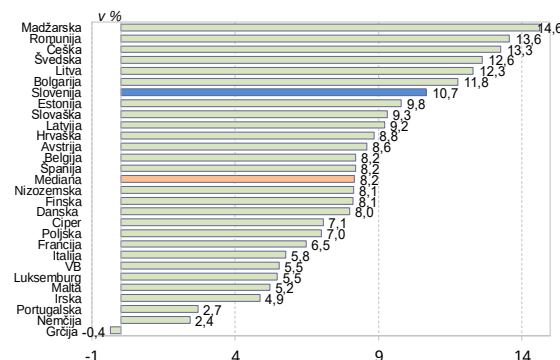
Opomba: Negativne vrednosti na sliki levo pomenijo neto sproščanje oslabitev in rezervacij. Vrednosti za Slovenijo se na obeh slikah zaradi vira (ECB, SDW, Consolidated Banking Data) nekoliko razlikujejo od tistih, ki temeljijo na bilančnih podatkih bank na posamični osnovi.

Vir: ECB, SDW (CBD).

Slika 1.14: Vpliv sprememb komponent nastanka in porabe dohodka bank na povečanje dobička

Slika 1.16: Donosnost na kapital (ROE) v državah EU 28, leto 2018

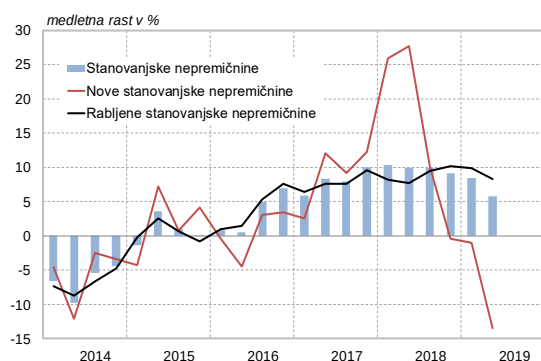
1.2 Tveganja, ki izhajajo iz trga nepremičnin

Tveganja za bančni sistem, ki izhajajo iz nepremičninskega trga, ostajajo ob visoki rasti cen stanovanjskih nepremičnin povišana s tendenco upadanja zaradi postopnega umirjanja rasti cen. Tveganje je povišano tudi zaradi negotovosti glede nadaljnjega gibanja cen stanovanjskih nepremičnin in najemnin ob ohlajanju gospodarske aktivnosti. Kazalniki vrednotenja nepremičnin v prvem polletju 2019 še niso prikazovali precenjenosti stanovanjskih nepremičnin, temveč gibanje blizu ravnovesne ravni. V primeru obrata v gospodarskem ciklu se lahko tveganja glede realizacije številnih gradbenih projektov v teku in posledično vzdržnost finančnih konstrukcij investorjev povečajo. Negotovost lahko pri poslabšanju razmer na trgu dela predstavlja tudi manjša sposobnost odplačevanja dolga gospodinjstev. Gibanja na trgu poslovnih nepremičnin ostajajo umirjena, saj cene tudi v prvem polletju 2019 niso narastle, število transakcij pa je ostalo majhno.

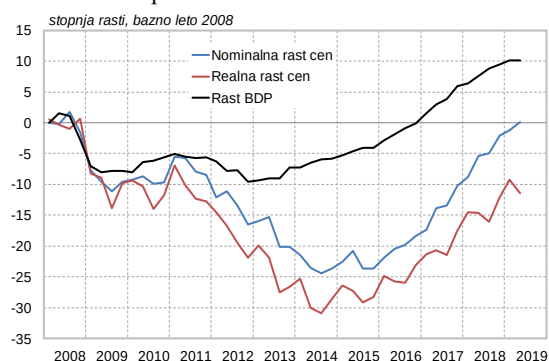
Trg stanovanjskih nepremičnin

Visoka rast cen stanovanjskih nepremičnin v preteklih dveh letih se je sočasno z ohlajanjem gospodarstva v prvem polletju 2019 umirila. Oživitev nepremičninskega trga je vrh dosegla v letih 2017 in 2018, ko je bila rast cen nepremičnin 10,0 % oziroma 9,1 %, v drugem četrtletju 2019 pa je rast cen medletno upadla na 5,8 %. Cene nepremičnin pri novih stanovanjskih nepremičninah so se medletno znižale za 13,5 %, še vedno pa so zaradi pomanjkanja in majhnega števila prodaj prisotna velika cenovna nihanja. Postopno upada tudi rast cen rabljenih stanovanjskih nepremičnin, a z 8,3 % ostaja razmeroma visoka. V drugem četrtletju 2019 so cene stanovanjskih nepremičnin nominalno na podobni ravni kot v letu 2008, realno pa za cenovnim vrhom ostajajo nižje za 11,5 %. Gibanje cen stanovanjskih nepremičnin je bilo v preteklih letih močno odvisno od gibanja gospodarske rasti, pri čemer lahko ob ohlajanju gospodarske rasti pričakujemo tudi ohlajanje na trgu nepremičnin.

Slika 1.17: Cene stanovanjskih nepremičnin

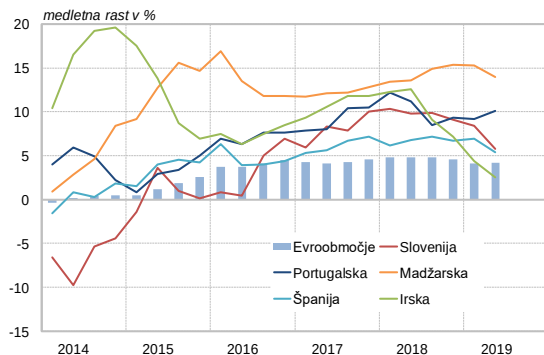
Slika 1.18: Nominalna in realna rast cen stanovanjskih nepremičnin ter rast BDP

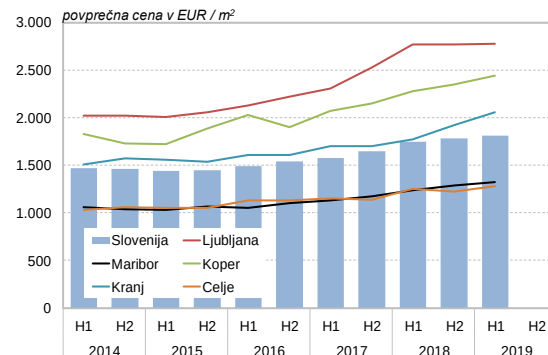
Opomba: Na sliki desno so podatki za BDP sezonsko prilagojeni.
Vir: SURS, Eurostat.

Rast cen stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji se vse bolj približuje povprečju evroobmočja. Z izjemo Italije je bila rast cen nepremičnin tudi v prvem polletju 2019 prisotna v vseh državah evroobmočja, a lahko ob poslabšanju gospodarskih razmer opazimo postopen upad rasti stopenj. Med državami so sicer precejšnje razlike v gibanju cen, a je bilo v prvem polletju 2019 zmanjšanje medletne rasti cen ob Irski in Romuniji najizrazitejše v Sloveniji, ki v drugem četrtletju 2019 ostaja nad povprečjem evroobmočja še za 1,6 odstotne točke. K rasti cen stanovanjskih nepremičnin v evroobmočju še naprej prispevajo tudi ugodni posojilni pogoji, a se postopno že poznata vse močnejši vpliv ohlajanja gospodarstva in posledično negotovost na trgu dela. Cene rabljenih stanovanj so v večjih slovenskih mestih naraščale tudi v prvem polletju 2019, z izjemo Ljubljane, kjer so cene po visoki rasti v preteklih letih stagnirale. Tudi v prihodnje lahko pričakujemo nadaljnjo rast cen nepremičnin ob sicer bolj umirjenih stopnjah. Do morebitnega močnejšega obrata v gospodarstvu in na trgu dela ni pričakovati izrazitejšega padca cen nepremičnin.

Slika 1.19: Cene stanovanjskih nepremičnin, mednarodna primerjava

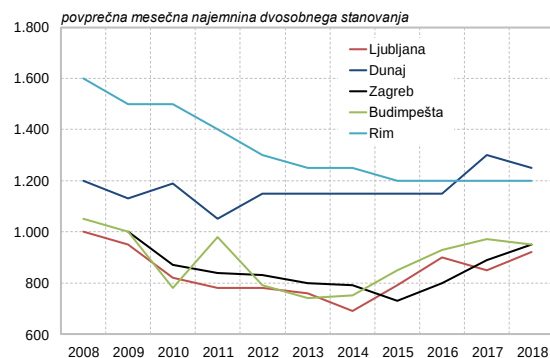
Slika 1.20: Povprečna cena rabljenih stanovanj v večjih slovenskih mestih

Vir: Eurostat, GURS.

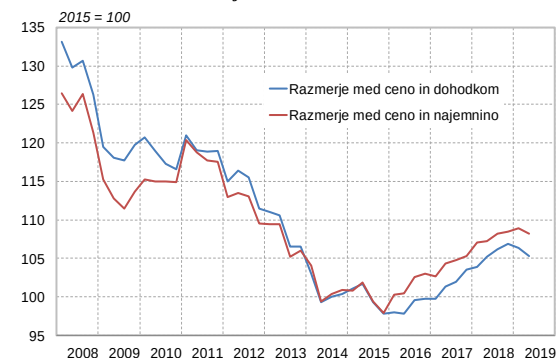
Umirjanje rasti cen na trgu nepremičnin se bo predvidoma odrazilo tudi v umirjanju rasti najemnin, kar pa lahko poveča tveganje za investitorje. Od leta 2015 so poleg cen nepremičnin naraščale tudi najemnine, kar je še dodatno spodbudilo investitorje k nakupu nepremičnin z namenom oddaje. Z rastjo turizma in vse večjo možnostjo oddajanja nepremičnin prek spletnih portalov je tudi najemni trg postal priložnost za dodatni dohodek, in sicer predvsem v Ljubljani, kjer se je povprečna mesečna najemnina dvosobnega stanovanja povečala s 690 EUR v letu 2014 na 920 EUR v letu 2018. Razmerje med ceno in najemnino se je v prvem polletju 2019 prvič od začetka rasti nepremičninskega trga znižalo, kar pomeni, da so se cene nepremičnin povečale manj kot najemnine. Počasnejši odziv najemnin na ohlajanje gospodarstva je pričakovan tudi zaradi dolgoročnejših najemnih pogodb, a lahko v prihodnje, podobno kot pri cenah, pričakujemo umirjanje. Hitrejšo prilagoditev na ohlajanje gospodarstva lahko pričakujemo pri turističnih najemih, saj so ti najemi krajši in bolj prilagodljivi razmeram na trgu. Umiritev rasti najemnin lahko poveča tveganje pri investitorjih, ki so nepremičnine kupili s posojilom in z namenom oddaje ter obenem v pričakovanju nadaljnje rasti in s tem vezane sposobnosti odplačevanja posojila. Sicer je z izjemo Ljubljane najemniški trg po Sloveniji slabše razvit predvsem zaradi pomanjkanja ustreznih najemniških stanovanj in tudi zaradi zakonskih ureditev iz preteklosti, ki so prispevale k visokemu lastniškemu deležu stanovanj in nagnjenosti slovenskih gospodinjstev k lastništvu.

Slika 1.21: Najemnina v izbranih glavnih mestih

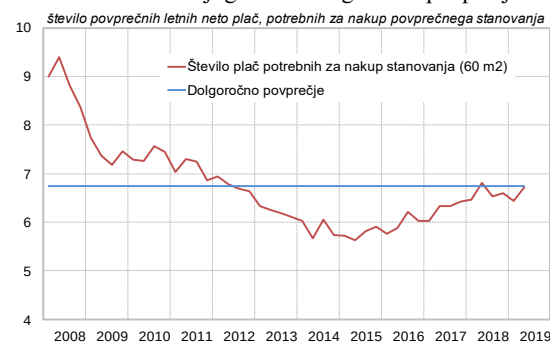
Vir: Eurostat, SURS.

Slika 1.22: Razmerje med ceno in dohodkom ter med ceno in najemnino

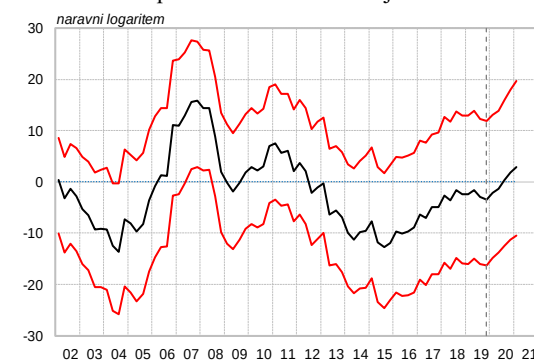

Cene stanovanjskih nepremičnin po kazalnikih preценjenosti kljub rasti v zadnjih letih niso preценjene in se gibajo blizu ravnovesne ravni. Gibanje cen blizu ravnovesja nam prikazuje razmerje med ceno in dohodkom ter razmerje med ceno in najemnino. Tudi primerjava števila letnih neto plač, potrebnih za nakup stanovanja, z dolgoročnim povprečjem ne nakazuje na preценjenost, saj je bilo razmerje v drugem četrtletju 2019 na ravni dolgoletnega povprečja. Morebitno preценjenost stanovanjskih nepremičnin ocenjujemo tudi na osnovi empiričnega modela⁶, ki prav tako ne prikazuje neusklajenosti cen s temeljnimi kazalniki.

Slika 1.23: Razmerje med ceno stanovanj in plačo v Sloveniji glede na dolgoročno povprečje

Slika 1.24: Ocenjena ravnovesna vrzel in brezpogojne napovedi za osem četrtletij

Opombe: Na sliki desno je y-os razlika naravnih logaritmov dejanske in ocenjene ravnovesne cene. Črna črta je srednja ocena prehodnega elementa pri cenah stanovanjskih nepremičnin, rdeče črte pa predstavljajo intervale zaupanja standardnega odmika. Siva črta označuje drugo četrtletje leta 2019, napoved za osem četrtletij pa se začne pri tretjem četrtletju leta 2019.

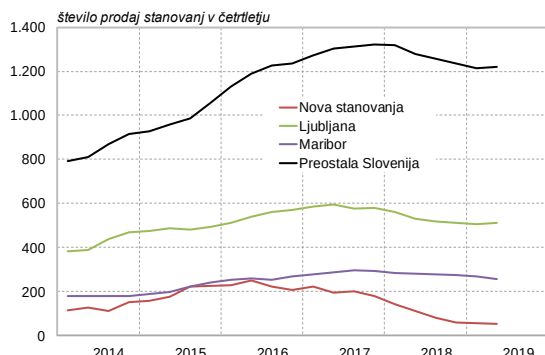
Vir: Izračun Banke Slovenije, GURS, SURS.

Ponudba in povpraševanje

Število prodanih stanovanj postopno upada, pri čemer vrednost poslov ostaja visoka. Število prodanih stanovanj je doseglo najvišjo vrednost v letu 2017 (14.865) in je v letu 2018 (13.154) ter v prvem polletju 2019 (6.748) sočasno z umirjanjem cen upadlo. Pri rabljenih nepremičninah sicer število prodaj ostaja razmeroma visoko, zaradi pomanjkanja na trgu pa je močno upadlo število prodaj pri novih nepremičninah. Ob povečanju ponudbe novih stanovanjskih nepremičnin lahko pričakujemo tudi več prodaj s temi vrstami nepremičnin, kar bo odvisno tudi od realno postavljenih prodajnih cen s strani investorjev.

⁶ Model je podrobneje predstavljen v Tematski sekciji Poročila o finančni stabilnosti, junij 2019.

Slika 1.25: Število prodaj stanovanjskih nepremičnin

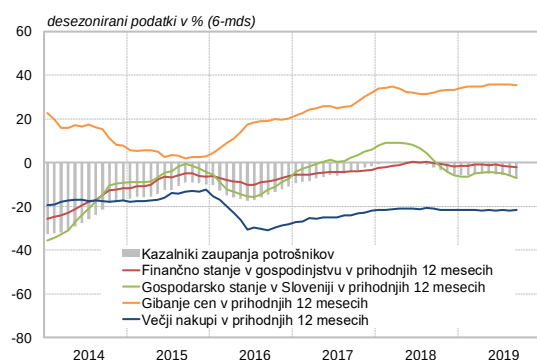

Vir: SURS.

Povpraševanje po stanovanjskih nepremičninah se postopno umirja. To se od druge polovice leta 2018 kaže v manjšem številu prodaj (ki je sicer odvisno tudi od ponudbe), kot je vidno tudi v rezultatih ankete BLS⁷. Potrošniki so ob ohlajanju gospodarskih razmer bolj pesimistični glede prihodnjih gospodarskih razmer v Sloveniji in svojega finančnega stanja, kar lahko poveča negotovost in vpliva na manjše povpraševanje po nepremičninah. Tudi po anketi BLS, v kateri banke sprašujemo o gibanju povpraševanja po stanovanjskih posojilih, je povpraševanje v letu 2019 nekoliko upadlo, pri čemer je pomemben dejavnik zaskrbljenost posojilojemalcev glede obetov za stanovanjski trg. Povpraševanje po nepremičninah se umirja tudi zaradi njihove vse manjše dostopnosti, saj cene nepremičnin še vedno rastejo hitreje od razpoložljivega dohodka, vendar se z umirjanjem rasti cen dostopnost stanovanj poslabšuje počasneje.

Ponudba stanovanj se kljub rasti še ni prilagodila povpraševanju, tveganje ostaja pri realizaciji napovednih projektov in njihovi finančni konstrukciji. Čeprav se kazalniki zaupanja v gradbeništvo znižujejo, ti ostajajo razmeroma visoki, kar je vidno tudi v nadaljnjem povečanju vrednosti opravljenih gradbenih del. V preteklih letih se je močno povečala predvsem vrednost opravljenih gradbenih del na stanovanjskih stavbah, ki ostaja visoka tudi v letu 2019. Močno se povečujejo tudi gradbeni stroški, kar nakazuje ohranjanje visoke gradbene aktivnosti, se pa ob umiritvi trga nepremičnin v letu 2019 znižuje število izdanih gradbenih dovoljenj za stanovanjske stavbe. Pri novih nepremičninah bo vpliv na nepremičninski trg odvisen predvsem od njihove realizacije oziroma dostopnosti, torej od dejanske izvedbe projektov in realnosti pričakovanih cen prodajalcev, in sicer še posebej pri stanovanjih višjega cenovnega razreda. Če bodo prodajne cene investitorjev previsoke ali zaradi nerealnih pričakovanj ali zaradi visokih stroškov investicije, lahko podobno kot v zadnji krizi na trgu ostane več neprodanih novih stanovanj.

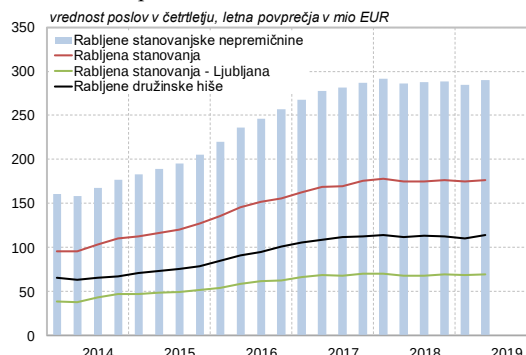
Slika 1.27: Mnenje potrošnikov

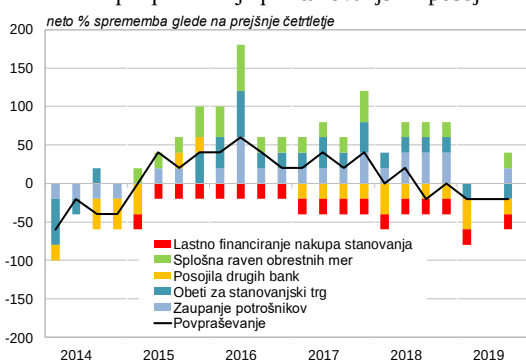
Opomba: Podatki na sliki desno prikazujejo neto odstotno spremembo glede na prejšnje četrletje. Neto sprememba nad nič pomeni vpliv dejavnika na večje povpraševanje, vrednost pod nič pa vpliv dejavnika na manjše povpraševanje.

Vir: SURS, Banka Slovenije (ECB SDW).

Slika 1.26: Vrednost poslov s stanovanjskimi nepremičninami

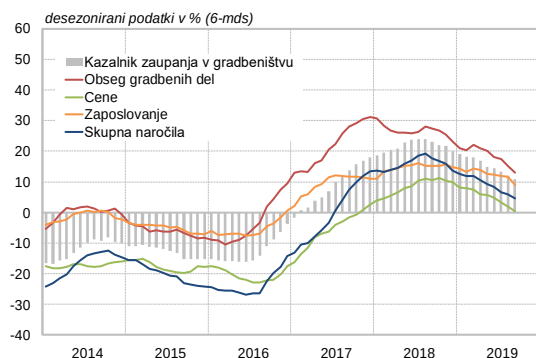

Slika 1.28: Povpraševanje in dejavniki vpliva na povpraševanje po stanovanjskih posojilih

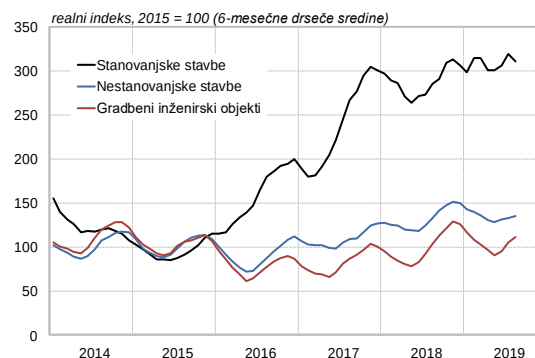
⁷ Ang. Bank Lending Survey.

Slika 1.29: Poslovne tendence v gradbeništvu

Vir: SURS.

Slika 1.30: Vrednosti opravljenih gradbenih del

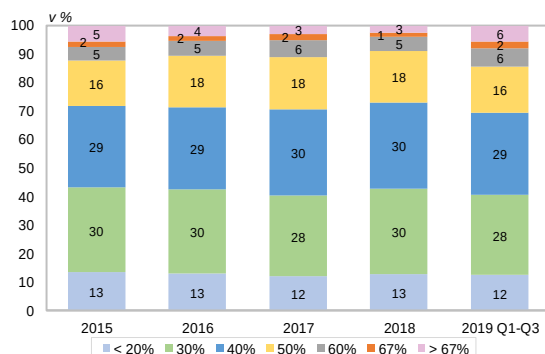

Ohlajanje gospodarstva bo vplivalo tudi na trg nepremičnin, in sicer predvsem v smeri povečanja negotovosti glede nadaljnega gibanja cen in pri prodaji novih nepremičnin. Po napovedih bo gospodarska rast v Sloveniji v prihodnjih letih nižja, kot je bila v preteklih treh letih, kar lahko vpliva tudi na trg dela. S poslabšanjem razmer na trgu dela bi se plačilna sposobnost kupcev zmanjšala, s čimer bi postala realizacija prodaj novih stanovanjskih nepremičnin negotova. Negotovost v gospodarstvu se lahko kaže tudi v kreditno sposobnem povpraševanju. Pri močnejšem obratu cen na trgu nepremičnin ali na trgu dela se lahko v bankah poveča tudi kreditno tveganje.

Kreditni standardi za stanovanjska posojila

Delež odstopanj od priporočil Banke Slovenije pri LTV⁸ in DSTI⁹ je v zadnjih letih visok, s čimer se povečuje verjetnost plačilne nesposobnosti gospodinjstev v primeru poslabšanja razmer na trgu dela. Za blažitev negativnih posledic je pomemben predvsem kazalnik DSTI, ki pa se z leti ni zniževal, prav tako se ni zniževal delež odstopanj od priporočil BS. Poslabšanje gospodarskih razmer bi lahko povečalo breme odplačevanja posojil, zato je Banka Slovenije makrobonitetno priporočilo glede najvišje višine DSTI spremenila v zavezujoč makrobonitetni instrument. Podrobneje so razlogi za uvedbo zavezujočih instrumentov predstavljeni v okviru v poglavju o kreditnem tveganju, instrumenti pa so opisani v poglavju o makrobonitetnih instrumentih.

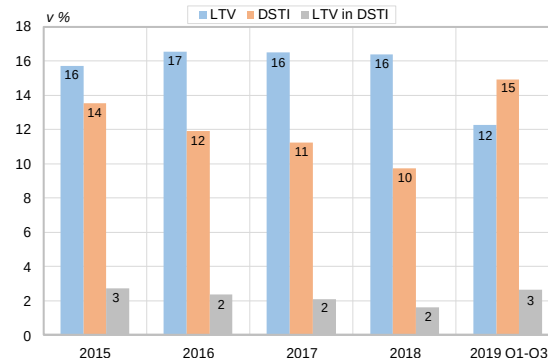
Slika 1.31: Distribucija DSTI po letih

Opomba: Na desni sliki so za obdobje 2015–2018 uporabljeni anketni podatki, za leto 2019 pa podatki rednega poročanja, kar deloma pojasni spremembo v deležu odstopanj med obema razdobjema.

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.32: Delež odstopanj od priporočil¹⁰ glede LTV¹¹ in DSTI na ravni sistema

⁸ Ang. loan-to-value oziroma razmerje med vrednostjo stanovanjskega posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zastavo.

⁹ Ang. debt service-to-income oziroma razmerje med letnimi stroški servisiranja dolga in letnim dohodkom kreditnojemalca ob sklenitvi kreditne pogodbe.

¹⁰ Do 31. 10. 2019 so bili makrobonitetni instrumenti za DSTI in LTV pri stanovanjskih posojilih v veljavi kot priporočilo. Od 1. 11. 2019 ostaja kazalnik LTV kot priporočilo, posodobljena definicija DSTI pa kot zavezujoč instrument. Več o tem v poglavju o makrobonitetnih instrumentih.

¹¹ Odstopanja LTV so prikazana glede na vsa novoodobrena posojila, ne glede na to, ali omejitev LTV zanje velja ali ne.

1.3 Makroekonomsko tveganje

Rast svetovne gospodarske aktivnosti se letos upočasnjuje, šibkejša rast je prisotna tudi v evroobmočju in pomembnejših gospodarskih partnericah Slovenije. Dejavniki šibkejša gospodarske rasti sta predvsem upad rasti svetovne trgovine zaradi protekcionističnih ukrepov in negotovost glede izstopa Združenega kraljestva iz EU. Povečana negotovost v mednarodnem okolju se že kaže tudi v šibkejši rasti slovenskega gospodarstva, ki se je v tretjem četrtletju 2019 upočasnila na 2,3 %. Zaradi povečanih tveganj, ki izhajajo iz mednarodnega okolja, je makroekonomsko tveganje za bančni sistem ocenjeno kot zmerno.

Napovedi gospodarske rasti za Slovenijo in evroobmočje se za letos znižujejo, na nadaljevanje umirjanja rasti pa kažejo kazalniki zaupanja. Upočasnjena rast lahko pomeni povečanje tveganj za slovenski bančni sistem predvsem zaradi negotovosti pri obsegu kreditiranja in posledično vpliva na dobičkonosnost bančnega sistema, ob nadaljnjem poslabšanju gospodarskih razmer pa tudi na povečanje kreditnega tveganja. Makroekonomski kazalniki v Sloveniji z nadaljevanjem ugodnih gibanj na trgu dela in pri javnih financah z zniževanjem dolga ostajajo dobri. Izpostavljenost slovenskega gospodarstva in finančnega sistema do Združenega kraljestva ostaja nizka in se še zmanjšuje. Inflacija je bila v Sloveniji, kljub krepitvi vse do avgusta 2019, v povprečju prvih enajstih mesecev nekoliko nižja kot pred letom, a je po več letih znova opazneje presežala inflacijo evrskega območja, ki je v tem obdobju občutneje padla.

Mednarodno okolje

Rast svetovne gospodarske aktivnosti se je upočasnjevala tudi v prvi polovici 2019, s čimer se tveganja, ki izhajajo iz mednarodnega okolja, povečujejo. V letu 2018 se je po podatkih MDS rast svetovne gospodarske aktivnosti s 3,6 % nekoliko znižala glede na prejšnje leto, medtem ko je napoved za leto 2019 s 3,0 % precej nižja glede na predhodne napovedi. Na umirjanje rasti so v veliki meri vplivale naraščajoče trgovinske in geopolitične napetosti, zaradi katerih je prek povečanih negotovosti prišlo do zmanjšanja zaupanja in investicij ter zmanjšanja rasti svetovne trgovine. Mednarodne institucije za največja svetovna gospodarstva za 2019 napovedujejo nadaljevanje ohlajanja gospodarske aktivnosti. Ta bo šibkejša tudi v evroobmočju, kjer so poleg negativnih globalnih vplivov še vedno prisotna številna lokalna tveganja. Po tem ko se je gospodarska rast v evroobmočju leta 2018 upočasnila na 1,9 %, je Evropska komisija za leto 2019 napovedala 1,1-odstotno rast, za leto 2020 pa 1,2-odstotno.

Med pomembnejšimi dejavniki šibkejša gospodarske aktivnosti v evroobmočju sta upad rasti svetovne trgovine in negotovost glede izstopa Združenega kraljestva iz EU. Upad rasti blagovne menjave se bo v Evropi prek posrednih učinkov protekcionističnih ukrepov največjih svetovnih gospodarstev kazal tudi neposredno z omejitvami, kot so uvedba ameriških carin na blago iz EU in povračilni ukrepi EU. Še vedno ostaja tudi negotovost glede izstopa Združenega kraljestva iz EU, in to kljub nekaterim napredkom v dogovoru med Londonom in Brusljem.

Tabela 1.1: Napoved Evropske komisije izbranih makroekonomskih kazalnikov za pomembnejše trgovinske partnerice Slovenije

v %	Realna rast BDP				Stopnja brezposelnosti				Rast inflacije				Saldo države v % BDP			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
EU	2,0	1,4	1,4	1,4	6,8	6,3	6,2	6,2	1,9	1,5	1,5	1,7	-0,7	-0,9	-1,1	-1,2
Evroobmočje	1,9	1,1	1,2	1,2	8,2	7,6	7,4	7,3	1,8	1,2	1,2	1,3	-0,5	-0,8	-0,9	-1,0
Nemčija	1,5	0,4	1,0	1,0	3,4	3,2	3,4	3,5	1,9	1,3	1,2	1,4	1,9	1,2	0,6	0,2
Italija	0,8	0,1	0,4	0,7	10,0	10,0	10,0	10,0	1,2	0,6	0,8	1,1	-2,2	-2,2	-2,3	-2,7
Avstrija	2,4	1,5	1,4	1,4	4,9	4,6	4,6	4,6	2,1	1,5	1,6	1,6	0,2	0,4	0,2	0,4
Francija	1,7	1,3	1,3	1,2	9,1	8,5	8,2	8,0	2,1	1,3	1,3	1,3	-2,5	-3,1	-2,2	-2,2
Hrvaška	2,6	2,9	2,6	2,4	8,4	6,9	5,8	4,9	1,6	0,9	1,4	1,5	0,3	0,1	0,0	0,0
Slovenija	4,1	2,6	2,7	2,7	5,1	4,4	4,2	4,2	1,9	1,8	1,9	2,0	0,8	0,5	0,5	0,6

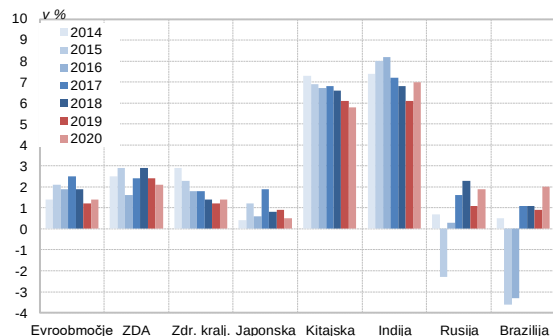
Opomba: Napoved Evropske komisije je označena sivo.

Vir: Evropska komisija, jesenska napoved.

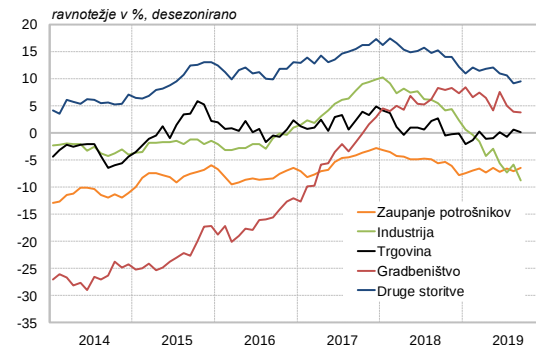
Hitro umirjanje gospodarske rasti največjih trgovinskih partneric Slovenije se že kaže v šibkejši rasti slovenskega gospodarstva. Pri pomembnejših gospodarskih partnericah Slovenije se je v prvi polovici leta 2019 nadaljevala šibka gospodarska rast, zmanjšali so se tudi kazalniki zaupanja v evroobmočju. Po tem ko se je v najpomembnejši gospodarski partnerici Slovenije, Nemčiji, gospodarska rast v letu 2018 močno znižala, se je tudi v prvi polovici 2019 nadaljevala šibka rast; v Italiji je bila rast gospodarske aktivnosti v prvi polovici leta neznatna. Nadaljevanje vse bolj umirjene rasti pomembnejših trgovinskih partneric Slovenije se lahko prek šibkejša rasti slovenskega gospodarstva kaže v bančnem sistemu kot dodaten pritisk na že skromno rast posojil

podjetjem. Vpliva lahko na povečanje dohodkovnega tveganja, ob nadaljnjem poslabšanju gospodarskih razmer pa tudi kreditnega tveganja.

Slika 1.33: BDP v največjih svetovnih gospodarstvih in napoved za leto 2019 in 2020

Slika 1.34: Kazalniki zaupanja v evroobmočju

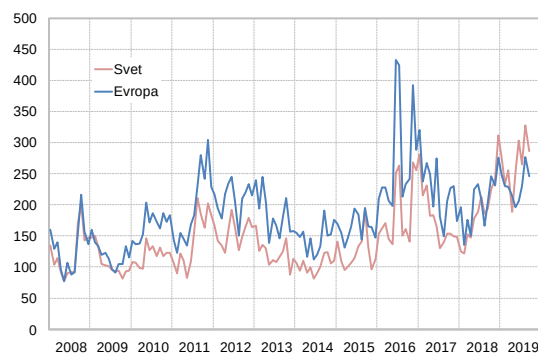

Opomba: Podatki za leti 2019 in 2020 na levi sliki predstavljajo napovedi. Kazalniki zaupanja so izraženi v obliki povprečja ravnotežij, ki je razlika med deležem pozitivnih in deležem negativnih odgovorov.

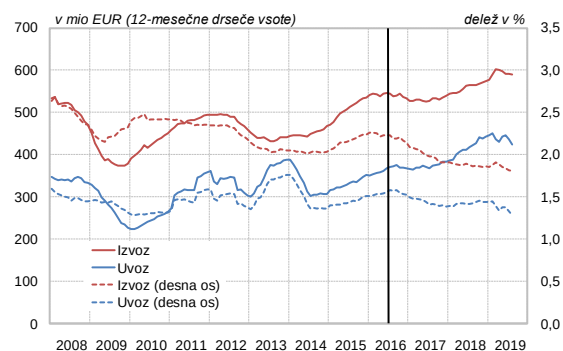
Vir: MDS, Evropska komisija.

Kazalniki zaupanja za evroobmočje kažejo na nadaljevanje bolj umirjene rasti. Ob naraščanju negotovosti v svetovni trgovini ter šibkem tujem povpraševanju se je v prvih treh četrtletjih leta 2019 nadaljevalo izrazito zmanjševanje zaupanja v industriji. Negativen vpliv je imela povišana negotovost ekonomskih politik, ki predstavlja nadaljevanje tveganja šibkeje rasti. Prav tako se je v enakem obdobju močno znižal anketni kazalnik PMI (indeks nabavnih menedžerjev) za industrijo, kar kaže na znižanje pričakovanj o novih naročilih, obsegu nadaljnje proizvodnje in zaposlenosti v industriji. Nadaljeval se je tudi padec zaupanja v storitvenih dejavnostih, medtem ko je v trgovini in pri potrošnikih zaupanje ostalo podobno kot ob izteku prejšnjega leta. Od začetka leta 2019 se je po večletni rasti zaupanje v gradbeništvu nekoliko zmanjšalo.

Slika 1.35: Indeks negotovosti ekonomskih politik

Slika 1.36: Blagovna menjava med Slovenijo in Združenim kraljestvom

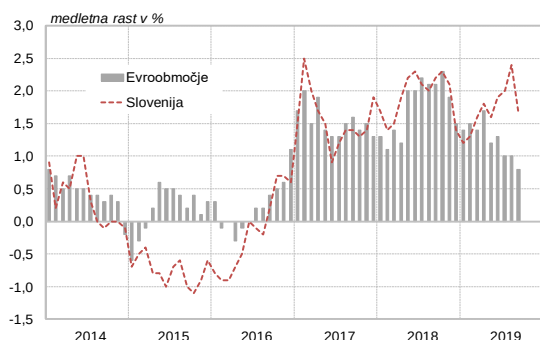

Opomba: Indeks negotovosti ekonomskih politik je sestavljen iz treh osnovnih komponent. Prva komponenta opredeljuje poročanje medijev o negotovosti ekonomskih politik, druga komponenta opredeljuje število davčnih ugodnosti, ki bodo zapadle v prihajajočih letih, tretja komponenta pa kot oceno o negotovosti uporablja neenotnost napovedovalcev gospodarske situacije (več o metodologiji: *Measuring Economic Policy Uncertainty*). Navpična črna črta na desni sliki predstavlja mesec referenduma o izstopu Združenega kraljestva iz EU (junij 2016). Črtkani črta na desni sliki predstavlja delež izvoza oziroma uvoza v celotnem izvozu oziroma uvozu Slovenije.

Vir: Economic Policy Uncertainty, Eurostat.

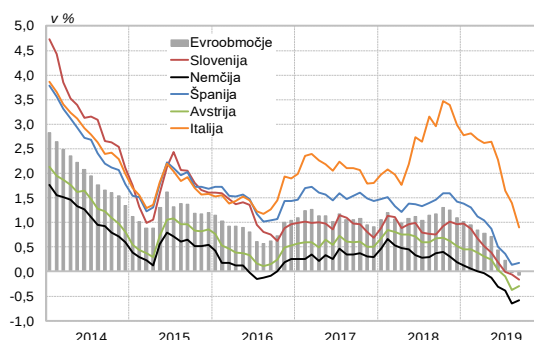
Izpostavljenost slovenskega gospodarstva in finančnega sistema do Združenega kraljestva se zmanjšuje. Kljub rasti blagovne menjave med državama v preteklih letih se delež izvoza v Združeno kraljestvo v celotnem izvozu Slovenije postopoma zmanjšuje vse od referenduma o izstopu iz EU leta 2016. Delež izvoza Slovenije v Združeno kraljestvo se je do avgusta letos zmanjšal na 1,8 %, medtem ko je delež uvoza upadel na 1,3 %. Izpostavljenost slovenskega finančnega sistema do dolžniških vrednostnih papirjev, izdanih v Združenem kraljestvu, se je znižala na 386 mio EUR, pri čemer znaša izpostavljenost bank 156 mio EUR (september 2019). V tujih dolžniških vrednostnih papirjih predstavlja izpostavljenost slovenskega finančnega sistema do Združenega kraljestva 3,5 %. Pomen neposrednih negativnih učinkov morebitnega nedogovorjenega izhoda Združenega kraljestva iz EU ostaja majhen, pomembnejši pa ostajajo posredni negativni učinki, ki bi jih lahko slovensko gospodarstvo in bančni sistem občutila prek največjih slovenskih trgovinskih partneric.

Slika 1.37: Inflacija (HICP)

Vir: Eurostat.

Slika 1.38: Zahtevana donosnost 10-letnih državnih obveznic

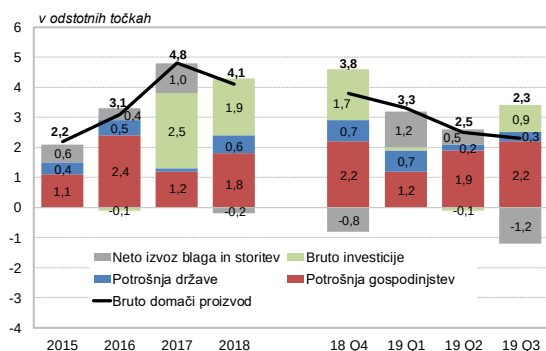
Inflacija, merjena s HICP, se je v Sloveniji do avgusta 2019 krepila in bila v tretjem četrtletju z 2,1 % najvišja v zadnjem letu, nato se je do novembra ustalila pri 1,4 %. Razlika do evroobmočja se je v drugem in tretjem četrtletju po več letih znova povečala in v tretjem četrtletju že preseгла odstotno točko. Medtem ko so leta 2018 na gibanje cen močno vplivali zunanji dejavniki, med drugim spremembe cen energentov, je porast cen od začetka leta 2019 predvsem posledica sprememb pri domačih komponentah strukture gibanja cen. Od začetka leta se je medletno povečal prispevek hrane, prav tako je pospešila rast cen storitev. Pričakovanja potrošnikov o prihodnji rasti cen ostajajo podobna kot na začetku leta, medtem ko se pri podjetjih zmanjšujejo.

Od začetka leta 2019 je zahtevana donosnost državnih obveznic pri večini držav evroobmočja močno padla. Padec je bil še posebej izrazit pri Italiji kljub njenim gospodarskim in notranjepolitičnim težavam, medtem ko se je pri mnogih državah zahtevana donosnost spustila v negativno območje. K temu je pomembno prispevala ECB z napovedjo ohranjanja nizkih obrestnih mer za daljše obdobje ter prihajajočimi novimi spodbujevalnimi ukrepi. ECB je obrestno mero za odprto ponudbo mejnega depozita znižala za 10 bazičnih točk na -0,50 %, novembra pa bo ponovno začela izvajati neto nakupe v okviru programa nakupa vrednostnih papirjev na mesečni ravni 20 milijard EUR.

Gospodarske razmere v Sloveniji

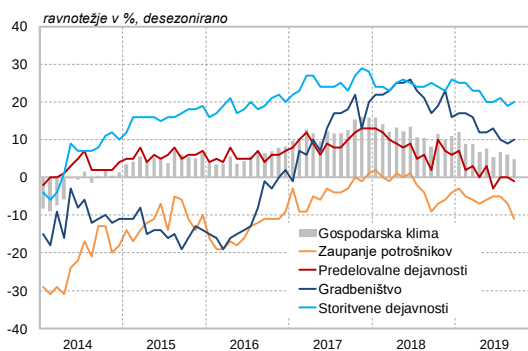
Povečana negotovost v mednarodnem okolju se vse bolj kaže tudi v šibkejši gospodarski rasti v Sloveniji, ki se je upočasnila, a ostaja nad povprečjem evroobmočja. Po umiritvi gospodarske rasti v letu 2018 pri 4,1 % se je ta upočasnjevala tudi v prvih treh četrtletjih 2019; v tretjem četrtletju je znašala 2,3 %. Postopno se znižujejo tudi gospodarska klima in kazalniki zaupanja v vseh dejavnostih, še posebej zaupanje potrošnikov ter zaupanje v predelovalnih dejavnostih. Pod vplivom ugodnih razmer na trgu dela ter rasti plač in socialnih transferjev ostaja robustna rast potrošnje gospodinjstev, se pa umirjanje gospodarske rasti vse bolj pozna v šibkejši rasti investicij v osnovna sredstva. Močnejša rast je bila z izjemo tretjega četrtletja prisotna pri gradbenih investicijah, upočasnilo pa se je povečanje investicij v opremo in stroje predvsem zaradi nizkega tujega povpraševanja. Gospodarska rast v Sloveniji se je v prvih treh četrtletjih 2019 približala dolgoletnemu povprečju (2,7 %), a ostala precej nad povprečjem evroobmočja (1,5 odstotne točke v drugem četrtletju 2019). Po napovedih domačih in mednarodnih institucij se bo gospodarska rast letos približala 3 %; na podobnih ravneh naj bi vztrajala tudi prihodnji dve leti.

Slika 1.39: Rast BDP in prispevek k rasti BDP

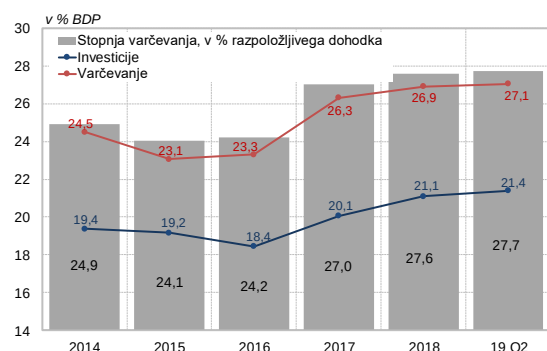
Opomba: Kazalniki zaupanja so izraženi kot povprečja ravnotežij, ki je razlika med deležem pozitivnih in deležem negativnih odgovorov.
Vir: SURS.

Slika 1.40: Kazalniki zaupanja in kazalnik gospodarske klime

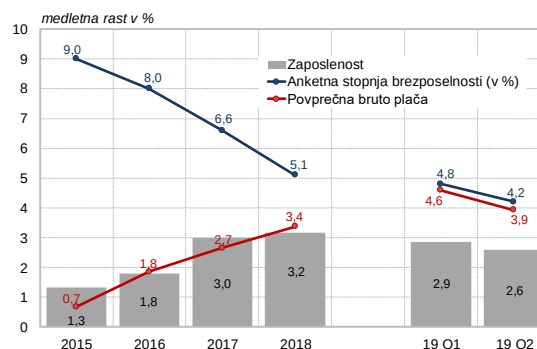
Upočasnitev gospodarske rasti lahko pomeni nove izzive za slovenski bančni sistem predvsem z vidika sprememb v načinu financiranja podjetij in negotovosti gibanja posojil gospodinjstvom. Številna podjetja so v preteklih letih spremenila model financiranja predvsem v smeri povečanja lastniškega financiranja in zmanjšanja dolžniškega. Posledično je rast posojilne aktivnosti kljub ugodnim posojilnim pogojem in rasti obsega poslovanja v dobrih gospodarskih razmerah ostala razmeroma skromna. Vse večji delež lastnega financiranja poslovanja in investicij so omogočili visoki dobički podjetij, ki se lahko ob nadaljnjem umirjanju gospodarske rasti znižajo. To bi lahko privedlo do večjega povpraševanja podjetij po bančnih posojilih, a bo na povpraševanje po posojilih močno vplival tudi obseg poslovanja. V prihodnje bo bolj negotovo tudi gibanje posojil gospodinjstvom, na katera banke izraziteje usmerjajo svoje aktivnosti ob pomanjkanju povpraševanja s strani podjetij, saj se bo upočasnitev gospodarske rasti postopno poznala tudi na trgu dela, kar lahko vpliva na posojilno sposobnost gospodinjstev.

Slika 1.41: Varčevanje in investicije

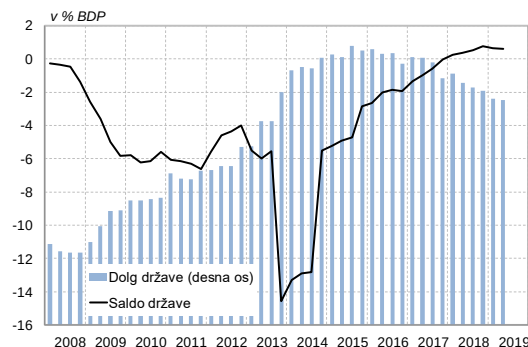
Vir: SURS.

Slika 1.42: Zaposlenost, stopnja brezposelnosti in bruto plača

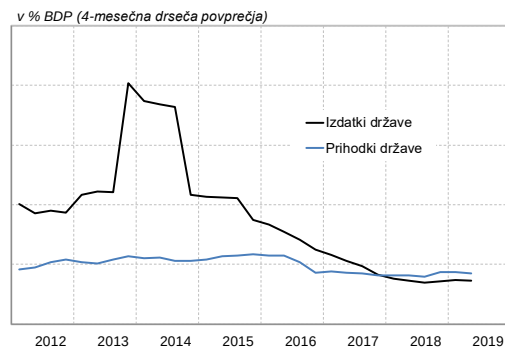
Razmere na trgu dela ostajajo dobre, s čimer tveganja za bančni sistem ostajajo zmerna in se ne povečujejo, vendar je prisotna negotovost glede prihodnjih razmer. Anketna stopnja brezposelnosti je v tretjem četrtletju 2019 znašala 4,8 %, kar je blizu najnižje vrednosti iz tretjega četrtletja 2008 (4,1 %). Kljub umirjanju ostaja rast zaposlenosti visoka in se je povečala v vseh dejavnostih zasebnega sektorja, najbolj pa izstopa v gradbeništvu. Anketni kazalniki pričakovanega zaposlovanja ostajajo ugodni, a se umirjajo, in sicer še najbolj v predelovalnih dejavnostih, ob približevanju polni zaposlenosti pa lahko pričakujemo nadaljevanje takšnega trenda. V prvih devetih mesecih leta 2019 se je v medletni primerjavi še nekoliko okrepila rast povprečne bruto plače, kar ugodno vpliva na razpoložljiv dohodek gospodinjstev in posledično na zasebno potrošnjo. Z upočasnjevanjem gospodarske rasti lahko v prihodnje pride do upada zaposlenosti, s čimer bi se povečala tudi tveganja za bančni sistem.

Slika 1.43: Javne finance

Vir: SURS.

Slika 1.44: Prihodki in izdatki države

Javne finance se izboljšujejo z zniževanjem javnega dolga in doseganjem javnofinančnega presežka, kar se kaže tudi v izboljšanju bonitetnih ocen Slovenije. V letu 2019 so tri večje bonitetne agencije izboljšale boniteto Slovenije, pri čemer je glavni razlog izboljšanja uspešna konsolidacija javnih financ. Dolg države je ob koncu junija 2019 upadel na 67,7 % BDP; nadaljnji upad se pričakuje tudi v drugi polovici leta. Po napovedih Ministrstva za finance naj bi državni sektor letos dosegel presežek v višini 0,8 % BDP, pri čemer se povečujejo tako prihodki kot izdatki države. Prvi predvsem iz rasti socialnih prispevkov, davčnih prihodkov in pospešene rasti prejetih sredstev iz EU, k rasti izdatkov pa največ prispevajo sredstva za zaposlene in

socialna nadomestila, nadalje se znižujejo še izdatki za plačilo obresti. Izboljšanje bonitetnih ocen Slovenije je prav tako posledica razmeroma visoke gospodarske rasti, močnega plačilnobilančnega položaja, krepitve in stabilnosti bančnega sektorja ter ugodnih razmer na trgu dela.

Tabela 1.2: Bonitetne ocene največjih agencij za Slovenijo

Agencija	Bonitetna ocena	Obeti	Zadnja sprememba
Standard and Poor's	AA-	stabilni	junij 2019
Moody's	Baa1	pozitivni	april 2019
Fitch Ratings	A	stabilni	julij 2019

Vir: Ministrstvo za finance.

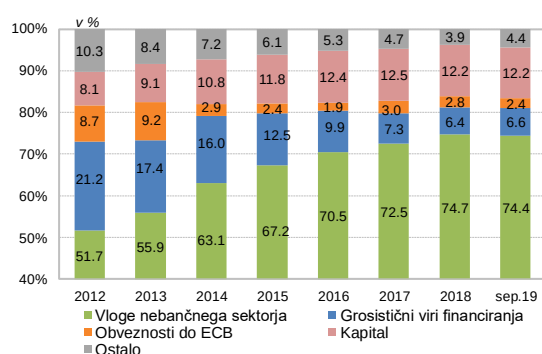
1.4 Tveganje financiranja

Banke se še naprej financirajo predvsem z vlogami nebančnega sektorja. Z visoko rastjo vlog na vpogled in rastjo dolgoročnih posojil se povečuje ročnostna neusklajenost med naložbami in obveznostmi, kar vnaša tveganje v stabilnost financiranja bančnega sistema oziroma posameznih bank v primeru nenadnega večjega odliva vlog iz sistema ali premika sredstev med bankami. Ocenjujemo, da je tveganje financiranja zmerno, verjetnost njegove uresničitve v prihodnjem kratkoročnem obdobju pa nizka zaradi še vedno ugodnega gospodarskega okolja in rednega prilagajanja bank tržnim razmeram. Zaradi majhne odvisnosti od grosističnega financiranja so banke tudi manj izpostavljene morebitnim negativnim vplivom iz zunanjega okolja.

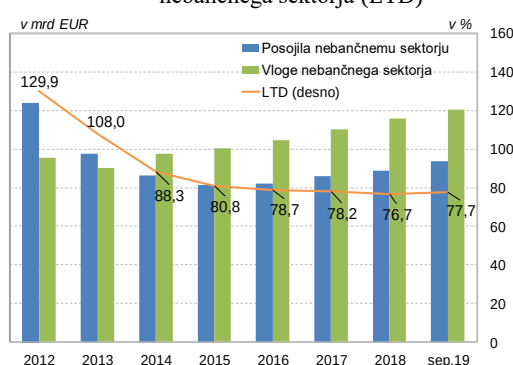
Vir financiranja bank

Banke financirajo naložbene aktivnosti predvsem z vlogami nebančnega sektorja, medtem ko je odvisnost od drugih virov nizka. Rast vlog nebančnega sektorja je bila v prvih devetih mesecih leta 2019 razmeroma visoka in stabilna, v povprečju je znašala 6,3 % medletno. Medtem ko je bil v letu 2018 prirast vlog nebančnega sektorja skoraj enkrat večji od prirasta posojil nebančnemu sektorju, je v prvih devetih mesecih leta 2019 prirast posojil že rahlo presegel prirast vlog nebančnega sektorja. Z okrepljeno rastjo posojil nebančnemu sektorju se je razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) prenehalo zniževati, kar lahko privede do potrebe po oblikovanju zgornje meje tega razmerja. Nizek LTD sicer kaže na nizko odvisnost bank od financiranja na grosističnih trgih. Banke so se tudi v letu 2019 razdolževale do bank v tujini, medtem ko sta le dve banki sredstva pridobili z izdajo dolžniških vrednostnih papirjev.

Slika 1.45: Struktura virov financiranja bank

Slika 1.46: Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD)

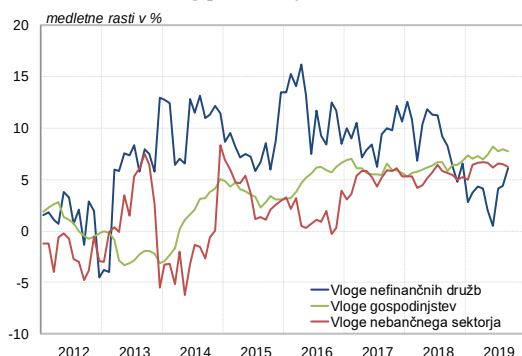
Opomba: Grosistično financiranje zajema obveznosti do bank v tujini in izdane dolžniške vrednostne papirje.

Vir: Banka Slovenije.

Vloge gospodinjstev z 49-odstotnim deležem v bilančni vsoti predstavljajo najpomembnejši vir financiranja slovenskih bank. Rast vlog gospodinjstev, ki se krepí od leta 2014, je septembra 2019 medletno dosegla 7,8 %. Stopnja brezposelnosti je nizka, rast mase plač presega rast zasebne potrošnje, s čimer se finančni položaj gospodinjstev izboljšuje, kar je osnova za rast prihrankov. Na letošnje povečanje vlog gospodinjstev pri bankah je deloma vplivalo tudi višje izplačilo regresov za letni dopust zaradi davčne razbremenitve tega dohodka. Nenehna rast vlog gospodinjstev pri bankah nakazuje, da dajejo gospodinjstva pri upravljanju prihrankov prednost varnosti pred donosom, saj ostaja ta za vezavo sredstev v bankah izjemno nizek. Poleg vlog gospodinjstev ostajajo pomemben del financiranja tudi vloge podjetij, čeprav se je njihova

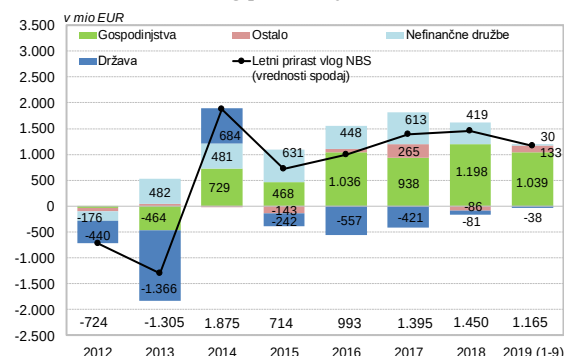
rast v zadnjem enoletnem obdobju umirila. Podjetja so imela septembra 2019 v bankah za skoraj 6,8 mrd EUR sredstev, medletna rast pa je znašala 6,1 %.

Slika 1.47: Rast vlog po sektorjih

Vir: Banka Slovenije.

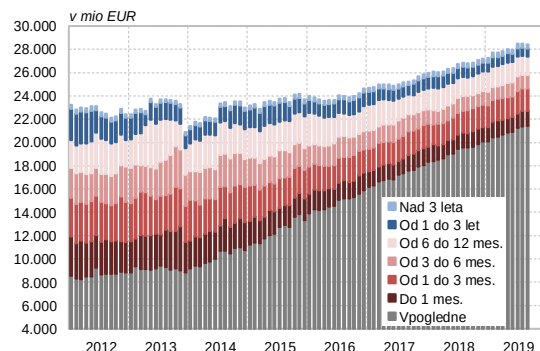
Slika 1.48: Prirasti vlog po sektorjih

Priloga 1: Vrzel v ročnosti med naložbami in obveznostmi

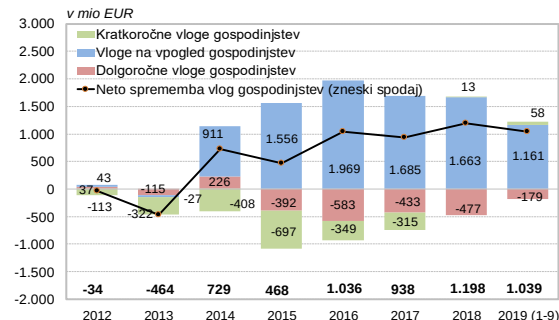
Nizke depozitne obrestne mere odvrčajo varčevalce od vezave sredstev v bankah, zato naraščajo predvsem vloge na vpogled. Njihov delež se je v prvih devetih mesecih 2019 povečal na 74 % vseh vlog nebančnega sektorja oziroma 77 % vseh vlog gospodinjstev. Od druge polovice leta 2018 pozitivno medletno rast beležijo kratkoročne vezane vloge gospodinjstev, vendar je njihovo povečanje v primerjavi s prirastom vlog na vpogled minimalno. Obrestne mere za novo sklenjene kratkoročne vezane vloge gospodinjstev ostajajo izjemno nizke in pod povprečjem evrskega območja. Rahlo izstopajo le obrestne mere za obdobje vezave sredstev od treh do šestih mesecev, pri čemer so te obrestne mere višje le pri posameznih bankah. Med sosednjimi evrskimi državami z nekoliko višjimi depozitnimi obrestnimi merami izstopa Italija, ki lahko privabi predvsem obmejno živeče slovenske državljane. Nedavno znižanje ključne obrestne mere ECB (na – 0,50 %) nakazuje na nadaljnje vztrajanje okolja nizkih obrestnih mer, zato pričakujemo, da bo tudi v prihodnje povečanje vlog nebančnega sektorja pretežno vpoglednega značaja.

Slika 1.49: Stanja vlog nebančnega sektorja po preostali zapadlosti

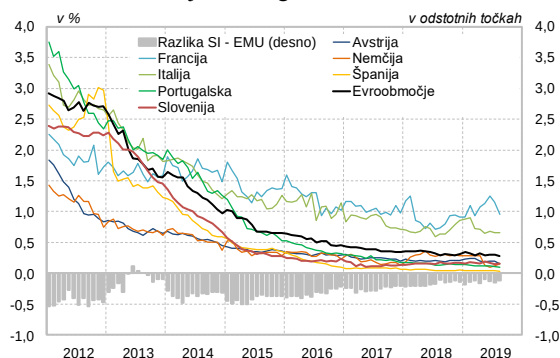

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.50: Spremembe stanja vlog gospodinjstev po ročnostih

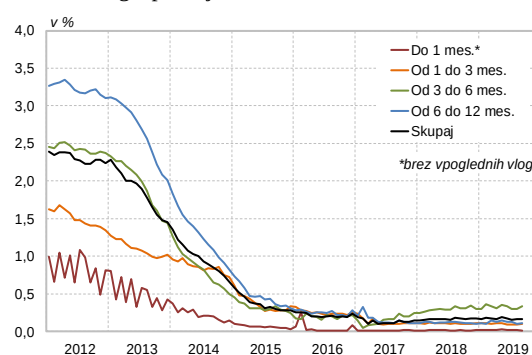

Slika 1.51: Obrestne mere za vloge gospodinjstev z ročnostjo do enega leta

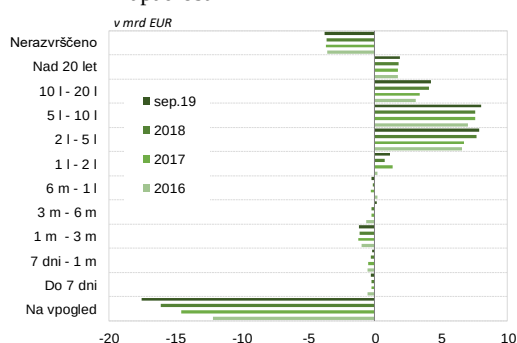
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.52: Obrestne mere za nove kratkoročne vloge gospodinjstev

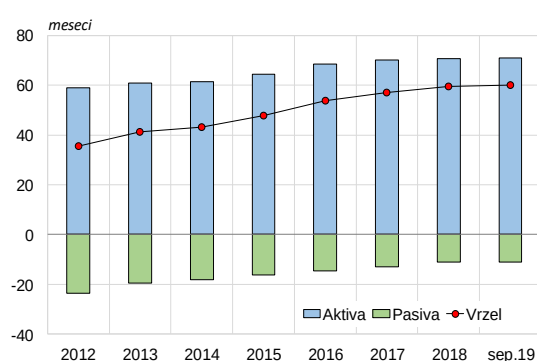
Vrzel v ročnosti med naložbami in obveznostmi ostaja možni vir nestabilnosti financiranja v primeru nenadnega umika sredstev iz bančnega sistema. Z naraščanjem dolgoročnih posojil in vlog na vpogled se povečuje ročnostna neusklajenost med naložbami in obveznostmi. Od začetka hitre rasti vlog na vpogled leta 2013 se je ročnostna vrzel med naložbami in obveznostmi povečala za skoraj 19 mesecev in septembra 2019 znašala visokih 5 let.

Slika 1.53: Neto vrzel med aktivno in pasivo po preostali zapadlosti

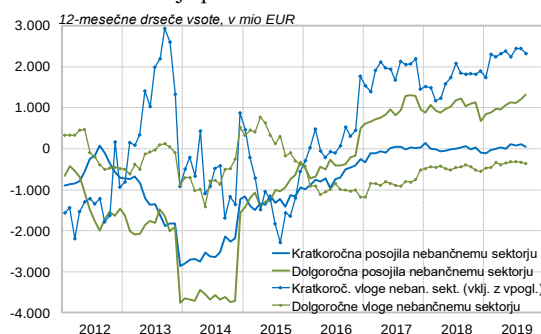
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.54: Tehtano povprečje ročnosti aktive in pasive ter vrzel v ročnosti

Ocenjujemo, da je verjetnost nenadnega večjega umika vlog iz bančnega sistema, ki bi povzročila nestabilnost financiranja sistema ali posameznih bank, v prihodnjem kratkoročnem obdobju majhna. Umik vlog bi lahko povzročil nenadni stresni dogodek, ki je ob visoki dobičkonosnosti bančnega sistema in še vedno ugodnih gospodarskih razmerah v Sloveniji manj verjeten. Morebitna uvedba ležarin le posameznih bank za sredstva na računih gospodinjstev bi lahko privedla do manjših premikov sredstev varčevalcev med bankami. Na stabilnost financiranja bank bo v prihodnje pomembno vplival njihov pravočasen odziv na tržne spremembe in obnašanje konkurenčnih bank.

Slika 1.55: Neto prirasti vlog in posojil nebančnega sektorja po ročnosti

Opomba: Posojila nebančnega sektorja po ročnosti vključujejo le posojila po odplačni vrednosti.

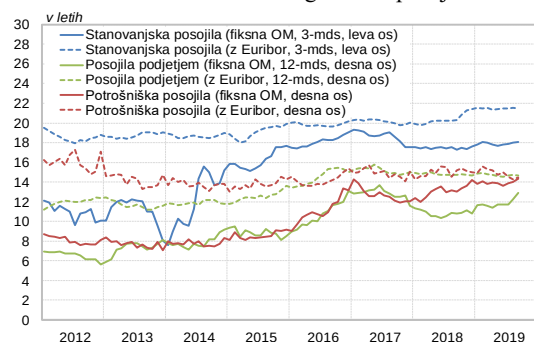
Vir: Banka Slovenije.

1.5 Obrestno tveganje

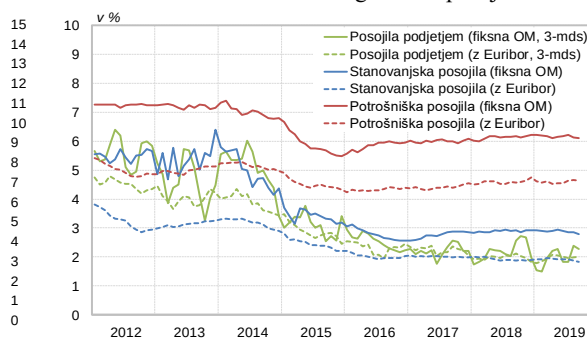
Obrestno tveganje kljub rasti deleža novoodobrenih posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, podaljševanju njihove ročnosti in nadaljnji rasti vlog na vpogled tudi v letu 2019 ostaja zmerno. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer ostaja stabilno, medtem ko se je pri pasivnih obrestnih merah nekoliko podaljšalo. Obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil se do septembra niso bistveno spremenile in ostajajo nizke.

Povprečne ročnosti novoodobrenih dolgoročnih posojil nebančnemu sektorju, obrestovanih po fiksni obrestni meri, se podaljšujejo. Povprečna ročnost stanovanjskih posojil se je od zadnjega četrtertja 2018 podaljšala za pol leta in v tretjem četrtertju znašala 18,1 leta. S tem je bila nad dolgoletnim povprečjem¹², a pod vrhom iz leta 2017, ko se je že močno približala meji 20 let. Medtem se pri potrošniških posojilih povprečna ročnost že več let postopoma podaljšuje in je septembra dosegla najvišjo vrednost zadnjih nekaj let. Po tem ko je bila še na začetku leta 2016 pod petimi leti, se je do tretjega četrtertja 2019 podaljšala na 7,2 leta. Pri posojilih podjetjem je ročnost deležna velike medletne variabilnosti, a se v povprečju prav tako podaljšuje in je v tretjem četrtertju v povprečju znašala 8,0 leta. Z vidika vpliva na obrestno občutljivost je podaljševanje ročnosti posojil, obrestovanih po fiksni obrestni meri, pomemben dejavnik, zato je pomembno, da banke ustrezno varujejo takšne spremembe. Pri potrošniških posojilih bo del tega tveganja omejil tudi zavezujoči makrobonitetni instrument, ki od novembra letos omejuje največjo dopustno ročnost za potrošniška posojila na 7 let.

Slika 1.56: Povprečne ročnosti za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil

Slika 1.57: Povprečne obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil

Opomba: Na levi sliki je ročnost za stanovanjska posojila in posojila podjetjem zaradi visoke variabilnosti izračunana kot 3-mesečno in 12-mesečno povprečje. Na desni sliki je obrestna mera za posojila podjetjem zaradi visoke variabilnosti izračunana kot 3-mesečno povprečje.

Vir: Banka Slovenije.

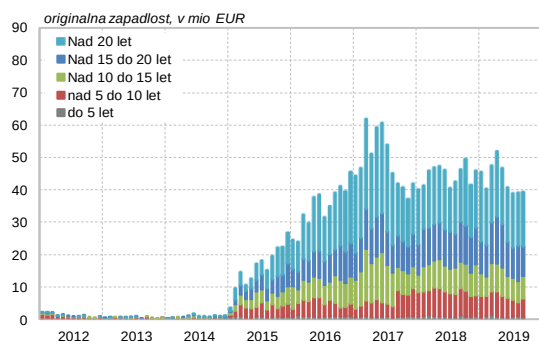
Obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil se do septembra niso bistveno spremenile in ostajajo nizke. Največji porast so zabeležile fiksne obrestne mere za posojila podjetjem, a je njihova dinamika volatilna in ob zadnjem porastu ostajajo pod dolgoletnim povprečjem. Prav tako se ohranjajo razlike med fiksnimi in variabilnimi obrestnimi merami pri posameznih vrstah posojil. Zaradi velike volatilnosti so spremembam teh razlik najbolj podvržene obrestne mere pri posojilih podjetjem, a kljub temu v večmesečnem povprečju ostajajo majhne. V tretjem četrtertju so bila potrošniška posojila vezana na fiksno obrestno mero v povprečju za 1,5 odstotne točke dražja od posojil, vezanih na variabilno obrestno mero, medtem ko je bila ta razlika pri stanovanjskih posojilih in posojilih podjetjem 1,0 in 0,3 odstotne točke.¹³

V preteklih letih se je povečal obseg novoodobrenih posojil daljših ročnosti, obrestovanih s fiksno obrestno mero. Pri posojilih gospodinjstvom se je povečal tako pri stanovanjskih kot pri potrošniških posojilih. Z rastjo obsega tovrstnih posojil so se v preteklih letih spremenila tudi razmerja med posojili, sklenjenimi s fiksno obrestno mero, in tistimi z variabilno. Od leta 2015 se delež posojil nebančnemu sektorju, obrestovanih s fiksno obrestno mero, postopoma, a vztrajno povečuje.

¹² Dolgoletno povprečje predstavlja celotno dolžino serij v slikah (od januarja 2012 do septembra 2019).

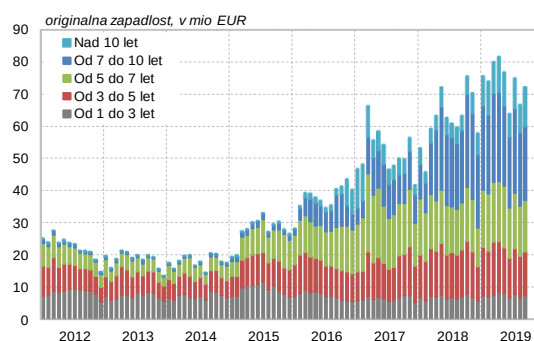
¹³ Tudi po posameznih ročnostih so razlike med fiksnimi in variabilnimi obrestnimi merami podobne oziroma je variabilnost razlik po posameznih ročnostih majhna.

Slika 1.58: Novoodobrena stanovanjska posojila, obrestovana po fiksni obrestni meri po različnih ročnostih

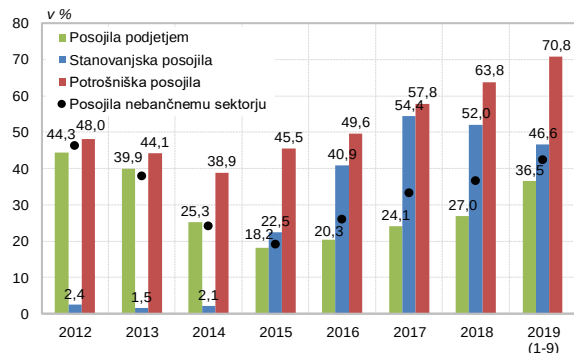
Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.59: Novoodobrena potrošniška posojila, obrestovana po fiksni obrestni meri po različnih ročnostih

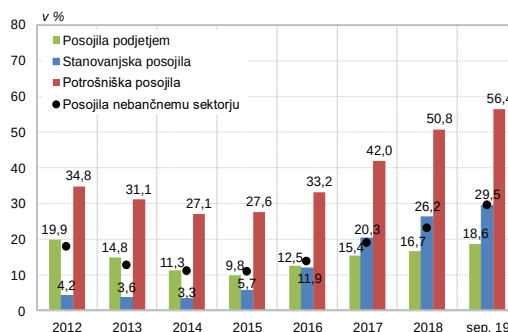

Delež novoodobrenih posojil nebančnemu sektorju, obrestovanih s fiksno obrestno mero, je bil v prvih devetih mesecih leta 2019 večji kot v enakem obdobju lani. Medtem ko se pri stanovanjskih posojilih delež fiksnih novoodobrenih posojil tudi letos postopoma zmanjšuje, se rast deleža pri potrošniških posojilih in posojilih podjetjem še naprej povečuje. V prvih devetih mesecih leta 2019 je bilo novoodobrenih stanovanjskih posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, 46,6 %, kar je vplivalo na porast deleža tovrstnih posojil v stanjih. V stanjih se je prav tako povečal delež fiksnih potrošniških posojil. Do septembra 2019 je bilo namreč novoodobrenih potrošniških posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, 70,8 %. Kljub rasti deleža fiksnih novoodobrenih posojil podjetjem se njihov delež v stanjih le počasi povečuje. Ker je povečevanje deleža posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, eden od pomembnih dejavnikov, ki vplivajo na podaljševanje povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer na aktivih, je z vidika obrestne občutljivosti pomembno, da banke z ustreznimi instrumenti varujejo takšne spremembe.

Slika 1.60: Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste novoodobrenih posojil

Slika 1.61: Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste posojil v stanjih

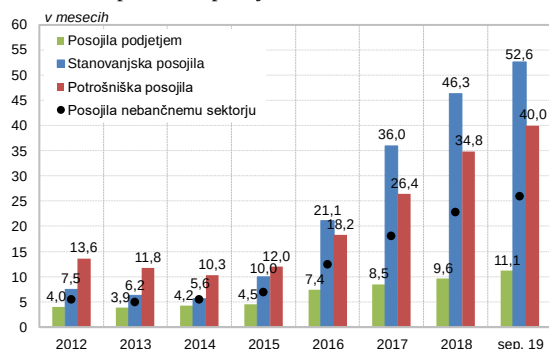
Opomba: Pri variabilni obrestni meri so upoštevana posojila, ki so sklenjena z variabilno obrestno mero ali s fiksno obrestno mero za obdobje, krajše od enega leta (tudi če je za celotno obdobje zapadlosti posla). Pri fiksni obrestni meri so upoštevana posojila, ki so sklenjena s fiksno obrestno mero za obdobje, daljše od enega leta.

Vir: Banka Slovenije.

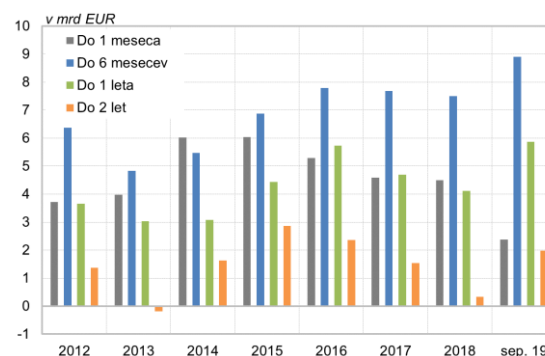
Ob naraščanju obsega in deleža posojil s fiksno obrestno mero se povprečno obdobje spremembe obrestnih mer iz naslova posojil podaljšuje.¹⁴ Učinek je največji pri stanovanjskih posojilih, pri katerih se je to obdobje že močno približalo petim letom. Na podaljšanje je vplivalo tako povečanje obsega posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero daljših ročnosti, kot tudi povečanje njihovega deleža glede na posojila, obrestovana z variabilno obrestno mero. Podobno velja tudi za potrošniška posojila, pri katerih je povprečno obdobje spremembe obrestnih mer septembra že preseglo tri leta. Podaljševanje ročnosti potrošniških posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, pomembno vpliva na podaljševanje obdobja spremembe obrestnih mer že več zaporednih let, medtem ko se delež tovrstnih posojil v primerjavi s posojili, obrestovanimi z variabilno obrestno mero, prav tako že več let povečuje. Takšna dinamika pri posojilih gospodinjstvom je v veliki meri vplivala na podaljševanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer, kar povečuje obrestno občutljivost bank, vendar velika stabilnost vlog na vpogled precej podaljša povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer, s čimer se ta občutljivost občutno zmanjša.

¹⁴ Amortizacija ni upoštevana.

Slika 1.62: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer po vrstah posojil

Slika 1.63: Kumulativna obrestna vrzel

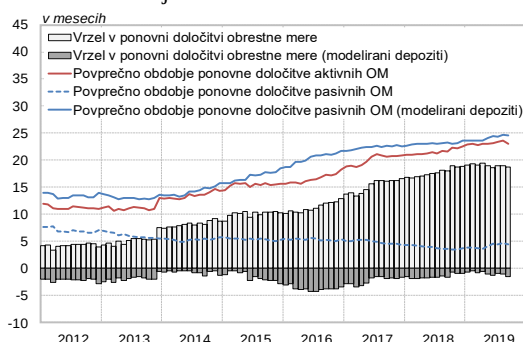

Opomba: Kumulativna obrestna vrzel na desni sliki upošteva stabilnost vlog na vpogled z razpršitvijo temeljnega dela vlog na vpogled po časovnih žepkih. Pri kumulativni obrestni vrzeli do enega meseca je delež vlog na vpogled, ki se jim obrestna mera spremeni po enem mesecu, 87 %, pri vrzeli do šestih mesecev je delež vlog na vpogled, ki se jim obrestna mera spremeni po šestih mesecih, 74 %, pri vrzeli do enega leta je delež vlog na vpogled, ki se jim obrestna mera spremeni po enem letu, 62 %, pri vrzeli do dveh let je delež vlog na vpogled, ki se jim obrestna mera spremeni po dveh letih, 44 %.

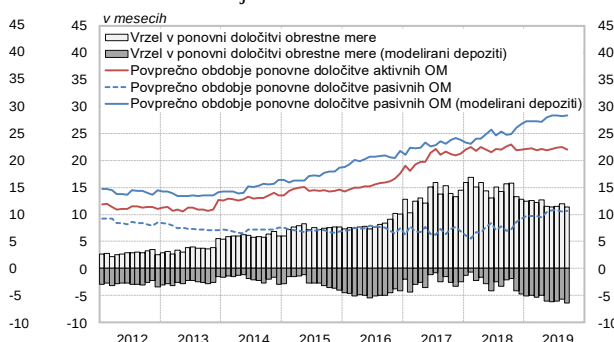
Vir: Banka Slovenije.

Ob upoštevanju stabilnosti dela vlog na vpogled se je kumulativna obrestna vrzel do enega leta septembra 2019 ohranila v pozitivnem območju in se je glede na konec leta 2018 še povečala. Ker ima velik del vlog na vpogled efektivno ročnost, ki je daljša od enega leta oziroma se jim obrestne mere ponovno spremenijo pozneje kot v enem letu, je kumulativna obrestna vrzel v tem časovnem horizontu pozitivna. Če bi prišlo do porasta tržnih obrestnih mer, bi bil v enem letu učinek na neto obrestne prihodke bank pozitiven.¹⁵ Podobno velja tudi za kumulativno obrestno vrzel do dveh let, ki je sicer manjša, a še vedno pozitivna.

Slika 1.64: Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestne mere med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami – brez zunajbilance

Slika 1.65: Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestne mere med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami – z zunajbilanco

Opomba: Pri obeh slikah so upoštevani 89-odstotna stabilnost¹⁶ vlog na vpogled (kjer je navedeno »modelirani depoziti«), zavarovanje z izvedenimi finančnimi instrumenti in amortizacija. Izračun vrzeli pri desni sliki vključuje zunajbilanco.

Vir: Banka Slovenije.

Na znižanje tveganja je leta 2019 vplivalo podaljšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer, medtem ko je pri aktivnih ostalo stabilno. Ob upoštevanju zunajbilance ter amortizacijskih načrtov, zavarovanja obrestnih pozicij in stabilnosti dela vlog na vpogled¹⁷ je septembra povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer ostalo daljše od aktivnih. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer je ostalo stabilno, saj se kljub podaljševanju povprečne ročnosti novoodobrenih fiksnih posojil povprečna ročnost teh posojil v stanju, ob upoštevanju amortizacijskih načrtov in zavarovanja obrestnih pozicij, ni bistveno spremenila. Prav tako postopna rast deleža posojil, obrestovanih po fiksni obrestni meri, ni bistveno vplivala na podaljšanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer. Pri aktivnih obrestnih merah je učinek sprememb ročnosti vrednostnih papirjev zaradi majhnega deleža v aktivih minimalen. Vrzel v ponovni

¹⁵ Za oceno obrestnega tveganja je treba upoštevati efektivno ročnost oziroma stabilnost vlog na vpogled. Kljub pogodbeni ročnosti, ki je dejansko za vloge na vpogled nič, spadajo te vloge med vire z nedefinirano ročnostjo. Njihova efektivna ročnost ni nedvoumno definirana in v normalnih tržnih razmerah velja, da močno preseže pogodbeno določeno ročnost in lahko doseže tudi več let.

¹⁶ Stabilnost vlog na vpogled je ocenjena z modelom, ki poda oceno temeljnega deleža vlog na vpogled. Temeljni delež je tisti del vlog na vpogled, ki se mu z veliko verjetnostjo ne bo spremenila obrestna mera v primeru pomembnih sprememb tržnih obrestnih mer.

¹⁷ Razpršitev temeljnega dela vlog na vpogled po časovnih žepkih upošteva modelsko oceno in je drugačna kot v predhodnih izdajah Poročila o finančni stabilnosti. Prav tako je večja ocena temeljnega deleža vlog na vpogled in znaša 89 %.

določitvi obrestne mere je tako ostala v negativnem območju in se absolutno še nekoliko povečala. Obrestno občutljiva pozicija na ravni sistema se je še dodatno zaprla.

Banke zaradi hitrejšje prilagoditve obrestnih mer na aktivih pri morebitnem porastu tržnih obrestnih mer ne bi bile deležne nenadnega znižanja obrestnih prihodkov. Višje obrestne mere bi, glede na strukturo obrestno občutljivih portfeljev, imele pozitiven učinek na neto obrestne prihodke. Obrestno občutljivost zmanjšuje predvsem velika stabilnost vlog na vpogled, dodatno jo zmanjšajo še pasivne postavke na zunajbilanci, katerih ročnost še podaljša povprečno ročnost celotne pasive. Obrestno tveganje tako kljub rasti deleža novoodobrenih posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, podaljševanju ročnosti tovrstnih posojil in nadaljnji rasti vlog na vpogled tudi ob koncu tretjega četrtletja ostaja zmerno.

Nekoliko manjša občutljivost na obrestno tveganje se kaže tudi skozi kazalnik ekonomske vrednosti kapitala (EVE)¹⁸. Ta predstavlja spremembo v neto sedanjih vrednosti odprtih pozicij, normiranih s kapitalom CET1 glede na spremembo obrestne krivulje. Pri paralelnem dvigu obrestne krivulje za 200 bazičnih točk, ki med uporabljenimi scenariji najbolj znižuje vrednost EVE, se je kazalnik od konca leta 2018 do septembra 2019 zmanjšal z -19,3 % na -19,1 %. Ob upoštevanju temeljnega dela stabilnih vlog na vpogled bi se kazalnik v prvih devetih mesecih znižal z -10,9 % na -6,4 %. V primerjavi z EVE bi imel dvig obrestnih mer zaradi strukture obrestnega portfelja na segment neto obrestnih prihodkov (NII)¹⁹ pozitiven učinek. Ob upoštevanju temeljnega dela stabilnih vlog na vpogled se je pozitiven učinek povečal s 4,9 % na 6,5 %.

1.6 Kreditno tveganje

Banke so leta 2019 pospešile zmanjševanje preostalih nedonosnih izpostavljenosti (NPE), predvsem slabih terjatev iz kriznih let, medtem ko je nastajanje novih nedonosnih izpostavljenosti majhno. Majhen pritok novih NPE v portfelju podjetij je v pogojih visoke gospodarske rasti v zadnjih letih pričakovan, medtem ko se bodo dejanska kakovost portfelja novih poslov in uporabljeni kreditni standardi pri njihovi sklenitvi razkrili ob pričakovanem ohlajanju gospodarske rasti.

Tveganja za nov pritok NPE so povečana tudi na segmentu potrošniških posojil, ki so bila sklenjena ob nižjih kreditnih standardih, posebej glede obremenjenosti dohodka s servisiranjem dolga in dolgih ročnosti teh posojil. Za prihodnja potrošniška posojila je Banka Slovenije z novembrom 2019 ta tveganja omilila z uvedbo obvezujočega makrobonitetnega instrumenta. Možni vir povečanega kreditnega tveganja predstavlja v prihodnje tudi hitra rast izpostavljenosti iz novih posojil tujini. Neugodne napovedi o gospodarski rasti v državah, v katerih tuji bančni komitenti poslujejo, lahko negativno vpliva na njihovo sposobnost servisiranja dolgov.

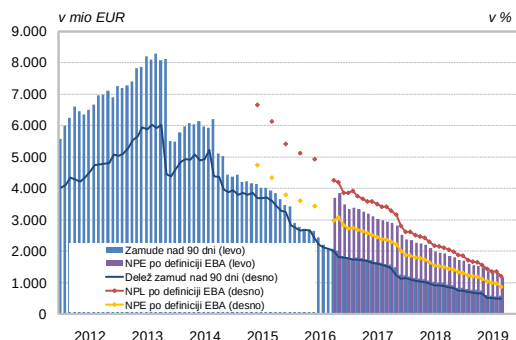
Nedonosne izpostavljenosti (NPE)

Kakovost portfelja slovenskih bank je močno izboljšana glede na pretekla leta in v mednarodnih primerjavah. V času sanacije bank so nedonosne terjatve bank dosegle 18 % celotnih razvrščenih terjatev in so bankam praviloma povečevale izgube. Do septembra 2019 je delež terjatev v zamudi nad 90 dni v razvrščenih terjativah bank padel na le 1,5 %, delež NPE pa na 2,6 %. V mednarodnih primerjavah, ki so na voljo le na ravni konsolidiranih bilanc in z različnim zajetjem izpostavljenosti, je slovenski bančni sistem na devetem mestu med državami EU po deležu NPE v portfelju dolžniških instrumentov, vendar med državami z največjim znižanjem tega deleža v zadnjih dveh letih in pol.

¹⁸ EVE temelji na diskontiranju neto odprtih pozicij znotraj analize vrzeli in izhaja iz strukture ročnosti obrestno občutljivih instrumentov bančne knjige. Sprememba sedanje vrednosti je odvisna od ročnosti in višine odprte pozicije ter višine spremembe obrestnih mer. Manjši (absolutno) kot je kazalnik, manjša je občutljivost na spremembo obrestnih mer.

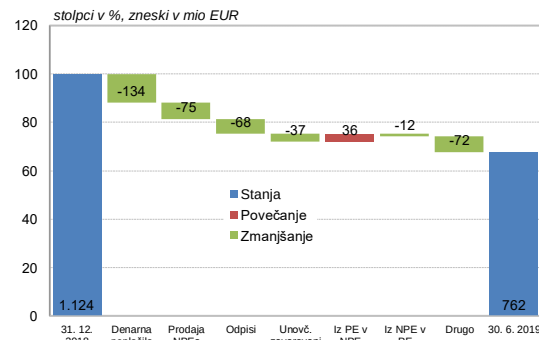
¹⁹ NII predstavlja razliko med prihodki, ki izhajajo iz obrestno občutljivih sredstev, in stroški servisiranja obrestno občutljivih obveznosti. Ocena je poleg višine spremembe obrestne mere odvisna od višine denarnih tokov in obdobja, ko pride do ponovne določitve obrestnih mer.

Slika 1.66: NPE, NPL in terjatve v zamudi nad 90 dni, stanja in deleži

Vir: Banka Slovenije, redno polletno poročanje bank o NPE.

Slika 1.67: Načini zniževanja NPE v portfelju podjetij v prvem polletju 2019

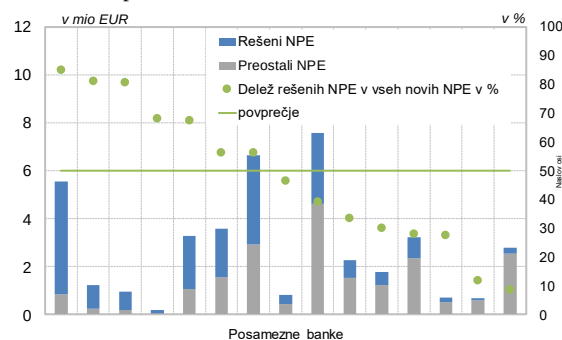

Portfelj podjetij in kreditno tveganje

V letu 2019 so se NPE najbolj zmanjšali v sektorju podjetij. S tem se uspešno zmanjšuje tudi obremenjenost portfelja s slabimi naložbami iz preteklosti. Čeprav je delež NPE v izpostavljenostih do podjetij s 5,1 % še vedno najvišji med skupinami komitentov, je ta delež opazno znižan tako pri majhnih in srednjih (MSP, septembra na 6,4 %) kot velikih podjetjih (4,2 %). Medtem ko je bilo v letih 2017 in 2018 hitreje upadanje NPE pri MSP, so se v letu 2019 do septembra bolj zmanjšali NPE pri velikih podjetjih. Pri obeh je na zmanjševanje vplivalo tudi reševanje (večinoma dolgotrajnih) izpostavljenosti do podjetij v stečajih²⁰.

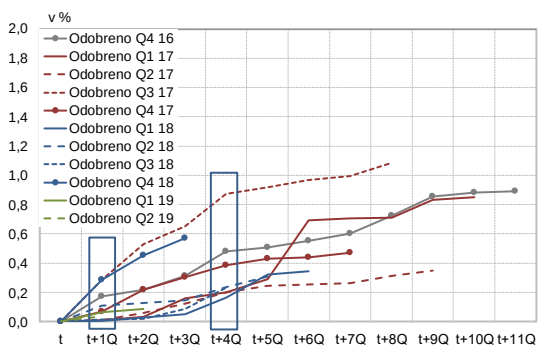
Na izboljševanje kakovosti portfelja podjetij je pomembno vplivalo tudi ugodno makroekonomsko okolje v zadnjih letih, a bo v luči pričakovanega ohlajanja gospodarske rasti vpliv tega dejavnika v prihodnje omejen. V prvem polletju 2019 se je obseg NPE pri podjetjih bolj kot v preteklih letih znižal s poplačilom NPE (za 37 % znižanja), in sicer verjetno predvsem zaradi ugodnega gospodarskega okolja in močnejšega finančnega položaja podjetij. V letu 2017 so poplačila NPE prispevala manj k znižanju obsega NPE, le 26 %²¹. Drugi načini zmanjševanja NPE, ki zahtevajo večjo aktivnost bank (prodaje, odpisi, unovčevanja zavarovanj) so v prvem polletju 2019 imeli manjši pomen kot v preteklih letih. Nizka zadolženost in povečana kreditna sposobnost podjetij sta dejavnika, ki se lahko s pričakovanim ohlajanjem gospodarskega okolja poslabšata. Pomembno je, da banke nadaljujejo pospešeno zmanjševanje preostalih NPE in s tem ublažijo negativen vpliv prihodnjega pritoka novih NPE na dobičkonosnost poslovanja.

Slika 1.68: NPE iz novih dolgoročnih poslov v Q4 16–Q3 19 in uspešnost njihovega zmanjševanja po bankah

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.69: Nove pogodbe, ki so postale NPE v obdobju n četrtletij po sklenitvi, deleži izpostavljenosti

Ugoden vpliv makroekonomskega okolja se je kazal v majhnem nastajanju NPE iz novih poslov. Obseg NPE iz novih dolgoročnih poslov s podjetji, sklenjenimi v zadnjem triletnem obdobju,²² je majhen: v tem času je skupaj nastalo za 41 mio EUR novih NPE, vendar se je njihov obseg do septembra 2019 zmanjšal na samo še 21 mio EUR. V septembrskem stanju NPE v sektorju podjetij predstavljajo NPE iz novih pogodb le 2,9-

²⁰ V letu 2017 je izpostavljenost bank do podjetij v stečajih zmanjšana za 74 mio EUR, v letu 2018 za 120 mio EUR, v prvih devetih mesecih leta 2019 pa za 141 mio EUR (v teh treh letih je zmanjšanje stečajev MSP prispevalo po 2/3).

²¹ Glej FSR 2018, junij, poglavje Kreditno tveganje. Primerljivi podatki za leto 2018 niso na voljo zaradi spremembe vsebine ankete med letom oziroma združevanja dotedanjih dveh anket bank.

²² Poročanje bank na ravni pogodbe in z datumom sklenitve posla je na voljo od oktobra 2016.

odstotni delež. Tudi po posameznih bankah NPE iz novih pogodb niso pomembneje obremenili kakovosti portfelja podjetij: deleži novih NPE v večini bank dosegajo septembra največ 5-odstotni delež v stanju NPE v podjetjih, pri tistih bankah, kjer so deleži višji, pa gre za banke s sicer nizkimi bremenji NPE. Nizka obremenjenost z novimi NPE je rezultat njihovega bolj sprotnega zmanjševanja: polovici bank je novonastale NPE v zadnjih treh letih, do septembra 2019, uspelo zmanjšati za več kot 50 %.

Dejanska kakovost portfelja novih pogodb s podjetji se bo pokazala z ohlajanjem gospodarstva, ko se bodo morebitne razlike v uporabljenih kreditnih standardih pokazale z večjim pojavljanjem novih NPE. Vintage analiza kreditnega portfelja podjetij kaže, da v posameznih četrtnih portfeljih od konca 2016 naprej novonastali NPE v obdobju enega leta od odobritve niso presegli 1 % pogodbene vrednosti. Nekoliko višje deleže novih NPE kažejo portfelji, sklenjeni v letu 2017 v primerjavi s portfelji iz leta 2018, vendar pri slednjem niso še vsi četrtni portfelji dosegli starosti enega leta. Banke sodeč po anketi BLS v preteklih letih niso bistveno spreminjale sicer zaostrenih kreditnih standardov pri kreditiranju podjetij, vendar je majhen pritok novih NPE predvsem posledica ugodnih gospodarskih razmer. Dejanska kakovost uporabljenih kreditnih standardov v zadnjih letih se bo pokazala šele ob ohlajanju gospodarstva.

Kreditiranje tujcev in kreditno tveganje

Hitra rast izpostavljenosti bank do tujcev lahko poveča kreditno tveganje v tem delu portfelja. Banke so v letu 2018 začele intenzivno povečevati kreditiranje tujine z visokimi stopnjami rasti, ki so v letu 2019 pri posojilih tujemu nebančnemu sektorju (pretežno podjetjem) dosegle tudi 40 % medletno. Skupna izpostavljenost na podlagi posojil tujcem trenutno ni visoka in z 2,5 mrd EUR predstavlja 5,6-odstotni delež v celotni izpostavljenosti bank. Vendar je zaradi napovedi bank o povečanju tovrstnih naložb tako na območju Zahodne Evrope kot tudi Balkana možnost realizacije kreditnega tveganja povečana zlasti pri tistih bankah, ki imajo bolj ambiciozne načrte v tem segmentu naložb. V letu 2019 se je kakovost naložb do tujcev še naprej izboljševala, dejanska kakovost portfelja in uporabljeni kreditni standardi bank pri novih poslih s tujci pa se bodo prav tako pokazali ob ohlajanju gospodarske rasti še posebej v državah, do katerih banke v zadnjem času povečujejo izpostavljenost²³.

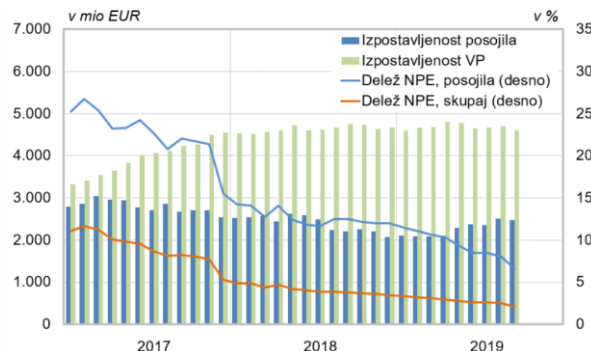
Slika 1.70: Rast posojil po vrstah

Opomba: Na sliki levo je rast posojil izračunana iz bilančnih postavk bank. Na sliki desno izpostavljenosti po posojilih in vrednostnih papirjih zajemajo bilančno in zunajbilančno izpostavljenost do vseh sektorjev tujcev.

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.71: NPE v portfelju tujcev po vrstah naložb

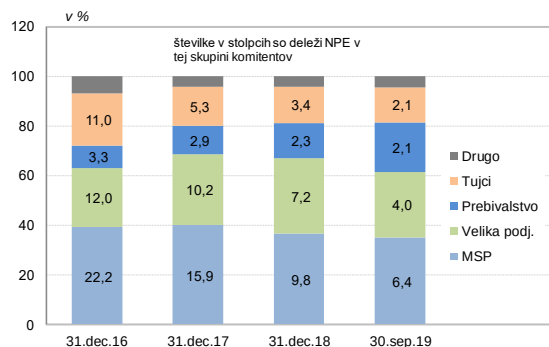
Kreditiranje prebivalstva in kreditno tveganje

S hitrim naraščanjem kreditiranja prebivalstva v primerjavi z drugimi deli portfelja se relativni pomen tega sektorja v strukturi naložb bank in v strukturi NPE povečuje. Čeprav je sedanja kakovost terjatev do prebivalstva dobra in se, merjeno z deležem NPE, še izboljšuje, ta sektor pridobiva delež v strukturi nedonosnih izpostavljenosti. Delež NPE do prebivalstva v celotnih NPE bančnega sistema je z 20,0 % v septembru 2019 enkrat večji kot ob koncu leta 2016. In medtem ko je v drugih delih portfelja, posebej pri podjetjih, nastajanje novih NPE razmeroma majhno (glede na velikost portfelja), je pri prebivalstvu prisoten razmeroma večji pritok novih NPE glede na trenutno stanje NPE. Na celoten obseg NPE do prebivalstva to ni imelo vpliva, ker je tudi zmanjševanje novonastalih NPE bolj sprotne kot v sektorju podjetij, kjer se banke še vedno ukvarjajo s portfeljem, starim več let. Ob sprotnem zmanjševanju NPE do prebivalstva, v veliki meri s poplačili, vendar

²³ Kadar je domača banka udeležena v financiranju tujega podjetja prek sindiciranega posojila, je na voljo le podatek o sedežu banke, ki organizira sindicirano posojilo, ne pa sedež oziroma rezidentstvo dolžnika.

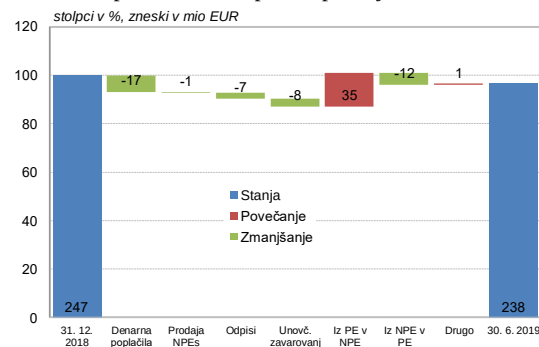
tudi z odpisi in unovčevanjem zavarovanj, se delež NPE ohranja na nizki ravni, pri potrošniških posojilih 2,6 %, pri stanovanjskih posojilih 2,1 %.

Slika 1.72: Struktura NPE po glavnih skupinah komitentov

Vir: Banka Slovenije.

Slika 1.73: Načini zniževanja NPE v portfelju prebivalstva v prvem polletju 2019

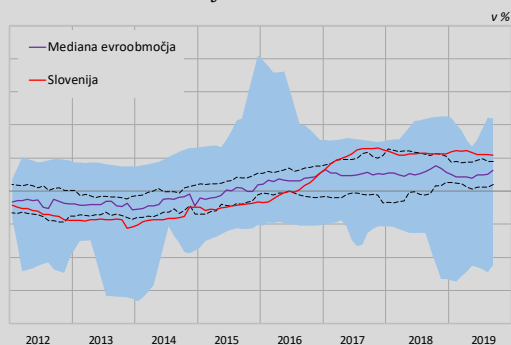

Tveganje prihodnje rasti NPE v sektorju prebivalstva zaradi ohlajanja gospodarske rasti je Banka Slovenije omilila s sprejetjem zavezujočega makrobonitetnega ukrepa za področje kreditiranja prebivalstva.²⁴ Čeprav je zadolženost prebivalstva v povprečju nizka, prav tako stopnja brezposelnosti, je zaradi čezmernega kreditiranja ranljivejših segmentov prebivalstva mogoče pričakovati pritok novih NPE iz že odobrenih posojil po nižjih kreditnih standardih, in sicer predvsem pri posojilih z nesorazmerno dolgimi ročnostmi.

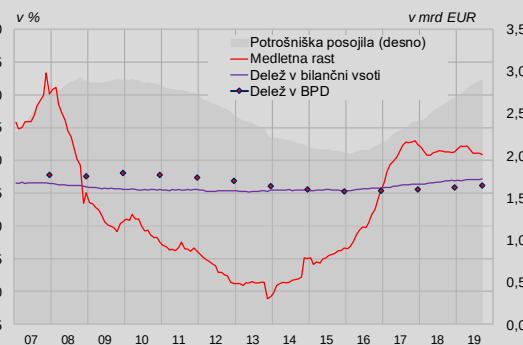
Okvir 1.1: Rahljanje kreditnih standardov bank za potrošniško kreditiranje

V zadnjih letih je več dejavnikov, deloma povezanih z minulo finančno krizo in gospodarskim okrevanjem, spodbudilo potrošniško kreditiranje. Po večletni negativni rasti je rast potrošniških posojil marca leta 2017 presegla 10 % in ostaja nad to ravno tudi v letu 2019. V primerjavi z evroobmočjem rast v Sloveniji krepko presega mediano evroobmočja in celo 75. percentil evroobmočja. Stanje potrošniških posojil je septembra leta 2019 znašalo 2,9 milijarde EUR in je že doseglo predkrizno raven. Najpomembnejši dejavnik, ki je v preteklih letih prispeval k visoki rasti, je bilo zagotovo gospodarsko okrevanje in izboljšanje makroekonomskih razmer, ki so povzročile zmanjšanje stopnje brezposelnosti. To je vodilo k povečanju razpoložljivega dohodka in zaupanja potrošnikov, kar je spodbudilo potrošnjo, razmeroma nizke obrestne mere pa so še dodatno spodbudile zadolževanje. Visoka rast potrošniških posojil pa lahko odseva tudi prizadevanja bank za povečanje dobička v okolju nizkih obrestnih mer in stisnjenih obrestnih marž²⁵ na segmentu stanovanjskih in podjetniških posojil. Čeprav je izpostavljenost bank do potrošniških posojil glede na bilančno vsoto nizka, presega izpostavljenost v drugih državah. Zlasti skrb vzbujajoča je vztrajna visoka rast tega segmenta posojil.

Slika 1.74: Rast potrošniških posojil, primerjava z evroobmočjem

Slika 1.75: Rast in stanje potrošniških posojil

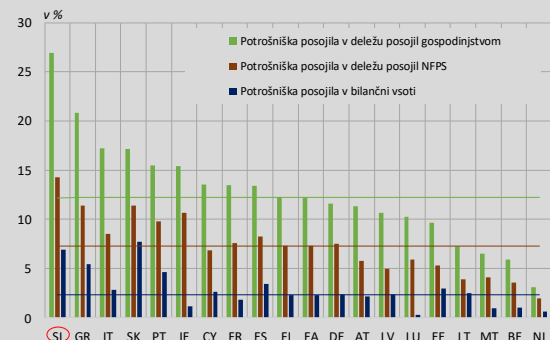
Opomba: Na sliki levo modro polje predstavlja maksimum in minimum. Črne črtkane črte predstavljajo 25. in 75. percentil.
Vir: ECB SDW, Banka Slovenije.

²⁴ Glej poglavje Makrobonitetna politika.

²⁵ Obrestna marža predstavlja razliko med obrestno mero na posojila in viri financiranja bank.

Potrošniška posojila predstavljajo manjši delež celotnega kreditnega portfelja bank, vendar hitro pridobivajo pomen. Opaziti je mogoče, da so banke v zadnjih letih prilagodile poslovne modele in se osredotočile na kreditiranje potrošnikov tako, da so prilagodile ponudbo, poenostavile proces odobritve in povečale razpoložljive pogodbene zneske ter ponudile daljše ročnosti potrošniških posojil. Izpostavljenost bank do potrošniških posojil se je na ravni sistema v zadnjih treh letih povečala za skoraj 2 odstotni točki na 7,2 % bilančne vsote. Tudi delež potrošniških posojil v bruto domačem proizvodu ima naraščajoč trend. Ta se je kljub visoki rasti bruto domačega proizvoda od začetka leta 2016 do septembra leta 2019 povečal za eno odstotno točko na 6,2 %. Slovenski bančni sistem v primerjavi z evroobmočjem izstopa v deležu potrošniških posojil v bilančni vsoti, v deležu potrošniških posojil v vseh posojilih gospodinjstvom in tudi v deležu potrošniških posojil v vseh posojilih nefinančnemu privatnemu sektorju (NFPS). Največje odstopanje Slovenije od mediane evroobmočja, ki znaša 12 %, je v deležu potrošniških posojil v vseh posojilih gospodinjstvom, saj delež znaša 27 %.

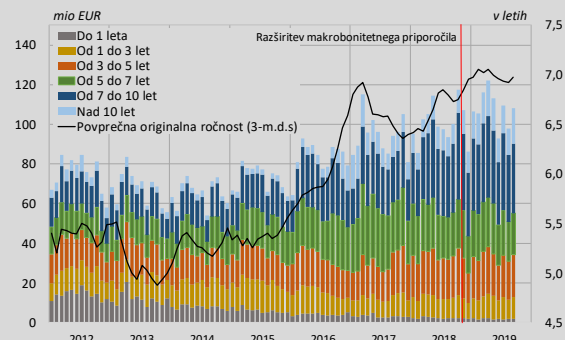
Slika 1.76: Delež potrošniških posojil po različnih kategorijah, primerjava z evroobmočjem

Opomba: Na levi sliki zelena vodoravna črta predstavlja mediano evroobmočja v deležu potrošniških posojil v vseh posojilih gospodinjstvom (12,2 %). Rdeča vodoravna črta predstavlja mediano evroobmočja v deležu potrošniških v vseh posojilih nefinančnemu privatnemu sektorju (7,3 %). Modra vodoravna črta predstavlja mediano evroobmočja v deležu potrošniških posojil v bilančni vsoti (2,3 %).

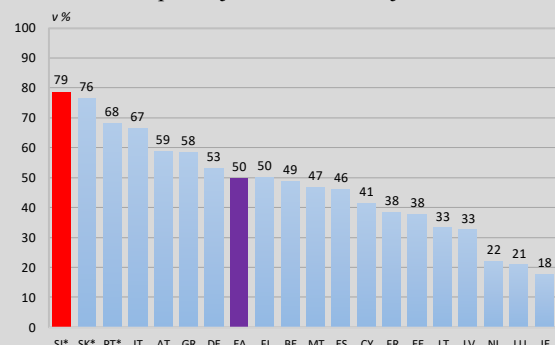
Vir: ECB, Banka Slovenije.

Slika 1.77: Zneski po originalni ročnosti in povprečna ročnost novoodobrenih potrošniških posojil

Povprečna originalna ročnost novoodobrenih potrošniških posojil se je v zadnjih štirih letih izrazito povečala. Povprečna ročnost potrošniških posojil se je od začetka leta 2015 do septembra leta 2019 povečala za skoraj 2 leti na 7,1 leta. Po razširitvi makrobonitetnega priporočila za področje kreditiranja prebivalstva z dne 22. 10. 2018, ki je priporočalo maksimalno ročnost potrošniških posojil 10 let, se delež novoodobrenih potrošniških posojil z ročnostjo nad 10 let ni zmanjšal. Ta delež je od razširitve priporočila v mesečnem povprečju znašal 14 % vseh novih poslov. S tem je delež potrošniških posojil, ki presegajo ročnost desetih let, v stanju potrošniških posojil dosegel skoraj 19 %. V stanjih s 37,2-odstotnim deležem prevladujejo potrošniška posojila z ročnostjo od 7 do 10 let. Slovenski bančni sistem izstopa po deležu dolgoročnih potrošniških posojil tudi v primerjavi s povprečjem evroobmočja. Medtem ko znaša delež potrošniških posojil, ki presegajo ročnost 5 let, v povprečju evroobmočja 50 %, je v Sloveniji delež teh posojil skoraj 80-odstoten. Pravzaprav je Slovenija med državami evroobmočja prva po deležu potrošniških posojil z ročnostjo nad 5 let.

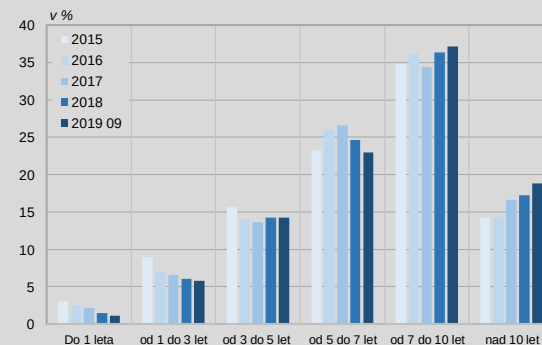
Slika 1.78: Delež potrošniških posojil z ročnostjo nad pet let, primerjava z evroobmočjem

Opomba: Na sliki levo so z zvezdico označene države, ki imajo uvedene makrobonitetne omejitve ročnosti potrošniških posojil.

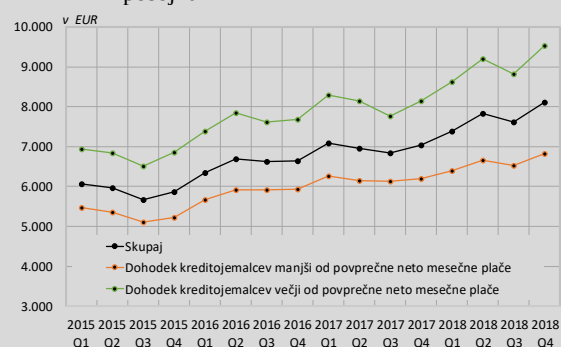
Vir: Banka Slovenije, EBC, SDW.

Slika 1.79: Delež potrošniških posojil po ročnosti, stanja

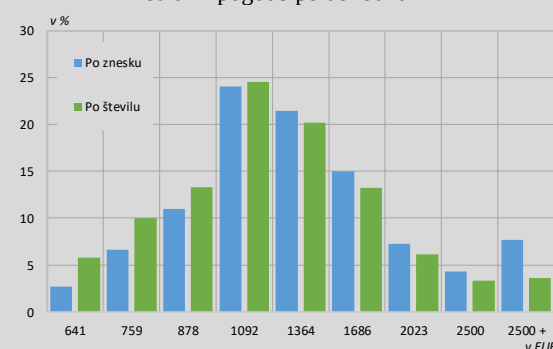

Po anketnih podatkih se je povprečni pogodbeni znesek novoodobrenih potrošniških posojil v zadnjih štirih letih povečal. Povprečni pogodbeni znesek se je od začetka leta 2015, ko je znašal približno 6.000 EUR, do konca leta 2018 povečal za 34 % na več kot 8.100 EUR. V skupini kreditorejmalcev z nižjim neto mesečnim dohodkom od povprečne neto mesečne plače²⁶ se je povprečni pogodbeni znesek povečal za 25 % na več kot 6.800 EUR. Povprečni pogodbeni znesek kreditorejmalcev z višjim neto mesečnim dohodkom od povprečne neto mesečne plače pa se je povečal za kar 38 % na več kot 9.500 EUR. Po anketnih podatkih je bilo v letu 2018 približno 54 % vseh novih potrošniških posojil (po številu) oz. 45 % (po znesku) odobrenih kreditorejmalcem z nižjim neto mesečnim dohodkom od povprečne neto mesečne plače. Zgolj 6 % vseh novih potrošniških posojil (po številu) oz. 3 % (po znesku) pa je bilo odobrenih kreditorejmalcem z neto mesečnim dohodkom, nižjim od minimalne neto mesečne plače.²⁷

Slika 1.80: Povprečni pogodbeni znesek potrošniškega posojila

Slika 1.81: Znesek in število odobrenih potrošniških kreditnih pogodb po dohodku

Opomba: Na sliki desno so povprečni mesečni dohodki kreditorejmalcev, izračunani na podlagi letnega dohodka. Prvi neto mesečni dohodek v višini 641 EUR predstavlja minimalno plačo v letu 2018; 759 EUR predstavlja minimalno plačo skupaj z deljenim zneskom vzdrževanega otroka; 878 EUR predstavlja minimalno plačo s celotnim zneskom vzdrževanega otroka; 1.092 EUR predstavlja povprečno neto mesečno plačo v letu 2018.

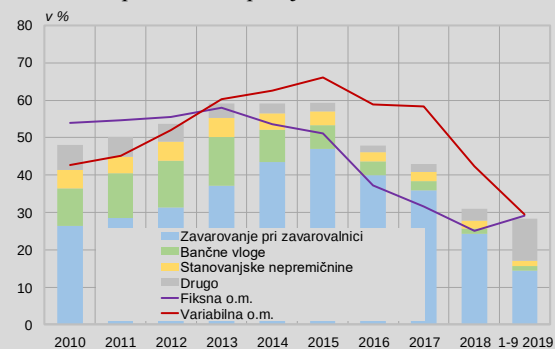
Vir: Banka Slovenije, anketni podatki.

Banke ne glede na vrsto obrestne mere in originalno ročnost posojila v primerjavi s preteklimi leti zavarujejo precej manjši delež novih potrošniških posojil. V primerjavi z letom 2015, ko je bilo zavarovanih skoraj 60 % potrošniških posojil, se je ta delež do septembra leta 2019 zmanjšal za polovico na 28 %. Zmanjšanje deleža zavarovanih potrošniških posojil je mogoče zaznati tako pri posojilih, obrestovanih s fiksno obrestno mero, kakor tudi pri posojilih, obrestovanih z variabilno obrestno mero. Tudi pregled zavarovanj po originalni ročnosti potrošniških posojil pokaže, da se je delež zavarovanih posojil znižal pri vseh razredih originalne ročnosti. Največ zavarovanih potrošniških posojil je z originalno ročnostjo do enega leta. Očitno so kratkoročna potrošniška posojila z vidika bank bolj tvegana, kar lahko pomeni, da so odobrena kreditorejmalcem z nizkim neto dohodkom. Pregled anketnih podatkov potrdi, da je povprečni dohodek kreditorejmalcev, ki vzamejo posojilo z ročnostjo do enega leta, nižji od povprečnega dohodka kreditorejmalcev, ki vzamejo posojilo z ročnostjo nad enim letom. Največji upad zavarovanih potrošniških posojil v primerjavi z letom 2015 je mogoče opaziti v razredu ročnosti od 7 do 10 let, kjer se je delež zavarovanih posojil zmanjšal za 42 odstotnih točk na 14 %. Pri zavarovanih posojilih s 50-odstotnim deležem ostaja zavarovanje pri zavarovalnici najpogostejša vrsta zavarovanja potrošniških posojil.

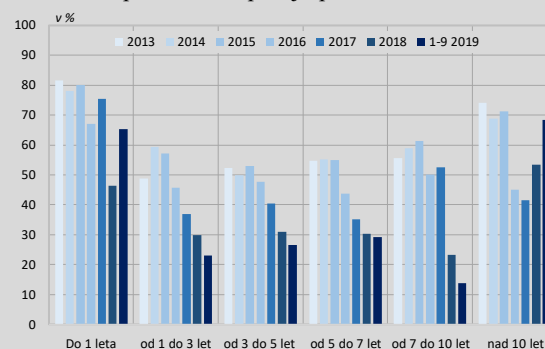
²⁶ Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je povprečna neto mesečna plača v letu 2018 znašala 1.092 EUR.

²⁷ Znesek minimalne plače (Uradni list RS, št. 5/18), ki je določen v Zakonu o minimalni plači (Uradni list RS, št. 13/10, 92/15 in 83/18).

Slika 1.82: Delež in vrsta zavarovanja novoodobrenih potrošniških posojil

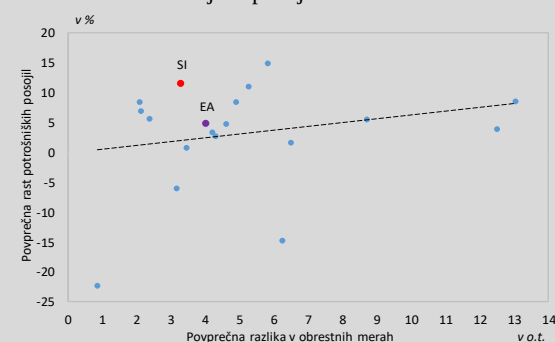
Slika 1.83: Delež zavarovanih novoodobrenih potrošniških posojil po ročnosti

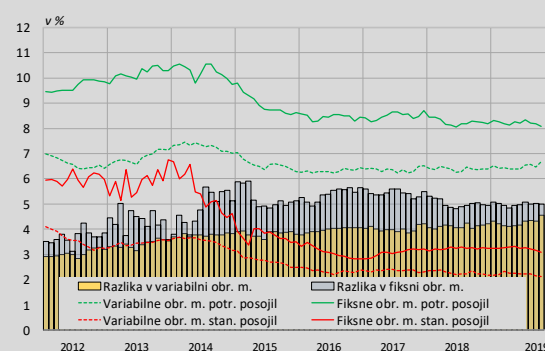
Vir: Banka Slovenije.

Rast potrošniških posojil je višja v državah, kjer so obrestne mere potrošniških posojil razmeroma višje od obrestnih mer stanovanjskih posojil. Spodnji graf prikazuje, da obstaja pozitivna povezava med rastjo potrošniških posojil in med razliko v obrestnih merah za potrošniška in stanovanjska posojila. To lahko pomeni, da je krepitev potrošniškega kreditiranja znak splošnega povečanja naklonjenosti bank k tveganju v okolju nizkih obrestnih mer. Medtem ko so se v Sloveniji obrestne mere stanovanjskih posojil znižale na zgodovinsko najnižje ravni, se obrestne mere potrošniških posojil niso bistveno spremenile. Zaradi večjega znižanja obrestnih mer stanovanjskih posojil v primerjavi z znižanjem obrestnih mer potrošniških posojil se je razlika v obrestnih merah za potrošniška in stanovanjska posojila povečala, kar pomeni, da se je relativna stopnja donosa potrošniških posojil povečala. Povečanje razlike v obrestnih merah je mogoče zaznati tako za posojila, obrestovana s fiksno obrestno mero, kakor za posojila, obrestovana z variabilno obrestno mero. Višje relativne donosnosti potrošniških posojil lahko banke dodatno spodbujajo k odobravanju potrošniških posojil.

Slika 1.84: Rast potrošniških posojil glede na razliko v obrestnih merah za potrošniška in stanovanjska posojila

Slika 1.85: Efektivne obrestne mere potrošniških in stanovanjskih posojil

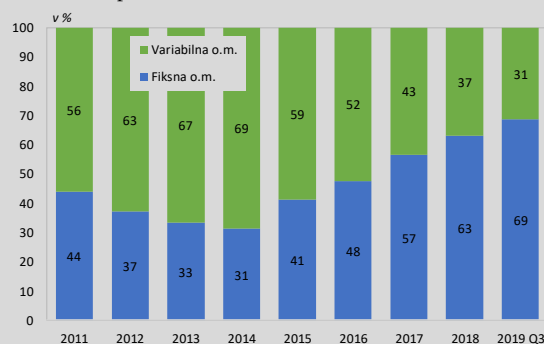

Opomba: Na sliki levo sta povprečna rast potrošniških posojil in razlika v obrestnih merah izračunani za obdobje od januarja 2019 do septembra 2019. Obrestna razlika je opredeljena kot razlika med obrestno mero potrošniških posojil in obrestno mero stanovanjskih posojil. Luksemburg je izključen.

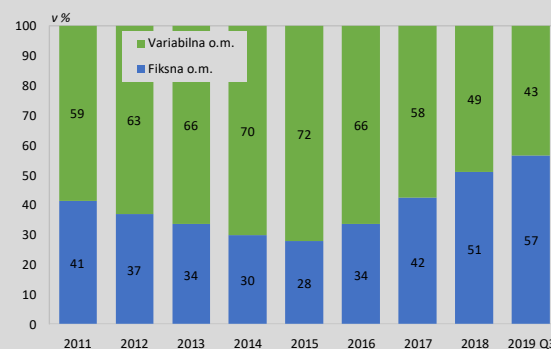
Vir: Banka Slovenije.

Slovenske banke so v času zniževanja tržnih obrestnih mer večino potrošniških posojil odobrile z variabilno obrestno mero. V letih 2012 do leta 2014, ko je Evropska centralna banka zniževala temeljno obrestno mero, so banke odobrile od 60 % do 70 % novih potrošniških posojil z variabilno obrestno mero. Povprečna ročnost teh posojil je takrat znašala 6,5 leta, povprečna ročnost posojil, odobrenih s fiksno obrestno mero, pa 2,7 leta. Od leta 2015 se je delež potrošniških posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, začel vztrajno povečevati in v tretjem četrtletju 2019 dosegel skoraj 70-odstotni delež. Medtem ko se povprečna ročnost posojil, obrestovanih z variabilno obrestno, ni bistveno spremenila, se je ročnost posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero, povečala za skoraj 4 leta. V letih od 2011 do 2017 so v stanjih potrošniških posojil prevladovala posojila, obrestovana z variabilno obrestno mero, od leta 2018 pa prevladujejo posojila, obrestovana s fiksno obrestno mero. V scenariju višanja obrestnih mer posojila, obrestovana s fiksno obrestno mero, zmanjšujejo vpliv višjih obrestnih mer na stroške servisiranja dolga kreditjemalcev, lahko pa povzročijo manjši dohodek bank zaradi nespremenjenih obrestnih prihodkov.

Slika 1.86: Vrsta obrestovanja potrošniških posojil, novi posli

Slika 1.87: Vrsta obrestovanja potrošniških posojil, stanja

Opomba: Vključena samo potrošniška posojila z ročnostjo nad enim letom.

Vir: Banka Slovenije.

Okvir 1.2: Vintage analiza kreditnega portfelja fizičnih oseb²⁸

Primarno je vintage analiza metoda s pogledom nazaj, ki jo običajno uporabljajo finančne institucije za analizo realizacije tveganj posameznih produktov in merjenje njihove uspešnosti. Pogosto so analize izvedene na zelo granularni ravni, običajno so dopolnjene z metodami s pogledom naprej.

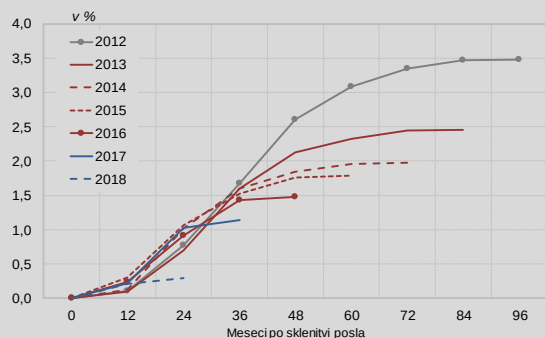
Na segmentu kreditiranja fizičnih oseb je analiza opravljena na novo sklenjenih kreditnih poslih v obdobju od 2012M1 do 2019M5 za segmenta potrošniških in stanovanjskih posojil. Osnovna mera je kumulativna funkcija, določena kot kvocient izpostavljenosti novih neplačnikov (definirano z zamudo nad 90 dni in zneskom izpostavljenosti vsaj 100 EUR) in začetne izpostavljenosti celotnega nabora plačnikov v času nastanka posla (t. i. »letina«). Prehod v stanje neplačila je v izračunu nepovraten²⁹. Imenovalec kumulativne funkcije je statičen, medtem ko je za vrednost števca upoštevana trenutna (amortizirana) vrednost v času prehoda v stanje neplačnika.

Strmina krivulj je odvisna od kreditnih standardov v času odobritve posojila ter makroekonomskega okolja v letih po nastanku posla. Na podlagi primerjave novih stanovanjskih in potrošniških posojil za slovenski bančni sistem je pričakovano mogoče opaziti nekoliko večji delež neplačnikov znotraj segmenta potrošniških posojil. Razlika med deleži novih neplačnikov pri potrošniških in stanovanjskih posojilih za večino letin (z izjemo 2018) znaša približno 0,5 o. t. do 1,0 o. t., kar potrjuje nekoliko večjo tveganost tega portfelja. Zaradi bistvene spremembe makroekonomskega okolja v letih med 2012 in 2018 je učinek zgolj kreditnih standardov težje izločiti. Na potencialno slabše kreditne standarde nakazuje primerjava drugega leta po nastanku posla (12–24 mesecev), pri čemer na segmentu potrošniških posojil kumulativna funkcija novejših letin (2015 do 2017) narašča nekoliko hitreje kot tista iz 2012 in 2013 (čas bistveno slabših makroekonomskih razmer). Delno je obrat možno pojasniti tudi z obratom rasti kreditiranja gospodinjstev na področju potrošniških posojil, kjer so v letu 2016 medletne rasti postale pozitivne, medtem ko se je v letu 2017 rast ekspanzivno nadaljevala in dvignila na ravni več kot 10 %.

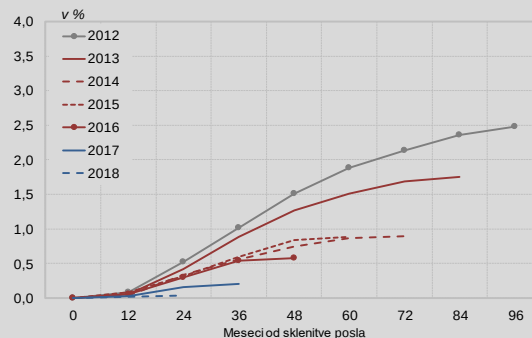
²⁸ Vintage analiza kreditnega portfelja drugih skupin komitentov je bila predstavljena v Poročilu o finančni stabilnosti, junij 2019.

²⁹ Posel, ki je postal nedonosen, se obravnava kot nedonosen tudi, če se je naknadno začel odplačevati oziroma je izšel iz statusa nedonosnosti. Na ta način se zajamejo vsi posli, ki so kadar koli po sklenitvi postali nedonosni, ne glede na poznejše spremembe, in se ne izgubijo posli, ki so jih banke odpisale, prodale ali drugače izločile iz portfelja.

Slika 1.88: Kumulativni delež izpostavljenosti v zamudah nad 90 dni pri potrošniških posojilih za posamezno letino (letni podatki) v obdobjih n mesecev po sklenitvi

Slika 1.89: Kumulativni delež izpostavljenosti v zamudah nad 90 dni pri stanovanjskih posojilih za posamezno letino (letni podatki) v obdobjih n mesecev po sklenitvi

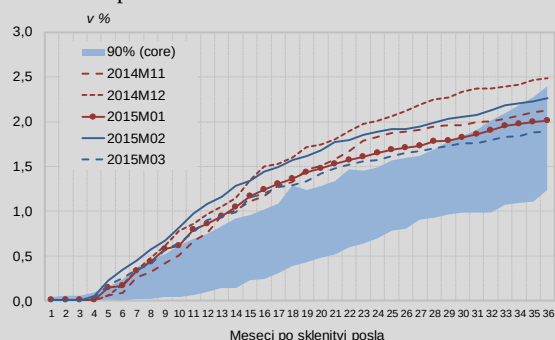
Opomba: Izračuni so narejeni na letni ravni za potrošniška (levo) in stanovanjska (desno) posojila.

Vir: Banka Slovenije.

Nekoliko natančnejšo analizo je mogoče narediti z uporabo mesečnih podatkov. V obdobju 2012M1 do 2019M5 je tako konstruiranih 89 letin. Relativno homogen pas, poimenovan jedro, predstavlja 90 % vseh letin, medtem ko 10 % preostalih letin predstavlja t. i. zunajležnike. Kumulativne funkcije so empirično omejene na 36 mesecev. Vse letine so med seboj obravnavane enakovredno, ne glede na višino izpostavljenosti.

Na segmentu potrošniških posojil jedrni pas na koncu časovnega horizonta doseže vrednosti med 1,2 % in 2,4 %. Pri upoštevanju uteži izpostavljenosti bi vrednosti konvergirale k vrednostim, prikazanim na Sliki 1.88. Presenetljivo pa polovica letin zunajležnikov predstavlja obdobje med 2014M11 in 2015M03, torej obdobje, ko je bila rast potrošniških posojil gospodinjstvom negativna. Zunajležniki v večini primerov niso odsev sistemskega dogajanja, vendar gre pogosto za specifično banko oziroma za specifične posle.

Slika 1.90: Kumulativni delež izpostavljenosti v zamudah nad 90 dni za posamezno letino (mesečni podatki) v obdobju n mesecev po sklenitvi posla

Opomba: Časovni horizont je omejen na 36 mesecev. Modro senčeno območje predstavlja jedrni pas, tj. relativno homogen skupek 90 % kumulativnih funkcij vseh letin. Posamezne barvne krivulje predstavljajo zunajležnike (specifične letine z višjimi vrednostmi prehoda v neplačnike).

Vir: Banka Slovenije.

Na segmentu stanovanjskih posojil analiza mesečnih letin zaradi manjšega števila poslov ni smiselna.

2 ODPORNOST FINANČNEGA SISTEMA

V drugem delu Poročila o finančni stabilnosti predstavljamo odpornost finančnega sistema, pri čemer obravnavamo odpornost gospodinjstev in podjetij ter bančnega sistema in nebančnih finančnih institucij. Odpornost finančnega sistema opredelimo kot zmožnost finančnega sistema, da vzdrži šoke in hkrati še naprej zagotavlja svoje proizvode in storitve gospodarstvu³⁰. Odpornost bančnega sistema lahko razumemo kot zmožnost bančnega sistema, da navkljub morebitnim šokom, ki bi izvirali zunaj bančnega sistema, še naprej zagotavlja posojila gospodinjstvom, podjetjem in ostalemu delu gospodarstva. Odpornost bančnega sistema se kaže v ustrezni solventnosti in likvidnosti bančnega sistema, odpornost pa v Banki Slovenije ugotavljamo s stresnimi testi. Ob tem predstavljamo tudi odpornost drugih sektorjev, katerih morebitna ranljivost lahko pomembno vpliva na razvoj tveganj v finančnem sistemu.

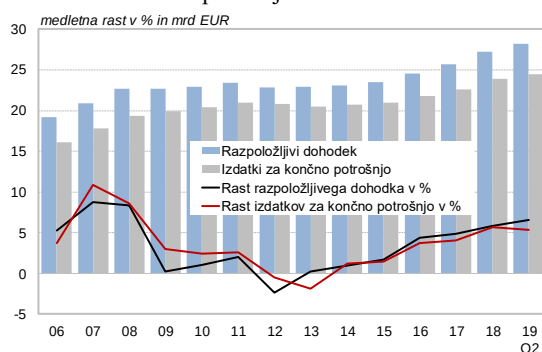
2.1 Gospodinjstva in podjetja

Gospodinjstva

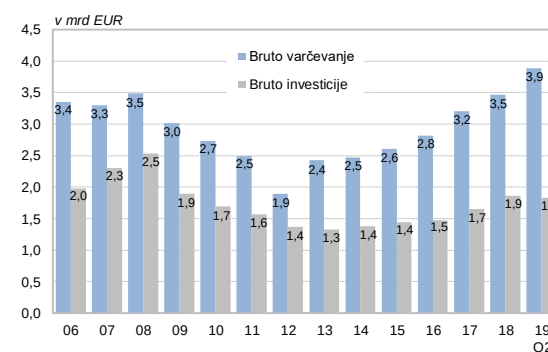
Finančna struktura premoženja in kazalniki zadolženosti gospodinjstev v povprečju kažejo razmeroma visoko odpornost v primeru poslabšanja razmer v gospodarstvu. Tveganja v primeru nadaljnjega ohlajanja makroekonomskega okolja in posledično razmer na trgu dela se lahko kažejo predvsem pri gospodinjstvih z dohodki, nižjimi od povprečne plače, ki jim je bila odobrena več kot polovica novih potrošniških posojil v letu 2018³¹. Zadolženost gospodinjstev se s kreditno rastjo povečuje, a ta v odstotku razpoložljivega dohodka in BDP-ja ostaja stabilna.

Gospodinjstva so naklonjena varčevanju, ki še naprej narašča kljub razmeroma nizkim obrestnim meram. Bruto varčevanje gospodinjstev je v prvem polletju leta 2019 doseglo 3,9 mrd EUR, razlika v primerjavi z bruto investicijami pa se je močno povečala. Morebitno poslabšanje gospodarskih razmer bi se kazalo tudi na trgu dela, s čimer bi se kupna moč gospodinjstev poslabšala in posledično bi se znižala sposobnost za rast potrošnje in investicij. Poslabšanje razmer bi prav tako vplivalo na sposobnost gospodinjstev za odplačevanje finančnih obveznosti.

Slika 2.1: Bruto razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo

Slika 2.2: Varčevanje in investicije gospodinjstev

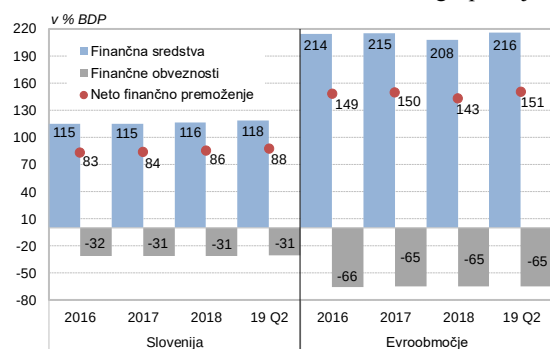
Vir: SURS.

V zadnjih treh letih so se predvsem zaradi visoke kreditne rasti precej povečale finančne obveznosti gospodinjstev. Sicer so se v prvem polletju leta 2019 še izraziteje povečala finančna sredstva gospodinjstev, in sicer za 2,3 mrd EUR, medtem ko so se finančne obveznosti povečale za 236 mio EUR. Neto finančno premoženje gospodinjstev se je povečalo na 41,2 mrd EUR oziroma 88 % BDP, pri čemer se je tudi zaradi visoke gospodarske rasti v Sloveniji razlika v primerjavi s povprečjem evroobmočja (151 % BDP) še povečala. Tveganje povečuje rast finančnih obveznosti še posebej pri bolj zadolženih skupinah gospodinjstev z razmeroma nižjimi dohodki. V povprečju sicer zadolženost slovenskih gospodinjstev v odstotku BDP in odstotku razpoložljivega dohodka ostaja stabilna.

³⁰ https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/esrb.report190408_features_macroprudential_stance_initial_considerations~f9cc4c05f4.en.pdf.

³¹ Več v poglavju Kreditno tveganje, Okvir 1.1: Rahljanje kreditnih standardov bank za potrošniška posojila.

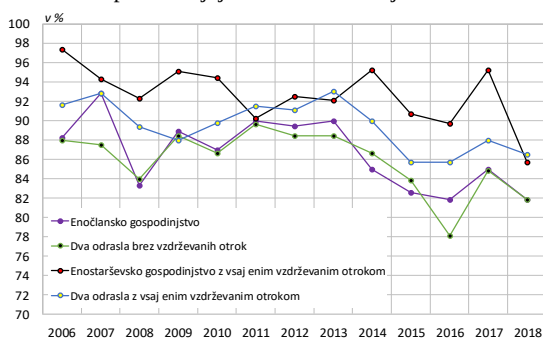
Slika 2.3: Finančna sredstva in obveznosti gospodinjstev

Vir: ECB SDW.

Za večino kreditojemalcev nakupi na obroke ali druga nestanovanjska posojila predstavljajo veliko ali srednje veliko breme. Anketa o življenjskih pogojih (SILC), ki jo v Sloveniji izvaja SURS, pokaže, da nakupi na obroke ali druga nestanovanjska posojila predstavljajo veliko ali srednje veliko breme za precejšen delež anketiranih gospodinjstev, ki ima tovrstne obveznosti. Pregled po tipu gospodinjstev pokaže, da so obročni nakupi ali druga nestanovanjska posojila obremenjujoča predvsem za enostarševska gospodinjstva z vsaj enim vzdrževanim otrokom. Opaziti je mogoče, da je delež gospodinjstev s tovrstnimi obveznostmi, ki so odgovorila, da jim predstavljajo nakupi na obroke veliko ali srednje veliko breme, večji pri gospodinjstvih z vzdrževanimi družinskimi člani. Najmanjši delež anketiranih gospodinjstev, ki so odgovorila, da jim predstavljajo nakupi na obroke ali druga nestanovanjska posojila veliko ali srednje veliko breme, je pri odraslih osebah brez vzdrževanih otrok. Tudi pregled podatkov glede zamud pri odplačevanju nakupov na obroke ali nestanovanjskih posojil v zadnjih 12 mesecih iz finančnih razlogov pokaže, da se zamude pri odplačevanju pogostejše pojavijo pri gospodinjstvih z vzdrževanimi družinskimi člani. Delež gospodinjstev, ki so odgovorila, da zamujajo s plačili, je najvišji pri enostarševskih gospodinjstvih z vsaj enim vzdrževanim otrokom. Najmanjši delež gospodinjstev, ki so odgovorila, da zamujajo z odplačevanjem, je pri gospodinjstvih brez vzdrževanih otrok.

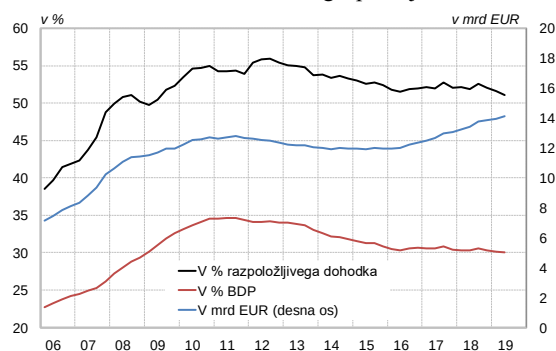
Slika 2.5: Delež gospodinjstev, ki jim nakupi na obroke predstavljajo veliko ali srednje veliko breme

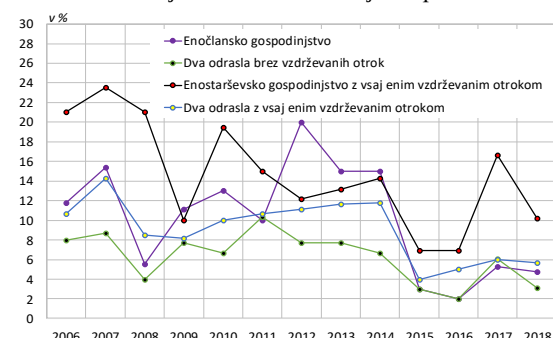
Vir: SURS.

V finančnem premoženju gospodinjstev se je tudi v prvem polletju leta 2019 močno povečal prirast vlog. V primerjavi s preteklim letom je večji prirast v prvem polletju leta 2019 prisoten predvsem pri pokojninskih zavarovanjih in v manjšem obsegu pri življenjskih zavarovanjih in investicijah v delnice ali enote investicijskih skladov. Sicer kljub zelo nizkim pasivnim obrestnim meram še vedno prevladuje prirast vlog gospodinjstev, ki se je močno povečal v prvi polovici letošnjega leta in v strukturi premoženja skupaj z gotovino predstavlja skoraj polovico premoženja. Postopno povečanje investicij tudi v druge oblike premoženja je lahko posledica večjega zavedanja, da bodo nizke depozitne obrestne mere dlje ostale nizke in posledično večje pripravljenosti gospodinjstev za investicije v dolgoročno varčevanje tudi v bolj tvegane naložbe. Z večjim deležem naložb v bolj tvegane oblike premoženja bi se slovenska gospodinjstva približala strukturi premoženja gospodinjstev v evroobmočju, kjer je tovrstnih naložb gospodinjstev približno dve tretjini. Večji delež manj tveganih naložb pri slovenskih gospodinjstvih pomeni počasnejšo rast finančnega premoženja.

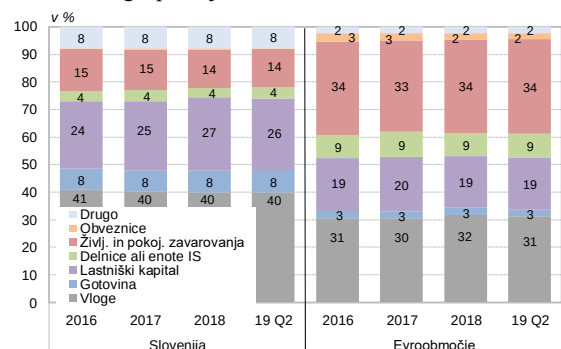
Slika 2.4: Finančne obveznosti gospodinjstev

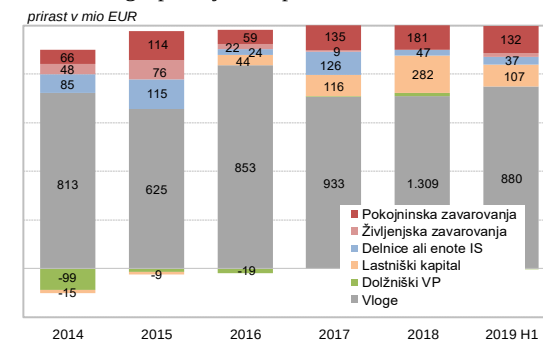
Slika 2.6: Delež gospodinjstev, ki so odgovorila, da so v zadnjih 12 mesecih zamujala s plačilom

Slika 2.7: Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v deležu

Slika 2.8: Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v prirastu

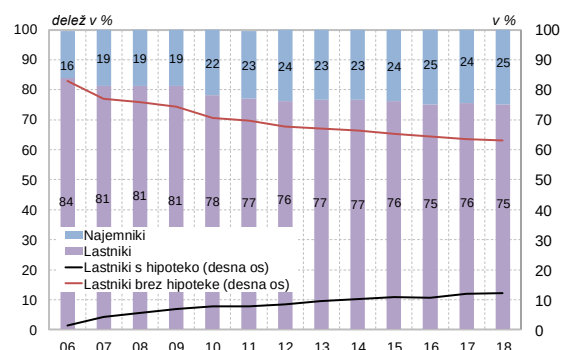

Opomba: Lastniški kapital je finančno sredstvo in je razdeljen na delnice, ki kotirajo na borzi, delnice, ki ne kotirajo na borzi, in drug lastniški kapital. Delnice ali enote investicijskih skladov so delnice investicijskega sklada, če ima sklad korporacijsko strukturo.

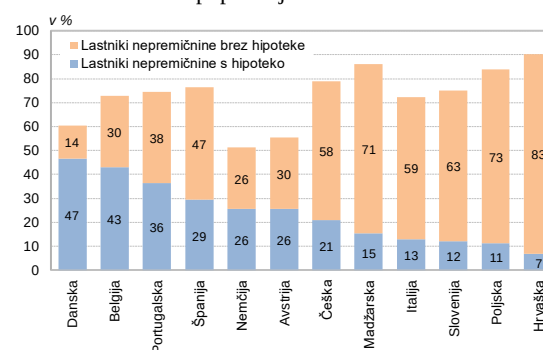
Vir: Banka Slovenije.

V Sloveniji se v zadnjih letih povečuje delež lastnikov nepremičnin s hipoteko. Od leta 2006 se je delež lastnikov z nepremičnino povečal za 10 odstotnih točk, obenem pa se je v tem času zmanjšal tudi delež lastnikov nepremičnin brez hipoteke, in sicer za 20 odstotnih točk. V Sloveniji je približno tri četrtine lastnikov nepremičnin in četrtna najemnikov, pri čemer je delež lastnikov nepremičnin s hipoteko nižji, ker je veliko stanovanjskih nepremičnin bilo zgrajenih pred več kot tridesetimi leti in so posojila že poplačana.

Slika 2.9: Najemniki in lastniki nepremičnin

Slika 2.10: Lastniki nepremičnin s hipoteko in brez nje v celotni populaciji v letu 2018

Vir: Eurostat (EU-SILC³²).

Podjetja

Zadolženost podjetij kot pomemben kazalnik finančnega položaja podjetij z neposrednim vplivom na kreditno tveganje bank se je v zadnjih letih močno zmanjšala. Rast celotnih obveznosti podjetij se upočasnjuje, zato finančni vzvod ostaja pod 90 %. Glede na tendence v zadolževanju najpomembnejših dejavnosti in umirjene napovedi o prihodnji rasti investicij ni pričakovati večjih sprememb v zadolženosti podjetij. Trenutni modeli financiranja podjetij ne povečujejo kreditnega tveganja v bankah. V isti smeri vplivajo tudi napovedi o ohranjanju okolja nizkih obrestnih mer, kar prispeva k ohranjanju nizkega bremena odplačevanja dolgov. Nizka zadolženost podjetij, visoki dobički in visoka likvidnost so dejavniki, ki pomenijo absorbiranje morebitnih šokov iz zunanjega okolja že v samih podjetjih, preden se prenesejo v bančni sektor.

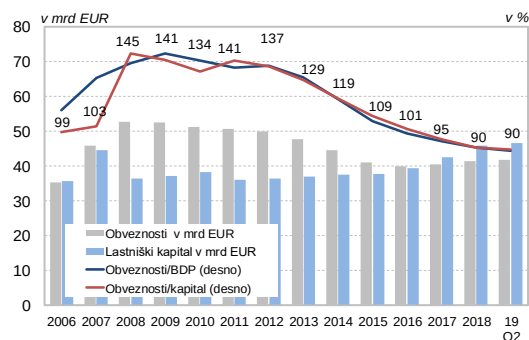
Zadolženost podjetij

Na kreditno tveganje bank ugodno vpliva močno znižana zadolženost podjetij v primerjavi z zadolženostjo med finančno krizo. Finančni vzvod se je v prvem polletju leta 2019 dodatno znižal, in sicer pod 90 %. Celotne obveznosti podjetij so od leta 2017 naraščale po nizkih stopnjah do največ 2 % letno. Lastniški kapital se je v tem času povečal precej bolj, kar je prispevalo k nadaljnjemu zniževanju finančnega vzvoda. K povečanju kapitala podjetij, ki je v obdobju zadnjih dveh let in pol znašalo 7,2 mrd EUR, so dve tretjini prispevale vrednostne spremembe, preostalo tretjino pa dejanski pritok lastniškega kapitala v podjetja. Spremembe vrednotenja v obratni smeri, do katerih lahko pride ob večjih popravkih cen na finančnih trgih, bi

³² European Union Statistics on Income and Living Conditions.

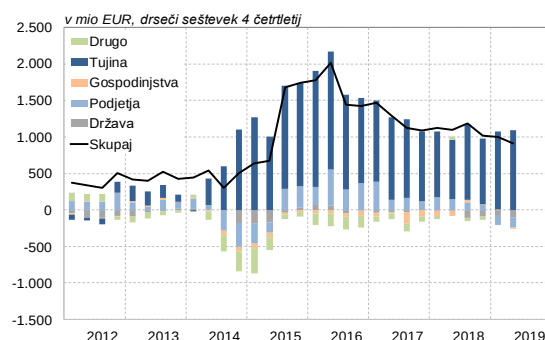
lahko ponovno povečale finančni vzvod, in sicer neodvisno od dejanskih pritokov kapitala v podjetja. V zadnjem letu je opazen trend postopnega zmanjševanja pritoka lastniškega kapitala v podjetja, hkrati pa so prisotne tudi spremembe lastništva: neto pritok lastniškega kapitala iz tujine ob neto umikih vseh drugih (domačih) lastnikov. Spremembe v lastništvu podjetij so pomemben dejavnik spremenjenega modela financiranja podjetij in posledično manjšega povpraševanja po posojilih pri domačih bankah.

Slika 2.11: Kazalniki zadolženosti podjetij

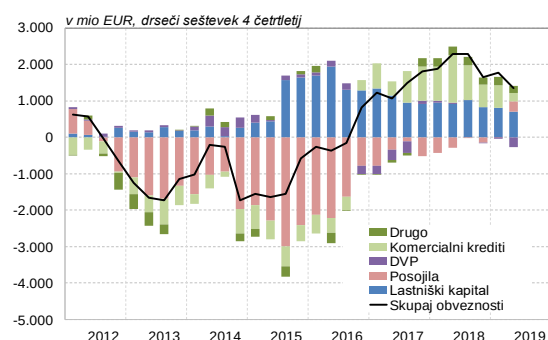
Opomba: Na sliki levo so obveznosti podjetij prikazane brez kapitala.
Vir: Banka Slovenije, ECB.

Slika 2.12: Tok lastniškega kapitala po sektorjih upnikov

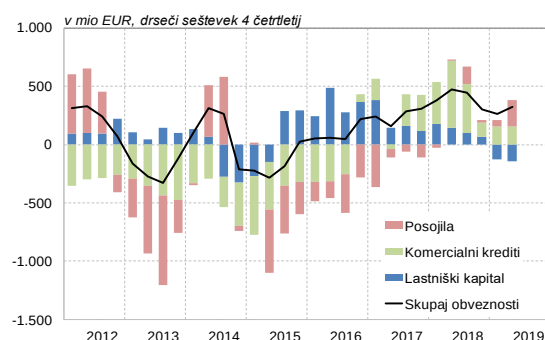
Tok financiranja³³ podjetij se od druge polovice leta 2018 zmanjšuje. V zadnjem letu se je najizraziteje zmanjšal tok prejetih komercialnih kreditov, nekoliko manjši je tudi pritok lastniškega kapitala v podjetja. Skupni letni tok financiranja z vsemi instrumenti se je z 2 mrd EUR sredi leta 2018 znižal na 1,1 mrd EUR v drugem četrtletju 2019. Manjši porast obveznosti podjetij je pričakovan glede na ohlajanje gospodarske rasti in šibko povpraševanje še posebej v predelovalni industriji.

Slika 2.13: Tokovi obveznosti podjetij po instrumentih

Opomba: Celotna posojila podjetjem sestavljajo posojila iz tujine, posojila od domačih bank, posojila od države in drugih finančnih organizacij, medpodjetniška posojila in posojila gospodinjstev. DVP: dolžniški vrednostni papirji.
Vir: Banka Slovenije.

Slika 2.14: Tokovi medpodjetniškega financiranja po instrumentih

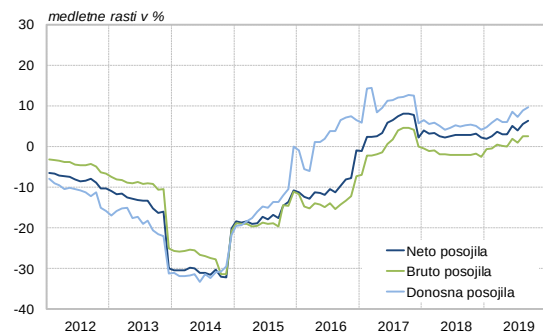
Podjetja zmanjšujejo financiranje pri vseh sektorjih upnikov z izjemo financiranja pri drugih podjetjih tako v Sloveniji kot v tujini. Posebnost financiranja med podjetji v Sloveniji v zadnjem letu je naraščanje financiranja s posojili. Pri financiranju v tujini je že več let prisoten trend neto odplačevanja posojil pri vseh sektorjih upnikov, razen pri posojilih, najetih pri tujih podjetjih, pri čemer prevladujejo posojila od lastniško povezanih podjetij. Prav zaradi rasti posojil pri domačih in tujih podjetjih ob hkratni rasti posojil tudi pri domačih bankah je celotno financiranje s posojili prvič po letu 2011 doseglo pozitivne rasti. Slabo razvit domači kapitalni trg ponuja omejene možnosti financiranja poslovanja z izdajo dolžniških ali lastniških vrednostnih papirjev. Tudi zaradi tega se podjetja v zadnjih letih vse manj financirajo z izdajo vrednostnih papirjev. Zaradi spremenjenih modelov financiranja podjetij, ki se v večji meri naslanjajo na lastne vire in financiranje med lastniško povezanimi podjetji, je negotova predvsem nadaljnja rast posojil pri domačih bankah. Zadnji anketni podatki o rasti povpraševanja podjetij po bančnih posojilih še vedno kažejo porast povpraševanja (glej okvir), vendar zaradi porasta konkurenčnosti med bankami narašča tudi obseg zavrnjenih oziroma nesklepljenih poslov.

Posojila podjetjem pri domačih bankah so se po razmeroma skromnih stopnjah rasti v drugi polovici leta 2019 okrepila, vendar dinamika posojil posameznim dejavnostim ne kaže na vzdržnost te rasti. Večji

³³ Celotno financiranje po metodologiji finančnih računov zajema financiranje z dolžniškimi in lastniškimi instrumenti, razen lastnih virov podjetij.

skok posojil v juniju in avgustu je v veliki meri posledica posameznih večjih poslov bank. Posojila predelovalnim dejavnostim že celo leto kažejo tendenco umirjanja, s stopnjami rasti, ki se približujejo negativnemu območju. Posojila podjetjem iz gradbeništva in prometa se več kot eno leto zmanjšujejo, z avgustom so se jim pridružila še podjetja iz gostinstva. Rast posojil trgovini je postala pozitivna po večjem poslu, sklenjenem v juniju, brez tega bi bila rast tudi v tej dejavnosti negativna. Podobno dinamiko kažejo posamezne dejavnosti tudi pri zadolževanju v tujini, kar nakazuje, da pri najemanju posojil ne gre za nadomeščanje enega vira financiranja z drugim.

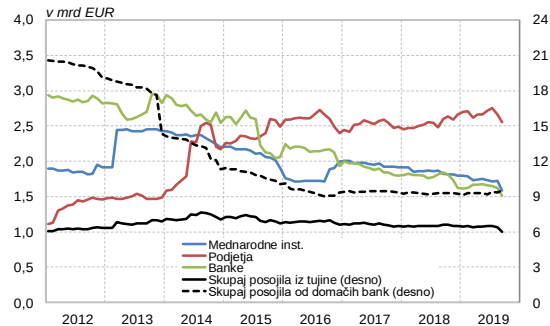
Slika 2.15: Posojila podjetjem pri domačih bankah

Vir: Banka Slovenije.

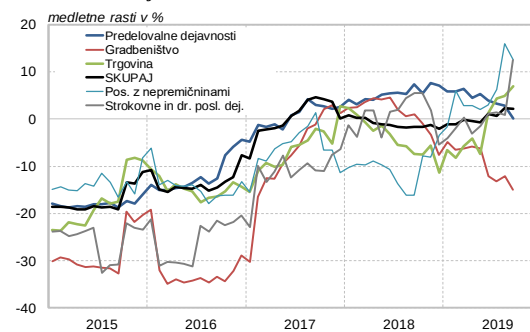
Celotna odvisnost podjetij od financiranja iz tujine se je začela zmanjševati, vendar ostaja odvisnost od sprememb na finančnih trgih izrazita. Stanje obveznosti podjetij do tujine se je prvič po štirih letih nenehnega naraščanja v drugem četrtletju leta 2019 zmanjšalo, prav tako tudi delež tujine v celotnem stanju obveznosti podjetij na 28,6 %. Poleg zmanjševanja dolga iz najetih posojil pri tujih bankah in mednarodnih institucijah je k temu prispevalo tudi močno umirjanje najetih komercialnih kreditov v tujini. Podobno dinamiko kažejo tudi komercialni krediti, najeti pri slovenskih podjetjih. Rast komercialnih kreditov je v zadnjih dveh letih sovpadala z okrepljeno gospodarsko rastjo, tako je tudi njihovo umirjanje lahko odsev upočasnjevanja ekonomske aktivnosti v zadnjem času.

Slika 2.17: Stanja posojil iz tujine po sektorju upnika in posojil pri domačih bankah

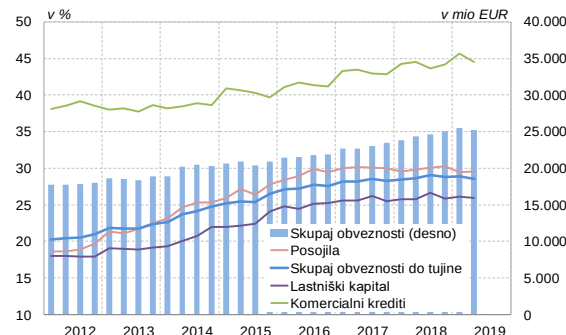

Vir: Banka Slovenije.

Slika 2.16: Posojila podjetjem pri domačih bankah po dejavnostih

Slika 2.18: Delež tujine v stanju obveznosti podjetij po instrumentih

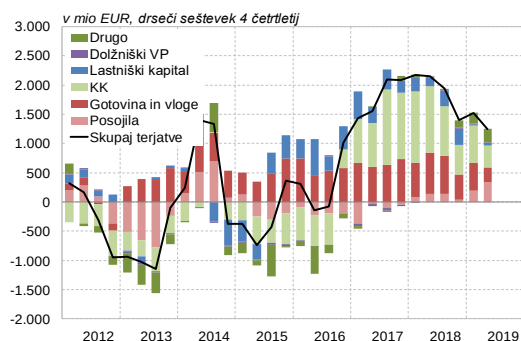

Finančne naložbe podjetij

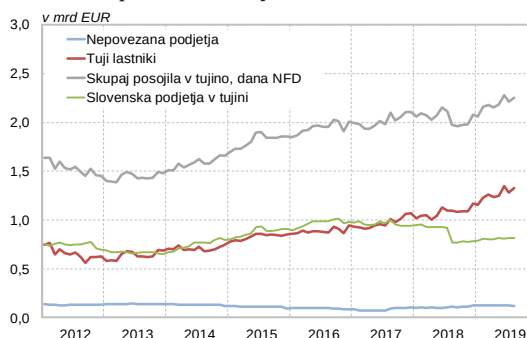
Odpornost podjetij proti morebitnim šokom se kaže tudi s presežno likvidnostjo, ki jo podjetja uravnavajo tudi z rastjo posojil tujini. Celotne finančne naložbe podjetij kažejo podobno dinamiko kot obveznosti z zmanjšanim tokom finančnih naložb od druge polovice 2018. Predvsem je manj danih komercialnih kreditov med podjetji (kar je zrcalna slika obveznosti podjetij pri tem instrumentu). Vloge pri bankah so v prvem polletju leta 2019 naraščale nekoliko počasneje kot v preteklih dveh letih, vendar še vedno pomenijo pomemben 15,2-odstotni delež v strukturi finančnih naložb podjetij in predstavljajo dodaten vir za financiranje tekočih in investicijskih naložb podjetij. Večja sprememba v finančnih naložbah je opazna pri odobranju posojil drugim sektorjem. Poleg omenjenega posojanja med podjetji v Sloveniji je v preteklih dveh letih in še izraziteje v letu 2019 povečano financiranje tujine s posojili. Tako kot pri najetih tujih posojilih so tudi pri posojilih, danih tujini, prevladovala posojila med lastniško povezanimi podjetji. Razlika je v tem, da je bilo pri danih posojilih tujini do sredine leta 2017 v enakem obsegu prisotno kreditiranje hčerinskih

podjetij v tujini in tujih lastnikov slovenskih podjetij. Od sredine leta 2017 naraščajo le posojila, dana tujim lastnikom³⁴, dinamika te rasti je v letih 2019 dodatno pospešila. Glede na visok obseg likvidnih sredstev podjetij pri bankah je to verjetno posledica uravnavanja presežne likvidnosti, ki se namesto v nizko ali negativno obrestovane vloge pri bankah delno preusmerja v podjetja znotraj lastniško povezanih skupin.

Slika 2.19: Finančne naložbe podjetij po instrumentih

Slika 2.20: Posojila podjetij v tujino po lastniških povezavah s tujci

Opomba: Finančne naložbe na sliki levo so prikazane skladno z metodologijo finančnih računov, ki med finančna sredstva zajema tudi tiste terjatve iz poslovnih razmerij, ki nastanejo, kadar obstaja časovna razlika med transakcijami in plačili (komercialni krediti, predujmi in drugo).

Vir: Banka Slovenije.

Okvir 1.3: Povpraševanje podjetij po posojilih na podlagi ankete bank

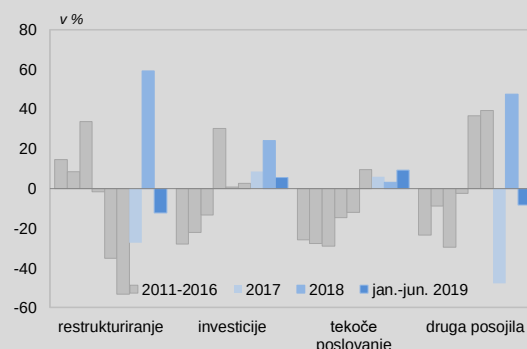
Povpraševanje podjetij po posojilih, kot ga banke z redno letno anketo poročajo od leta 2010, se je v letu 2018 prvič v desetih letih povečalo. Rast stanja posojil pri bankah je postala pozitivna leto prej, v letu 2017, nanjo pa poleg povpraševanja vpliva tudi obseg sklenjenih pogodb oziroma zavrženega povpraševanja, obenem pa tudi dinamika zapadanja obstoječih posojil. Celotno povpraševanje po posojilih se povečuje tudi zaradi večkratnega pojavljanja istega povpraševanja pri večjem številu različnih bank v iskanju ugodnejših pogojev zadolževanja in povečane konkurence med bankami. Povpraševanje po posojilih se je v letu 2018 povečalo za 17,7 %, v prvi polovici 2019 se je rast umirila na 2,6 %.

Členitev povpraševanja po posojilih kaže izredno spremenljivo dinamiko na nižjih ravneh agregiranja po dejavnostih in po posameznih bankah. Nihanja v povpraševanju na nižjih ravneh agregiranja se lahko delno pojasnijo z opažanji bank o velikem povpraševanju po refinanciranju obstoječih posojil, najetih pri enih bankah, z ugodnejšimi posojili pri drugih, in selitvijo povpraševanja med njimi. Posledično se med posameznimi bankami izmenjujejo pozitivne in negativne rasti povpraševanja in tudi pri istih bankah med leti. Spremljanje povpraševanja v posameznih bankah lahko tudi temelji na različnih metodoloških pristopih, zato se selitev povpraševanja med njimi ne sešteje nujno v ničelno vsoto.

Slika 2.21: Rast povpraševanja in presežnega povpraševanja

Slika 2.22: Rast povpraševanja po vrstah posojil

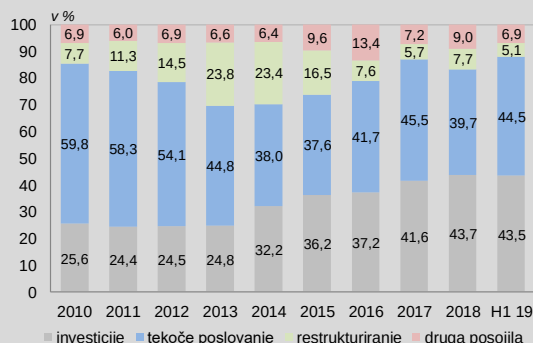
Vir: Banka Slovenije.

Povpraševanje po dveh glavnih skupinah posojil, za investicije in za tekoče poslovanje, narašča nekoliko dlje od skupnega povpraševanja od leta 2014 oziroma 2016. Razlog je v velikem padcu povpraševanja po posojilih

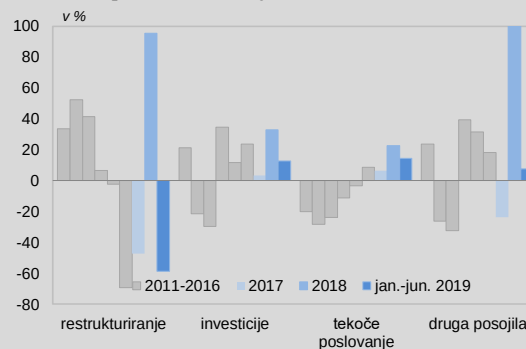
³⁴ Značilnost kreditiranja tujih lastnikov je, da gre praviloma za enosmerni tok: med 184 podjetji, ki so s posojili financirali tuje lastnike, je bilo le 20 podjetij, ki so od istih tujih lastnikov tudi prejela posojilo, vendar manjše od danega posojila, in naslednjih 20 podjetij, ki so ga tuji lastniki financirali v večjem znesku od prejete posojila.

za restrukturiranje v letih 2014–2016, ki je odločilno vplival na celoten agregat povpraševanja po posojilih. V strukturi celotnega povpraševanja podjetij so ta posojila v prvi polovici leta 2019 predstavljala samo še 5,2 % v primerjavi s slabo četrtino v letih 2013 in 2014.

Slika 2.23: Struktura povpraševanja po vrstah posojil

Slika 2.24: Rast povpraševanja po vrstah posojil v predelovalni dejavnosti

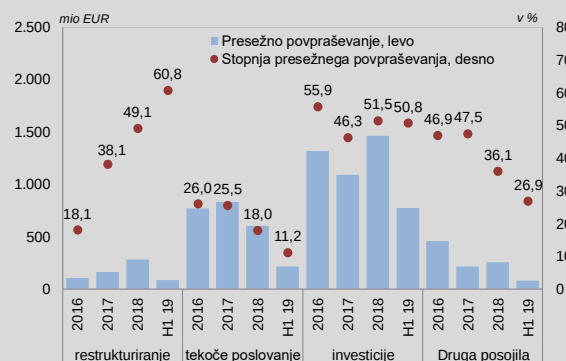

Vir: Banka Slovenije.

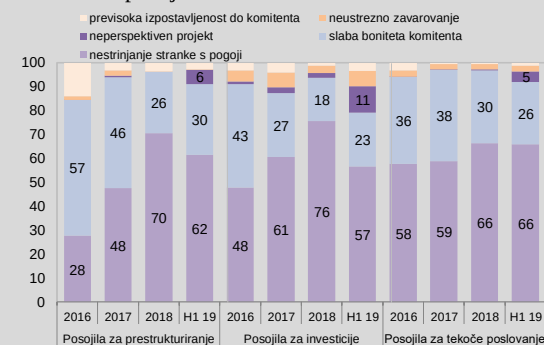
V prvi polovici 2019 se je rast povpraševanja po posojilih za investicije znižala na 5,6 % medletno v primerjavi s 24,1 % v letu 2018, kar sovпада z umiranjem rasti investicij v tem obdobju. Po ocenah bank je povpraševanje po teh posojilih večje pri podjetjih, ki poslujejo na domačem trgu oziroma so manj odvisna od tujih trgov. Nekatere banke opažajo več povpraševanja po projektnem financiranju v gradbenem sektorju. Obseg povpraševanja v gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami na ravni bančnega sistema potrjuje ta opažanja z visokimi stopnjami rasti v prvi polovici leta 2019, vendar po razmeroma močnem padcu v letu 2018.

Povpraševanje po posojilih za tekoče poslovanje je bilo v prvi polovici leta 2019 nekoliko močnejše v primerjavi s preteklima dvema letoma. Zaznavanja bank o trendih tega povpraševanja so prav tako nasprotujoča (od padajočega do naraščajočega), pri tem pa zlasti manjše banke zaznavajo konkurenčni pritisk večjih bank, ki v pomanjkanju povpraševanja večjih podjetij ponudbo prilagajajo manjšim in delno posegajo na segmente trga tistih bank, ki praviloma financirajo majhna in srednja podjetja.

Slika 2.25: Presežno povpraševanje po vrstah posojil

Slika 2.26: Razlogi za zavračanje posojil po vrstah posojil

Vir: Banka Slovenije.

Hkrati s povpraševanjem se je povečeval tudi obseg novoodobrenih posojil – hitreje v letu 2018, v prvi polovici leta 2019 pa počasneje od rasti povpraševanja. Posledično je stopnja presežnega povpraševanja zanihala: v letu 2018 je delež neskljenjenih pogodb oziroma presežnega povpraševanja znašal 40,2 %, v prvi polovici leta 2019 se je znižal na 37,9 %. Prisoten je izrazit trend naraščanja deleža neskljenjenih pogodb pri posojilih za restrukturiranje, in sicer z 18,1 % v letu 2016 na 60,8 % v prvi polovici 2019, pri čemer med razlogi za neskljenitev pogodbe prevladuje nestrinjanje stranke s pogoji. Glede na dejstvo, da se restrukturiranja izvajajo v bankah upnicah in da dolžniki z zahtevkom za restrukturiranje ne pridobivajo ponudb drugih bank, je verjetno, da banke postavljajo strožje pogoje za restrukturiranje dolgov.

Močno se je zmanjšal delež neskljenjenih pogodb pri posojilih za tekoče poslovanje na samo 11,2 % v letu 2019, te so praviloma krajših ročnosti in za banke predstavljajo manjše tveganje v primerjavi z dolgoročnejsimi investicijskimi posojili, ki so praviloma tudi večjih vrednosti. Pri posojilih za investicije se ohranja visoka

stopnja presežnega povpraševanja pri nekaj več kot 50 %. Prevladujoč razlog za neskenitev posojilnih pogodb, ki pridobiva pomen pri investicijskih posojilih, je še naprej nestrinjanje stranke s ponujenimi bančnimi pogoji, kar tudi kaže na visoko stopnjo konkurenčnosti na posojilnem trgu in na prizadevanje bank za povečevanje tržnih deležev z ugodnejšimi ponudbami. Opazen je tudi povečan delež zavrnjenih posojilnih zahtevkov zaradi neperspektivnosti projektov.

2.2 Bančni sistem

Slovenski bančni sistem ohranja dober kapitalski položaj in s tem sposobnost za pokrivanje izgub ob morebitnih stresnih situacijah. Čeprav ostaja kapitalna ustreznost bančnega sistema razmeroma dobra, so razlike med bankami precejšnje. Ob ohlajanju gospodarske rasti bo ustvarjanje dobička za banke ostal velik izziv, zato bo njegova preiščljiva razdelitev, še posebno pri bankah z nižjimi kapitalskimi presežki, pomembna.

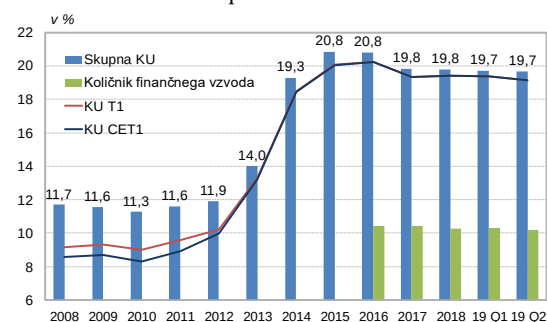
Visoka likvidnost bančnega sistema povečuje odpornost proti tveganju financiranja, ki izhaja predvsem iz ročnostne neusklajenosti naložb in obveznosti. Razlike med bankami v sposobnosti pokrivanja neto likvidnostnih odlivov so sicer precejšnje, vendar imajo banke ob tem možnost pridobivanja stroškovno ugodnega dodatnega financiranja pri Evrosistemu.

Banke so pred kreditnim tveganjem zavarovane z dobro pokritostjo NPE z oslabitvami, neoslabljeni del NPE pa je dobro pokrit z regulatornim kapitalom. Tudi kazalnik skupne pokritosti z oslabitvami in zavarovanji je ugoden. Pozornost pa vzbuja nizka pokritost celotnih izpostavljenosti z oslabitvami, ki je na zgodovinsko nizki ravni in je predvsem posledica zmanjševanja deleža NPE v celotni izpostavljenosti bank. Ohlajanje gospodarske rasti praviloma povzroči prehode terjatev v nižje bonitetne razrede oziroma skupine z večjim kreditnim tveganjem, kar bi se postopoma lahko že kazalo v večjem oblikovanju oslabitev.

Solventnost

Skupna kapitalna ustreznost bančnega sistema na posamični osnovi ostaja dobra. S postopnim oživljanjem kreditne rasti se je v zadnjih letih tveganju prilagojena aktiva (v nadaljevanju: TPA, ang. risk weighted assets oz. RWA) povečevala bolj kot kapital. S tem se je količnik kapitalne ustreznosti postopno zniževal, vendar je še vedno višji kot po dokapitalizacijah bank v času sanacije leta 2014. Banke izpolnjujejo kapitalne zahteve z najkakovostnejšimi oblikami kapitala, zato ostaja količnik kapitalne ustreznosti navadnega lastniškega temeljnega kapitala (količnik CET1) na posamični osnovi z 19,2 % le rahlo nižji od skupne kapitalne ustreznosti, ki je ob polletju leta 2019 znašala 19,7 %.

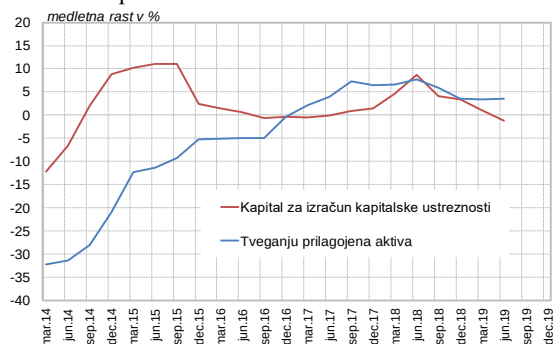
Slika 2.27: Kazalniki kapitalne ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi

Vir: Banka Slovenije.

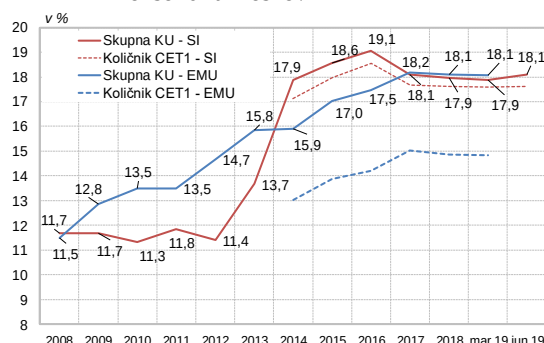
Količnik skupne kapitalne ustreznosti slovenskega bančnega sistema na konsolidirani osnovi se je izenačil s povprečjem evrskega območja³⁵, medtem ko ga količnik CET1 močno presega. Skupna kapitalna ustreznost se je v prvem polletju leta 2019 povečala za 0,2 odstotni točki na 18,1 % zaradi večjega porasta kapitala v primerjavi s povečanjem obsega TPA. Količnik CET1 je ostal nespremenjen pri 17,6 %, kar nas uvršča med tretjino držav evrskega območja z najvišjimi količniki. Dodatni kazalnik robustnosti slovenskega bančnega sistema je tudi delež kapitala v bilančni vsoti, ki z 12,5 % močno presega povprečje držav EU (6,9 %).

Slika 2.28: Gibanje komponent kapitalne ustreznosti na posamični osnovi

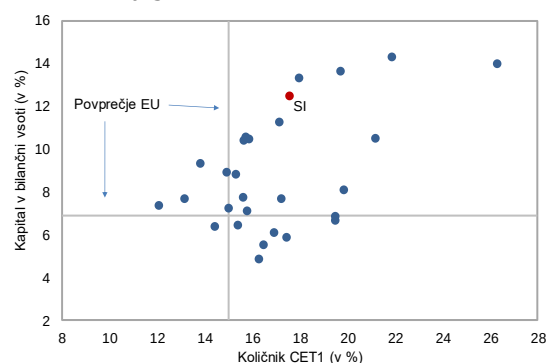
³⁵ V času pisanja tega poročila je zadnji razpoložljivi podatek za evrsko območje za prvo četrtletje leta 2019. V vseh primerjavah Slovenije z evrskim območjem so uporabljeni podatki na konsolidirani osnovi.

Slika 2.29: Gibanje količnikov kapitalne ustreznosti v primerjavi z evrskim območjem na konsolidirani osnovi

Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW).

Slika 2.30: Količnik CET1 in kapital v bilančni vsoti po državah EU na konsolidirani osnovi za marec 2019

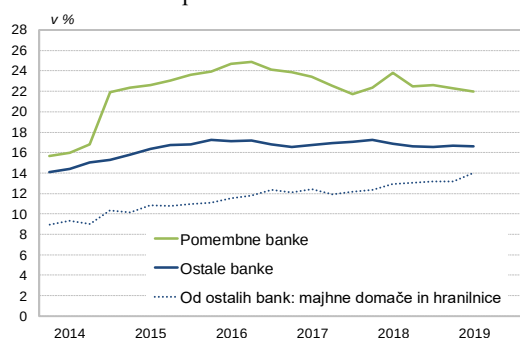

Slovenske banke uporabljajo višje uteži tveganosti v primerjavi s povprečjem evrskega območja. Tako na ravni slovenskega bančnega sistema kot v povprečju evrskega območja večino (več kot 85 %) skupne TPA predstavljajo izpostavljenosti za kreditno tveganje. Povprečna utež tveganosti za ta del TPA je marca 2019 za Slovenijo znašala 45,3 % in presegala povprečje evrskega območja (30,2 %). V nasprotju s povprečjem evrskega območja so pri večini slovenskih bank izpostavljenosti za kreditno tveganje ocenjene po standardizirani metodi³⁶, kar pomeni v povprečju manj možnosti za zniževanje uteži tveganosti.

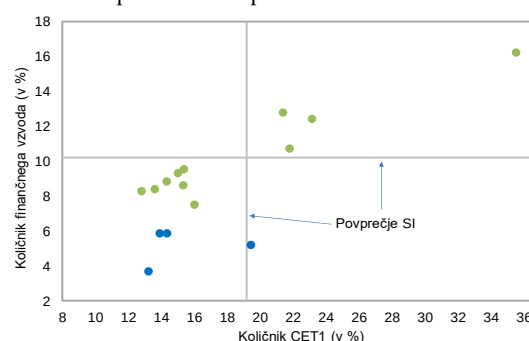
Kapitalski položaj bank

Razlike v kapitalskem položaju ostajajo med bankami precejšnje. Pomembne banke³⁷ še odstopajo z visokimi količniki kapitalne ustreznosti in količniki finančnega vzvoda, kar jim v primerjavi z ostalimi bankami omogoča boljše sposobnost pokrivanja morebitnih izgub. Odpornost proti morebitnim negativnim šokom so rahlo izboljšale majhne domače banke in hranilnice, ki so z dokapitalizacijami v zadnjem enoletnem obdobju povečale količnik CET1 za 1,1 odstotne točke na 14 %. Kljub dokapitalizacijam njihov količnik finančnega vzvoda s 4,7 % ostaja nizek oziroma pod povprečjem bančnega sistema, ki je junija 2019 znašal 10,2 %.

Slika 2.31: Količnik CET1 po skupinah in podskupini bank na posamični osnovi

Slika 2.32: Količnik CET1 in količnik finančnega vzvoda po bankah na posamični osnovi

Opomba: Na sliki levo so banke razdeljene na dve skupini: pomembne banke (v skladu z definicijo enotnega nadzornega mehanizma (SSM) so vključene tri največje banke v Sloveniji, ki so pod neposrednim nadzorom ECB) in druge banke. Majhne domače banke in hranilnice predstavljajo podskupino drugih bank. Na sliki desno so z modro označene pike majhnih domačih bank in hranilnic.

Vir: Banka Slovenije.

V prvem polletju leta 2019 se je poleg najkakovostnejšega kapitala CET1 povečal tudi dodatni kapital bank v obliki izdanih podrejenih obveznic pri eni od bank. Po daljšem obdobju zmanjševanja se je na ravni bančnega sistema delež dodatnega kapitala v celotnem regulatornem kapitalu povečal na 2,8 %, a ostal glede na povprečje evrskega območja (12,3 %³⁸) razmeroma nizek. Kapital CET1 se je povečal predvsem v obliki

³⁶ V slovenskem bančnem sistemu je z uporabo standardiziranega pristopa ocenjenih 95 % tveganju prilagojenih izpostavljenosti za kreditno tveganje, v povprečju evrskega območja pa 54 %.

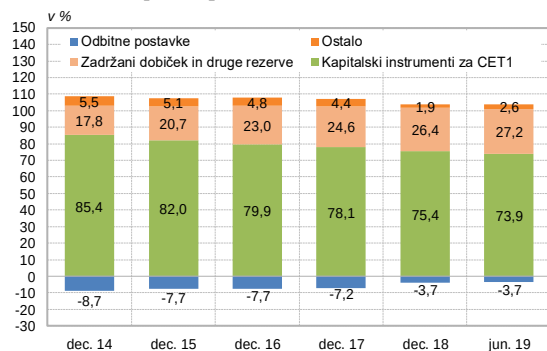
³⁷ V skladu z definicijo enotnega nadzornega mehanizma (SSM) so vključene tri največje banke v Sloveniji, ki so pod neposrednim nadzorom ECB: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.listofsupervisedentities20190301.en.pdf>.

³⁸ Podatek na konsolidirani osnovi.

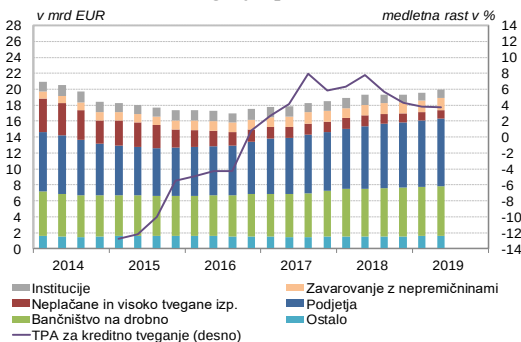
zadržanih dobičkov in drugih rezerv, pri čemer banke, predvsem tujelastniške, dobička niso v celoti zadržale, temveč so ga med delničarje delile v obliki dividend. Ob ohlajanju gospodarske rasti bo ustvarjanje dobička za banke ostal velik izziv, zato bo njegova premišljena razdelitev še pomembnejša pri vzdrževanju stabilne kapitalne ustreznosti.

Na upravljanje kapitala bo v prihodnje vplivalo izpolnjevanje minimalnih zahtev glede kapitala in kvalificiranih obveznosti (v nadaljevanju: MREL). Banke, ki so predvidene za prisilno prenehanje, bodo predvidoma prejele zahteve MREL v višini kapitalskih zahtev³⁹, višje zahteve pa bodo prejele banke, ki izpolnjujejo vse pogoje za reševanje⁴⁰. Vse banke bodo o višini zahtev MREL seznanjene do konca leta 2019. Slovenske banke so konec leta 2018 razpolagale s primernimi instrumenti MREL v višini 15 % celotnih obveznosti in kapitala. Banke, ki so predvidene za reševanje in imajo zahtevo MREL višjo od kapitalne zahteve, so to zagotavljale predvsem z lastnimi sredstvi (77 %), manj pa z nezavarovanimi terjatvami in z neupravičenimi vlogami (finančnih institucij, pokojninskih skladov, države). Banke s primanjkljajem primernih instrumentov MREL imajo na voljo prehodno obdobje, v katerem bodo lahko zagotovile ustrezno višino primernih instrumentov MREL. Banke ob ustvarjenih dobičkih iz poslovanja ne bi smele imeti večjih težav s pokrivanjem morebitnega primanjkljaja MREL. Pričakujemo, da bodo zaradi stroškovne učinkovitosti dodatne primerne instrumente MREL zagotavljale tudi z nezavarovanimi terjatvami tako v obliki izdanih dolžniških vrednostnih papirjev kot tudi v obliki najetih posojil.

Slika 2.33: Struktura navadnega lastniškega temeljnega kapitala, posamična osnova

Slika 2.34: Struktura tveganju prilagojene aktive za kreditno tveganje, posamična osnova

Opomba: V legendi na sliki desno kratica TPA pomeni tveganju prilagojena aktiva.
Vir: Banka Slovenije.

Obseg tveganju prilagojene aktive še narašča, vendar nekoliko počasnejše kot pred enim letom. Medletna rast je junija 2019 znašala 3,6 %. Obseg TPA do podjetij in bančništva na drobno se ob nadaljnji rasti kreditiranja teh sektorjev še naprej povečuje. V prvem polletju leta 2019 se je povečala tudi TPA, zavarovana z nepremičninami, ki bankam omogoča uporabo nižjih uteži tveganosti. Ker pogosto niso izpolnjeni pogoji za uporabo nižjih uteži, je delež TPA, zavarovane z nepremičninami, v celotnem obsegu TPA za kreditno tveganje še vedno razmeroma nizek (7,6 %). Z nadaljnjim izboljševanjem kreditnega portfelja se zmanjšujejo neplačane in visoko tvegane izpostavljenosti, kar upočasnjuje rast TPA za kreditno tveganje in povprečne uteži tveganosti. Ta je na posamični osnovi junija 2019 znašala 49,5 %, kar je za 3,7 odstotne točke manj kot pred petimi leti. Na gibanje tveganju prilagojene aktive bodo v prihodnje vplivale makroekonomske razmere in naložbena politika bank. Napovedano ohlajanje gospodarske rasti bo predvidoma vplivalo na znižanje posojil nebančnemu sektorju, še zlasti podjetjem in gospodinjstvom, ki predstavljajo dve tretjini TPA.

Banke bodo v prihodnjih letih izpostavljene spremembam evropske bančne zakonodaje. Z junijem 2019 sta bili uveljavljeni direktiva CRD5 in uredba CRR2⁴¹, ki uvajata ukrepe za zmanjšanje tveganj v bankah. Čeprav se spremembe nanašajo med drugim tudi na izračun kapitalskih zahtev, ne pričakujemo večjih sprememb kapitalne ustreznosti na ravni slovenskega bančnega sistema. Poleg tega bodo imele banke razmeroma dolgo obdobje za prilagoditev na te spremembe, saj se večina določb uredbe CRR2, ki se nanašajo na izračun kapitalskih zahtev, začne uporabljati šele v sredini leta 2021. Večje spremembe kapitalskih zahtev se pričakujejo z uvedbo dokončnega okvira Basel III v EU-zakonodajo, saj se bodo pomembno spremenila pravila za izračun kapitalskih zahtev za kreditno tveganje po standardiziranem pristopu, ki ga uporablja večina slovenskih bank. Čeprav je zakonodajni predlog teh sprememb za zdaj šele v pripravi, je za banke pomembno

³⁹ Kapitalna zahteva je vsota kapitalskih zahtev po stebru 1, stebru 2 in vseh blažilnikov.

⁴⁰ Ukrepi za reševanje se uporabijo pri banki, ki izpolnjuje pogoje v skladu s 55. členom ZRPPB (32. členom BRRD, 18. členom SRM).

⁴¹ Uradni list, 7. 6. 2019: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R0876&from=BG>, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L0878&from=EN>.

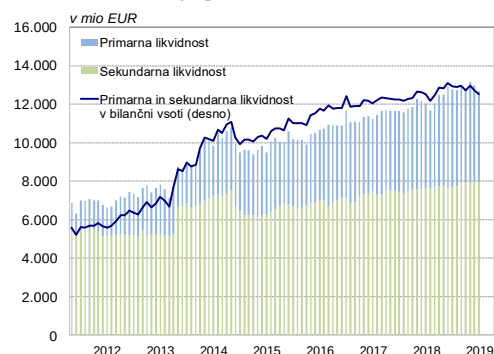
zavedanje teh sprememb pri sprejemanju svojih poslovnih odločitev, ki bi imele vpliv na njihov kapitalskih položaj v prihodnje. Z napovedanimi zakonodajnimi spremembami se bodo verjetno težje spoprijele banke z nižjimi kapitalskimi presežki.

Odpornost bančnega sistema se ugotavlja tudi z makro stresnimi testi, ki se izvajajo po pristopu od zgoraj navzdol. Z njimi se ocenjuje učinek osnovnega in stresnega makroekonomskega scenarija na bilančne postavke, dobičkonosnost in solventnost bank. Na podlagi makro stresnih testov se lahko ocenijo potencialni učinek in posledice za stabilnost bančnega sistema, če bi se uresničila z makroekonomskim scenarijem predpostavljena sicer malo verjetna, vendar možna sistemska tveganja. V letošnjih makro stresnih testih smo zajeli obdobje treh let, in sicer od leta 2019 do konca leta 2021, temeljijo pa na podatkih s konca leta 2018. Uporabljena sta dva makroekonomska scenarija. Osnovni scenarij upošteva najbolj verjetni makroekonomski razvoj do leta 2021 in temelji na naših napovedih makroekonomskih gibanj v Sloveniji. Stresni scenarij je določen z odklonom od osnovnega scenarija, ki je bil opredeljen v okviru stresnih testov EBA EU 2018, in pomeni potencialno zaostritev makroekonomskih razmer (kumulativna stopnja rasti BDP bi v treh letih stresnega scenarija znašala $-2,3\%$). Na podlagi simulacije ocenjujemo, da je slovenski bančni sistem stabilen. Tako po osnovnem kot tudi po stresnem scenariju slovenski bančni sistem namreč izkazuje primerno kapitalsko ustreznost. Takšni rezultati so posledica dejstva, da so slovenske banke razmeroma dobro kapitalizirane in da so izboljšale kakovost svojega kreditnega portfelja, kar je posledica uspešnega zniževanja nedonosnih izpostavljenosti v zadnjih letih⁴².

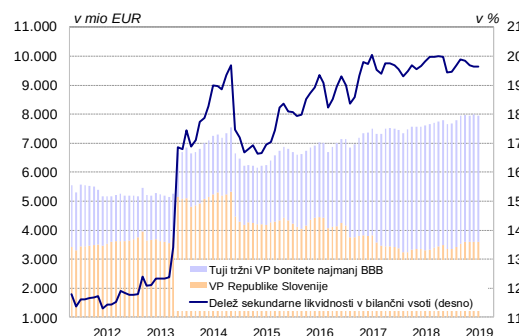
Likvidnost bank

Velik obseg primarne in sekundarne likvidnosti⁴³ v bančnem sistemu zmanjšuje njegovo ranljivost ob morebitni realizaciji tveganja financiranja. Skupni obseg te likvidnosti je septembra 2019 znašal 12,7 mrd EUR oziroma 31,3 % bilančne vsote bančnega sistema. Povečevanje primarne likvidnosti v obliki medbančnih vlog na vpogled in sredstev pri centralni banki, ki je prisotno od leta 2015, se je v prvih devetih mesecih leta 2019 nekoliko umirilo. Obseg primarne likvidnosti ostaja kljub temu najvišji v zgodovini in je septembra 2019 znašal 11,7 % bilančne vsote. Razmeroma stabilen ostaja delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti, ki se od leta 2017 giblje rahlo pod 20 %. Banke so z namenom razpršitve naložb od leta 2017 povečevale predvsem tuje tržne vrednostne papirje z boniteto najmanj BBB, v letu 2019 pa so povečale tudi naložbe v vrednostne papirje Republike Slovenije.

Slika 2.35: Gibanje primarne in sekundarne likvidnosti

Slika 2.36: Sestava sekundarne likvidnosti

Opomba: Primarna likvidnost zajema denar v blagajni, stanja na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah. Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

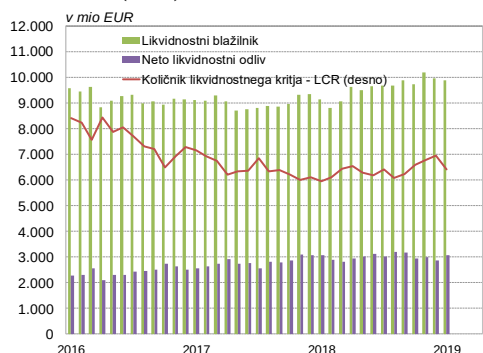
Vir: Banka Slovenije.

Bančni sistem ima visoko sposobnost pokrivanja neto likvidnostnih odlivov v kratkoročnem stresnem obdobju, vendar so pri tem razlike med bankami precejšnje. Količnik likvidnostnega kritja (LCR) je namreč septembra 2019 na ravni sistema znašal visokih 321 %, kar nas uvršča na drugo mesto med državami EU. Količniki LCR pri vseh slovenskih bankah presegajo 100-odstotno minimalno regulatorno raven, najnižje vrednosti pa imajo hčerinske banke z matičnimi bankami v tujini. To je lahko tudi odraz njihove politike upravljanja likvidnosti in pričakovanja, da se pri večjih likvidnostnih potrebah lahko obrnejo po pomoč tudi k matični banki.

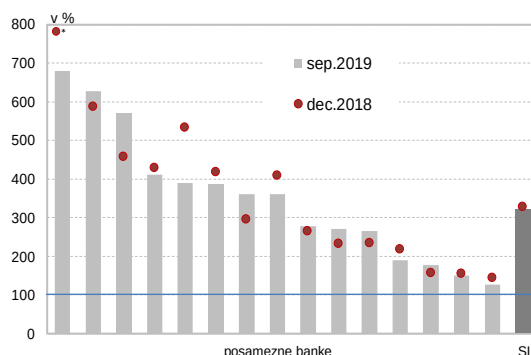
⁴² <https://www.bsi.si/mediji/1382/letosnji-stresni-testi-banke-slovenije-potrdili-stabilnost-slovenskega-bancnega-sistema>.

⁴³ Primarna likvidnost zajema denar v blagajni, stanja na računih pri centralni banki in vloge na vpogled pri bankah. Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevek mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev bonitete najmanj BBB.

Slika 2.37: Gibanje količnika likvidnostnega kritja (LCR)

Slika 2.38: Količnik LCR po bankah

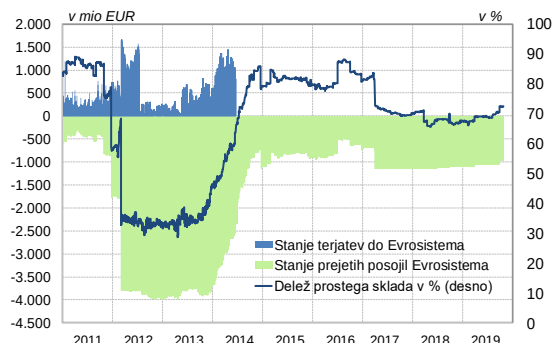

Opomba: Modra črta na sliki desno označuje minimalno zahtevano raven LCR v skladu z regulativo CRR. Na sliki desno je bila decembra 2018 pri banki 1 vrednost LCR 1225 %.

Vir: Banka Slovenije.

Visok delež prostega sklada finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu omogoča bankam pridobitev dodatnih sredstev v primeru večjih likvidnostnih potreb. Ta delež se je v prvih devetih mesecih leta 2019 povečal za skoraj pet odstotnih točk na 72 %. Banke so namreč v tem obdobju obseg sklada povečale, hkrati pa so predčasno poplačale del obveznosti do Evrosistema iz naslova dolgoročne operacije refinanciranja TLTRO II. Septembra 2019 je bila izvedena prva avkcija tretje serije operacij dolgoročnega refinanciranja (TLTRO III), ki se je slovenske banke zaradi visoke presežne likvidnosti pričakovano niso udeležile. Motiv za udeležbo na eni od prihodnjih avkcij bo verjetno vzdrževanje količnika stabilnega financiranja NSFR (ang. net stable funding ratio), saj bo preostala zapadlost sredstev iz TLTRO II krajša od pol leta in bo zato izključena iz izpolnjevanja tega količnika. Hkrati je ECB dodatno izboljšala pogoje izposoje teh sredstev, s tem pa je bankam, še posebno posojilno aktivnejšim, omogočila poceni dolgoročno financiranje.

Slika 2.39: Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema in delež prostega sklada primerne finančnega premoženja

Vir: Banka Slovenije.

Okvir 1.4: Sistemsko likvidnostno tveganje

Sistemsko likvidnostno tveganje je Mednarodni denarni sklad opredelil kot »tveganje likvidnostnih težav več finančnih institucij hkrati«. Zaradi teh težav se lahko zgodi, da institucije ne morejo refinancirati dolga in/ali pridobiti novega financiranja, kar lahko moti delovanje finančnega posredovanja in omeji ponudbo kredita realnemu gospodarstvu ter zahteva posredovanje centralne banke.

Sistemska likvidnost je endogen koncept. To pomeni, da lahko sistemsko likvidnostno krizo sprožijo ne le veliki eksogeni likvidnostni šoki (npr. precej velika skupina vlagateljev je hkrati povečala potrebe po likvidnosti), ampak da lahko nastane endogeno zaradi vedenja finančnih institucij, ki v celoti ne internalizirajo posledic prevzemanja likvidnostnih tveganj v finančni sistem. Zato je sistemsko likvidnostno tveganje tesno povezano z vprašanjem kolektivnega moralnega tveganja. Finančne institucije imajo spodbude za kolektivno prevzemanje likvidnostnega tveganja (t. i. čredno vedenje) zaradi eksplicitnih ali implicitnih jamstev posojilodajalca v skrajnem primeru za preprečevanje zloma finančnega sistema.

Če več finančnih posrednikov čezmerno prevzema tveganja, ima lahko to škodljive posledice za finančno stabilnost in celotno gospodarstvo. Čezmerno zanašanje na kratkoročne grosistične vire financiranja in skupne (tj. povezane) bilančne izpostavljenosti lahko povzročijo likvidnostne šoke pri eni banki, ki se prelijejo na druge finančne institucije in trge ter zaostrijo likvidnostni stres celotnega sistema. Delovna skupina ECB za sistemsko likvidnost⁴⁴ je opredelila dve dimenziji, na podlagi katerih lahko endogeno nastanejo šibke točke v finančnem sistemu, povezane s sistemskim likvidnostnim tveganjem: ciklično in presečno dimenzijo.

V zvezi s cikličnim vidikom je za sistemsko likvidnost značilna likvidnostna iluzija, kar pomeni, da v »dobrih časih« prevlada splošno (napačno) pojmovanje, da je v sistemu dovolj likvidnih sredstev. Likvidnostna iluzija vpliva na obe strani bilance stanja finančnih institucij, saj so v dobrih časih vedenjske zapadlosti obveznosti daljše, likvidnost sredstev pa večja kot v slabih časih. Ciklična dimenzija se zlasti pretežno nanaša na dejstvo, da lahko v dobrih časih tržne cene znatno precenijo poravnalno vrednost finančnih sredstev v primeru močnega razdolževanja, ko je lahko vpliv (negativnih) cen znaten.

Zato v dobrih časih likvidnostna iluzija prispeva k nastanku sistemskega likvidnostnega tveganja. Likvidnostna iluzija dejansko povzroča naraščajoči »likvidnostni vzvod«, ker vedno manjši delež zares stabilnih virov financiranja (tj. v stresni situaciji za finančni sistem) financira vse večji delež nelikvidnih sredstev. Ko iluzija izgine, so se zelo zadolžene institucije primorane razdolžiti in izvesti hitro razprodajo premoženja, kar povzroča sistemsko likvidnostno tveganje.

Presečna dimenzija sistemskega likvidnostnega tveganja se nanaša na neposredno in posredno povezanost finančnih institucij ter povečuje tveganje za finančno stabilnost zaradi neposredne in posredne okužbe. Neposredna okužba lahko nastane, če so institucije neposredno povezane prek kreditov, obveznosti, lastništva ali drugih finančnih poslov. Navadno je posledica prevelike odvisnosti od kratkoročnega nezavarovanega financiranja, kot so denarni trgi.

Likvidnostna vozlišča imajo pomembno vlogo v presečni dimenziji sistemskega likvidnostnega tveganja. Za trge so pogosto značilne centralizirane mreže z malo likvidnostnimi vozlišči, s katerimi so neposredno povezane druge finančne institucije. Pomanjkanje likvidnosti v likvidnostnih vozliščih lahko ovira tok likvidnosti v finančnem sistemu. Njihovi odzivi na likvidnostne težave, na primer zaustavitve obnavljanja financiranja, lahko bolj vplivajo kakor podobni ukrepi manjših in manj povezanih institucij. V skrajnem primeru lahko ukrepi teh sistemskih ponudnikov likvidnosti povzročijo prodajo premoženja v sili.

Pomemben dejavnik v sistemski likvidnostni krizi je tudi posredna okužba. Posredna okužba nastopi, ko propad finančne institucije sproži finančni pretres v drugih finančnih institucijah, ki niso neposredno povezane. To bi lahko otežilo ocenjevanje sistemskega likvidnostnega tveganja, ker se lahko propad majhnega trga – na primer drugorazrednega kreditnega trga ZDA leta 2007 – včasih razvije v sistemsko krizo. Do posredne okužbe lahko pride z več dejavniki: z izpostavljenostjo skupnim sredstvom, z zunanjimi učinki hitre razprodaje, s prelivanih informacij, pozivi h kritju in z odbitki. Druga oblika posredne okužbe se lahko pojavi s koncentracijo premoženja (npr. številne institucije imajo isto premoženje). Če želi več bank hkrati unovčiti (tudi najbolj likvidno) premoženje, morda tega ne bodo mogle storiti zato, ker v tistem trenutku likvidnostnega cikla trgi tega ne bodo zmogli.

Presečna in časovna dimenzija se pogosto medsebojno krepi, tako so likvidnostne rezerve manj učinkovite. Likvidnostna iluzija v fazi razmaha spodbuja finančne institucije, da financirajo več dejavnosti s kratkoročnimi grosističnimi viri financiranja. Kratkoročni grosistični viri financiranja krepijo medsebojno povezanost in vlogo likvidnostnih vozlišč. Kopičenje likvidnostnih rezerv lahko tudi povečuje sistemsko likvidnostno tveganje, če te rezerve niso dovolj razpršene, to pa omogoča posredno okužbo.

Za spremljanje razvoja sistemskega likvidnostnega tveganja v sistemu so bili določeni različni kazalniki, ki zajemajo zgoraj navedeno ciklično in presečno dimenzijo. Kazalniki, ki se nanašajo na (sestavne) količnike likvidnosti ali tržno likvidnost, vključujejo zlasti ciklično dimenzijo sistemskega likvidnostnega tveganja. Primeri tega so: količnik likvidnostnega vzvoda, primerna zmožnost nadomestitve centralne banke v razmerju do skupnih sredstev, kratkoročno financiranje v razmerju do skupnih sredstev ter cenovni razpon med ponudbo in povpraševanjem za državne obveznice. Kazalniki, ki se nanašajo na neposredne in posredne povezave med finančnimi institucijami, bolje pokažejo presečni element sistemskega likvidnostnega tveganja. Primeri:

⁴⁴ Odbor za finančno stabilnost Evropske centralne banke se je leta 2016 dogovoril, da bo delo v zvezi s sistemsko likvidnostjo opravila posebna skupina. Delovna skupina za sistemsko likvidnost je bila ustanovljena z namenom preučitve sistemskega likvidnostnega tveganja in potencialnih odzivov na področju politike.

a) kazalnik samofinanciranja, ki meri količino vrednostnih papirjev, ki jih je izdal finančni sektor (ali bančni in nebančni podsektor) in so v imetju istega sektorja (ali podsektorja) ter so kazalnik neposrednih povezav med finančnimi institucijami;

b) koncentracija baze vlagateljev, ki meri vrednost obveznic domačega finančnega sektorja v razmerju do skupne preostale tržne vrednosti teh obveznic in je kazalnik posrednih povezav prek skupnih točk premoženja.

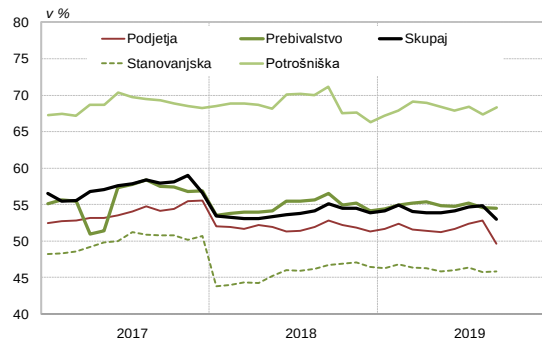
Obstajajo tudi kazalniki, ki lahko opozarjajo na potencialne težave financiranja, kakršni so tisti, ki se nanašajo na obremenitev sredstev in lahko nakazujejo težave pri pridobivanju nezavarovanega tržnega financiranja.

Odpornost bank proti kreditnemu tveganju

Aktivnosti bank za zmanjševanje starih NPE pomembno vplivajo na spremembe pokritosti NPE z oslabitvami⁴⁵. Zmanjševanje NPE iz portfeljev bank s prodajami in odpisi se sorazmerno bolj kaže na zmanjšanju oslabitev, saj se na ta način iz bilanc bank izločajo predvsem nadpovprečno ali celo popolnoma oslabiljene terjatve. Do avgusta 2019 je pokritost z oslabitvami rahlo naraščala in dosegla 54,9 %, septembra pa se je ob večjem zmanjšanju NPE (v absolutnem znesku največjem v prvih devetih mesecih) znižala na 53,0 %. Septembra 2019 je bilo za preostali nedonosni del izpostavljenosti bank oblikovanih 621 mio EUR oslabitev, kar je za tretjino manj kot ob koncu leta 2016.

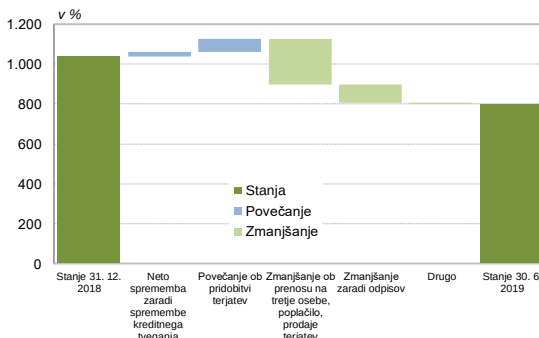
Členitev znižanja oslabitev v letu 2019 potrjuje, da nanje še naprej najbolj vpliva zmanjševanje obsega NPE v portfeljih bank. V letu 2018 in tudi v prvi polovici leta 2019 je bila večina znižanja obsega oslabitev realizirana v portfelju podjetij ter okrog 6 % v portfelju prebivalstva. Znižanje oslabitev je zaradi odpisov NPE, poplačil ter prodaj tretjim osebam znašalo več kot pol milijarde EUR v letu 2018 in dodatnih 300 mio EUR v prvi polovici leta 2019. Drugi dejavniki so bistveno manj prispevali k spremembam ravni oblikovanih oslabitev iz kreditnega tveganja. V letu 2018 so banke zaradi ocene o neto zmanjšanju kreditnega tveganja do podjetij obseg oslabitev za ta sektor rahlo znižale, v prvem polletju pa povečale za sicer razmeroma nizkih 12 mio EUR, kar je verjetno povezano s pričakovanji o prihodnjem ohlajanju gospodarske aktivnosti. V portfelju prebivalstva pa kaže, sodeč po oblikovanih oslabitvah zaradi spremembe kreditnega tveganja, da banke še ne zaznavajo potreb po večjem oblikovanju oslabitev kljub napovedim o poslabšanju makroekonomskega okolja.

Slika 2.40: Pokritost NPE z oslabitvami po glavnih skupinah komitentov

Vir: Banka Slovenije.

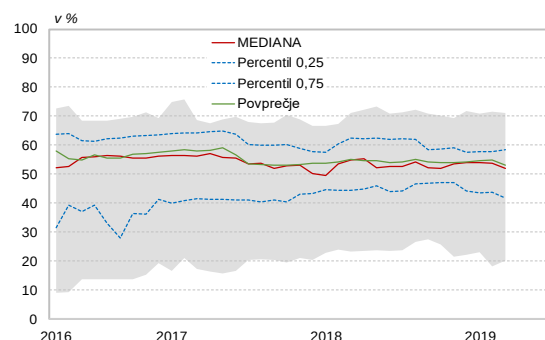
Slika 2.41: Znižanje oslabitev za kreditne izgube v prvem polletju leta 2019

Povprečna pokritost NPE z oslabitvami je razmeroma ugodna, vendar so med bankami velike razlike. Razpršenost pokritosti NPE z oslabitvami po bankah je velika. V spodnjem kvartilu so banke s pokritostjo, manjšo od 40 %, ki se pri nekaterih bankah približa le 20 %. Ob tem je opazna tudi tendenca zmanjševanja pokritosti z oslabitvami prav pri teh bankah. Med bankami z manjšo pokritostjo sta tudi dve banki z višjimi deleži NPE, in sicer nekoliko pod 5 %. Banke manjšo pokritost z oslabitvami nadomeščajo z višjo pokritostjo z zavarovanji. Skupna pokritost NPE z zavarovanji in oslabitvami je pri večini bank presegla 90 %, le pri eni banki z višjim deležem NPE je pokritost manjša od 80 %.

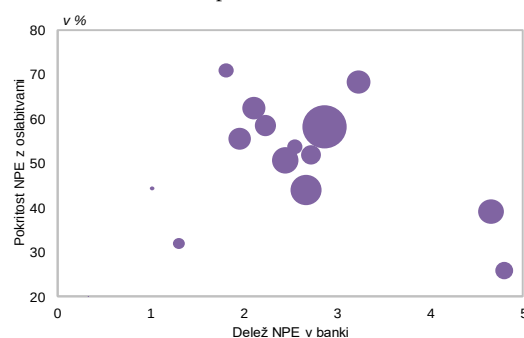
⁴⁵ V tem poglavju uporabljamo izraz oslabitve za popravke oziroma prilagoditve vrednosti in rezervacije za kreditne izgube, ki so jih banke evidentirale v skladu z MSRP 9.

Slika 2.42: Razpršenost pokritosti NPE z oslabitvami po bankah

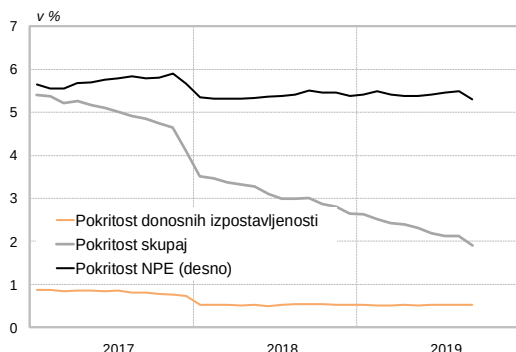
Opomba: Velikost krogecev na sliki desno kaže obseg NPE pri posamezni banki.
Vir: Banka Slovenije.

Slika 2.43: Deleži NPE in pokritosti z oslabitvami po bankah, september 2019

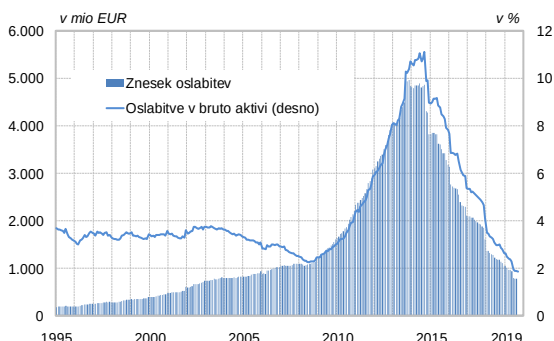
Skupne oslabitve za donosni in nedonosni del portfelja so glede na bilančno vsoto na zgodovinsko najnižji ravni. Primerljivo, vendar nekoliko višje, je bilo to razmerje le še pred nastopom finančne in gospodarske krize, ko obseg oslabitev ni dohajal izjemno hitre rasti bilančne vsote bank in je šele ob nastopu krize (in razkritju nizke kakovosti tedanjega kreditnega portfelja) ta obseg začel hitro naraščati. Delež oslabitev v bilančni vsoti se je do septembra 2019 znižal na 1,9 %, podobna je tudi pokritost celotnega portfelja bank⁴⁶. Zniževanje obsega oslabitev za skupne izpostavljenosti je med drugim posledica izboljševanja strukture naložb bank (večji deleži donosnih terjatev, prehajanje terjatev v višje bonitetne razrede), vendar se v primeru ponovnega naraščanja nedonosnih izpostavljenosti nepravčasno oblikovanje oslabitev za kreditna tveganja lahko izkaže kot pomanjkljivost. Ohlajanje gospodarske rasti praviloma poslabšuje modelske ocene kreditnega tveganja, obenem pa povzroči prehode terjatev v nižje bonitetne razrede in v skupine (za namene izračunavanja kreditnih izgub) z večjim kreditnim tveganjem, kar bi se postopoma lahko že kazalo v večjem oblikovanju oslabitev.

Slika 2.44: Pokritost donosnih, nedonosnih in skupnih izpostavljenosti z oslabitvami

Vir: Banka Slovenije.

Slika 2.45: Znesek in delež oslabitev v bruto aktivih

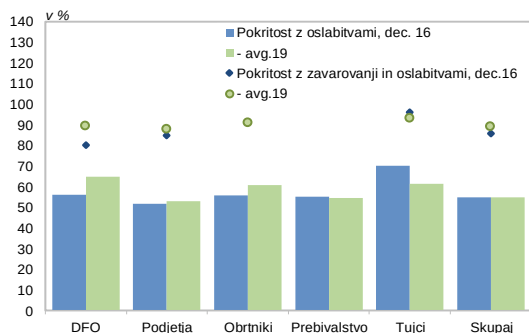

Vključitev zavarovanj in regulatornega kapitala v kazalnike kritja NPE pokaže povečano odpornost bank pred kreditnim tveganjem. Pokritost nedonosnih izpostavljenosti z oslabitvami in zavarovanji je avgusta 2019 dosegla 89,1 %⁴⁷. Kazalnik se je v primerjavi s koncem leta 2016 povečal pri vseh skupinah komitentov (kljub znižanju zaradi uvedbe MSRP 9 v letu 2018), razen pri tujcih, kjer sicer dosega najvišje vrednosti. Pokritost NPE s kapitalom je izredno visoka: vrednost regulatornega kapitala več kot sedemkrat presega neoslabljeni del NPE. Razpon tega kazalnika med bankami je velik, vendar pri vseh presega 100 %, tudi pri tistih, ki izstopajo po nizki pokritosti NPE z oslabitvami.

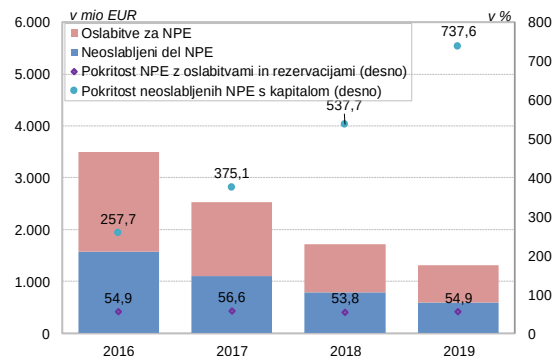
⁴⁶ Ujemanje ni nujno, saj celotna izpostavljenost bank, za katero izračunavamo deleže NPE, ne zajema vseh bilančnih postavk, vključuje pa nekatere postavke zunajbilance.

⁴⁷ Izpostavljenosti do prebivalstva v tem niso upoštevane. Glej naslednjo opombo.

Slika 2.46: Pokritost NPE z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji po skupinah komitentov

Slika 2.47: Pokritost neoslabljenih NPE s kapitalom

Opomba: Na sliki levo je pri izračunu kazalnika pokritosti upoštevana vrednost zavarovanja le do višine neoslabljenega dela terjatve oziroma celotna vrednost zavarovanja, če te višine ne dosega.

Vir: Banka Slovenije.

Spremembe v poslovnih modelih bank in ohranjanje dobičkonosnosti bank

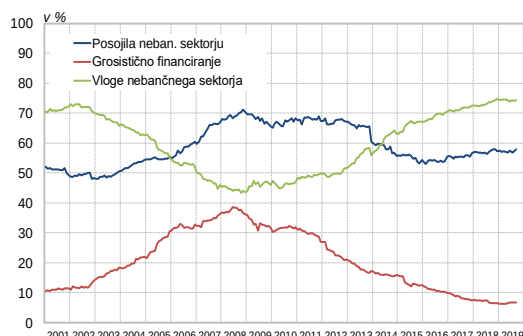
Slovenske banke se, podobno kot banke v širšem evropskem prostoru, soočajo s številnimi spremembami v finančnem in gospodarskem okolju, temu ustrezno so v preteklih letih tudi prilagajale poslovne modele. Na spremembe v poslovnih modelih bank v zadnjem času vplivajo tudi spremenjene zahteve in navade strank, razvoj tehnologije⁴⁸ in spremembe regulatornega okolja. Za večino bank v Sloveniji velja prevladujoči poslovni model, ki na strani virov temelji na zbiranju vlog nebančnega sektorja, pri naložbah pa na posojilih nebančnemu sektorju. Po klasifikacijah ECB in BIS bi lahko slovenske banke uvrstili med banke posojilodajalke na majhnem trgu (ang. small market lender) oziroma komercialne banke z viri financiranja na osnovi vlog prebivalstva in majhnih podjetij (ang. retail-funded commercial bank), za večino bank pa velja, da so univerzalne banke (ang. universal bank).

Banke so v preteklih dveh desetletjih prilagajale svoje načine financiranja glede na naložbeno politiko. Finančna kriza pred dobrim desetletjem je prispevala k temu, da so se poslovni modeli bank v obdobju po nastopu krize spremenili⁴⁹. Banke so se z vidika strukture kreditiranja preusmerile v kreditiranje gospodinjstev, saj so pomembno znižale delež kreditov podjetjem in povečale delež kreditov gospodinjstvom. Razlogi za zmanjšanje posojil podjetjem v obdobju po letu 2008 so tudi v sanacijskem procesu v letih 2013 in 2014 in hkratnem prenosu pomembnega dela portfelja saniranih bank na DUTB, dodatno pa so k temu prispevale še zaveze bank prejemnic državne pomoči Evropski komisiji, reševanje slabih terjatev bank v zadnjih letih in manjše povpraševanje podjetij po posojilih, med drugim zaradi financiranja z notranjimi viri in zadržanimi dobički. Na strani virov financiranja je v tem obdobju močno porastel pomen financiranja z vlogami nebančnega sektorja, znižal pa se je pomen grosističnih virov financiranja. Poleg tega se je v tem obdobju pomembno znižal finančni vzvod bančnega sistema, kar je poleg krčenja bilančne vsote tudi posledica dokapitalizacije bank pred nekaj leti in posledica poslovanja bank z dobičkom.

⁴⁸ Za več o tem glej tematsko sekcijo z naslovom Vpliv in uporaba finančnih tehnologij (FinTech) v bančnem sistemu.

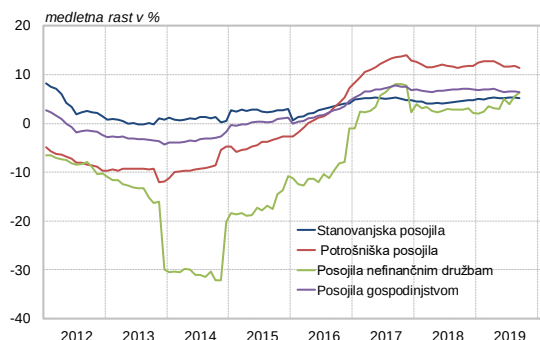
⁴⁹ Struktura aktiv in pasiv bank je v nekaterih obdobjih kazala tudi nekatere institucionalne značilnosti oziroma njihove preference glede naložbene politike in način financiranja. Izpostavimo lahko spremembe v različnih časovnih presekih oziroma obdobjih: 1) od prehoda tisočletja do vstopa Slovenije v EU (2000–2004), 2) leta zadolževanja bank na mednarodnih finančnih trgih in približevanja oz. vstopa Slovenije v EMU – do nastopa finančne krize, ki je sovpadal z istočasnim posojilnim valom (2004–2008), 3) leta krize do sanacije bank (2009–2013) in 4) leta postopne stabilizacije, ki je sledila in sovpadala s procesom razdolževanja v bančnem sistemu.

Slika 2.48: Delež posojil in glavnih oblik financiranja v bilančni vsoti

Vir: Banka Slovenije.

Slika 2.49: Posojila gospodinjstvom in nefinančnim družbam

Odpornost bančnega sistema z vidika zagotavljanja ustrezne dobičkonosnosti bo srednjeročno odvisna od več dejavnikov: kreditiranja in ustvarjanja pozitivne rasti neto obrestnih prihodkov, stabilnega povečevanja neobrestnih prihodkov, obvladovanja kreditnih tveganj in obvladovanja ter optimiziranja operativnih stroškov bank. Dobičkonosnost slovenskega bančnega sistema močno presega evropsko povprečje. V prihodnje bo rast neto obrestnih prihodkov odvisna od posojilne rasti podjetjem. Podobno kot v drugih bančnih sistemih lahko pričakujemo, da se bodo v okolju nizkih obrestnih mer banke soočale z manjšimi donosi na posojila in vrednostne papirje, kar vpliva na nižje obrestne prihodke.

Nekatere banke imajo tudi nadpovprečno visoke deleže likvidnih in nizko donosnih naložb v obliki terjatev do centralne banke, vpoglednih vlog pri bankah in nizko donosnih vrednostnih papirjev. Pri neto opravlinah, najbolj stabilnem delu neobrestnih prihodkov, lahko pričakujemo nadaljevanje trenda zmerne zviševanja, vendar je ob tem treba upoštevati zaostreno konkurenco storitev in tudi podjetij FinTech.

Postopoma lahko pričakujemo tudi manj ugodne enkratne dejavnike visokih neobrestnih prihodkov. Na strani porabe dohodka je v zadnjih treh letih prevladujoče neto sproščanje oslabitev in rezervacij pomemben dejavnik visoke dobičkonosnosti v bankah. Ob upoštevanju dolgoročnega povprečnega deleža oslabitev in rezervacij v bruto dohodku bank bi ROE v letu 2018 znašal le 40 % dejanske vrednosti.

Operativni stroški so se v preteklih letih zmanjševali, v letu 2019 pa je njihova rast zmerna. Slovenske banke imajo razmeroma visok delež operativnih stroškov v bilančni vsoti, kar je tudi posledica razmeroma plitvega bančnega sistema. Po drugi strani pa sta delež operativnih stroškov v bilančni vsoti in delež stroškov v bruto dohodku (CIR) podobna ali boljša kot v primerljivo velikih bankah v evroobmočju. Zniževanje operativnih stroškov je kratkoročno omejeno zaradi visokega deleža stroškov dela v njih, banke pa morajo v zadnjih letih veliko pozornosti nameniti tudi prenovam in investicijam v informacijsko tehnologijo. V naslednjih letih lahko tako pričakujemo manj ugodna gibanja, ki bodo predvidoma znižala trenutno nadpovprečno visoko dobičkonosnost bank.

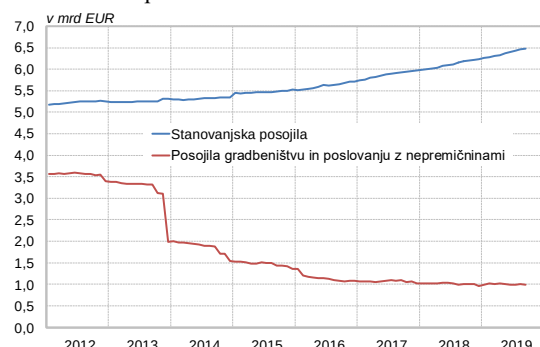
Odpornost bančnega sistema proti tveganjem na nepremičninskem trgu

Ob morebitni uresnitvi teh tveganj bi bil vpliv na bančni sektor manj izrazit, saj bančni sektor ostaja razmeroma nizko izpostavljen gibanju na nepremičninskem trgu. Prav tako je odpornost bančnega sistema proti tveganju iz trga nepremičnin večja kot ob zadnji finančni krizi. Ob morebitnem poslabšanju razmer na trgu dela bi se lahko pojavila tveganja pri sposobnosti odplačevanja posojil gospodinjstev, vendar pri stanovanjskih posojilih v preteklih letih ni bilo prisotne pretirane rasti, saj ta ostaja zmerna in stabilna, obenem pa so stanovanjska posojila v povprečju ustrezno zavarovana. Razmeroma visok ostaja tudi delež financiranja nakupa nepremičnin z lastniškim kapitalom tako pri gospodinjstvih kot pri investitorjih.

Rast stanovanjskih posojil ostaja zmerna in stabilna, izpostavljenost bančnega sektorja do gradbeništva je nizka. Bančni sistem ostaja razmeroma nizko izpostavljen nepremičninskemu trgu, saj je delež stanovanjskih posojil v odstotkih BDP najnižji v evroobmočju, medletna rast stanovanjskih posojil pa ostaja zmerna blizu 5 % (september 2019). Razmeroma nizka je tudi izpostavljenost bančnega sektorja do gradbeništva, saj posojila gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami v stanjih obsegajo le okrog 1 mrd EUR, kar je precej manj kot v letu 2012, ko je bila izpostavljenost 3,6 mrd EUR. Posojila gradbenemu sektorju ostajajo nizka kljub zagonu gradbenega cikla v zadnjih dveh letih, kar nakazuje, da se številna gradbena podjetja financirajo z lastnimi sredstvi oziroma sredstvi zunaj bančnega sistema Slovenije. S tem je

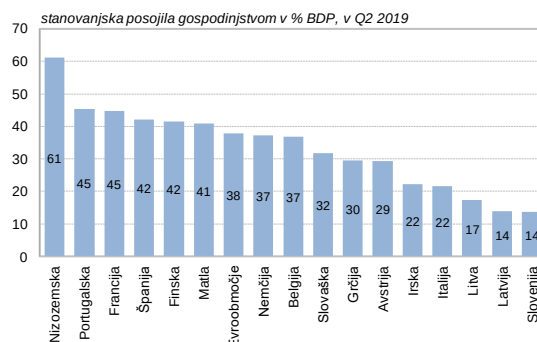
tveganje za bančni sistem v primeru poslabšanja razmer v gospodarstvu ali na nepremičninskem trgu razmeroma nižje, vendar zdaj bolj kot ob zadnji krizi tvegajo podjetja.

Slika 2.50: Stanje posojil gradbeništvu in poslovanju z nepremičninami

Vir: Banka Slovenije, ECB, SDW.

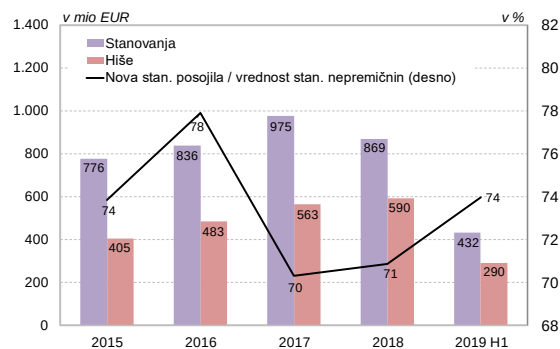
Slika 2.51: Stanovanjska posojila v odstotkih BDP

Razmerje med vrednostjo novih stanovanjskih posojil in vrednostjo poslov s stanovanjskimi nepremičninami se je v prvem polletju leta 2019 nekoliko povečalo, a ostaja razmeroma nizko. Z ugodnimi razmerami na trgu dela se povečuje sposobnost gospodinjstev za financiranje nakupa nepremičnin z lastnimi sredstvi, obenem pa to za banke pomeni manjše kreditno tveganje v primeru poslabšanja gospodarskih razmer. Bančno financiranje sicer ostaja pomemben vir financiranja nakupa nepremičnin, in sicer še posebej ob ugodnih posojilnih pogojih.

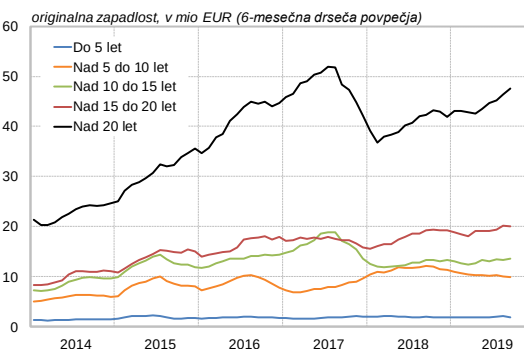
Ročnost stanovanjskih posojil se podaljšujejo, kar lahko poveča kreditno tveganje pri bankah, saj je verjetnost poslabšanja razmer na trgu dela v daljšem obdobju večja, s tem pa je večja tudi verjetnost neplačila pri gospodinjstvih. Z nakazano dolgoročno politiko nizkih obrestnih mer se namreč po pričakovanjih povečuje tudi ročnost stanovanjskih posojil; približno polovica novih stanovanjskih posojil je odobrenih z ročnostjo nad 20 let. Pri bankah se ob trenutnih nizkih posojilnih obrestnih merah lahko poveča tudi tveganje prihodnjega povišanja pasivnih obrestnih mer in s tem negativen vpliv na neto obrestno maržo, saj se obenem povečuje tudi delež posojil s fiksno obrestno mero. V stanjih stanovanjskih posojil je sicer še vedno približno dve tretjini posojil s spremenljivo obrestno mero. Ob novih spodbujevalnih ukrepih ECB ostaja povprečna fiksna obrestna mera stabilna blizu 3 %, odstotno točko nad povprečno spremenljivo obrestno mero v evroobmočju.

Slika 2.52: Vrednost poslov po vrsti nepremičnine

Vir: GURS, Banka Slovenije.

Slika 2.53: Nova stanovanjska posojila po ročnosti

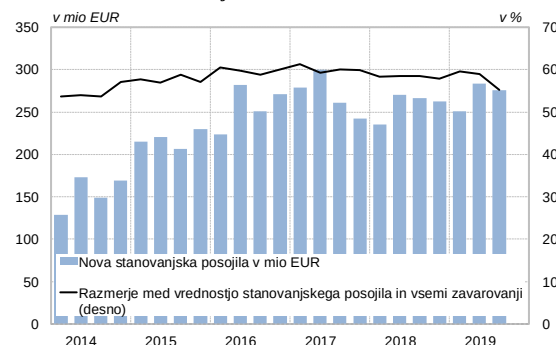

Robustnost bančnega sistema se kaže tudi v upadajočem kazalniku LTV in nespremenjenih kreditnih standardih⁵⁰, ki po anketi BLS ostajajo bolj zaostreni kot pred desetletjem. V tretjem četrtletju leta 2019 je povprečno razmerje med vrednostjo stanovanjskega posojila in vsemi oblikami zavarovanj upadlo na 55,2 %.

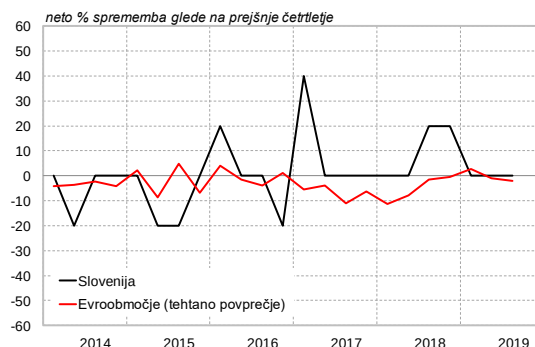
⁵⁰ Kreditni standardi so notranje smernice ali merila, po katerih banka odobri posojilo. Vzpostavljeni so pred dejanskim pogajanjem o posojilnih pogojih in pred dejansko odločitvijo o odobritvi/zavrnitvi posojila. Kreditni standardi opredeljujejo zahtevane značilnosti posojilojemalca (npr. bilančno stanje, dohodkovno situacijo, starost, zaposlitveni status), na podlagi katerega je mogoče pridobiti posojilo. Posojilni pogoji se nanašajo na pogoje posojila, ki ga je banka pripravljena odobriti, tj. na pogoje dejansko odobrenega posojila, kot so določeni v posojilni pogodbi, ki sta jo sklenila banka (posojilodajalec) in posojilojemalec. Na splošno vključujejo dogovorjeni pribitek na relevantno referenčno obrestno mero, višino in ročnost posojila, pogoje dostopa in druge pogoje v obliki neobrestnih stroškov (provizije) ter zavarovanja ali jamstva, ki jih mora dati posamezen posojilojemalec. Posojilni pogoji so odvisni od značilnosti posojilojemalca in se lahko spremenijo vzporedno s kreditnimi standardi ali neodvisno od njih.

Tehtano povprečje kazalnika LTV⁵¹ je v tretjem četrtletju leta 2019 znašalo 67,6 %, za kazalnik DSTI⁵² pa 37,7 %. Kreditni standardi pri stanovanjskih posojilih po anketi BLS še naprej ostajajo nespremenjeni in bolj zaostreni kot v povprečju leta 2010. V letu 2019 lahko po daljšem obdobju blažitve podobna gibanja pri kreditnih standardih za stanovanjska posojila zaznamo tudi v evroobmočju. Finančne obveznosti slovenskih gospodinjstev se postopno povečujejo, a v deležu BDP in razpoložljivem dohodku upadajo, med najnižjimi v evroobmočju pa še naprej ostaja delež lastnikov nepremičnin s hipoteko (12 % v letu 2018). Med državami evroobmočja ostaja tudi delež lastništva nepremičnin, ki je v Sloveniji 75 %, med višjimi.

Slika 2.54: Novoodobrena stanovanjska posojila in zavarovanja

Slika 2.55: Kreditni standardi za stanovanjska posojila

Opomba: Podatki na sliki desno prikazujejo neto odstotno spremembo kreditnih standardov glede na prejšnje četrtletje. Neto sprememba nad nič pomeni zaostritev kreditnih standardov, vrednost pod nič pa blažitev kreditnih standardov.

Vir: Banka Slovenije, ECB, SDW.

2.3 Nebančne finančne institucije

Nebančne finančne institucije predstavljajo četrtno slovenskega finančnega sistema. Z vidika poslovanja se delijo na zavarovalnice in pozavarovalnice, pokojninske družbe in sklade, vzajemne sklade, liziške družbe in druge nebančne finančne institucije. V trenutnih razmerah ostaja odpornost nebančnega finančnega sistema razmeroma visoka, se pa na posameznih področjih krepijo tveganja, ki bi lahko vplivala na odpornost v prihodnje.

Odpornost zavarovalniškega sektorja ostaja razmeroma visoka. Uspešno poslovanje zavarovalniškega sektorja se kaže tako v rasti bruto zbranih premij kot v rasti bilančne vsote in dobička. Negativni učinek okolja nizkih obrestnih mer še naprej uspešno nadomeščajo z rastjo zbranih premij in nižjimi odškodninami, a kljub temu takšno okolje predstavlja za zavarovalnice pomembno tveganje. Tudi kapitalska ustreznost ostaja primerna. Okolje nizkih obrestnih mer negativno vpliva na poslovanje pokojninskih družb in skladov predvsem na področju zajamčenih skladov, saj upravljavci skladov nosijo naložbeno tveganje v celoti.

Odpornost liziških družb ostaja dobra, kar se kaže v nadaljnji rasti celotnega dobička, v izboljšanju razmerja med kapitalom in posojili ter v dodatnem znižanju deleža terjatev v zamudi nad 90 dni. Sicer pa se ohlajanje gospodarstva že kaže na znižani rasti novih poslov. Na to vpliva tudi krepitev prisotnosti bank pri ponujanju poslov finančnega najema.

Tudi odpornost vzajemnih skladov ostaja dobra, saj jim struktura naložb zagotavlja zadostno likvidnost. Tržno tveganje ostaja zaradi visokih vrednotenj na borzah visoko, medtem ko neto vplačila ostajajo stabilna.

⁵¹ Ang. *loan-to-value* oziroma razmerje med vrednostjo stanovanjskega posojila in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, dane v zastavo. Upoštevali smo vsa posojila, zavarovana s stanovanjsko nepremičnino.

⁵² Ang. *debt service-to-income* oziroma razmerje med letnimi stroški servisiranja dolga in letnim dohodkom kreditnojemalca ob sklenitvi kreditne pogodbe. Upoštevali smo vsa stanovanjska in potrošniška posojila, zavarovana s stanovanjsko nepremičnino.

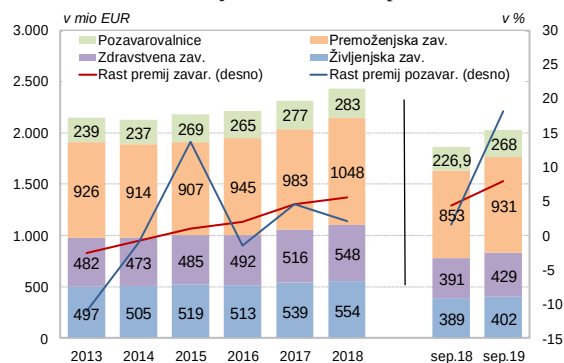
Zavarovalnice

Zavarovalnice beležijo v letu 2019 nadaljnjo rast zbranih bruto premij. Bruto premije so se povečale na vseh treh zavarovalnih segmentih, kar se je pokazalo v 7,4-odstotnem medletnem povečanju. Ob tem se je medletno izboljšal tudi škodni rezultat predvsem na področju premoženjskih zavarovanj, kar je pozitivno vplivalo na medletno povečanje čistega dobička. Zavarovalnice so zabeležile največjo rast bruto premij pri premoženjskih in zdravstvenih zavarovanjih, medtem ko je bila rast življenjskih zavarovanj zmerna, kar lahko pripišemo povečani negotovosti glede prihodnje gospodarske rasti in negotovim razmeram na borzah.

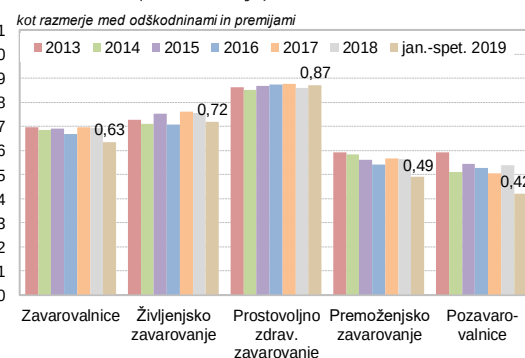
Pri pozavarovalnicah je v prvih devetih mesecih tekočega leta izstopala predvsem rast zbranih bruto premij pri zavarovanju požara in elementarnih nesreč ter drugem škodnem zavarovanju, kar je medletno povečalo bruto premije pozavarovalnic za 18,2 %. Vrednost izplačanih odškodnin se je v obravnavanem obdobju znižala, pri zavarovalnicah največ pri premoženjskih zavarovanjih, kar je pozitivno vplivalo na škodni rezultat zavarovalnic in pozavarovalnic.

Dopolnilno zdravstveno zavarovanje v Sloveniji izvajajo tri zavarovalnice, njihov delež v zbranih bruto premijah zavarovalnic ostaja stabilen okoli ene četrtine. Obračunane kosmate premije iz dopolnilnih zdravstvenih zavarovanj so se v prvih devetih mesecih leta 2019 medletno povečale predvsem zaradi dviga cen v zadnjem obdobju, kar je vplivalo tudi na povečanje poslovnega izida iz dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja s 3 mio EUR na 10 mio EUR. Ta je v letu 2019 predstavljal 8 % celotnega poslovnega izida zavarovalnic. Zaradi visokega vpliva na zbrane bruto premije in zmerne vpliva na gibanje poslovnega izida bi morebitna ukinitve dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja brez ustrezne rešitve oziroma brez uvedbe prehodnega obdobja pomembno vplivala na odpornost zavarovalniškega sektorja.

Slika 2.56: Zbrana bruto premija in letne stopnje rasti zavarovanj zavarovalnic in pozavarovalnic

Slika 2.57: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)

Opomba: Rast premij v prvih devetih mesecih leta 2017 temelji na medletni primerjavi.

Vir: AZN, Banka Slovenije.

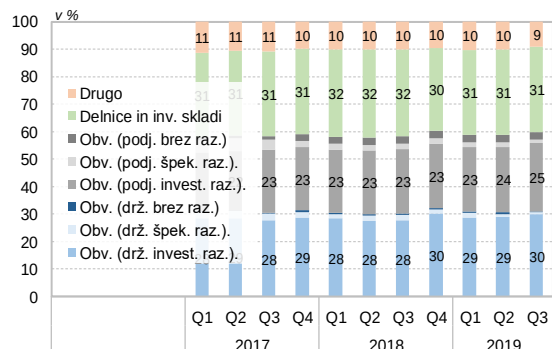
Zavarovalnice izboljšujejo poslovanje na podlagi rasti zbranih bruto premij ob hkratnem znižanju škodnega rezultata, zaradi česar ostajajo negativni učinki okolja nizkih obrestnih mer obvladljivi, odpornost zavarovalniškega sektorja pa na primerni ravni. Zavarovalnice so do septembra 2019 medletno povečale čisti dobiček za 16,4 %, negativni učinek okolja nizkih obrestnih mer pa se v zadnjih letih kaže v zniževanju prihodkov iz naložb. Ti so se septembra 2019 medletno znižali za dodatnih 16,7 % na 42 mio EUR, medtem ko se je delež prihodkov iz naložb v čistem poslovnem izidu zavarovalnic znižal za 14 odstotnih točk na 33,6 %⁵³. Pri tem so skoraj polovico prihodkov iz naložb predstavljali prihodki od obresti (19 mio EUR). Čisti dobiček pozavarovalnic se v primerjavi z letom 2018 ni bistveno spremenil kljub izraziti rasti zbranih bruto premij, saj so se jim na drugi strani znatno povečali tudi obratovalni stroški, medtem ko so se jim prihodki od naložb povečali zaradi drugačne strukture naložb v primerjavi z zavarovalnicami.

Struktura naložb zavarovalnic ostaja stabilna kljub okolju nizkih obrestnih mer. Delež v obveznicah višjega, srednjega in nižjega investicijskega razreda⁵⁴ se je v zadnjih dveh letih povečal, medtem ko je ostal delež v delnicah in investicijskih skladih na enaki ravni. Zavarovalnicam bo v naslednjih dveh letih zapadlo za 1 mrd EUR obveznic oziroma 20,3 % vseh obveznic. Zaradi okolja nizkih obrestnih mer so zavarovalnice do zdaj povečevale predvsem izpostavljenost do obveznic daljših ročnosti (nad 10 let). V iskanju višjih donosov lahko tudi v prihodnje pričakujemo večanje izpostavljenosti naložb do obveznic daljše ročnosti in nižjih bonitetnih ocen.

⁵³ Za primerjavo je ta delež v letu 2016 znašal 65,4 %.

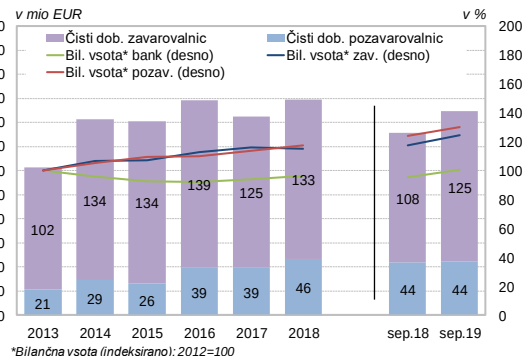
⁵⁴ Obveznice spadajo v investicijski razred, če je njihova bonitetna ocena višja od Baa2 oziroma BBB-.

Slika 2.58: Struktura naložb

Vir: Četrtni podatki po zavarovalnicah skladno s solventnostjo II, AZN, Banka Slovenije.

Slika 2.59: Čisti dobiček in bilančna vsota

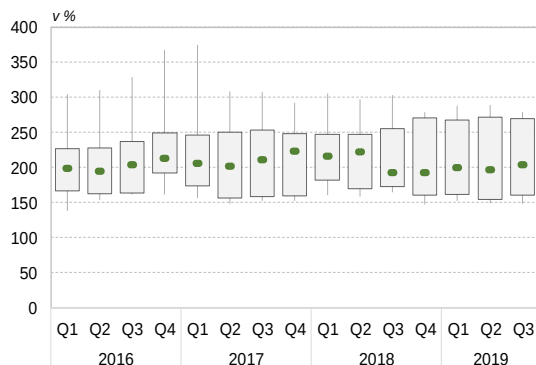

Uspešno poslovanje se kaže tudi v rasti bilančne vsote. Zavarovalnicam in pozavarovalnicam se je bilančna vsota skupaj povečala za 5,7 %, na 8,7 mrd EUR. Odpornost zavarovalniškega sektorja ostaja z vidika uspešnosti poslovanja razmeroma visoka, vendar se lahko razmere na zavarovalnem trgu spremenijo, če bi se ob nadaljevanju okolja nizkih obrestnih mer znatneje ohladile gospodarske razmere, ki bi negativno vplivale na prihodnje zbrane bruto premije ali pa bi se morebiti povečali škodni dogodki.

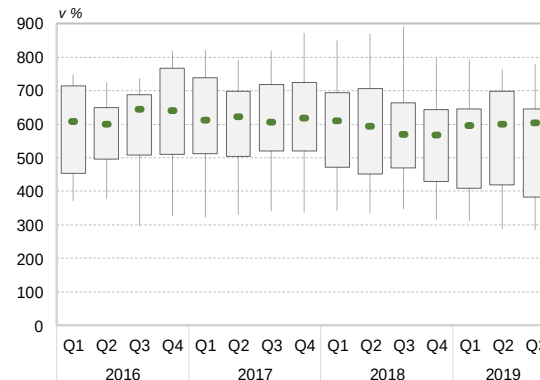
Kapitalska ustreznost⁵⁵, ki po solventnosti II predstavlja razmerje med primernim zneskom lastnih virov sredstev in zahtevanim solventnostnim kapitalom, ostaja pri zavarovalnicah in pozavarovalnicah razmeroma visoka. Kapitalska ustreznost glede na zahtevani solventnostni kapital se je pri zavarovalnicah (količnik SCR) nekoliko znižala, a število zavarovalnic s količnikom SCR pod 200 se je septembra 2019 medletno ponovno zmanjšalo na 6 zavarovalnic ob hkratnem izboljšanju mediane. Tudi kapitalska ustreznost zavarovalnic glede na minimalni konsolidirani zahtevani kapital (količnik MCR) se je rahlo znižala na obeh ekstremih, a se je mediana izboljšala. Pri obeh pozavarovalnicah sta količnika SCR in MCR zaradi nekoliko drugačne narave posla višja, pri čemer SCR pri obeh krepko presega 250 %, MCR pa sega krepko čez 600 %.

Tudi kvaliteta lastnih virov sredstev za namene vrednotenja kapitalske ustreznosti ostaja primerna. Lastni viri sredstev so sestavljeni iz presežka sredstev nad obveznostmi, vrednotenimi skladno s pravili, ki jih določa ZZavar-1, in podrejenih obveznostih, ki skupaj sestavljajo osnovne lastne vire sredstev, ter iz pomožnih lastnih virov sredstev. Lastni viri sredstev se delijo v tri razrede kakovosti. Lastni viri sredstev, ki so primerni za kritje zahtevanega solventnostnega kapitala, so brez omejitev postavke lastnih virov sredstev prvega razreda, postavke lastnih virov sredstev drugega in tretjega razreda pa do višine določenih meja. Za kritje zahtevanega minimalnega kapitala so primerni samo osnovni lastni viri sredstev, med njimi brez omejitev samo postavke lastnih virov sredstev prvega razreda, postavke osnovnih lastnih virov sredstev drugega razreda pa do višine določene meje. V obeh primerih predstavljajo sredstva zavarovalnic v prvem razredu z neomejenimi postavkami več kot 91 % (sredstva pozavarovalnic pa 100 %), medtem ko sredstva drugega razreda ne presegajo 7 % primerne skupnega zneska osnovnih lastnih sredstev zavarovalnic.

Slika 2.60: Kapitalska ustreznost glede na zahtevani solventnostni kapital (zavarovalnice)

Slika 2.61: Kapitalska ustreznost glede na min. konsolidirani zahtevani kapital (zavarovalnice)

Opomba: Kot spodnja in zgornja meja sta uporabljena 10 in 90 percentil.

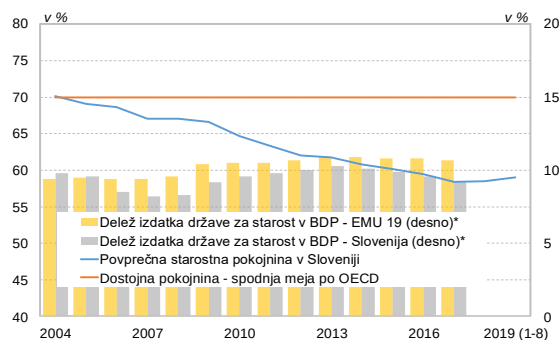
Vir: Četrtni podatki po zavarovalnicah skladno s solventnostjo II, AZN, Banka Slovenije.

⁵⁵ Podatki o kapitalski ustreznosti so pridobljeni na podlagi četrtnega poročanja zavarovalnic skladno s solventnostjo II (v nadaljevanju: S II). Vključene so le zavarovalnice, ki so poročale v celotnem obdobju (13 zavarovalnic).

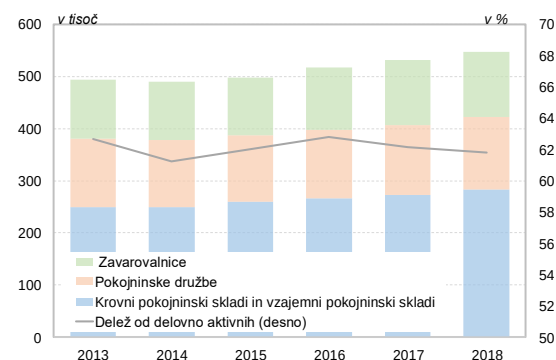
Pokojninske družbe in pokojninski skladi

Pokojninsko zavarovanje v Sloveniji še vedno temelji predvsem na prvem javnem pokojninskem stebru, ki je zasnovan na sistemu sprotne prispevnega kritja, kamor se iztekajo prispevki delodajalcev in zaposlenih, in od koder se financirajo tekoče pokojnine. Zaradi vedno večjega števila upokojenih ima ta sistem na eni strani vse večje odlive, na drugi strani pa ima zaradi vse manjšega števila zaposlenih vse manjše prilive. Po projekcijah Eurostata naj bi se delež slovenske populacije starejše od 65 let do leta 2040 povečal s trenutnih 19,4 % na 28,5 %, medtem ko se bo delež slovenske populacije, stare med 25 in 64 let, zmanjšal s trenutnih 56,2 % na 48,5 %. To se kaže tudi v stalnem upadanju povprečne izplačane pokojnine. Povprečna starostna pokojnina je v letu 2016 upadla pod 60 % povprečne plače in od tedaj ostaja pod to ravni, medtem ko organizacija OECD postavlja spodnjo mejo za zagotavljanje dostojnega življenja v pokoju pri 70 % povprečne plače pred upokojitvijo. S podobnimi izzivi se spoprijema večina razvitih držav.

Slika 2.62: Povprečna izplačana pokojnina v odstotku povprečne plače v Sloveniji

Slika 2.63: Število vključenih v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

Opomba: Podatki o deležu izdatka države za starost v BDP, razpoložljiv do leta 2017.

Vir: ZPIZ, Eurostat, GOV.SI, SURS, Banka Slovenije.

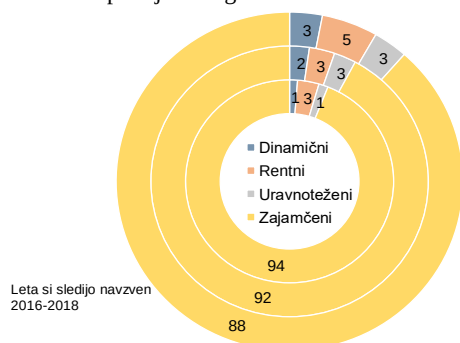
Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje poskuša zapolnjevati nastajajočo vrzel med povprečno starostno pokojnino in dostojno pokojnino, kot jo določa organizacija OECD. Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje v Sloveniji ponuja pet vzajemnih pokojninskih skladov v okviru krovnih pokojninskih skladov, tri pokojninske družbe in tri zavarovalnice. Delež delovno aktivnega prebivalstva, ki je vključeno v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje, se v zadnjih letih giblje med 61 % in 63 %, višina sredstev, ki je bila zbrana v pokojninskih skladih decembra 2018, pa je znašala 2,3 mrd EUR⁵⁶. Povprečna mesečna premija je znašala pri zavarovalnicah 57 EUR, pri pokojninskih družbah 74,2 EUR in 38 EUR pri vzajemnih pokojninskih skladih.

Kljub uvedbi skladov življenjskega cikla v letu 2015 ostaja glavnina sredstev zavarovancev v zajamčenih skladih, pri teh prevladujejo naložbe v dolžniške vrednostne papirje. Pri zajamčenih skladih nosi vsa naložbena tveganja upravljavec sklada, saj jamči za izplačilo glavnice in doseganje zajamčene donosnosti s svojimi sredstvi. Zato so, s 64,5 % vseh tržnih naložb, glavnino naložb junija 2019 predstavljale naložbe v dolžniške vrednostne papirje – v zadnjih petih letih je delež upadel za 5 odstotnih točk.

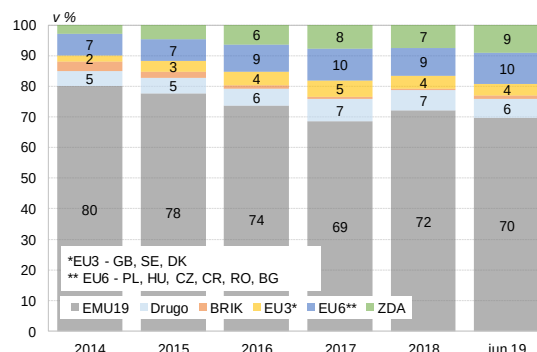
V okolju nizkih obrestnih mer se krčijo naložbene priložnosti, s katerimi lahko skladi zagotavljajo vsaj zajamčeni donos. Zato upravljavci pokojninskih skladov selijo naložbe v tiste države/regije, ki zagotavljajo ob višjem naložbenem tveganju tudi višjo donosnost. V zadnjih letih postopoma znižujejo izpostavljenost naložb do EMU in povečujejo izpostavljenost do ZDA in do drugih držav članic EU. Pri tem prevladujejo naložbe v državne dolžniške vrednostne papirje (51 %) in naložbe v dolžniške vrednostne papirje, izdane s strani nefinančnih družb (25 %). Sektorska struktura naložb se s časom ni bistveno spreminjala.

⁵⁶ Po podatkih, dosegljivih na spletišču državne uprave, dostopno na: <https://www.gov.si/>.

Slika 2.64: Struktura sredstev po naložbeni politiki pokojninskega sklada

Slika 2.65: Regijska delitev naložb v DVP pokojninskih skladih

Opomba: Na levi sliki so vključeni podatki, ki jih Banki Slovenije poročajo pravne osebe, ki poslujejo z vrednostnimi papirji iz sektorja S.129 – Pokojninski skladi.

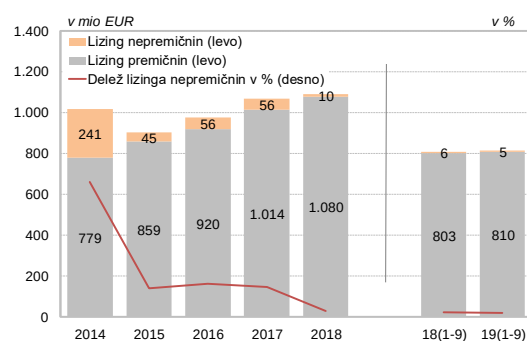
Vir: Gov.si, Banka Slovenije – SHSS.

Lizinski družbe

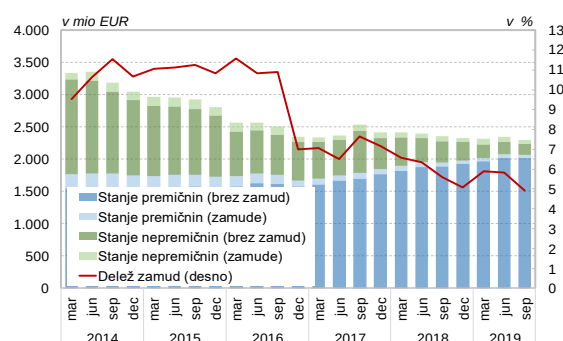
Lizinski posli predstavljajo manjši del slovenskega finančnega sistema, a so kljub temu pomemben vir financiranja predvsem za gospodinjstva in podjetja. Oboji storitve lizinskih družb⁵⁷ uporabljajo predvsem za financiranje nakupa vozil. Ta so ob koncu tretjega četrtletja 2019 predstavljala 77,5 % stanja poslov. Ohlajanje avtomobilske industrije po svetu se je pokazalo tudi v Sloveniji, in sicer z upadom števila prvih registracij vozil v letu 2018 ter stagnacijo števila prvih registracij v prvih sedmih mesecih leta 2019. S tem je v prvih treh četrtletjih leta 2019 nadalje upadla tudi vrednost sklenjenih novih poslov. Sistemska tveganja iz poslovanja lizinskih družb kljub temu ostajajo nizka, vendar se tveganja z ohlajanjem gospodarstva povečujejo.

Na nadaljnje znižanje rasti novih poslov v letu 2019 sta vplivala tako ohlajanje razmer na avtomobilskem trgu kot tudi proces konsolidacije lizinske dejavnosti⁵⁸. Vrednost novih poslov se je sicer v prvih devetih mesecih leta 2019 medletno rahlo povečala, a se je vrednost glavne kategorije, premičinskih poslov – vozil, pravič v zadnjih letih zmanjšala (medletno za -1,8 %). Ob tem se je znatno znižala tudi rast novih poslov z osebnimi vozili, ki je temeljila le še na poslih z rabljenimi vozili. Podjetja in gospodinjstva ostajajo glavni vir poslov lizinskih družb, saj so podjetja sklenila 49,5 % vseh novih poslov, gospodinjstva pa 49,3 % vseh novih poslov. Na stagnacijo novih poslov bi lahko v prihodnje pozitivno vplivali novi trendi na področju vozil, kot so elektromobilnost, delitev lastništva nad vozili itd. Lizinski posli bi se lahko povečali tudi zaradi spremembe ukrepov Banke Slovenije glede kreditiranja prebivalstva, ki so stopili v veljavo s 1. 11. 2019. To bi lahko okrepilo predvsem posojila, ki jih v okviru svojega poslovanja ponujajo lizinske družbe, vendar ta trenutno predstavljajo manj kot 10 % vrednosti novih poslov lizinskih družb.

Slika 2.66: Novoodobreni lizinski⁵⁹ posli

Slika 2.67: Stanje poslov in delež zamud

Vir: Banka Slovenije.

⁵⁷ V analizi so upoštevani podatki institucij, ki poročajo na podlagi sklepa o poročanju institucij, ki izvajajo dejavnost najema. Vključeni so posli z rezidenti in nerezidenti Slovenije. Število aktivnih lizinskih družb (pogoj: sklenitev vsaj enega novega posla v letu 2019) se je zmanjšalo za 3 na 15 lizinskih družb.

⁵⁸ S konsolidacijo se je del poslov prenesel na banke, ki niso zavezane k poročanju skladno s sklepom o poročanju institucij, ki izvajajo dejavnost najema.

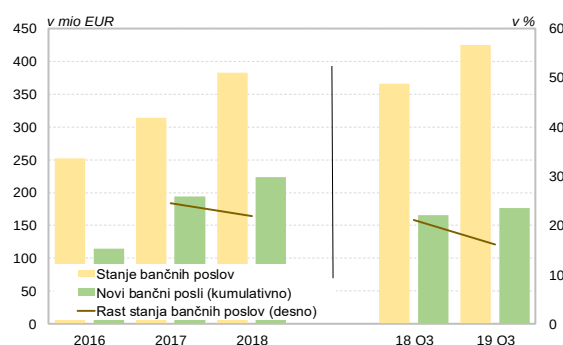
⁵⁹ Lizinski posli so vrednoteni po financirani vrednosti brez financiranja zalog.

Struktura stanja poslov odseva spremembo poslovnega modela, ki so jo lizišne družbe sprejele v obdobju po krizi, s poudarkom na premičninskih poslih. Posli s premičninami se povečujejo od leta 2017, na kar je vplivalo predvsem povečevanje poslov z vozili. Na drugi strani se je stanje poslov z nepremičninami tudi zaradi prodaje terjatev in prenehanja poslovanja posameznih družb zniževalo, kar je vplivalo tudi na zniževanje deleža terjatev v zamudi nad 90 dni. Zaradi prodaje terjatev v zamudi nad 90 dni se je delež zamud v letu 2019 prvič spustil pod 5 %. Koncentracija zamud nad 90 dni ostaja visoka, saj je 86,4 % vseh zamud pri treh liziških družbah, ki imajo skupaj le 12,5 % stanja poslov. V prihodnje pričakujemo dodatno znižanje terjatev v zamudah nad 90 dni predvsem zaradi nadaljnje odprodaje predvsem terjatev v zamudah nad 90 dni.

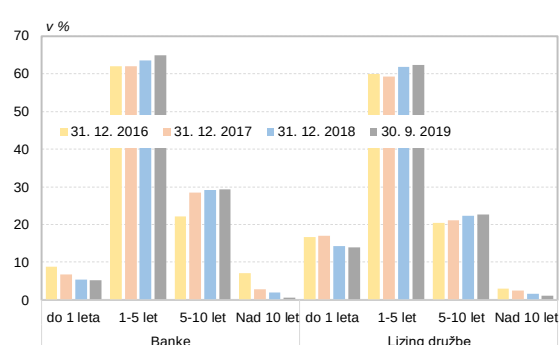
Stagnacija pri novih poslih se kaže v znižanju vrednosti glavnih kategorij prihodkov (prihodki od prodaje proizvodov ter storitev in prihodki iz poslovnega ter finančnega najema), medtem ko se je celotni dobiček septembra medletno dodatno povečal. Do septembra 2019 so liziške družbe zabeležile nadaljnjo medletno rast celotnega dobička⁶⁰ za kar 43,1 %, na 68 mio EUR. K temu je prispevalo povečanje prihodkov iz odprave oslabitev iz finančnega najema in znižanje vrednosti prevrednotevalnih poslovnih odhodkov. Bilančna vsota⁶¹ se je medletno znižala za 4,3 %, na 2,5 mrd EUR, medtem ko se je razmerje med kapitalom in posojili izboljšalo s 25,6 % na 27,3 %.

Vloga bank pri financiranju investicij in osebne potrošnje na podlagi finančnega najema se je v zadnjih letih močno okrepila, vendar ostaja nizka. Stanje bančnih poslov iz finančnega najema se je septembra 2019 medletno povečalo za 16,2 %, na 426 mio EUR. Rast je v tem letu temeljila tudi na podlagi prenosa/odkupa poslov liziških družb, ki so ob tem prenehale poročati⁶² Banki Slovenije. Na tem področju ostajajo aktivne predvsem tri banke.

Slika 2.68: Bančni posli iz finančnega najema

Slika 2.69: Stanje poslov po ročnosti

Vir: Banka Slovenije.

Podobno kot pri liziških družbah tudi banke s finančnim najemom financirajo predvsem gospodinjstva in podjetja, pri čemer predstavljajo posli z gospodinjstvi 64 % stanja poslov. Največ novih poslov je bilo v prvih devetih mesecih leta 2019 sklenjenih z ročnostjo 5–10 let, v stanju poslov pa predstavljajo največji delež posli s preostalo ročnostjo 1–5 let in spremenljivo obrestno mero. Z zaostritvijo ukrepov pri kreditiranju prebivalstva bodo morda banke, ki že ponujajo finančni najem, ta del okrepile, je pa to odvisno od namena in vrste posojila. Če se bo financiral nakup vozil oziroma drugih premičnin večje vrednosti⁶³, bo to zagotovo vplivalo na porast poslov iz naslova finančnega najema tudi pri bankah. Če pa bo namen koriščenja posojila drugačen od nakupa vozil oziroma drugih premičnin večjih vrednosti, bi to lahko predstavljalo premik dela posojil, ki so jih do zdaj financirale banke v liziške družbe oziroma druge nebančne finančne družbe, ki se ukvarjajo s posojilno dejavnostjo, in na ta način zmanjšalo odpornost liziških družb.

Vzajemni skladi⁶⁴

Naklonjenost varčevalcev do varčevanja v vzajemnih skladih ostaja stabilna. K temu prispeva pozitivna rast vrednosti enot premoženja vseh vrst domačih vzajemnih skladov. Zaradi povečane negotovosti na borzah so donosi različnih kategorij skladov do septembra 2019 medletno konvergirali proti 3,5 %. Medletni donosi

⁶⁰ Ob tem smo upoštevali samo tiste liziške družbe, ki so na zadnje razpoložljivo četrtletje poročale tudi stanje poslov.

⁶¹ Upoštewane so samo družbe, ki so Banki Slovenije poročale podatke o bilanci stanja za tretje četrtletje leta 2019. Brez izključitve družb, ki so prenehale poročati v tem obdobju, bi se bilančna vsota v obravnavanem obdobju zmanjšala za 9,7 %.

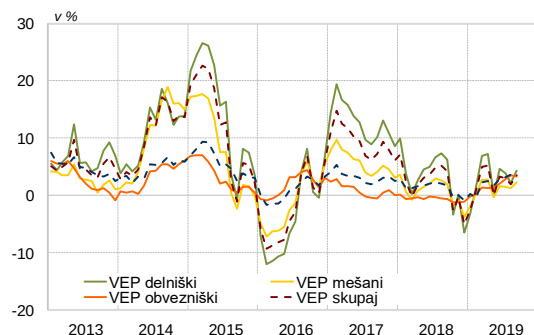
⁶² Skladno s Sklepom o poročanju institucij, ki izvajajo dejavnost najema.

⁶³ Mednje sodijo tudi plovila, vlaki, proizvodna oprema in računalniška oprema višje vrednosti.

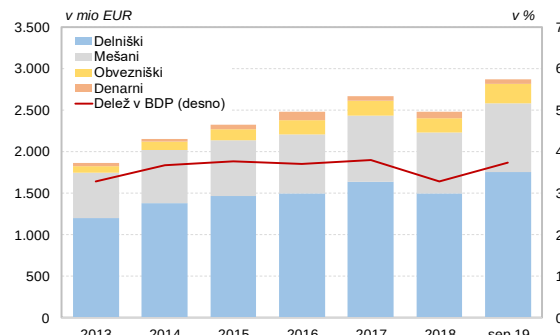
⁶⁴ Zaradi pomanjkanja razpoložljivosti podatkov se obravnavajo samo vzajemni skladi. Po podatkih Agencije za trg vrednostnih papirjev (ATVP) so sredstva v alternativnih vzajemnih skladih (AIS) v upravljanju upravljavcev AIS s sedežem v RS 31. decembra 2018 znašala 130 mio EUR, sredstva vzajemnih pokojninskih skladov na dan 31. septembra 2019 pa 1,2 mrd EUR.

delniških skladov v povprečju ostajajo najdonosnejši, a se je razlika do obvezniških letos v povprečju znižala. To se kaže tudi v odločitvah varčevalcev, ki se v trenutnih razmerah odločajo nalagati finančna sredstva v manj tvegane oblike naložb, kot so obvezniški in mešani skladi. Celotna sredstva so se ob tem medletno povečala za 4,5 %, na 2,8 mrd EUR, k temu so prispevala predvsem višja vrednotenja tečajev vrednostnih papirjev.

Slika 2.70: Medletna rast vzajemnih skladov

Slika 2.71: Sredstva po vrsti sklada in delež v BDP

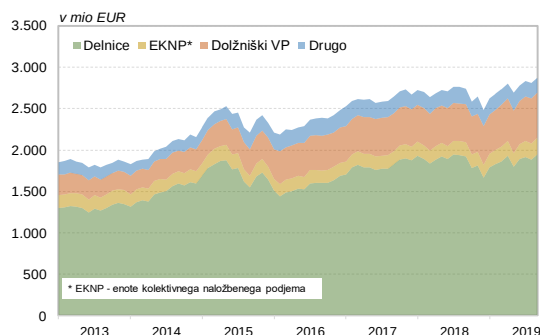

Opomba: Za izračun deleža v BDP za september 2019 je bila uporabljena junijska vrednost BDP.

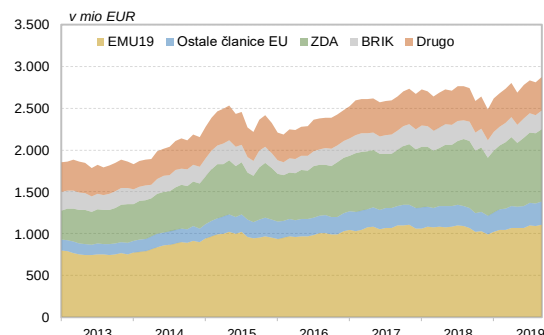
Vir: Banka Slovenije.

Struktura sredstev po vrstah skladov ostaja stabilna. Kar 61 % vseh sredstev v vzajemnih skladih ostaja naloženih v delniških vzajemnih skladih, sledijo jim mešani skladi z 28,8 % sredstev. Ob taki strukturi sredstev se pojavlja predvsem tržno tveganje, medtem ko sta v preostalih članicah EMU, kjer je delež naložb v obvezniških skladih večji, prisotni tudi obrestno in likvidnostno tveganje. Tržno tveganje se kaže v nihanju vrednosti enot premoženja predvsem pri delniških vzajemnih skladih. Ob tem predstavljajo naložbe vzajemnih skladov v delnice in enote kolektivnih naložbenih podjetij več kot 74 % vseh sredstev. Od tega jih več kot polovica kotira na likvidnih borzah v EMU in ZDA. Zaradi visokega deleža likvidnih naložb ostaja odpornost vzajemnih skladov razmeroma visoka.

Slika 2.72: Sredstva vzajemnih skladov po vrsti naložb

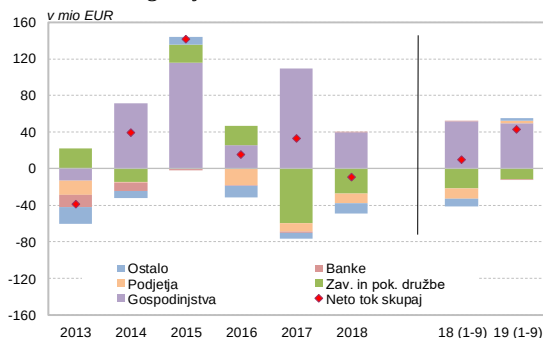
Slika 2.73: Geografska izpostavljenost naložb vzajemnih skladov

Vir: Banka Slovenije.

Neto naložbe v vzajemne sklade le v manjši meri vplivajo na povečevanje sredstev skladov. V prvih devetih mesecih 2019 so znašale 40 mio EUR, medtem ko so domači vzajemni skladi od vključno leta 2014 zabeležili neto vplačila v skupni višini 248 mio EUR. Gospodinjstva ostajajo največji neto vplačnik v sklade, njihov delež v sredstvih skladov se je v zadnjih štirih letih povečal za 9,4 odstotne točke na 63,6 %. Neto naložbe v vzajemne sklade ostajajo z vidika velikosti vplačil zanemarljive, predvsem če jih primerjamo z rastjo bančnih vlog gospodinjstev, ki so se samo v prvih devetih mesecih leta 2019 povečale za več kot 1 mrd EUR. Stanje bančnih vlog gospodinjstev ostaja več kot 10-kratnik sredstev gospodinjstev, naloženih neposredno v vzajemne sklade.

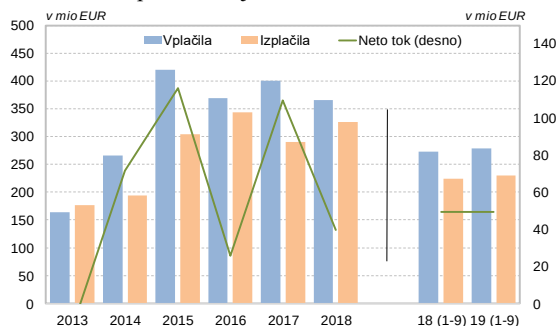
Slika 2.74: Neto tokovi v vzajemne sklade po sektorjih vlagateljev

Vir: Banka Slovenije.

Gospodinjstva kot največji lastniki enot premoženja v vzajemnih skladih ostajajo nizko zadolžena z visokimi presežki likvidnih sredstev. Negativen obrat na kapitalskih trgih bi lahko privedel do realokacije sredstev v vzajemnih skladih, ki ne bi bila posledica likvidnostnih težav gospodinjstev, ampak minimizacije kapitalskih izgub. V tem primeru bi lahko prišlo le do premika sredstev iz bolj tveganih oblik naložb – delniških skladov, v manj tvegane oblike naložb – obvezniške in mešane, medtem ko bi moral ostati neto odliv iz vzajemnih skladov omejen.

Slika 2.75: Vplačila gospodinjstev v vzajemne sklade in izplačila iz njih

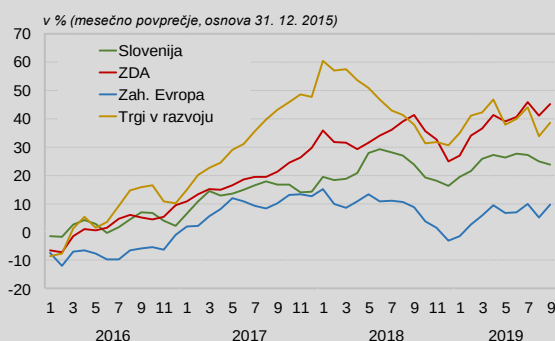

Okvir 1.5: Razmere na kapitalskih trgih

Tuji kapitalski trg

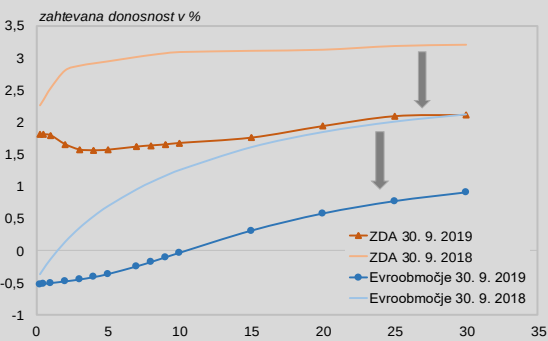
Delniški in obvezniški borzni indeksi so beležili nadaljnjo rast v drugem in tretjem četrtletju leta 2019. Tveganja, povezana z makroekonomskim okoljem in geopolitičnimi dogodki, lahko ob nadaljevanju rasti na borzah dodatno vplivajo na negotovost in s tem na morebitni ponovni prodajni pritisk tako kot ob koncu leta 2018. S pozitivnimi signali predvsem s strani pozitivne razrešitve izstopa Združenega kraljestva in napredka na področju protekcionističnih ukrepov se je krepilo tudi zaupanje finančnih vlagateljev, ki so v okolju nizkih obrestnih mer pripravljeni sprejemati tudi višja naložbena tveganja.

Slika 2.76: Rast izbranih borznih indeksov

Vir: Bloomberg, Stoxx.com, Banka Slovenije.

Slika 2.77: Zahtevana donosnost državnih obveznic po ročnosti

V iskanju višjih donosnosti in večje varnosti pred morebitnimi padci vrednosti delniških naložb se krepijo vrednotenja tudi na obvezniških trgih, s tem pa upadajo zahtevane donosnosti na obveznice različnih ročnosti. Ob tem se je krivulja donosnosti evrskih državnih obveznic septembra medletno znatno sploščila, medtem ko ameriška krivulja državnih obveznic na predelu krajše ročnosti od desetih let ostaja inverzna⁶⁵. Z vnovično aktivacijo ekspanzivne denarne politike so se dodatno znižale zahtevane donosnosti na desetletne državne obveznice. Donosi nemške desetletne državne obveznice, ki so bili v letu 2016 negativni, so se v letu 2019 ponovno spustili v negativno območje. Nemčija je bila tudi ena od redkih držav, ki je v avgustu in septembru zabeležila negativen donos za obveznice ročnosti od 2 do 30 let. Negativen donos na desetletne državne obveznice so zabeležile tudi nekatere druge države članice EMU, tudi Slovenija.

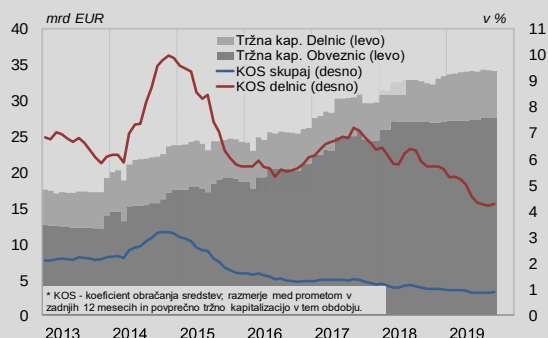
⁶⁵ Inverzna krivulja donosnosti je običajno povezana s povišano verjetnostjo, da bo v prihodnosti prišlo do recesije, vendar ta kazalnik sam po sebi ni zadosten in tudi ne nujen recesijski kazalnik.

Domači kapitalni trg

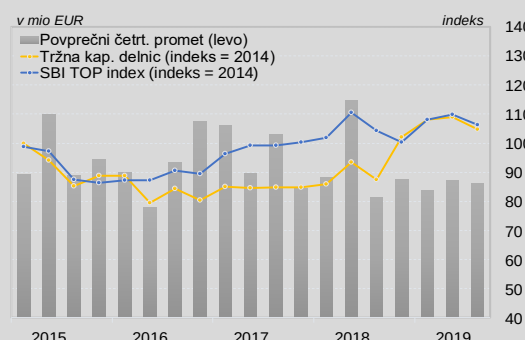
Zanimanje za financiranje poslovanja z izdajo vrednostnih papirjev v Sloveniji ostaja nizko. Kljub medletnemu povečanju tržne kapitalizacije vrednostnih papirjev na Ljubljanski borzi se promet z delnicami že vrsto let znižuje in leto 2019 ni izjema. Pri dolžniških vrednostnih papirjih ostaja glavni akter država, saj se gospodarske družbe le izjemoma odločajo za izdajo dolžniških vrednostnih papirjev na organiziranem trgu.

Nizka likvidnost na domači borzi in upadanje izdaj vrednostnih papirjev ostajata ključni tveganji na domačem kapitalnem trgu. Povprečni mesečni promet z delnicami se je v prvih devetih mesecih leta 2019 medletno znižal za 16,9 % na 17 mio EUR. Koncentracija prometa z delnicami se je v tem obdobju dodatno povečala, saj je bilo s tremi najbolj prometnimi delnicami na borzi ustvarjenega 63 % prometa z delnicami. Zanimanje po financiranju z izdajo novih delnic prek organiziranega trga ni, saj se je tudi v letu 2019 nadaljeval trend umika delnic z borze, za kar sta se odločili dve podjetji, novih izdaj ni bilo.⁶⁶ Na področju dolžniških vrednostnih papirjev se je skupna izdaja obveznic tako na organiziranem kot neorganiziranem trgu s strani gospodarskih družb (brez sektorja država) medletno povečala, vendar ostaja z 49 mio EUR na nizki ravni.

Slika 2.78: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi in letni količnik obračanja sredstev

Slika 2.79: Promet, tržna kapitalizacija delnic in SBI TOP

Vir: Ljubljanska borza, KDD, Banka Slovenije.

Z namenom povečanja dostopnosti do financiranja srednjim in majhnim podjetjem na eni strani in povečanja alternativnih možnosti investiranja na drugi strani je Ljubljanska borza v letu 2017 zagnala in od tedaj upravlja t. i. večstranski sistem trgovanja (ang. multilateral trading facility – MTF). S tem naj bi se zagotovila tudi večja robustnost domačega kapitalnega trga. MTF omogoča trgovanje z vrednostnimi papirji, ki niso uvrščeni na borzni trg, v primerjavi s trgov OTC pa zagotavlja transparentnejše in boljše oblikovanje tečajev. V primerjavi z borznim trgovom je zahtevana nižja transparentnost poslovanja, zaradi česar prinaša trgovanje z vrednostnimi papirji na trgu MTF večja investicijska tveganja. Na MTF je bilo septembra 2019 vključenih 59 vrednostnih papirjev, v prvih devetih mesecih leta 2019 pa so ustvarili skromen promet v skupni višini 2 mio EUR. Promet se je v medletno več kot prepolovil, kar kaže na trenutno nizko zanimanje izdajateljev tudi za ta segment trga.

Vloga kapitalnega trga je, da omogoča dodatne vire financiranja poslovanja na eni strani in omogoča plemenitenje presežnih finančnih sredstev na drugi strani. S tem se doseže večja razpršenost finančnih virov in finančnih naložb, kar pomeni tudi znižanje tveganj za finančno stabilnost. Medtem ko lahko lastniki presežnih finančnih sredstev večjo razpršenost dosežejo z nalaganjem sredstev v tuje vrednostne papirje in druge oblike finančnega varčevanja, imajo lahko iskalci dodatnih finančnih sredstev na kapitalnem trgu bistveno večje težave. Napovedana davčna reforma bo privlačnost domačega kapitalnega trga dodatno zmanjšala, saj se napoveduje zvišanje stopnje dohodnine od dohodkov iz kapitala, prav tako se zvišujejo tudi stopnje dohodnine od dobička, doseženega z odsvojitvijo kapitala, ki so odvisne od obdobja imetništva kapitala.

Omejen nabor možnih naložb in nizka likvidnost ostajata ključni tveganji na domačem kapitalnem trgu. Brez ustreznega nabora naložb so možnosti za doseganje visoke likvidnosti omejene. Ta je pomembna s stališča transparentnosti trga, saj se lahko le na visoko likvidnem trgu oblikujejo cene, ki odsevajo resnično vrednost posamezne naložbe in posledično preprečijo pretirane odzive v pozitivno ali negativno smer.

⁶⁶ Gospodarske družbe se v zadnjih letih niso odločale za izdajo delnic na organiziranem trgu, izjema je izdaja delnic Nove Ljubljanske banke v zadnjem četrtletju leta 2018.

3 MAKROBONITETNA POLITIKA

V tretjem delu Poročila o finančni stabilnosti predstavljamo makrobonitetno politiko – njen namen in cilj – ter izpostavimo njen pomen za zagotavljanje stabilnosti finančnega sistema. V tem delu predstavimo tudi makrobonitetne ukrepe, ki jih je do zdaj sprejela Banka Slovenije, vključno z makrobonitetnimi ukrepi za kreditiranje prebivalstva. Poglavje vsebuje tudi pregled makrobonitetnih ukrepov, veljavnih v drugih državah evropskega gospodarskega prostora.

3.1 Namen makrobonitetne politike

Namen makrobonitetne politike je zagotavljanje stabilnosti celotnega finančnega sistema. Finančno stabilnost je mogoče opredeliti kot stanje, v katerem je finančni sistem, ki obsega finančne posrednike, finančne trge in tržno infrastrukturo, sposoben prenesti šoke in odpraviti finančna neravnovesja. Finančna stabilnost je pogoj, da finančni sistem zagotavlja vzdržen prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti.

Makrobonitetna politika zasleduje dva ključna cilja, in sicer okrepiti odpornost finančnega sistema in aktivno omejevati kopičenje sistemskih tveganj. S tem namenom makrobonitetna politika prepoznava, spremlja in ocenjuje sistemska tveganja za finančno stabilnost ter sprejema potrebne ukrepe za preprečevanje nastanka oziroma omejevanje posledic že nastalih sistemskih motenj. Učinkovitost makrobonitetne politike je odvisna od oblikovanja nabora makrobonitetnih instrumentov, s katerimi se preprečuje ali omejuje tveganja, ki so posledica zunanjih dejavnikov in tržnih nepopolnosti. Odbor za finančno stabilnost (OFS) je v Sloveniji pristojen za oblikovanje makrobonitetne politike. Banka Slovenije kot nadzornik sprejema makrobonitetne ukrepe za bančni segment finančnega sistema.

Nabor makrobonitetnih instrumentov je odvisen od vrste neravnovesij in šokov. Odvisno od vrste neravnovesij in šokov, ki jih je treba obravnavati, so lahko makrobonitetni instrumenti usmerjeni v kapitalske zahteve bank (npr. proticiklični blažilniki), likvidnostne zahteve bank (npr. GLTDF) ali na dolžniška razmerja komitentov (npr. razmerji med dolgom in vrednostjo zastavljenega premoženja ali med stroški servisiranja dolga in dohodkom kreditojemalca). Namen izgradnje kapitalskih blažilnikov v času razcveta je, da bi se okrepila odpornost bank in omejile izgube v času upadanja gospodarske aktivnosti. Makrobonitetna politika namenja posebno pozornost velikim sistemsko pomembnim finančnim institucijam, za katere veljajo strožje bonitetne zahteve, saj bi morebitne motnje v delovanju takšnih institucij imele resne posledice za celoten finančni sistem in gospodarstvo. Makrobonitetna politika deluje v prvi vrsti preventivno, s čimer jo je treba razlikovati od politik upravljanja ali reševanja finančnih kriz.

3.2 Makrobonitetni ukrepi Banke Slovenije

Makrobonitetni ukrepi pri kreditiranju prebivalstva

Banka Slovenije je zaradi povečanih tveganj za finančno stabilnost, ki izhajajo iz čezmerne rasti potrošniških kreditov, uvedla zavezujoče makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva. Cilj ukrepa je blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda.

Sklep določa dva zavezujoča makrobonitetna instrumenta: omejitev razmerja med letnim stroškom servisiranja celotnega dolga in letnim dohodkom potrošnika ob sklenitvi kreditne pogodbe (DSTI) ter omejitev ročnosti; poleg tega določa še nezavezujoč makrobonitetni instrument, tj. priporočilo glede najvišjega razmerja med zneskom kreditne pogodbe za stanovanjsko nepremičnino in vrednostjo stanovanjske nepremičnine, s katero je kredit zavarovan, ob sklenitvi kreditne pogodbe (LTV).

Banka Slovenije je z makrobonitetnima instrumentoma implementirala zavezujoče minimalne kreditne standarde za stanovanjska in potrošniška posojila, banke pa so še vedno odgovorne, da same ocenijo kreditno spodobnost kreditojemalca in so odgovorne za prevzemanje tveganj, ki izhajajo iz novoodobrenih posojil.

Omejitev razmerja DSTI

Omejitev razmerja DSTI velja za vsa posojila prebivalstvu (potrošniška in stanovanjska). Razmerje DSTI se izračuna kot letni strošek servisiranja celotnega dolga glede na letni dohodek potrošnika. V letni strošek servisiranja celotnega dolga se vključujejo stroški servisiranja kredita, ki je predmet nove kreditne pogodbe, ter zneski vseh drugih neporavnanih kreditnih pogodb, tudi liziških, z izjemo dolgov, povezanih s kreditnimi karticami in limiti. V letni neto dohodek potrošnika so vključeni prejemki iz vseh dohodkovnih virov, kot jih opredeljuje zakon o dohodnini, ki niso izvzeti iz izvršbe, z izjemo enkratnih in občasnih prejemkov (npr. jubilejne oziroma izredne nagrade).

Instrument omejitve razmerja DSTI določa najvišje še dovoljeno razmerje DSTI. To je odvisno od dohodka in sestave gospodinjstva potrošnika. Ob sklenitvi nove kreditne pogodbe razmerje DSTI (izraženo na mesečni ravni) ne sme preseči:

- 50 % za mesečni neto dohodek, ki je nižji od dvakratnika minimalne bruto plače ali temu enak, in
- 67 % za del mesečnega neto dohodka, ki presega dvakratnik minimalne bruto plače.
- Ne glede na višino dohodka mora potrošniku po plačilu vseh obrokov iz naslova kreditnih pogodb ostati najmanj znesek v višini 76 % minimalne bruto plače. Če potrošnik preživlja družinskega člana ali drugo osebo, ki jo mora preživljati po zakonu, mu mora ostati tudi znesek v višini prejemka, določenega za osebo, ki jo preživlja, po merilih, ki jih določa zakon, ki ureja socialnovarstvene prejemke, za dodelitev denarne socialne pomoči.

Banka lahko vsako četrletje odobri do 10 % potrošniških in 10 % stanovanjskih kreditov z razmerjem DSTI, ki presega predpisano najvišje razmerje DSTI. To razmerje ne sme preseči 67 %, hkrati pa morajo biti potrošniški krediti skladni z omejitvijo ročnosti. Izjeme nadalje ne veljajo za kredite, ki niso skladni s točko c. Izjeme se računajo na znesek poslov, ki so skladni z omejitvama ročnosti in razmerja DSTI. Če kreditno pogodbo sklene več kreditjemalcev, se DSTI izračuna za vsakega ločeno.

Omejitev ročnosti

Sklep določa tudi najdaljšo ročnost potrošniških kreditov, ki niso zavarovani s stanovanjsko nepremičnino. Ta ne sme presegati 84 mesecev (7 let).

Banka lahko vsako četrletje odobri do 15 % potrošniških kreditov (glede na znesek poslov, ki so skladni z omejitvama ročnosti in razmerja DSTI) z ročnostjo nad 7 let. Ročnost teh kreditov ne sme preseči 120 mesecev (10 let), hkrati pa morajo biti skladni z omejitvijo razmerja DSTI.

Priporočilo glede LTV

Priporočilo glede razmerja LTV velja za vse kredite, zavarovane s stanovanjsko nepremičnino (potrošniški in stanovanjski). Razmerje LTV se izračuna kot znesek kredita, zavarovanega s stanovanjsko nepremičnino glede na vrednost stanovanjske nepremičnine, dane v zavarovanje. Če je stanovanjska nepremičnina že obremenjena s hipotekami, se vrednost stanovanjske nepremičnine zniža za znesek kredita, zavarovanega s hipoteko na tej nepremičnini. Priporočeno je, da LTV ob sklenitvi kreditne pogodbe, zavarovane s stanovanjsko nepremičnino, ne preseže 80 %.

Okvir 1.6: Makrobonitetni ukrepi pri kreditiranju prebivalstva

Kljub uvedbi makrobonitetnega priporočila se tveganja na segmentu potrošniških posojil niso zmanjšala, zato je Banka Slovenije uvedla zavezujoče ukrepe. Tveganja na segmentu potrošniških posojil se po razširitvi makrobonitetnega priporočila na potrošniška posojila⁶⁷ niso zmanjšala. Rast potrošniških posojil ostaja visoka, povprečni pogodbeni zneski naraščajo, podaljšuje se ročnost potrošniških posojil, delež zavarovanih posojil se znižuje. Vse to se odvija v obdobju umirjanja gospodarske rasti tako Slovenije kot njenih glavnih izvoznih partneric. Kot odziv na povečevanje tveganj na segmentu potrošniških posojil je Banka Slovenije 22. 10. 2018 razširila makrobonitetno priporočilo za področje stanovanjskih posojil z dne 19. 6. 2018 na potrošniška posojila in ga preimenovala v makrobonitetno priporočilo za kreditiranje prebivalstva. Cilj priporočila je bil blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda ter določitev minimalnih kreditnih standardov. Ker priporočilo ni imelo učinka na kreditno rast potrošniških posojil, je Banka Slovenije 3. 9. 2019 sprejela odločitev, da bo priporočilo preoblikovala v zavezujoče makrobonitetne omejitve. Ukrepi, ki jih je sprejela Banka Slovenije, so odziv na porast potrošniškega kreditiranja, ki bi lahko predstavljal tveganje za finančni sistem. Sklep o makrobonitetnih omejitvah

⁶⁷ [Zgodovina makrobonitetnih omejitev kreditiranja prebivalstva.](#)

kreditiranja prebivalstva velja od 1. 11. 2019 in določa najvišjo dovoljeno vrednost razmerja DSTI za stanovanjska in potrošniška posojila, najvišjo dovoljeno ročnost potrošniških posojil ter najvišji dovoljeni delež odstopanj (izjem) od teh omejitev. Omejitve razmerja LTV je ostalo priporočilo.

Tabela 3.1: Makrobonitetni ukrepi pri kreditiranju prebivalstva

STANOVANJSKA POSOJILA	POTROŠNIŠKA POSOJILA
September 2016: Priporočilo glede omejitve razmerja med: - oblikom kredita in prihodkom kreditjemalca (DSTI), - višino kredita in v rednostjo nepremičnine, s katero je kredit zavarovan (LTV). November 2019: - ukrep ne prinaša bistvenih vsebinskih sprememb, - DSTI upostane zavezujoč, - LTV ostaja v obliki priporočila. <u>Dovoljena odstopanja:</u> DSTI: 10%	November 2018: - razširitev priporočila glede omejitve razmerja med oblikom kredita in prihodkom kreditjemalca (DSTI), - priporočilo, da ročnost ne preseže 10 let. November 2019: - instrument omejevanja ročnosti zavezujoč, - najdaljša dovoljena ročnost: 7 let, - instrument omejevanja DSTI zavezujoč <u>Dovoljena odstopanja</u> Ročnost: 15% DSTI: 10%

Vir: Banka Slovenije.

Blažilnik za druge sistemske pomembne banke

Banka Slovenije je druge sistemske pomembne banke (DSPB) prvič identificirala v letu 2015, ko je opredelila tudi prehodno obdobje za izpolnitev kapitalnega blažilnika, in sicer od 1. 1. 2019. Banka Slovenije je ob preverbi izpolnjevanja meril za DSPB v letu 2019 identificirala eno sistemske pomembne banke več v primerjavi z letom 2018, medtem ko so banke, ki so bile kot DSPB identificirane že v preteklih letih, ostale uvrščene v iste razrede kot lani in posledično ohranile višino blažilnika, ki ustreza razredu njihovega kazalnika sistemske pomembnosti.

Blažilnik za DSPB, uveden na podlagi ZBan-2, je namenjen omejevanju sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud z namenom zmanjšanja moralnega hazarda. Gre za enega vmesnih ciljev makrobonitetne politike, ki jih opredeljujejo Smernice makrobonitetne politike Banke Slovenije. Banka Slovenije pri določanju DSPB v pretežnem delu sledi Smernicam o merilih za določitev pogojev uporabe člena 131(3) Direktive 2013/36/EU (CRD) v zvezi z oceno drugih sistemske pomembnih institucij (DSPI) (v nadaljevanju: smernice). Banke so v skladu s smernicami ovrednotene glede na velikost, pomen za gospodarstvo Evropske unije ali Republike Slovenije, pomen čezmejnih dejavnosti in medsebojne povezanosti banke ali skupine s finančnim sistemom.

ZBan-2 določa, da Banka Slovenije najmanj enkrat na leto preveri izpolnjevanje meril za DSPB ter ustreznost določenih stopenj blažilnika za DSPB. Banka Slovenije je v postopku identifikacije uporabila v spodnji tabeli prikazane obvezne kazalnike, ki jih predpisuje EBA.

Tabela 3.2: Obvezna merila sistemske pomembnosti bank

Kategorija	Utež	Merilo	Utež
Velikost	25,0%	Bilančna vsota	25,00%
Pomen (vključno z nadomestljivostjo/infrastrukturo finančnega sistema)	25,0%	Vrednost domačih plačilnih transakcij	8,33%
		Vloge zasebnega sektorja od vlagateljev v EU	8,33%
		Kreditni zasebnega sektorja za prejemnike v EU	8,33%
		katerimi se trguje na prostem trgu (nominalna)	8,33%
Zapletenost/čezmejna dejavnost	25,0%	Obveznosti v jurisdikciji druge države	8,33%
		Terjatve v jurisdikciji druge države	8,33%
		Obveznosti znotraj finančnega sistema	8,33%
		Sredstva znotraj finančnega sistema	8,33%
Medsebojna povezanost	25,0%	Neporavnani dolžniški vrednostni papirji	8,33%

Vir: Smernice EBA.

Rezultat posamezne banke pri oceni sistemske pomembnosti se izračuna v skladu z napotki 8. točke smernic EBA:

- vrednost kazalnika⁶⁸ vsakega posameznega zadevnega subjekta se deli s skupnim zneskom ustreznih vrednosti kazalnikov, seštetih za vse banke v državi članici (imenovalci);

⁶⁸ V tabeli je uporabljen izraz merilo; izrazi sicer sledijo besedilu smernic.

- b) dobljeni odstotki se pomnožijo s 10.000 (rezultati kazalnika so tako izraženi v bazičnih točkah);
- c) rezultat kategorije se izračuna za vsak zadevni subjekt, tako da se upošteva enostavno povprečje rezultatov kazalnikov v tej kategoriji;
- d) izračuna se skupni rezultat za vsak zadevni subjekt, tako da se upošteva enostavno povprečje rezultatov štirih kategorij.

Smernice EBA v 9. točki določajo: »Zadevni organi bi morali določiti zadevne subjekte s skupnim rezultatom, ki je enak ali višji od 350 bazičnih točk, kot DSPI. Zadevni organi lahko dvignejo ta prag do največ 425 bazičnih točk ali ga zmanjšajo na najmanj 275 bazičnih točk, da se upoštevajo posebnosti bančnega sektorja države članice in posledična statistična porazdelitev rezultatov, s čimer se zagotovi homogenost skupine DSPI, imenovane na ta način na podlagi systemskega pomena DSPI.« Banka Slovenije je sicer ohranila metodologijo EBA, a je v letu 2017 odstopila od uporabe 9. točke Smernic EBA ter prag za identifikacijo DSPB dvignila s 350 na 500 bazičnih točk ter prilagodila lestvico, ki povezuje doseženo število točk in stopnjo blažilnika za DSPB. Meje razredov so določene v Sklepu o določitvi blažilnika za druge systemsko pomembne banke (Uradni list RS, št. 96/15, 68/17).

Tabela 3.3: Meje razredov in višina kapitalnega blažilnika

Rezultat	Kapitalni blažilnik
5400 -	2,0%
4700 - 5399	1,8%
4000 - 4699	1,5%
3300 - 3999	1,3%
2600 - 3299	1,0%
1900 - 2599	0,8%
1200 - 1899	0,5%
500 - 1199	0,3%

Vir: Sklep o določitvi blažilnika za DSPB, Uradni list RS, št. 96/15 in 68/17.

Banka Slovenije je v letu 2019 identificirala sedem systemsko pomembnih bank, eno več kot v prejšnjem letu. Stopnje blažilnika DSPB so za naslednje leto določene v spodnji tabeli. V primerjavi s predhodnim letom je Banka Intesa Sanpaolo, d. d., dodatno določena kot druga systemsko pomembna banka s stopnjo blažilnika DSPB v višini 0,25 %. Banki Intesa Sanpaolo se določi enoletni rok za izgraditev blažilnika – dosega ga mora od 1. 1. 2021. SID banka mora zvišati blažilnik v skladu z lanskoletno odločitvijo o zvišanem blažilniku DSPB na 0,50 % v celoti izpolnjevati od 1. 1. 2020. Banke morajo blažilnik izpolnjevati na najvišji ravni konsolidacije v Republiki Sloveniji, in sicer z navadnim lastniškim temeljnim kapitalom.

Tabela 3.4: DSPB, vrednosti kazalnika systemske pomembnosti in stopnje blažilnika

Banka	Kazalnik systemske pomembnosti	Stopnja blažilnika
NLB d.d.	2915	1,00%
SID banka, d.d., Ljubljana	1428	0,50 %*
Nov a KBM d.d.	940	0,25%
Abanka d.d.	712	0,25%
SKB d.d.	631	0,25%
UniCredit banka Slovenija d.d.	602	0,25%
Banka Intesa Sanpaolo d.d.	512	0,25 %**

Opombe: * Banka mora višjo stopnjo blažilnika izpolnjevati najpozneje do 1. 1. 2020.

** Banka mora svojo določeno stopnjo blažilnika izpolnjevati od 1. 1. 2021.

Vir: Banka Slovenije.

Proticiklični kapitalni blažilnik

Banka Slovenije lahko v skladu z Zakonom o bančništvu (ZBan-2) t. i. proticiklični kapitalni blažilnik uvede od 1. januarja 2016. Namen blažilnika je zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami, kadar je čezmerna rast kreditiranja povezana s povečevanjem tveganj v sistemu kot celoti. Vrednost proticikličnega kapitalnega blažilnika se lahko giblje med 0 % in 2,5 % tveganju prilagojene aktive, izjemoma tudi višje. Banke morajo blažilnik izpolnjevati na najvišji ravni konsolidacije v Republiki Sloveniji, in sicer z navadnim lastniškim temeljnim kapitalom. Blažilnik se aktivira, kadar je čezmerna rast kreditiranja povezana s povečanjem tveganj v sistemu. Na podlagi vrednosti kazalnikov neravnovesij v bančnem sistemu, ki izvirajo iz čezmernega kreditiranja gospodarstva, in ekspertne presoje ostaja vrednost blažilnika vse od njegove uvedbe nespremenjena na ravni 0 % skupne izpostavljenosti tveganjem. Več informacij o osnovnem merilu za

določitev vrednosti blažilnika in dodatnih kazalnikov, ki se uporabljajo pri določanju vrednosti proticikličnega kapitalskega blažilnika, je na voljo na spletni strani Banke Slovenije.⁶⁹

Makrobonitetni ukrepi, ki naslavljajo ročnostno vrzel med naložbami in obveznostmi ter likvidnost

V Sloveniji trenutno veljata dva makrobonitetna ukrepa, ki obravnavata tveganje čezmernega neskladja v ročnostni strukturi in nelikvidnosti. Prvi ukrep zahteva, da banke izračunajo in Banki Slovenije dnevno poročajo dva količnika likvidnosti:

- (a) količnik likvidnosti prvega razreda (KL1): razmerje med sredstvi in obveznostmi s preostalo zapadlostjo do 30 dni;
- (b) količnik likvidnosti drugega razreda (KL2): razmerje med sredstvi in obveznostmi s preostalo zapadlostjo do 180 dni.

Poleg tega je za KL1 priporočljiva najnižja raven 1. Del Sklepa o makrobonitetnem spremljanju področja likvidnosti in strukture financiranja, ki ureja količnika likvidnosti, bo v skladu s sklepom Sveta Banke Slovenije prenehal veljati 1. 4. 2020.

Drugi ukrep priporoča minimalno raven razmerja med posojili in vlogami (GLTDF). Instrument GLTDF (razmerje med letnimi spremembami stanja kreditov nebančnemu sektorju pred upoštevanjem oslabitev in letnimi spremembami stanja vlog nebančnega sektorja) je makrobonitetni ukrep (uvaden junija 2014, od januarja 2018 pa se uporablja kot priporočilo), katerega namen je upočasniti dinamiko zniževanja razmerja med krediti in vlogami (ang. Loan-To-Deposit – LTD) v bančnem sistemu in tako izboljšati (oslabljeno) posredovanje finančnih sredstev nebančnemu sektorju. Bankam, ki imajo pozitivni (letni) prirast vlog nebančnega sektorja, se priporoča, da ob koncu posameznega četrtletja izpolnjujejo (letni) GLTDF, ki ni negativen:

$$\Delta D > 0 \Rightarrow GLTDF \equiv \frac{\Delta L}{\Delta D} \geq 0 \%,$$

pri čemer ΔD (ΔL) pomeni letni prirast vlog nebančnega sektorja (posojil nebančnemu sektorju). To pomeni, da naj banke, ki povečujejo obseg vlog nebančnega sektorja, ne zmanjšujejo obsega posojil nebančnemu sektorju. Za namen izračuna GLTDF se upošteva bruto znesek posojil, tj. znesek pred upoštevanjem oslabitev.

Ukrep je bil uveden junija 2014 kot makrobonitetni ukrep, namenjen blažitvi in preprečevanju čezmernega neskladja v ročnostni strukturi in nelikvidnosti, kar je eden od vmesnih ciljev makrobonitetne politike, ki ga opredeljujejo Smernice makrobonitetne politike Banke Slovenije. Prvotno je ukrep banke, ki zbirajo vloge, hkrati pa krčijo kreditiranje nebančnega sektorja (tj. ne izpolnjujejo zahtev glede GLTDF), usmerjal k zviševanju količnika likvidnosti. Ukrep zaradi svojih očitnih pozitivnih učinkov ni bil nikoli zaostren, eden od predpisanih korektivnih ukrepov, tj. da se za banko, ki ne izpolnjuje letnega GLTDF, določi najnižja vrednost količnika, ki jo mora izpolnjevati četrtletno (GLTDFq), pa je bil v letu 2016 ublažen⁷⁰. Decembra 2017 je bil ukrep preoblikovan v priporočilo.

Na podlagi ocene instrumenta GLTDF ter ugodnega gibanja ključnih kazalnikov, kot je stabilizacija razmerja med krediti in vlogami, je Svet Banke Slovenije decembra 2017 sprejel sklep, da ohrani GLTDF kot nezavezujoče makrobonitetno priporočilo, ki je začelo veljati 1. januarja 2018. Banka Slovenije je z ohranitvijo instrumenta GLTDF v obliki priporočila kreditnim institucijam sporočila, da morajo spremljati stabilnost financiranja, skrbno upravljati likvidnostno tveganje in postopno preoblikovati sproščena likvidna sredstva. V prihodnje bi bil smiselni tudi razmislek o opredelitvi najvišje dopustne oziroma priporočene vrednosti razmerja LTD.

⁶⁹ <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/makrobonitetni-nadzor/makrobonitetni-instrumenti/proticiklicni-kapitalski-blažilnik>.

⁷⁰ Banke so morale v obdobju od junija 2014 do marca 2015 najprej izpolnjevati $GLTDF \geq 0 \%$. Hkrati je bila v juniju 2014 predvidena postopna zaostritev ukrepa, tako da bi morale banke od aprila 2015 izpolnjevati $GLTDF \geq 40 \%$. Na začetku so bili določeni korektivni ukrepi v primeru neizpolnjevanja zahtev v zvezi z GLTDF. Skladno s prvim korektivnim ukrepom so morale banke, kadar so imele pozitiven četrtletni prirast vlog nebančnega sektorja, izpolnjevati višjo vrednost GLTDF, izračunanega na četrtletnih spremembah stanj (GLTDFq), in sicer $\geq 40 \%$ oziroma $\geq 60 \%$, odvisno od prvotno zahtevane vrednosti količnika. Če banke zahtev glede GLTDF in GLTDFq niso izpolnjevale, so morale skladno z drugim korektivnim ukrepom izpolnjevati višji količnik likvidnosti. Ker se je po uvedbi GLTDF razmerje med krediti in vlogami začelo stabilizirati, makrobonitetni ukrep v letu 2015 ni bil zaostren, čeprav je bilo to predhodno predvideno. V letu 2016 je bil omenjeni korektivni ukrep ublažen, tako da zahtevana vrednost GLTDFq znaša $\geq 0 \%$.

Depozitne obrestne mere

Ukrep naslavlja vmesni cilj makrobonitetne politike, tj. omejiti sistemski vpliv izkrivljajočih spodbud, da bi se zmanjšalo moralno tveganje. Cilj instrumenta je omejiti čezmerno zviševanje pasivnih obrestnih mer za vloge zasebnega nebančnega sektorja. Banka Slovenije je marca 2012 uvedla instrument omejevanja depozitnih obrestnih mer. Instrument je bil uveden zaradi omejevanja dohodkovnega tveganja za banke ob čezmernem zviševanju obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja. Sprejeti ukrep naj bi banke spodbudil k večji skrbnosti pri uravnavanju višine pasivnih obrestnih mer. Instrument ostaja v veljavi, vendar trenutno ni aktiven, saj bankam zaradi zadostnega obsega virov za depozite ni treba konkurirati. Ukrep je del procesa ICAAP – SREP, ki opredeljuje pribitek h kapitalskim zahtevam za nove vloge zasebnega nebančnega sektorja, če bi realizirana depozitna obrestna mera presegala z instrumentom določeno zgornjo mejo.

Tabela 3.5: Uvedeni makrobonitetni instrumenti

MAKROBONITETNI INSTRUMENT	LETO UVEDBE	CILJ
Makrobonitetne omejitve kreditiranja prebivalstva	2019*	- preprečiti čezmerno rast kreditiranja in čezmerni finančni vzvod - preprečiti rahljanje kreditnih standardov
Proticiklični kapitalski blažilnik	2016	- preprečiti čezmerno rast kreditiranja in čezmerni finančni vzvod - povečanje odpornosti bančnega sistema na šoke - zaježitev ekspanzivne faze kreditnega cikla
Blažilnik za DSPI	2016	- povečati odpornost DSPI in posledično celotnega bančnega sistema
GLTDF	2014	- upočasniti dinamiko zniževanja razmerja med krediti in vlogami nebančnega sektorja - prispevati k stabilizaciji strukture financiranja - manjše sistemsko likvidnostno tveganje
Omejevanje depozitnih obrestnih mer	2012	- omejevanje dohodkovnega tveganja za banke, povezanega s čezmernim zviševanjem obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja - spodbuda za skrbno uravnavanje višine pasivnih obrestnih mer, kar naj bi pozitivno vplivalo tudi na posojilne obrestne mere

Opomba: * V letu 2019 sta instrumenta omejevanja ročnosti ter DSTI postala zavezujoča. Že v letu 2016 je Banka Slovenije uvedla makrobonitetno priporočilo za trg stanovanjskih posojil, ki je priporočilo najvišji razmerji LTV ter DSTI za stanovanjska posojila. V letu 2018 je bilo priporočilo preimenovano v makrobonitetno priporočilo za področje kreditiranja prebivalstva. Takrat je bilo priporočilo glede najvišje vrednosti DSTI razširjeno na vsa posojila prebivalstvu. Za potrošniška posojila je bilo uvedeno tudi priporočilo glede najvišje ročnosti.

Vir: Banka Slovenije.

Okvir 1.7: Makrobonitetni instrumenti v drugih državah Evropskega gospodarskega prostora

Države članice za ublažitev tveganj in povečanje odpornosti finančnih sistemov čedalje pogosteje uvajajo makrobonitetne instrumente.

Tabela 3.6: Pregled makrobonitetnih ukrepov držav EGP

MAKROBONITETNI INSTRUMENT	AT	BE	BG	HR	CY	CZ	DK	EE	FI	FR	DE	GR	HU	IE	IT	LT	LV	LU	MT	NL	PL	PT	RO	SK	SI	ES	SE	UK	IS	LI	NO
Dohodkovne omejitve: L(S)TI, D(S)TI																															
Omejitve ročnosti																															
LTV																															
Proticiklični kapitalski blažilnik																															
Blažilnik za DSPB, GSPB, blažilnik sist. tveganj																															

Opomba: Črtkano polje označuje države, ki so napovedale uvedbo proticikličnega kapitalskega blažilnika. LTV je razmerje med posojilom in v zavarovanje dano nepremičnino, LSTI (DSTI) razmerje med zneskom, potrebnim za servisiranje posojila (dolga) in dohodkom komitenta, LTI (DTI) pa razmerje med zneskom posojila (dolga) in dohodkom komitenta. GSPB so globalno sistemsko pomembne banke.

Vir: ECB in ESRB.

Med njimi je najpogosteje uporabljen proticiklični kapitalski blažilnik (ang. CCyB⁷¹), ki ga bodo nekatere države članice v naslednjih četrtletjih še dodatno zvišale. Namen aktivnejše uporabe CCyB je spoprijemanje z nadaljnjim povečevanjem cikličnega sistemkega tveganja in ustvarjanje makrobonitetnega prostora za omejevanje čezmernega razdolževanja bank pri morebitnih padcih gospodarske aktivnosti.

⁷¹ CCyB – ang. Countercyclical Capital Buffer, proticiklični kapitalski blažilnik.

Slika 3.1: Stopnje proticikličnega kapitalnega blažilnika

Vir: ESRB.

Tabela 3.7: Države s stopnjami proticikličnega kapitalnega blažilnika nad 0 %*

Država	Trenutni CCyB **	Prihodnji CCyB ***
Belgija		0,50%
Bolgarija	0,50%	1%
Češka	1,50%	1,75 % (2 %)
Danska	1%	1,5 % (2 %)
France	0,25%	0,50%
Nemčija		0,25%
Islandija	1,75%	2%
Irska	1%	1%
Litva	1%	1%
Luksemb.		0,25%
Norveška	2%	2,50%
Slovaška	1,50%	2%
Švedska	2,50%	2,50%
Združeno kraljestvo	1%	1%

Opombe: * Podatki se nanašajo na dan 7. 11. 2019.

** CCyB – ang. Countercyclical Capital Buffer, proticiklični kapitalni blažilnik.

*** Države članice bodo v naslednjih četrtletjih spremenile višino CCyB.

Vir: ESRB.

Kljub nadaljnjemu slabšanju makroekonomskih obetov v skoraj vseh državah članicah se nacionalni nepremičninski trgi še naprej krepijo. Povprečna letna rast cen stanovanjskih nepremičnin v evroobmočju se je sicer upočasnila s 4,7 % v zadnjem četrtletju lanskega leta na 4,1 % v drugem četrtletju letošnjega leta, vendar so se okrepili znaki precenjenosti, saj je rast cen stanovanjskih nepremičnin še naprej presegala povprečno nominalno rast BDP. Glede na nedavna znižanja netvegane obrestne mere in predviden močan trg dela je mogoče pričakovati nadaljnjo rast cen stanovanjskih nepremičnin v evroobmočju. Ker se bo po pričakovanjih v prihodnjih dveh letih brezposelnost še zmanjšala in bo rast plač ostala močna, bi moralo povpraševanje po stanovanjskih nepremičninah še naprej ostati visoko. Oba dejavnika bi lahko ohranjala rast hipotekarnih posojil in še bolj pritiskala na višje cene stanovanjskih nepremičnin. Zato so ključne ranljivosti stanovanjskih nepremičnin v nekaterih državah evroobmočja, ki bi lahko postale bolj pereče, povezane z visoko oziroma naraščajočo zadolženostjo gospodinjstev in morebitnim nadaljnjim povečanjem tveganja prevrednotenja (padca cen) v zavarovanje danih stanovanjskih nepremičnin.

Za omejevanje tveganj, ki izvirajo iz stanovanjskih nepremičnin, so v letošnjem letu številne države uvedle zaostrene makrobonitetne instrumente, naslovljene tako na posojilojemalce kot posojilodajalce. Med prve spadajo omejitve razmerij med posojilom in vrednostjo (ang. LTV⁷²), razmerja med servisiranjem dolga in dohodkom (ang. DSTI⁷³), omejitve ročnosti in zahteve glede amortizacije. Nekatere države članice so se odločile tudi za uvedbo ukrepov, usmerjenih v izpostavljenosti bank do posojil za nepremičnine. Takšni ukrepi so uteži za tveganje za izpostavljenosti, zavarovane s stanovanjskimi in poslovnimi nepremičninami, zaradi katerih bodo banke morale imeti več kapitala glede na obseg izpostavljenosti do tovrstnih terjatev.

⁷² LTV – ang. Loan-To-Value, razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano.

⁷³ DSTI – ang. Debt-Service-To-Income, razmerje med stroški servisiranja dolga in dohodkom kreditateljca.

Države, ki so uvedle makrobonitetne instrumente za področje kreditiranja prebivalstva za nakup nepremičnin, imajo praviloma uvedene tako omejitve razmerja med posojilom in vrednostjo zavarovanja (LTV) kot omejitve razmerja med servisiranjem dolga in dohodkom (DSTI). Pri tem so pogosta dovoljena odstopanja, ki so lahko pogojena s tem, ali je bila nepremičnina kupljena z namenom bivanja (t. i. primarna nepremičnina). V takšnih primerih so omejitve prej opisanih razmerij lahko nižje, niso pa v celoti odpravljene. Avstrija, Belgija, Portugalska in Slovenija so v delu, ki se nanaša na razmerje med posojilom in vrednostjo v zavarovanje dane stanovanjske nepremičnine, izdale makrobonitetne instrumente v obliki priporočil. Preostale države imajo v veljavi obvezujoče makrobonitetne instrumente.

Za obravnavanje tveganj, ki izvirajo iz stanovanjskih nepremičnin, bo v prihodnje pri nekaterih državah članicah treba uporabiti nadaljnje ciljne makrobonitetne ukrepe. Evropski odbor za sistemska tveganja (ang. ESRB⁷⁴) je že v letu 2016 identificiral več držav EU s srednjeročnimi ranljivostmi v sektorju stanovanjskih nepremičnin. Osmim državam je izdal opozorilo glede obvladovanja tveganj na nepremičninskem trgu (Belgiji, Finski, Luksemburgu, Nizozemski, Združenemu kraljestvu, Švedski, Danski in Avstriji). V letu 2019 je ESRB ponovno identificiral države s tveganji na nepremičninskem trgu. Franciji, Nemčiji, Češki, Norveški in Islandiji je izdal opozorilo, medtem ko je Belgiji, Finski, Luksemburgu, Nizozemski, Švedski in Danski izdal priporočilo za obvladovanje tveganj na nepremičninskem trgu. Slovenija do zdaj s strani ESRB ni bila identificirana kot država s tveganji na nepremičninskem trgu.

Tabela 3.8: Makrobonitetni instrumenti za kreditiranja prebivalstva

Država	Omejitve LTV	Dohodkovne omejitve	Omejitve ročnosti
Avstrija*	80 %	DSTI: 30 %–40 %	stan. posojila: 35 let
Belgija*	90 % (kupec kupuje prvič) 80 % (nakup z namenom oddajanja)	največ 5 % posojil z: DSTI > 50 % in LTV > 90 % DTI > 9 in LTV > 90 %	
Ciper	70 % (za primarne nepremičnine: 80 %)	DSTI: 80 % (65 % za posojila v tuji valuti)	
Češka	60 % (za primarne nepremičnine: 80 %)	DSTI: 40 %	
Danska	90 %		
Estonija	85 % (z državnim poroštvom: 90 %)	DSTI: 50 %	stan. posojila: 30 let
Finska	85 % (kupec kupuje prvič: 95 %)		stan. posojila: 25 let
Hrvaška*		DSTI: 25 %–76 %	
Irska	90 % (sekundarna nepremičnina: 80 % nepremičnina za oddajo: 70 %)	LTI < 3,5	
Islandija	85 % (kupec kupuje prvič: 90 %)		
Latvija	90 % (z državnim poroštvom: 95 %)		
Lihtenštajn	80 %		
Litva	85 %	DSTI: 40 %–60 %	stan. posojila: 30 let
Madžarska	30 % (primarna nepremičnina: 70 %)	DSTI: 10 %–60 %	
Malta	75 % (kupec kupuje prvič: 90 % primarna nepremičnina: 100 %)	DSTI: 40 %	stan. posojila: 25 let (kupec kupuje prvič ali prim. neprem.: 40 let)
Nizozemska	100 %	DSTI: 10 %–30 %	stan. posojila: 30 let
Norveška	85 % (sekundarna nepremičnina v Oslu: 60 %)		

⁷⁴ ESRB – ang. European Systemic Risk Board, Evropski odbor za sistemska tveganja.

Poljska	70 % (primarna nepremičnina: 80 %)	DSTI: 40 %–50 %	stan. posojila: 25 let
Portugalska*	90 % (sekundarne nepremičnine in nerezidenti: 80 % nepremičnine v lasti bank ali pod lizing pogodbami: 100 %)	DSTI: 50 %–60 %	stan. posojila: 40 let potr. posojila: 10 let
Romunija	60 % (primarna nepremičnina: 90 %)	DSTI: 30 %–45 %	potr. posojila: 5 let
Slovaška	80 % (primarna nepremičnina: 90 %)	DSTI: 80 %–100 % DTI ≤ 8	stan. posojila: 30 let nezavar. posojila: 8 let
Slovenija*	80 %	DSTI: 0 %–67 %	potr. posojila: 7 let
Švedska	80 %		
Združeno kraljestvo		LTI < 4,5	
Opombe: Pri zvezdico označenih državah so (nekateri) omejitve kreditiranja v obliki nezavezujočih priporočil. V Sloveniji priporočilo velja le za omejitev LTV. Na Hrvaškem je zavezujoč ukrep v veljavi za stanovanjska posojila, priporočilo pa za potrošniška posojila z ročnostjo 60 mesecev ali več. Omejitve, zlasti dohodkovne, med državami niso neposredno primerljive, saj države uporabljajo različne definicije parametrov ukrepov. Npr. dohodek je lahko definiran kot bruto dohodek, neto dohodek ali celo razpoložljivi dohodek po odštetju življenjskih stroškov.			
Vir: ECB in ESRB.			

4 TEMATSKA SEKCIJA: IZZIVI BANČNEGA SISTEMA DANES IN V PRIHODNJE

V tematski sekciji predstavljamo vpliv novih finančnih tehnologij (FinTech) ter podnebnih in kibernetičnih tveganj na bančni sistem kot pomemben izziv za danes in v prihodnje. Analiza temelji predvsem na rezultatih ankete o prihodnjih izzivih v bančnem sistemu, ki jo je Banka Slovenije izvedla v oktobru 2019, zato to poglavje predstavlja predvsem pogled bank na obravnavano tematiko (pri podnebnih tveganjih sta predstavljeni tudi opredelitev in izpostavljenost bančnega sektorja podnebnim tveganjem). V anketi smo banke spraševali o vplivu novih finančnih tehnologij, podnebnih in kibernetičnih tveganjih, kar predstavljamo v nadaljevanju. Banke smo v anketi spraševali tudi o morebitni uvedbi ležarin na vloge prebivalstva. Ta del odgovorov bomo predstavili v okviru širše analize predvidoma v začetku leta 2020.

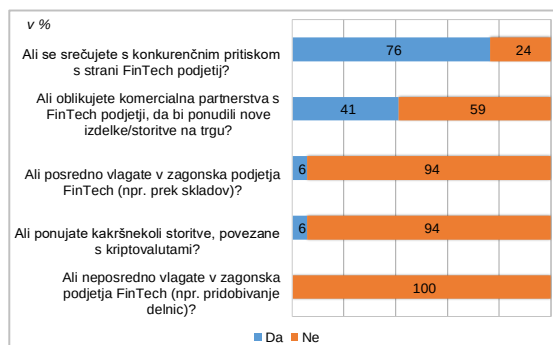
4.1 Vpliv in uporaba finančnih tehnologij (FinTech) v bančnem sistemu

Digitalizacija in uvajanje novih finančnih tehnologij (FinTech) prinašata napredek, hkrati pa predstavljajo podjetja FinTech za banke konkurenčni pritisk in s tem vplivajo tudi na njihove poslovne modele. Banke smo v anketi vprašali, kako vključujejo nove finančne tehnologije v svoje poslovne procese in kakšen vpliv ima to na njihovo poslovanje ter na kakšen način sodelujejo z industrijo FinTech⁷⁵ oziroma zaznavajo konkurenčni pritisk.

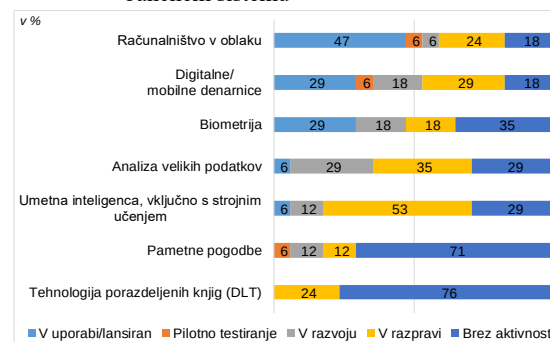
Sodelovanje s podjetji FinTech in uvajanje novih finančnih tehnologij⁷⁶ v bankah

S konkurenčnim pritiskom s strani podjetij FinTech se srečuje večina bank, nekatere pa so sklenile tudi komercialna partnerstva, da bi lahko ponudile nove izdelke in storitve na trgu. Banke poročajo, da so podjetja FinTech trenutno konkurenčna predvsem pri upravljanju transakcijskih računov in plačilnega prometa, konkurenčna prednost pa je predvsem cena, saj je večina storitev brezplačna. Konkurenčni pritisk zaznavajo tudi s strani neobank pri plačilnih storitvah⁷⁷. Banke ne vlagajo sredstev v zagonska podjetja, pri čemer bi lahko usmerjala prihodnji razvoj finančnih tehnologij in trenutno omogočajo le odpiranje računov podjetjem s krypto imetji, medtem ko same ne trgujejo s krypto imetji in tega tudi ne načrtujejo.

Slika 4.1: Sodelovanje s podjetji FinTech

Slika 4.2: Stopnja uporabe novih finančnih tehnologij v bančnem sistemu

Vir: Banka Slovenije.

Banke namenjajo vse več sredstev za razvoj novih produktov, ki temeljijo na novih finančnih tehnologijah, predvsem v že dobro uveljavljene ter preizkušene. Dodano vrednost k izvajanju internih poslovnih procesov v bankah in boljšo ponudbo storitev za stranke omogočajo z računalništvom v oblaku,

⁷⁵ Industrijo FinTech predstavljajo različna podjetja, ki z uporabo informacijske tehnologije in inovacij poskušajo izboljšati obstoječe finančne storitve. Podjetja želijo tehnologijo čim bolj inovativno uporabiti v finančni sferi. Uporaba novih tehnologij je predvsem osredotočena na področja, ki se nanašajo na plačilne sisteme ter prenose, trgovanje s krypto imetji, kreditiranjem, zavarovalništvom itd. Industrija FinTech želi predvsem ponuditi podjetjem in potrošnikom boljše, hitrejše in učinkovitejše finančne storitve. To vpliva tudi na poslovanje bank in druge finančne institucije predvsem v smislu pritiska novih ponudnikov storitev na finančnem trgu.

⁷⁶ Med nove finančne tehnologije (ang. FinTech technology) umeščamo: računalništvo v oblaku (ang. cloud computing), digitalne/mobilne denarnice (ang. digital/mobile wallets), biometrijo (ang. biometrics), analizo velikih podatkov (ang. big data), umetno inteligenco (vključno s strojnimi učenjem) (ang. artificial intelligence and machine learning), pametne pogodbe (ang. smart contracts) in tehnologijo porazdeljenih knjig (ang. blockchain).

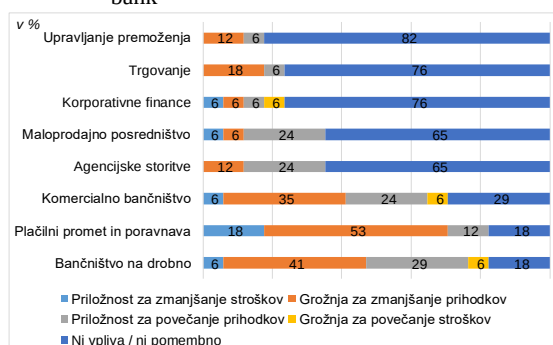
⁷⁷ Digitalne spletne banke ali neobanke so se pojavile v letu 2011; so digitalne, kar pomeni, da s strankami poslujejo izključno prek mobilnih aplikacij ali spletnih platform. Neobanke nimajo fizičnih poslovalnic in tako s strankami ne poslujejo na način, ki je značilen za tradicionalno bančništvo. V Sloveniji trenutno poslujeta dve neobanki: N26 in Revolut.

digitalnimi/mobilnimi denarnicami in biometrijo⁷⁸. Konkurenčno prednost pa izgubljajo pri drugih novih finančnih tehnologijah, kot so tehnologija porazdeljenih knjig, pametne pogodbe ter tudi analiza velikih podatkov in umetna inteligenca – v teh sicer vidijo dodano vrednost, vendar jih trenutno še ne uporabljajo pri izvajanju poslovnih modelov (stresni testi, upravljanje strank). Banke so pri uvajanju novih finančnih tehnologij izredno konservativne, kar pomeni, da dobro ocenijo dodano vrednost tehnologije, preden se odločijo za njeno implementacijo (trenutno uporabljajo finančne tehnologije, ki obstajajo na trgu že dobrih deset let). Kljub temu pa razmišljajo ali vsaj razpravljajo o uvedbi tudi drugih novih finančnih tehnologij ter spremljajo dogajanje na trgu.

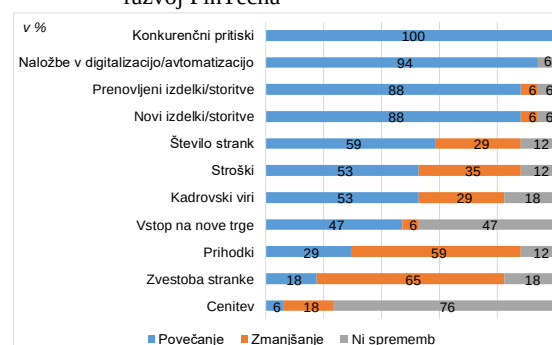
Banke, ki v svoje poslovne procese in poslovne modele uvajajo tehnološke inovacije, postajajo vse bolj konkurenčne tako drugim bankam na trgu kot tudi podjetjem FinTech. Banke vidijo dodano vrednost predvsem pri računalništvu v oblaku, saj omogoča zmanjševanje stroškov, biometrija in digitalne/mobilne denarnice pa bankam predstavljajo priložnost za povečanje konkurenčnosti. Banke vidijo najmanj dodane vrednosti v tehnologiji porazdeljene knjige (DLT)⁷⁹ (in s tem tudi pametnih pogodb) predvsem zaradi nezaupanja in slabega razumevanja. Hkrati gre za novo tehnologijo, ki ima drugačen koncept obdelovanja in shranjevanja podatkov ter transakcij (decentraliziran način zbiranja transakcij).

Industrija FinTech vpliva na poslovne modele bank, predvsem pri bančništvu na drobno, saj brezplačne storitve, ki jih nudijo podjetja FinTech, zmanjšujejo število strank in prihodke bank. Poslovni modeli bank se prilagajajo novim razmeram na trgu, saj že vključujejo plačilne storitve in poravnave, ki so bolj konkurenčne in temeljijo na finančnih tehnologijah (spletne in mobilne aplikacije), hkrati pa zmanjšujejo število poslovalnic in število zaposlenih. Prihodki bank bi se lahko zmanjšali zaradi podjetij FinTech predvsem pri plačilnem prometu in poravnavi. Podjetja FinTech so v zadnjih letih s pomočjo novih finančnih tehnologij izboljšala ponudbo storitev strankam ravno v teh dveh segmentih.

Slika 4.3: Vpliv podjetij FinTech na poslovne modele bank

Slika 4.4: Spremembe za bančni sistem, ki jih prinaša razvoj FinTecha

Vir: Banka Slovenije.

Banke uvajajo predvsem nove finančne tehnologije, ki se nanašajo na odprto bančništvo/API-je⁸⁰. Z novo direktivo o plačilnih storitvah (PSD2) se je nabor ponudnikov plačilnih storitev razširil še na podjetja FinTech in druge deležnike. Zaradi večjega pritiska konkurence na banke so te začele uporabljati in razvijati finančne tehnologije, ki izboljšujejo ponudbo v sklopu odprtega bančništva. Področja, na katerih banke še vidijo priložnosti za uvajanje novih finančnih tehnologij, se nanašajo predvsem na optimizacijo poslovnih procesov (izboljšanje kakovosti podatkov in odkrivanje goljufij) in sodelovanje s strankami (inteligentni sistemi za vpogled strank in izboljšanje uporabniške izkušnje). Rezultati ankete kažejo, da banke premalo uporabljajo finančno tehnologijo v svojih poslovnih procesih in ponudbi za stranke (trenutno le petina bank uporablja vsaj eno od finančnih tehnologij v svojih poslovnih procesih/ponudbi).

⁷⁸ Predvsem vlagajo v razvoj avtentikacij pri mobilnih aplikacijah (biometrija), digitalizacijo/avtomatizacijo poslovnih procesov (računalništvo v oblaku) in izboljšanje uporabniških vmesnikov (digitalne/mobilne aplikacije).

⁷⁹ Tehnologija porazdeljene knjige je način snemanja in izmenjave podatkov med različnimi podatkovnimi skladišči, ki imajo enake podatke in jih kolektivno vzdržuje ter nadzira porazdeljeno omrežje računalniških strežnikov, ki se imenujejo omrežna vozlišča.

⁸⁰ Z novo direktivo o plačilnih storitvah (PSD2), ki je bila sprejeta na ravni EU, morajo banke omogočiti svojim strankam večji nadzor nad svojimi podatki, prilagoditev novih storitev in izboljšano uporabniško izkušnjo. Cilj direktive je predvsem izboljšati varnost plačil in zagotoviti večjo varnost uporabnikov plačilnih storitev ter hkrati med ponudniki plačilnih storitev spodbujati konkurenco in inovativnost v finančnem sektorju. Na podlagi tega so banke začele razvoj odprtega bančništva, ki omogoča povezovanje različnih deležnikov iz finančne industrije, kot so tretji ponudniki ter druge finančne institucije. Značilnost odprtega bančništva je vključitev novih finančnih tehnologij.

Banke se pri vpeljavi načrtovanih sprememb v okviru digitalizacije srečujejo s pomanjkanjem virov in zakonodajnimi omejitvami. Banke omenjajo, da na trgu primanjkuje kadra z ustreznim znanjem in ustreznih izvajalcev (IT-podjetja) ter obstoječih kakovostnih ponudnikov rešitev, prisotne so tudi omejitve obstoječe IT-infrastrukture. Omenjajo tudi, da vsaka tehnološka transformacija kompleksnih sistemov zahteva daljši čas prilaganja in učenja. Glede zakonodaje so omenjene te omejitve: slovensko bančno regulatorno okolje preveč omejuje aktivnosti pri uporabi tehnologij FinTech, konkurenca (nebančni subjekti) ima nižje standarde kot banke glede izpeljave celotnega kreditnega procesa (ponudba mikrokreditov na platformah FinTech), pri večini produktov, ki jih ponujajo na trgu, se banke srečujejo z zastarelim zakonom na področju AML⁸¹ (predvsem je težava pri uporabi e-identifikacije), zakonodaja pri kreditiranju prebivalstva je omejujoča, prisotne so zakonodajne ovire pri digitalizaciji določenih poslovnih procesov (preverjanje SISBON). Večina bank več kot enkrat na leto ocenjuje prednosti, slabosti, priložnosti in grožnje iz naslova digitalizacije.

Banke omenjajo tudi, da zaradi zakonodajnih omejitev še vedno ne morejo na preprost način ponuditi storitev, ki jih v slovenskem prostoru že ponujajo nekateri tuji ponudniki FinTech. Zaradi nenehnih sprememb in dopolnitev s strani regulatorja jih to omejuje pri spoprijemanju z novimi tehnologijami in novimi oblikami konkurence na trgu.

Vpliv FinTecha na dobičkonosnost in strategijo bank

Novi ponudniki storitev, ki uporabljajo nove finančne tehnologije, vplivajo na dobičkonosnost, strateške usmeritve in poslovne modele bank ter predstavljajo za banke konkurenčni pritisk. Podjetja FinTech hitro prilagajajo nove produkte in storitve, v tujini pa že ponujajo boljše in brezplačne storitve na trgu, kar vpliva na donosnost bank. Banke poročajo, da zaradi razvoja FinTecha povečujejo predvsem naložbe v digitalizacijo oziroma avtomatizacijo poslovnih procesov ter prenavljajo in ponujajo nove izdelke in storitve za stranke. Banke poročajo o povečevanju stroškov glede novih naložb v razvoj FinTecha, povečanju potrebe po novih kadrovskih virih (predvsem najem zunanjih izvajalcev) in o zmanjšanju obrestnih, neobrestnih prihodkov ter o povečanju operativnih stroškov. To ima vpliv tudi na opravninsko maržo, ki posledično zmanjšuje prihodke bank. Vsi ti dejavniki vplivajo na dobičkonosnost in uspešnost bank. V bližnji prihodnosti lahko pričakujemo vse večji konkurenčni pritisk na bančni sistem, zato morajo banke prilagoditi svoje poslovne modele in strategijo novim razmeram na trgu.

Banke zaradi konkurenčnega pritiska načrtujejo, da bodo v letu 2020 namenile za skoraj polovico več naložb v notranji razvoj FinTecha kot leto prej. Poleg tega razmišljajo, da bi za več kot tretjino povečala tudi naložbe neposredno ali posredno v podjetja FinTech. Hkrati še naprej povečujejo naložbe v IT, ki so povezane z nadgradnjo ali vzdrževanjem obstoječih sistemov banke. Banke poročajo tudi, da vlagajo v finančne tehnologije, ki so povezane z dejavnostjo zalednih pisarn in poslovanjem s komitenti/strankami. To pomeni, da vidijo dodano vrednost predvsem v izboljšanju internih poslovnih procesov (kar pomeni zmanjševanje stroškov dela in število zaposlenih) in interaktivni ponudbi bančnih storitev oziroma produktov strankam.

Banke že sodelujejo s podjetji, kot so BigTech,⁸² in jih vidijo tako v vlogi poslovnih partnerjev kot tudi konkurentov. Banke tudi pričakujejo, da bodo podjetja BigTech vstopila na področje bančnih storitev v naslednjih letih, kar bo še povečalo konkurenčni pritisk. V tem primeru pričakujejo, da bo pritisk konkurence večji, strankam bo treba ponuditi bolj inovativne storitve/produkte in prilagoditi poslovne modele.

Prilagoditve bank na pojav tehnoloških inovacij in konkurence se kažejo tudi v spremembi poslovne strategije. Banke v svoje strategije in modele že vključujejo pomen tehnoloških inovacij. Poleg tega omenjajo, da imajo banke prednosti pred konkurenco predvsem v izkušnjah in upravljanju tveganj, kar se nanaša predvsem na varnostni vidik pri implementaciji novih tehnologij.

⁸¹ Več informacij o AML je dostopnih na spletni strani: <https://www.bsi.si/financna-stabilnost/nadzor-bancnega-sistema/preprecevanje-pranja-denarja-in-financiranja-terorizma>.

⁸² Med podjetja BigTech trenutno uvrščamo ta tehnološka podjetja: Facebook, Apple, Amazon, Microsoft in Google. Za velika tehnološka podjetja je značilno, da imajo prevlado v svojih panogah. Apple s komunikacijskimi internetnimi napravami, Facebook v družbenih medijih, Google za iskanje po internetu, Microsoft kot prevladujoči ponudnik programske opreme in Amazon kot prevladujoči akter v e-trgovini. Velika tehnološka podjetja zaradi svoje prevlade na tehnološkem trgu vplivajo tudi na gospodarstvo in družbo. Ta podjetja oblikujejo način, kako naša družba napreduje.

4.2 Razvoj spremljanja podnebnih tveganj v bančnem sistemu

Tveganja za finančno stabilnost, ki izhajajo iz podnebnih sprememb, se v zadnjih letih povečujejo, predvsem pa jih spremlja negotovost. Finančni sistem je izpostavljen podnebnim tveganjem in se bo moral prilagoditi nujni energetske tranziciji v nizkoogljično gospodarstvo.

Podnebna tveganja so fizična, ta izhajajo iz ekstremnih vremenskih razmer, in tranzicijska, ta se lahko povečajo ob spremembi okoljske politike, preferenc potrošnikov ali tehnologije. Tranzicijska tveganja so v Sloveniji z vidika doseganja okoljskih ciljev nizka. Tudi v bančnem sistemu so tranzicijska tveganja ocenjena kot nizka, če upoštevamo le dejavnosti z visokim ogljičnim odtisom, če pa uporabimo širšo opredelitev, ki vključuje tudi gospodinjstva, so na ravni bančnega sistema razmeroma pomembna.

Rezultati ankete bank kažejo na visoko stopnjo zavedanja o pomenu trajnosti ter obstoju podnebnih tveganj. S povečevanjem pomena podnebnih sprememb bo potreben vse hitrejši razvoj na tem področju, kar bo prineslo tudi številne priložnosti. To se kaže v možnosti za rast poslovanja na področju trajnostnega financiranja v okviru vsesplošnih pobud k zeleni rasti.

Opredelitev trajnostnega razvoja in podnebnih tveganj

Pri razvoju spremljanja podnebnih tveganj je pomembno razumeti različne pojme, ki so pogosto tesno povezani. Podnebna tveganja so z vsebinskega vidika osrednji del trajnostnega razvoja. Trajnostni razvoj opredelimo kot razvoj, ki zadovolji potrebe sedanje generacije brez ogrožanja možnosti doseganja potreb prihodnjih generacij. Temelji na treh dimenzijah: ekonomski, okoljski in družbeni. Tesno povezan pojem družbena odgovornost zajema poslovne vidike trajnostnega razvoja. V okviru naložbenih politik opredelimo še trajnostne naložbe ali naložbe ESG, ki zajemajo tri vidike: okoljski vidik (E kot *environmental*) upošteva podnebne spremembe ter ravnanje z viri in odpadki; družbeni vidik (S kot *social*) upošteva razvoj in skrb za človeški kapital, varnost proizvodov ter podpiranje družbeno koristnih projektov; upravljavski vidik (G kot *governance*) upošteva korporativno upravljanje ter etično in protikorupcijsko ravnanje. V konceptu zelene rasti pri OECD⁸³ se koncept trajnostnega razvoja strne v dve dimenziji, okoljsko in ekonomsko, in sicer z namenom operacionalizacije pojmov za nosilce ekonomske politike. Analize tveganj, ki so povezana s povečevanjem pomena trajnosti v družbi, se praviloma osredotočajo na podnebna tveganja kot finančna tveganja za finančno stabilnost sistema.

Podnebna tveganja, ki lahko vplivajo na finančno stabilnost, delimo na fizična tveganja, povezana z ekstremnimi vremenskimi razmerami, in tranzicijska tveganja, ki zajemajo spremembe okoljske politike, preferenc potrošnikov in tehnologije. Fizična tveganja imajo neposredne učinke, kot so izplačila odškodnin za škodne dogodke, ali posredne učinke, kot sočasne trgovinske motnje v trgovskih verigah ali spremembe v povpraševanju. Tranzicijska tveganja zajemajo tveganja iz naslova spremembe v okoljski politiki in zakonodaji (povečanje okoljskih davkov), spremembe v preferencah potrošnikov (povpraševanje po okolju prijaznih proizvodov in storitev) ter spremembe v tehnologiji (energetsko učinkoviti poslovni in industrijski procesi). Podnebna tveganja vplivajo na vse gospodarske subjekte. Banke so fizičnim tveganjem izpostavljena zaradi neposrednih učinkov obnove poslovalnic ali posrednih učinkov na poslovanju strank. Pri fizičnih tveganjih je breme največje za zavarovalnice zaradi izplačila odškodnin in za državo v primeru pokrivanja dodatnih nezavarovanih stroškov ali stroškov obnov, povezanih s škodnimi dogodki. Pri tranzicijskih tveganjih so podjetja izpostavljena iz vseh naslovov, medtem ko so gospodinjstva najbolj izpostavljena iz naslova sprememb v okoljski politiki in zakonodaji. Posredni učinki na gospodinjstva se lahko kažejo pri morebitnem prenosu stroškov energetske tranzicije s podjetij na potrošnike. Banke so posledično izpostavljene tranzicijskim tveganjem zaradi spremembe kreditne sposobnosti podjetij ali gospodinjstev ali spremembe tržne vrednosti sredstev v energetske tranziciji.

Energetska tranzicija v nizkoogljično gospodarstvo

Energetska tranzicija je pojem, ki zajema prehod k nizkoogljičnemu zelenemu gospodarstvu z visoko stopnjo varnosti oskrbe z energijo. Na ravni EU je energetska tranzicija opredeljena s strategijo o energetski skupnosti. Energetska tranzicija zajema tudi podnebne cilje v skladu s cilji glede toplogrednih izpustov,

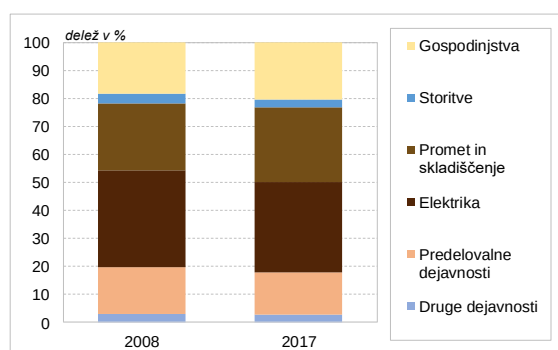
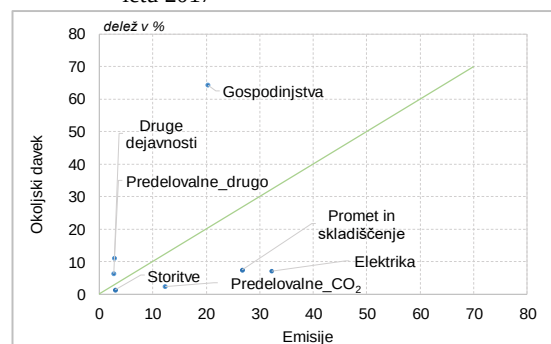
⁸³ OECD. (2011). Towards green growth: <https://www.oecd.org/greengrowth/48012345.pdf>.

določenih s Pariškim sporazumom⁸⁴. Podnebni cilji na ravni EU so natančneje opredeljeni v okviru o podnebnju in energiji za 2020 in 2030. Ti zajemajo znižanje emisij za 20 % do leta 2020 in 40 % do leta 2030 glede na izhodiščno leto 1990. Cilji na ravni držav so opredeljeni v okviru uredbe o porazdelitvi bremen na ravni EU⁸⁵, ki določa cilje za leto 2020 in 2030 glede na leto 2005, in sicer z upoštevanjem razvitosti države (BDP na prebivalca). Dolgoročna strategija tranzicije je opredeljena do leta 2050, njen cilj je doseči podnebno nevtralnost (ničelno raven neto emisij) na ravni EU. Energetska tranzicija bo temeljila na več ukrepih, kot na primer okoljski ukrepi ali tržni instrumenti, pri čemer sodi EU med najbolj propulzivne regije z uvedenimi shemami za trgovanje z emisijskimi kuponi ter okoljsko obdavčitvijo na ravni EU. Pri energetske tranziciji se bodo morale najbolj prilagoditi tiste države, ki povzročajo največ onesnaževanja. V EU imajo manj razvite države nižje emisijske cilje in minimalne stopnje energetske obdavčitve⁸⁶. Namen razlikovanja držav glede na velikost gospodarstva je potreba po hitrejši gospodarski rasti manjših gospodarstev zaradi približevanja ekonomskemu razvoju EU. V splošnem bodo okoljski cilji in regulacije še vedno opredeljeni v sklopu nacionalne zakonodaje, ki ima lahko znaten vpliv na gospodarstvo v smislu hitrosti ter intenzitete energetske tranzicije in predstavlja neposreden vpliv okoljskih ukrepov. Obstaja tudi posreden vpliv energetske tranzicije prek vpliva mednarodne trgovine⁸⁷. Energetska tranzicija bo odvisna od emisijskih ciljev, strukture emisij in gospodarstva ter okoljskih ukrepov.

Raven emisij CO₂ v Sloveniji v letu 2017 trenutno zadošča emisijskim ciljem do leta 2020 in 2030⁸⁸, kar kaže, da so tveganja, da ciljev ne bi dosegli, nizka. V prihodnje bodo ocene odvisne od razvoja gospodarstva v naslednjem desetletju. Na ravni EU raven emisij prav tako zadošča za doseganje ciljev do leta 2020, medtem ko je doseganje emisijskih ciljev do leta 2030 (z –40 % na –55 %) sprejet, vendar neobvezujoč ukrep. Ta cilj je tudi strateško opredeljen v načrtu ukrepov novo sestavljene Evropske komisije. Strožji emisijski cilji bi najbolj prizadeli države z večjimi emisijami oziroma sektorje z največjimi emisijami.

V Sloveniji povzročajo emisije CO₂ predvsem gospodinjstva in tri gospodarske dejavnosti, tj. predelovalna dejavnost, proizvodnja električne energije in dejavnost prometa. V predelovalni dejavnosti emisije CO₂ povzročajo predvsem proizvodnja lesa, papirja ter kovine, in sicer kar 81,3 % vseh emisij CO₂ v predelovalni dejavnosti v letu 2017. Pri prometu so emisije skoncentrirane v kopenskem prometu. Koncentracija emisij CO₂ pri proizvodnji električne energije je visoka, saj je sedem podjetij iz te dejavnosti v letu 2017 proizvedlo 31,4 % vseh emisij CO₂. Deset največjih onesnaževalcev, ki sodelujejo v sistemu trgovanja z emisijskimi kuponi, je v letu 2017 proizvedlo 39,5 % vseh emisij CO₂.

Struktura emisij CO₂ se po krizi ni bistveno spremenila, kar kaže, da ostajajo tranzicijska tveganja koncentrirana v določenih dejavnostih. Slovensko gospodarstvo je razmeroma visokoogljično s 27,9-odstotnim deležem dodane vrednosti treh najbolj onesnaževalnih sektorjev v celotni dodani vrednosti v letu 2018, oziroma 12,4-odstotnim deležem ob upoštevanju dejavnosti z največ emisijami znotraj predelovalne industrije in prometa. Glede na strukturo gospodarstva lahko ocenimo, da so tveganja zmerena.

Slika 4.5: Emisije CO₂ po sektorjih v letih 2008 in 2017Slika 4.6: Emisije CO₂ in okoljski davki po sektorjih v letu 2017

Opomba: Na sliki desno imajo sektorji, ki so na diagonalni črti, sorazmerno breme okoljskih davkov glede na emisije, ki jih sprožajo.
Vir: Eurostat, Banka Slovenije.

⁸⁴ Ti določajo skupna prizadevanja držav za zmanjšanje rasti temperature glede na predindustrijsko obdobje (pod 2 stopinji Celzija in s ciljnim znižanjem do 1,5 stopinje Celzija).

⁸⁵ Glede na BDP na prebivalca, kot je določeno v odločbi o porazdelitvi bremen, odločba številka 406/2009/EC, oziroma uredbi 525/2013 o porazdelitvi bremen.

⁸⁶ Direktiva o energetskih davkih 2003/96/EC.

⁸⁷ Na primer Nemčija ima višje cilje in posledično večje prilagoditve.

⁸⁸ Ti so bili določeni kot dovoljeno povečanje emisij za 4 % do leta 2020 oziroma znižanje emisij za 15 % do leta 2030 glede na leto 2005. Trenutne ravni emisij, ki so 15 % pod ravno iz leta 2005, zadostijo obema ciljema.

Breme okoljskih davkov je razporejeno nesorazmerno glede na emisije, ki jih posamezni sektorji proizvedejo, saj je največje pri gospodinjstvih, veliko manjše pa pri treh dejavnostih z največjimi emisijami ogljika. V okviru predelovalnih dejavnosti je breme nadpovprečno v dejavnostih z manjšim ogljičnim odtisom, medtem ko je podpovprečno v tistih dejavnostih z največjim ogljičnim odtisom⁸⁹. Davčno breme je prav tako podpovprečno v prometni dejavnosti, kjer največ emisij proizvede kopenski promet⁹⁰. To kaže, da so v teh sektorjih tranzicijska tveganja povečana, in sicer iz naslova okoljske politike oziroma v primeru reforme okoljske davčne politike. Tudi gospodinjstva so visoko izpostavljena tranzicijskim tveganjem. Opredelimo lahko tako gospodarske dejavnosti z visokim ogljičnim odtisom v okviru sektorja podjetij (predelovalna dejavnost, proizvodnja električne energije in promet) in podnebno občutljive sektorje (trije največji onesnaževalci pri podjetjih in gospodinjstvih).

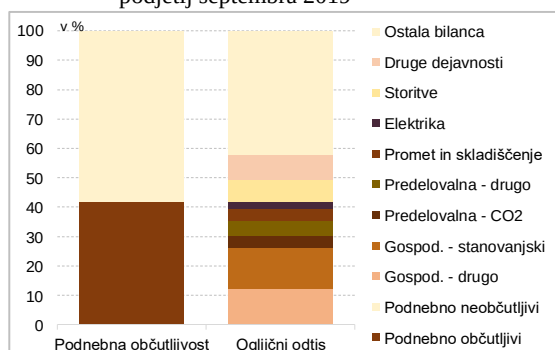
Pregled izpostavljenosti tranzicijskim tveganjem v bančnem sistemu

Na ravni bančnega sistema so tranzicijska tveganja razmeroma pomembna, vendar se pomen razlikuje glede na to, kako opredelimo sektorje, ki so izpostavljeni podnebnim tveganjem. Po širši opredelitvi podnebno občutljivih sektorjev, ki vključuje gospodinjstva, dejavnost prometa, proizvodnjo električne energije in predelovalno dejavnost, so tranzicijska tveganja pomembna, saj izpostavljenosti do teh sektorjev znašajo 41,9 % celotne bančne izpostavljenosti. Ob upoštevanju tistih dejavnosti, ki povzročajo največ emisij, se izpostavljenost bank tranzicijskim tveganjem zniža na 34,1 % v celotni bančni izpostavljenosti. Pri tem je septembra 2019 delež sektorja gospodinjstev znašal 26,3 % v celotni bančni izpostavljenosti, medtem ko je znašal delež dejavnosti z največ emisijami 7,8 %. Od teh je največja izpostavljenost do predelovalne dejavnosti s 4,2 %, sledi proizvodnja električne energije z 2,6 % in promet z 1 %.

Pregled po bankah kaže, da so tranzicijska tveganja sistemskega pomena, saj je t. i. »rjava industrija«⁸⁹ prisotna pri vseh bankah. Septembra 2019 je delež izpostavljenosti bank v portfelju podjetij do dejavnosti, ki najbolj onesnažujejo okolje, znašal v povprečju 24,7 %, kar kaže na sistemski pomen tveganj. Delež »rjave industrije« v portfelju podjetij presega 15 % pri skoraj vseh bankah.

Glede na trenutne izpostavljenosti bank so tveganja obvladljiva in ne ogrožajo odpornosti sistema. Uresničitev tveganj je odvisna od časovnega horizonta okoljske politike, intenzitete ukrepanja ter interakcije med širšim spektrom ukrepov. Pri hitri in intenzivni tranziciji se kreditni parametri (npr. verjetnost neplačila) lahko znatno poslabšajo na sistemski ravni, kar lahko poveča kreditno tveganje. Dodatno tveganje je tudi tržno tveganje sprememb vrednosti sredstev, ki ga tu ne obravnavamo. Poleg tega velja omeniti, da čeprav energetska tranzicija povezujemo predvsem s tveganji, lahko ta predstavlja tudi vir poslovnih priložnosti zaradi vse več pobud k zeleni rasti.

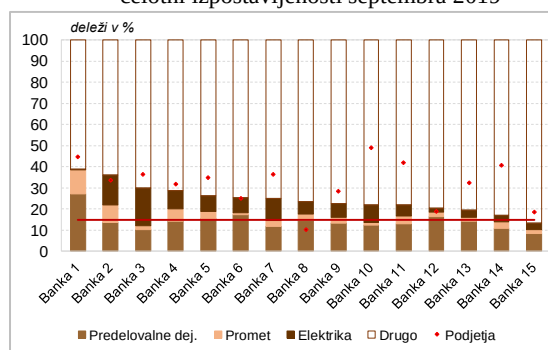
Slika 4.7: Struktura bančnih izpostavljenosti po ekonomskih sektorjih v Sloveniji v portfelju podjetij septembra 2019

Opomba: Na sliki desno so predelovalna industrija, promet in proizvodnja električne energije opredeljeni kot (pod)sektorji z visokim ogljičnim odtisom.

Vir: Banka Slovenije.

Slika 4.8: Bančne izpostavljenosti do sektorjev z visokim ogljičnim odtisom in delež portfelja podjetij v celotni izpostavljenosti septembra 2019

⁸⁹ Mednje sodijo predvsem predelava papirja, lesa, gume in kovin oziroma dejavnosti SKD C16-18 in C22-25.

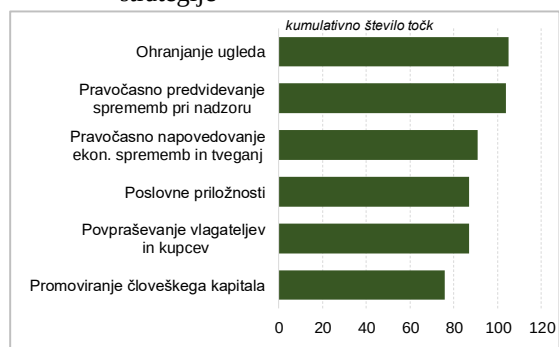
⁹⁰ Temu lahko pripišemo tudi celoto energetskih davkov zaradi narave sektorja, zato prikazujemo v sliki celoten promet.

Trajnost z vidika poslovnih bank

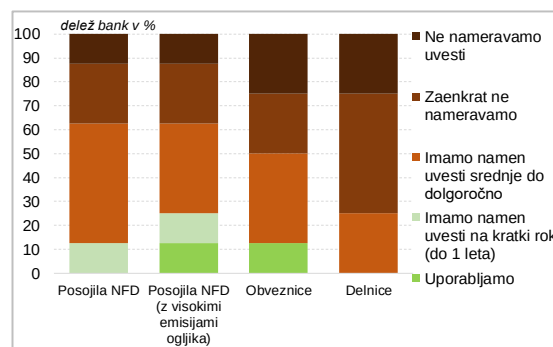
Po rezultatih ankete se večina bank v Sloveniji zaveda pomena trajnosti v poslovanju, saj je precej bank že sprejelo opredelitve trajnosti v poslovanju. Štiri banke imajo lastno opredelitev trajnosti, šest pa splošno uporabljene opredelitve, kot so ekvatorska načela⁹¹, načela Programa Združenih narodov za okolje (UNEPFI) ter načela pobude za globalno poročanje (ang. Global Reporting Initiative). Pomembno je poudariti, da so podnebna tveganja prisotna pri vseh opredelitvah trajnosti, četudi niso osrednja dimenzija. To kaže na zavedanje o pomenu trajnosti in podnebnih sprememb v okviru poslovne strategije. Od sedemnajstih bank⁹² je trajnost del poslovne strategije pri enajstih, pri čemer gre bolj za načelno raven in ne toliko za operativno.

Banke vključujejo trajnost v poslovne cilje najpogosteje z opredelitvijo okoljskih in trajnostnih načel, javno podporo trajnostnih načel, v nekaterih primerih pa tudi z objavo podatkov ter izobraževanjem zaposlenih. Banke večinoma nameravajo uvesti ocene ESG za kreditni portfelj na srednji rok. Glavna dejavnika trajnostne poslovne strategije sta ohranjanje ugleda ter pravočasno predvidevanje sprememb pri nadzoru ali pravočasno napovedovanje sprememb pri tveganjih. Glavni izzivi, ki jih banke navajajo, so nejasne ali nezadostne koristi, premajhno povpraševanje in velikost banke. To nakazuje na spremljanje trajnosti predvsem na načelni ravni in na težave z operacionalizacijo koncepta trajnosti v poslovnih modelih bank.

Slika 4.9: Pomen dejavnikov pri oblikovanju trajnostne strategije

Slika 4.10: Namen uvedbe ocene ESG

Opomba: Na sliki levo je pomen posameznega dejavnika izračunan kot vsota vseh bank, pri čemer se dejavnik oceni od 1 do 10. Na sliki desno je delež števila bank izračunan kot odstotek odgovorov v posamezni kategoriji.

Vir: Banka Slovenije.

Iz pregleda aktivnosti bank sledi, da gre predvsem za spremljanje trajnosti na konceptualni ravni, četudi je trajnost vključena v poslovno strategijo. Večina bank nima opredeljene delovne skupine za trajnost, četudi ima trajnost vključeno v poslovno strategijo. Delovne skupine za trajnost so prisotne pri štirih bankah, medtem ko je ciljno usmerjanje zaposlenih k trajnosti prisotno pri sedmih od sedemnajstih bank. Iz pregleda ukrepov glede trajnostnega poslovanja ali navedb, povezanih s trajnostjo, izhaja, da je upoštevanje trajnosti v poslovnih modelih v precej začetni fazi. Med ukrepe sodijo: ukrepi glede lastne opredelitve virov ali sredstev (na družbena, čista ali umazana), interna orodja za klasifikacijo poslovnih strank, upravljanje podnebnih tveganj ali razvoj lastnih opredelitev in produktov, ki so praviloma prisotni le v redkih primerih. Nekatere banke navajajo podatke o trajnosti, vendar so navedbe v splošnem nanašajo na trajnost in ne na podnebne spremembe. Pomemben dejavnik pri ukrepanju je obstoj krovne strategije na ravni matične banke, če je banka v tujem lastništvu, ali velikost institucije, saj manjše institucije pogosto navajajo tudi stroškovne omejitve.

Spremljanje trajnosti le na konceptualni ravni kaže, da banke ocenjujejo tveganja iz naslova trajnosti ali podnebnih tveganj kot nizka. Za finančno stabilnost so pomembna tveganja, povezana s trajnostjo, predvsem v povezavi s podnebnimi spremembami. Ta tveganja so znatna iz naslova fizičnih ter tranzicijskih tveganj. Za bančno poslovanje so predvsem pomembna tranzicijska tveganja, ki lahko pripeljejo do kreditnega ali tržnega tveganja. Relativni pomen bolj oprijemljivih tveganj, ki sodijo v klasično opredelitev tveganj (operativno, tržno, kreditno itd.), je pogosto izpostavljen, kar kaže na težave s prepoznavanjem podnebnih tveganj kot finančnih tveganj, pomembnih tudi za kreditno ali tržno tveganje. Večina bank navaja, da so podnebna tveganja (fizična ali tranzicijska) relevantna na srednji ali daljši rok (5–10 let). Spremljanje podnebnih tveganj je sicer prisotno v sklopu spremljanja bonitete na individualni ravni komitenta. Slednje ni opredeljeno krovno kot del poslovne strategije, ni del upravljanja tveganj ali del analize scenarijev. V večjih

⁹¹ Ekvatorska načela so načela, ki jih je ustvarila skupina finančnih institucij, s katerimi opredelijo trajnostne vidike projektnega financiranja.

⁹² V vzorec je bilo zajetih 15 bank in 2 podružnici.

primerih banke ne razlikujejo med vidikoma trajnosti ter podnebnih tveganj, kar kaže na nizko oceno relevantnosti podnebnih tveganj v trenutnem horizontu. Če je namen uvedba trajnostnih ocen, s katerimi bi se lahko razlikovalo med posameznimi dimenzijami, je ta praviloma opredeljena srednje- do dolgoročno. V primeru hitre tranzicije je učinek podnebnih tveganj na kreditne parametre lahko velik. Težava horizonta je ugotovitev, prisotna v okoljski literaturi, ki pravi, da so koristi oddaljene v prihodnosti, medtem ko so stroški v trenutnem obdobju. Poleg horizonta so dodatne ovire stroškovne omejitve ter nejasne opredelitve trajnostnih ali družbenih dimenzij⁹³.

Daljši horizont trajnosti in pomanjkljive opredelitve se kažejo tako, da je razvoj produktov na podlagi trajnosti ali podnebnih tveganj pri večini bank šele v začetni fazi. Polovica bank trenutno ne načrtuje uvedbe trajnostnih produktov, medtem ko jih je druga polovica uvedla ali jih namerava uvesti iz različnih razlogov (šest iz okoljskih pomislekov, ena iz družbenih pomislekov ter dve iz upravljaljskih pomislekov). Pri zelenih proizvodih in storitvah je več preferenc za razvijanje bolj tradicionalnih proizvodov, ki bi bili vezani na okoljsko merilo, npr. energetske učinkovite hipoteke, zelena komercialna posojila, zelena posojila za avtomobile v primerjavi z alternativnimi oblikami zelenih proizvodov, kot so npr. zeleni potrošniški krediti ali zelene kreditne kartice.

Zeleno financiranje kot osrednji del trajnostnega financiranja je v zgodnji fazi razvoja. Glavni dejavniki za razvoj zelenih proizvodov in storitev so odziv na povpraševanje ter izboljšanje poslovnih odnosov, upoštevanje korporativne in družbene odgovornosti ter izkoriščanje poslovnih možnosti. Glavne ovire, ki jih banke navajajo, so še vedno majhne spodbude in nizko povpraševanje.

Banke sicer prepoznavajo morebitne priložnosti na področju zelenega financiranja, vendar so previdne pri operacionalizaciji koncepta. Na strani sredstev so zeleni krediti prisotni pri šestih bankah v obliki stanovanjskih ali potrošniških posojil, pri čemer je opredelitev vezana na posebne sklade (npr. Eko sklad) ali splošne opredelitve (npr. električna vozila, energetske učinkovite objekti). Ponudba zelenih kreditov je torej prisotna pri nekaterih bankah, vendar so vrednosti zelenih posojil v bilancah bank zanemarljive. Manjše banke pogosto poudarjajo tudi stroškovne omejitve pri razvoju zelenih proizvodov in storitev. Zeleno kreditiranje gospodarstva je torej v zgodnji fazi s potencialom za rast v prihodnjih letih. Področje vlaganja v zelene ali družbene obveznice je načeloma nerazvito ter prisotno le v redkih primerih. Podobno velja na strani virov, pri čemer z izjemo ene banke banke v Sloveniji ne izdajajo zelenih obveznic. Nobena banka v Sloveniji še ni izdala družbenih obveznic⁹⁴. Glavne ovire za vstop na trg zelenih obveznic so pomanjkljive definicije zelene dimenzije ter nezadostni transparentnost in kakovost podatkov. Podobne pomisleke najdemo tudi pri družbenih obveznicah.

4.3 Odpornost bančnega sistema na kibernetika tveganja

V zadnjih letih se število kibernetičnih napadov povečuje tako pri finančnih in bančnih institucijah kot pri drugih podjetjih in državnih institucijah, posledice pa se kažejo v prekinitvi storitev in odtekanju občutljivih podatkov. Na podlagi ankete bank ocenjujemo, da je bančni sistem na kibernetične napade razmeroma dobro pripravljen in jih je sposoben odvrniti, vendar se bodo morale banke bolj pripraviti na ublažitev v primeru izvedbe napada. Banke kibernetično odpornost izboljšujejo z rednim testiranjem varnosti poslovnih procesov. Kljub temu pa zaznavamo, da imajo banke še zmeraj premalo nadzora nad zunanjimi izvajalci ter dobavitelji IT-storitev in da se srečujejo z zastarelostjo informacijskih sistemov.

Banke poročajo, da se s kibernetičnimi napadi in incidenti srečujejo, vendar jih rešujejo s tehničnimi sredstvi, kot so požarne pregrade, sistemska programska oprema za zaščito pred vdori ali škodljivo kodo⁹⁵. Banke kibernetične napade in incidente uspešno zaustavijo, še preden to vpliva na njihovo poslovanje in kritične poslovne procese in trenutno ne poročajo o finančni škodi, ki bi resno prizadela njihovo poslovanje zaradi kibernetičnih incidentov in napadov.

Banke vključujejo kibernetično varnost v poslovno strategijo in se zavedajo pomembnosti informacijske varnosti. Intenzivno izvajajo ocenjevanje vseh aplikacij in procesov skozi funkcijo informacijske varnosti. S tem dobijo vpogled na področja, kjer bi lahko prišlo do kibernetičnih groženj. Banke poročajo, da redno

⁹³ To lahko privede do t. i. zelenega zavajanja oziroma napačne navedbe okoljskih informacij z marketinškim namenom.

⁹⁴ Obveznice z družbeno koristnim namenom.

⁹⁵ Kibernetični napadi potekajo predvsem kot *phishing mail* napadi (zlonamerna elektronska pošta) in napadi DDoS (porazdeljena ohromitev storitev). V zadnjih letih se povečuje predvsem število *phishing* napadov in zmanjšuje število napadov DDoS. Banke za preprečitev teh napadov vzpostavljajo varnostne operativne centre in nameščajo namensko programska protivirusna orodja, kot sta Sophos in Qradar.

prilagajajo strategijo in načrtujejo sredstva za odpravo ranljivosti. Začele so tudi postopno uvajanje celovitega sistema za preprečevanje naprednih kibernetičnih napadov, kot so sistem ATP in sistem za spremljanje kibernetičnih incidentov v informacijskem sistemu, kot je SIEM. Pri implementaciji informacijskega sistema SIEM imajo banke pomanjkljiv nadzor nad ključnimi kibernetičnimi dogodki.

Večina bank vsaj enkrat letno izvede različne scenarije kibernetičnih napadov. Banke se predvsem osredotočajo na izvajanje kriznih scenarijev. Izdelano imajo politiko poročanja o incidentih ter postopke za krizno komuniciranje. Iz ankete je razvidno, da banke izvajajo nepopolna in neredna testiranja neprekinjenega poslovanja IT. Iz tega lahko povzamemo, da morajo izboljšati testiranje različnih scenarijev kibernetičnih napadov.

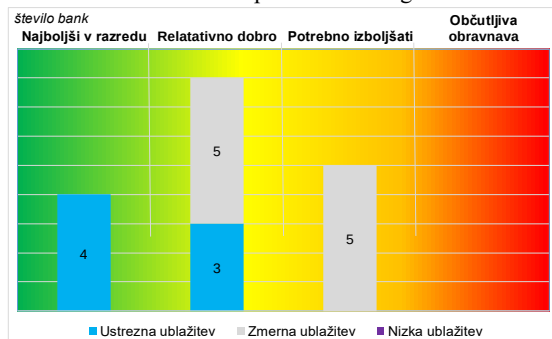
Banke svoje zaposlene usposabljaajo in ozaveščajo za primere kibernetičnih napadov, tako da izvajajo izobraževanja, prepoznavo socialnega inženiringa in penetracijske teste. Redno izvajajo izobraževanja za zaposlene o varovanju informacij, socialnem inženiringu in varstvu osebnih podatkov. Večina bank trenutno še nima vzpostavljenega varnostno-operativnega centra, a tudi pri tistih, ki ga imajo, tega izvajajo zunanji izvajalci. Banke, ki nimajo varnostno-operativnega centra, tvegajo, da bodo v primeru kibernetičnega napada imele težave s koordinacijo reševanja nastalega položaja.

Banke imajo zastarele informacijske sisteme, kar povečuje tveganja za kibernetične vdore. Zastarelost informacijskih sistemov je predvsem posledica kompleksnosti informacijskega sistema banke, medsebojne prepletenosti storitev in občasne nekompatibilnosti posameznih storitev z novjšimi rešitvami. Banka to odpravlja postopoma glede na rezultate analize tveganj. Banke postopoma umikajo zastarele informacijske rešitve, razvojna orodja in programsko opremo. Pri bankah se teh sprememb lotevajo različno: bodisi začnejo nove projekte (nove informacijske rešitve) ali pa posodabljaajo obstoječe informacijske sisteme. Z vidika kibernetičnega tveganja so predvsem problematični informacijski sistemi, ki so pri koncu življenjske dobe, a še vedno podpirajo kritične poslovne procese.

Iz ankete je razvidno, da imajo banke premalo nadzora nad zunanjimi izvajalci in dobavitelji, ki upravljajo informacijsko tehnologijo banke. Varnostne zahteve pogosto niso jasno opredeljene (zahtevana so le osnovna dokazila o zagotavljanju informacijske varnosti). Banke morajo začeti uvajati strožja merila pri izvajanju varnostne politike, varnostnih pregledov in nadzoru dela zunanjih izvajalcev. Poleg tega se od bank pričakuje, da sledijo smernicam EBA⁹⁶ na področju ureditve zunanjih izvajalcev.

Kibernetična odpornost bančnega sistema je na osnovni ravni, kar pomeni, da je bančni sistem na kibernetične napade razmeroma dobro pripravljen in jih je sposoben odvrniti, vendar se bodo morale banke boljše pripraviti na ublažitev v primeru izvedbe napada. Pri zrelosti kibernetične odpornosti poznamo tri ravni pričakovanj: osnovna, napredna in inovativna. Kibernetično odpornost smo merili s temi dimenzijami: kibernetična grožnje, kibernetična ranljivost, odziv na kibernetični napad in vpliv kibernetične grožnje na informacijski sistem. Na podlagi rezultatov ocenjujemo, da je kibernetična odpornost bančnega sistema na osnovni ravni, kar pomeni, da ima večina bank zagotovljeno razmeroma dobro odpornost, vendar z zmerno možnostjo ublažitve, če pride do kibernetičnega napada. Banke morajo začeti redna testiranja varnosti svojih informacijskih sistemov in se osredotočiti na boljši nadzor zunanjih izvajalcev in izboljšanje informacijskih sistemov, ki so kritični za izvedbo poslovnih procesov.

Slika 4.11: Kibernetična odpornost bančnega sistema

Slika 4.12: Kibernetična ranljivost bančnega sistema

Vir: Banka Slovenije.

⁹⁶ Gradivo je dostopno na: <https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/2551996/38c80601-f5d7-4855-8ba3-702423665479/EBA%20revised%20Guidelines%20on%20outsourcing%20arrangements.pdf?retry=1>.

Kibernetsko odpornost bank je možno zagotoviti z ustreznim testiranjem odpornosti. Testiranje kibernetske odpornosti poteka na treh ravneh pričakovanj: prva (osnovna) – skeniranje ranljivosti in penetracijski testi, ter druga in tretja (napredna in inovativna) – testiranja TLPT⁹⁷. Banke izvajajo predvsem prvo raven pričakovanj, ne pa tudi testiranja TLPT, vendar to načrtujejo v bližnji prihodnosti. Banke bi morale redno testirati svoje informacijske sisteme, vsaj večje sistemske banke pa bi morale izvajati tudi testiranje TLPT.

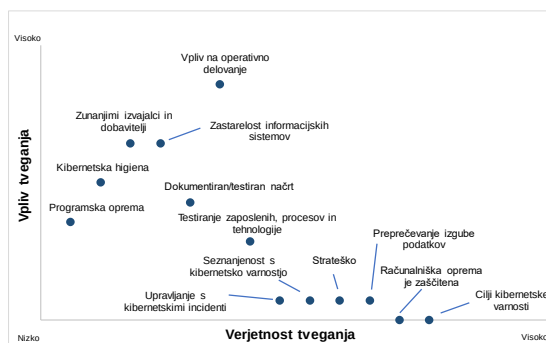
Banke za odpravljanje kibernetskih ranljivosti povečujejo sredstva za programsko opremo, ki zagotavlja boljšo zaščito pred kibernetskimi napadi in incidenti. Banke želijo izboljšati tudi kibernetsko higieno⁹⁸ na ravni poslovnih procesov in usposabljanja zaposlenih, izboljšati nadzor nad zunanji izvajalci in dobavitelji ter izboljšati informacijske sisteme, da bodo bolj odporni proti kibernetskim napadom ter ustrezno dokumentirani. Trenutno so banke najbolj izpostavljene kibernetskim grožnjam, ki vplivajo na operativno delovanje bank in bančnega sistema. V manjši meri banke poudarjajo tudi, da so izpostavljene kibernetskim grožnjam, ki se nanašajo na nadzor nad zunanji izvajalci ter dobavitelji in težave z zastarelostjo informacijskih sistemov. Verjetnost tveganja, da pride do kibernetske grožnje, je visoka predvsem pri zagotavljanju ustrezne kibernetske varnosti in ustrezne zaščite računalniške opreme.

Na podlagi pregleda in analize kibernetske odpornosti bančnega sistema lahko povzamemo, da so banke različno pripravljene na kibernetske napade in incidente. Ranljive so predvsem na področjih, ki se nanašajo na ustreznost računalniške infrastrukture in nadzor nad zunanji izvajalci. Banke sicer že izvajajo redna testiranja za zagotavljanje kibernetske varnosti, vendar je tega še zmeraj premalo glede na pogostost kibernetskih napadov in incidentov.

Slika 4.13: Prioritizacija kibernetskih ranljivosti v bančnem sistemu

Slika 4.14: Izvor kibernetskih tveganj

Opomba: Na sliki desno je verjetnost tveganja opredeljena kot tveganje za vsako dimenzijo, ki so jo banke ocenile kot ranljivo v primeru kibernetskega vdora v informacijski sistem. Vpliv tveganja je opredeljen kot vpliv kibernetskega napada/incidenta na delovanje bančnega sistema (posledice, ki jih prinaša kibernetski napad).

Vir: Banka Slovenije.

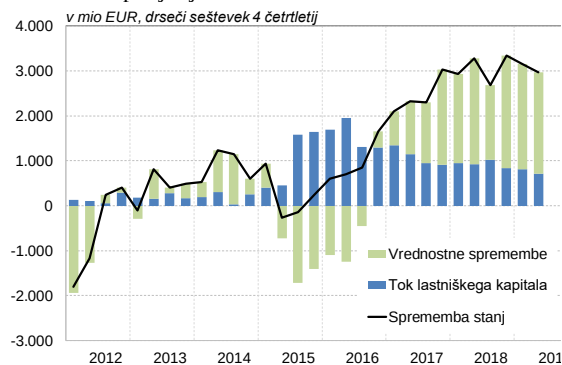
⁹⁷ Threat led penetration testing (TLPT) oz. testiranje *red-team* temelji na analizi nevarnosti za finančni sektor in posamezno institucijo. Specializirani zunanji izvajalec pripravi analizo nevarnosti in simulacijo kibernetskega napada. Zaposleni ne vedo za izvedbo testiranja. Cilj testiranja je ocenitev odziva banke in zaposlenih na kibernetski napad (testiranje poteka do 6 mesecev).

⁹⁸ Kibernetska higiena je sklicevanje na prakse in korake, ki jih uporabniki računalnikov in drugih naprav sprejmejo, da ohranijo zdravje sistema in izboljšajo spletno varnost.

5 PRILOGA

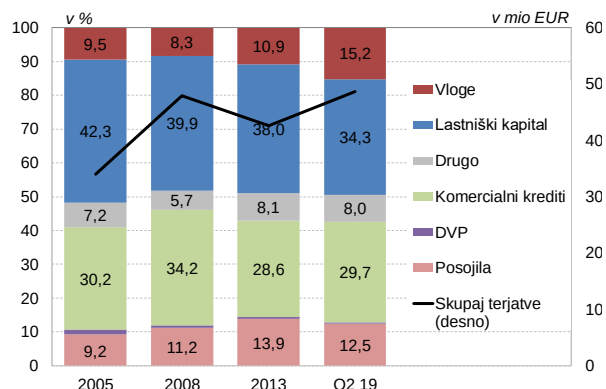
Podjetja

Slika 5.1: Členitev spremembe lastniškega kapitala podjetij

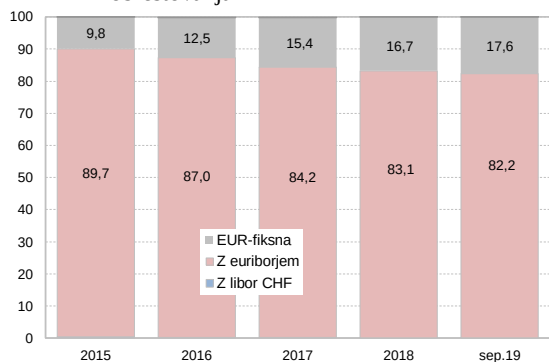

Vir: Banka Slovenije.

Slika 5.2: Struktura finančnih naložb podjetij po instrumentih

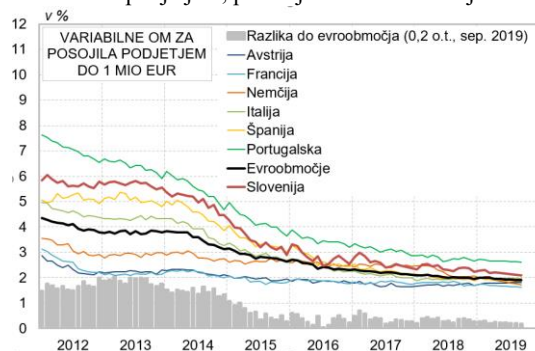

Slika 5.3: Struktura posojil podjetjem po vrstah obrestovanja

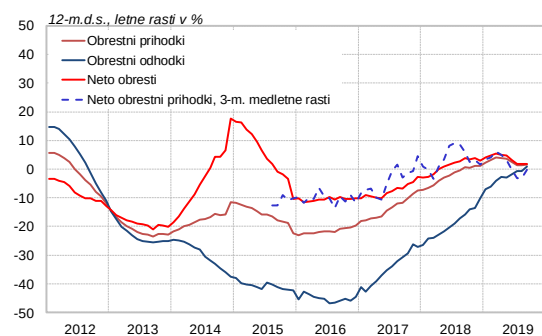
Vir: Banka Slovenije.

Slika 5.4: Obrestne mere za dolgoročna posojila podjetjem, primerjava z evroobmočjem

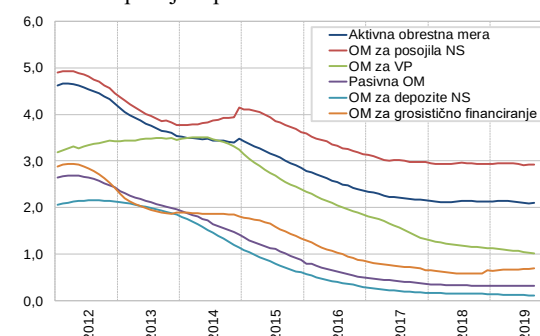
Dohodkovno tveganje

Slika 5.5: Obrestni prihodki, obrestni odhodki in neto obresti

Vir: Banka Slovenije.

Slika 5.6: Gibanje učinkovitih obrestnih mer po glavnih instrumentih obrestonosne aktive in obrestno-plačilne pasive

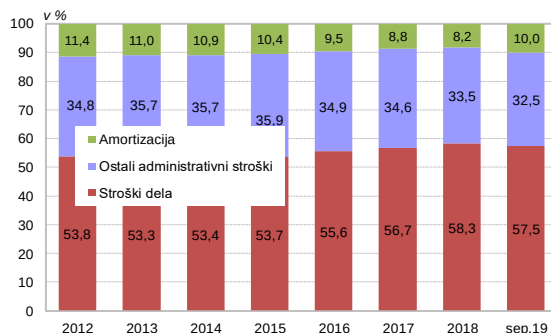

Slika 5.7: Operativni stroški, stroški dela in bilančna vsota

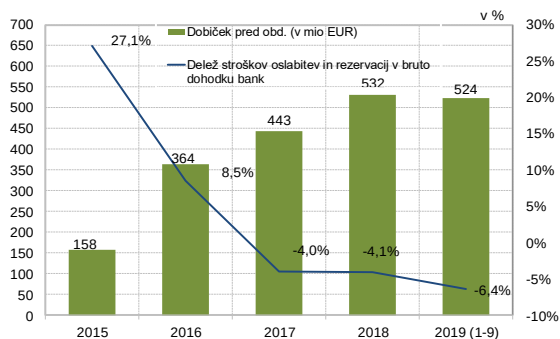

Vir: Banka Slovenije.

Slika 5.8: Deleži glavnih vrst operativnih stroškov

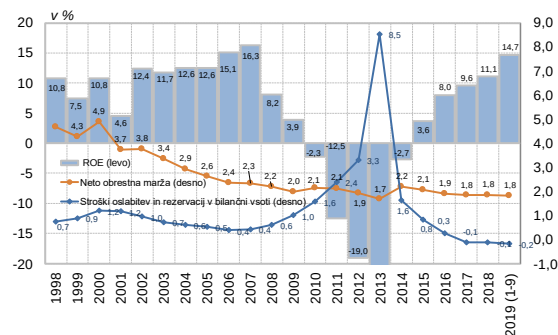
Slika 5.9: Dobiček pred obdavčitvijo in delež stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku bank

Opomba: Negativne vrednosti pri neto stroških oslabitev in rezervacij pomenijo njihovo neto sproščanje.

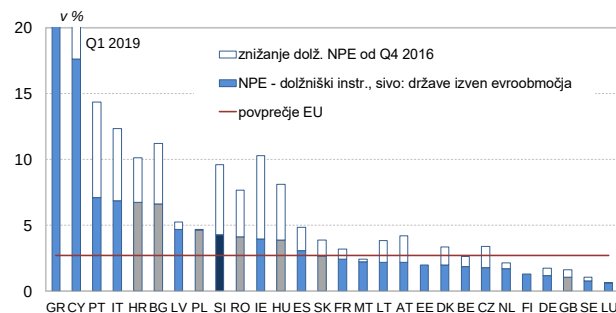
Vir: Banka Slovenije.

Slika 5.10: Donosnost na kapital (ROE), neto obrestna marža ter stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti

Kreditno tveganje

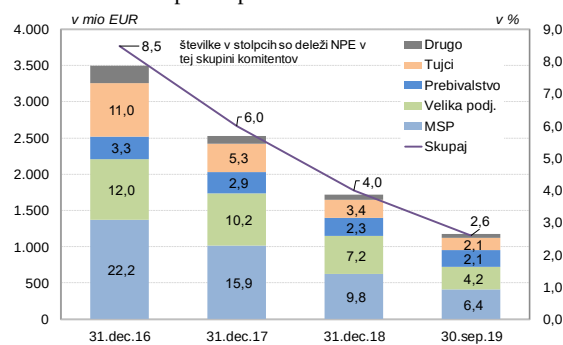
Slika 5.11: Deleži NPE in NPL po državah EU

Opomba: Na sliki levo so prikazani konsolidirani podatki. Pri deležih NPE je na voljo le portfelj dolžniških instrumentov in ne celotnih izpostavljenosti. Za Grčijo in Ciper podatki niso prikazani v celoti (Grčija 41,6 % – dec. 2016, 37,0 % – mar. 2019; Ciper 20,9 % – dec. 2016, 17,6 % – mar. 2019).

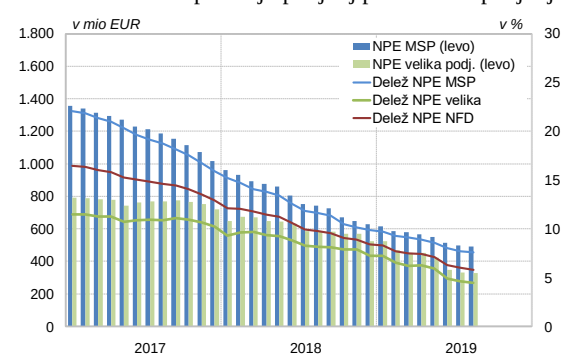
Vir: ECB (Consolidated banking data).

Slika 5.12: NPE po skupinah komitentov

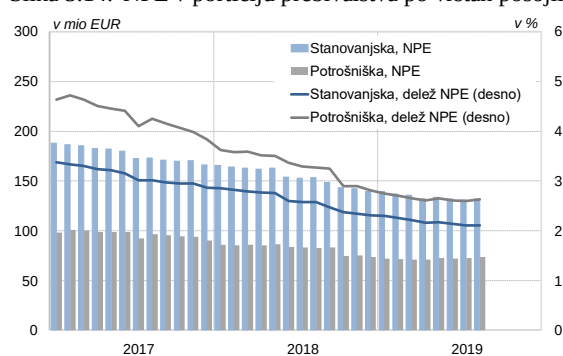

Vir: Banka Slovenije.

Slika 5.13: NPE v portfelju podjetij po velikosti podjetij

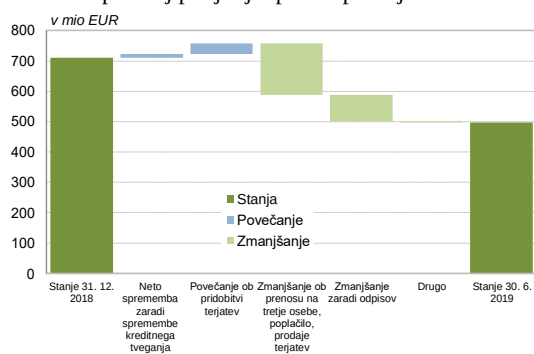
Slika 5.14: NPE v portfelju prebivalstva po vrstah posojil

Vir: Banka Slovenije.

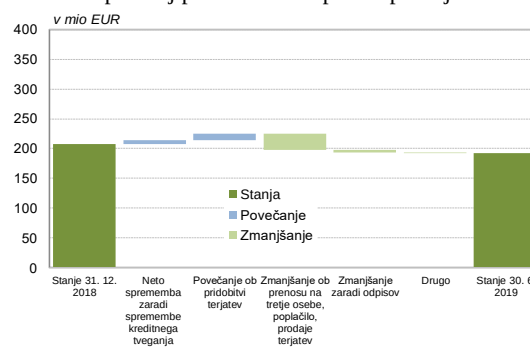
Bančni sistem

Slika 5.15: Znižanje oslabitev za kreditne izgube za portfelj podjetij v prvem polletju 2019

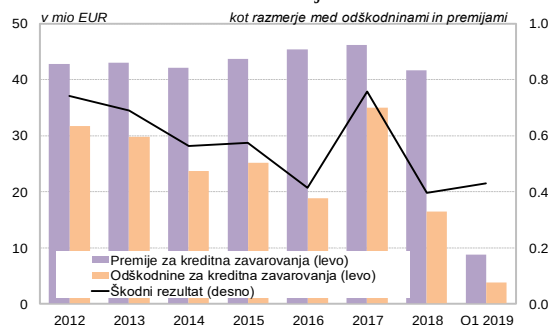
Vir: Banka Slovenije.

Slika 5.16: Znižanje oslabitev za kreditne izgube za portfelj prebivalstva v prvem polletju 2019

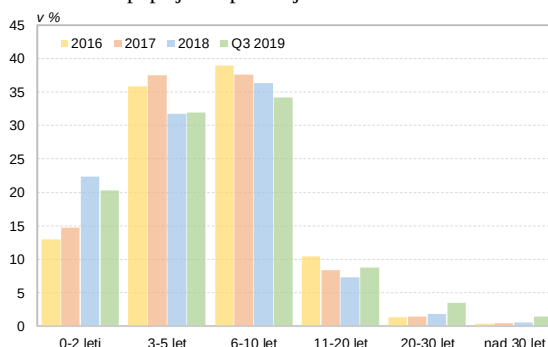
Zavarovalnice in pokojninske družbe/skladi

Slika 5.17: Zbrane premije in izplačane odškodnine kreditnih zavarovanj

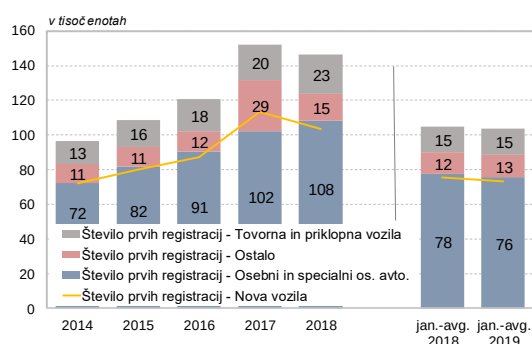

Vir: AZN.

Slika 5.18: Preostala zapadlost dolžniških vrednostnih papirjev v portfeljih zavarovalnic

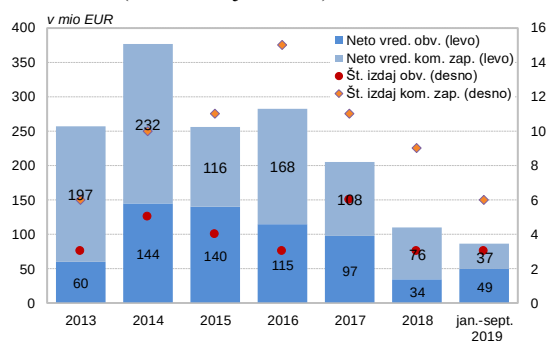
Slika 5.19: Registracija vozil v Sloveniji

Vir: SURS, Banka Slovenije.

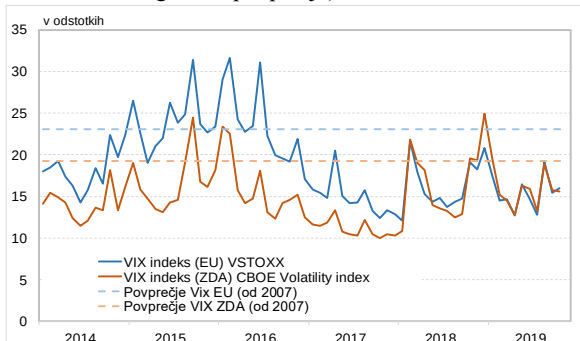
Kapitalski trgi in vzajemni skladi

Slika 5.20: Izdaja obveznic in komercialnih zapisov (brez sektorja države)

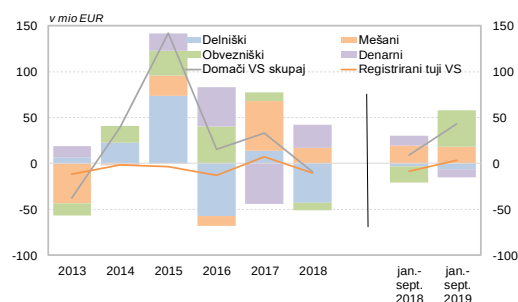

Vir: KDD, Bloomberg, Banka Slovenije.

Slika 5.21: Volatilnost na delniških trgih (mesečno in dolgoletno povprečje)

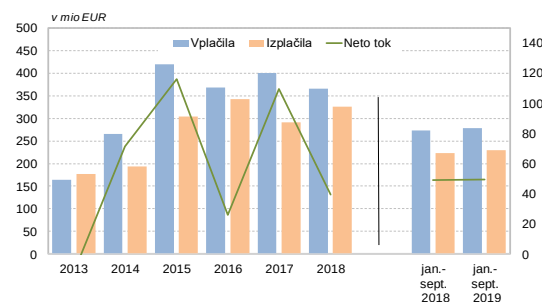

Slika 5.22: Neto tok po vrstah skladov

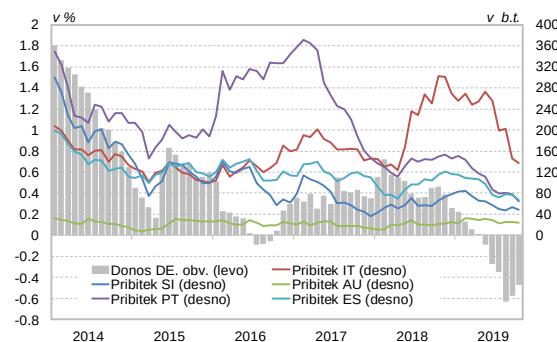

Vir: Bloomberg, Banka Slovenije.

Slika 5.23: Vplačila gospodinjstev v domače vzajemne sklade

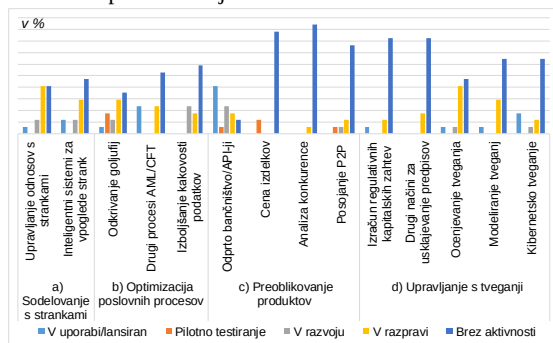

Slika 5.24: Pribitki 10-letnih državnih obveznic

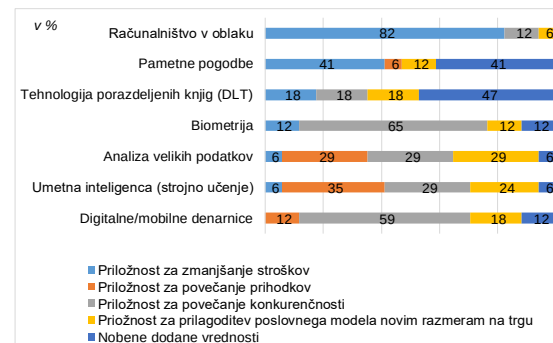
Vir: Bloomberg, Banka Slovenije.

Slika 5.25: Uporaba tehnologij FinTech v naslednjih procesih/dejavnostih

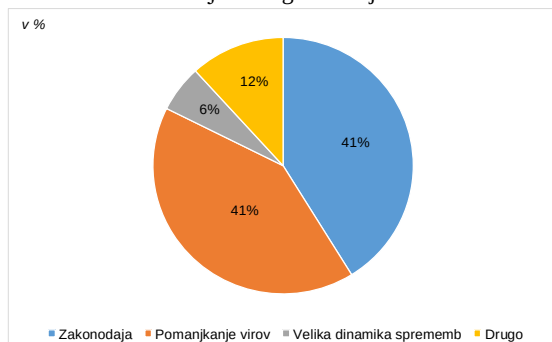

Vir: Banka Slovenije.

Slika 5.26: Dodana vrednost/priložnosti, ki jih prinaša FinTech za bančni sistem

Slika 5.27: Ovire pri uvedbi načrtovanih sprememb, ki se nanašajo na digitalizacijo

Vir: Banka Slovenije.

Slika 5.28: Ocena naložb za leto 2020 (IT, razvoj FinTech)

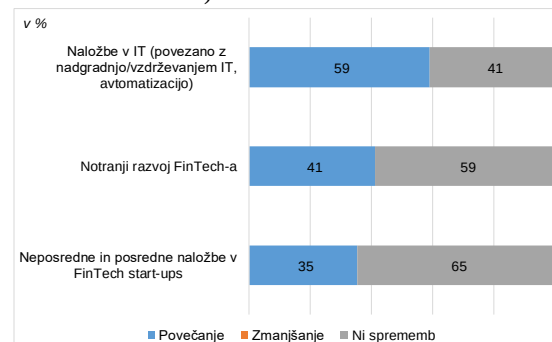

Tabela 5.2: Struktura slovenskega finančnega sistema

	Finančna sredstva, v mio EUR						Struktura, v odstotkih					Delež v BDP, v odstotkih						Stopnja rasti, v odstotkih				
	2015	2016	2017	2018 Q2	2018	2019 Q2	2015	2016	2017	2018	2019 Q2	2015	2016	2017	2018 Q2	2018	2019 Q2	2015	2016	2017	2018	2019 Q2
Denarne finančne institucije	40.382	39.069	39.547	39.853	39.927	41.091	59,6	56,2	54,5	53,2	53,4	103,9	96,8	92,0	89,9	87,3	87,5	-4,5	-3,3	1,2	1,0	3,1
Centralna banka	10.275	12.860	14.850	15.583	16.668	16.456	15,2	18,5	20,5	22,2	21,4	26,4	31,9	34,5	35,2	36,4	35,0	-5,7	25,2	15,5	12,2	5,6
Nedenežne finančne institucije	17.134	17.548	18.151	18.781	18.414	19.436	25,3	25,3	25,0	24,5	25,2	44,1	43,5	42,2	42,4	40,2	41,4	-1,3	2,4	3,4	1,4	3,5
zavarovalnice	6.999	7.416	7.691	7.751	7.670	8.142	10,3	10,7	10,6	10,2	10,6	18,0	18,4	17,9	17,5	16,8	17,3	-0,5	6,0	3,7	-0,3	5,0
pokojninski skladi	2.487	2.564	2.685	2.734	2.741	2.938	3,7	3,7	3,7	3,7	3,8	6,4	6,4	6,2	6,2	6,0	6,3	6,3	3,1	4,7	2,1	7,4
investicijski skladi razen MMF	2.393	2.480	2.699	2.741	2.516	2.808	3,5	3,6	3,7	3,4	3,6	6,2	6,1	6,3	6,2	5,5	6,0	6,6	3,6	8,8	-6,8	2,4
druge finančne institucije	5.255	5.094	5.077	5.554	5.486	5.548	7,8	7,3	7,0	7,3	7,2	13,5	12,6	11,8	12,5	12,0	11,8	-8,7	-3,1	-0,3	8,1	-0,1
Skupaj	67.791	69.477	72.548	74.217	75.009	76.982	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	174,5	172,1	168,8	167,5	163,9	163,9	-3,9	2,5	4,4	3,4	3,7

Vir: Banka Slovenije.

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BDP	Bruto domači proizvod
BLS	Bank Lending Survey (anketa o bančnih posojilih za evroobmočje)
BS	Banka Slovenije
CCB	Countercyclical capital buffer (proticiklični kapitalski blažilnik)
CRD	Capital requirements directive (Direktiva o kapitalskih zahtevah)
CRR	Capital requirements regulation (Uredba o kapitalskih zahtevah)
DFO	Druge finančne organizacije
DSPI	Druge sistemsko pomembne institucije
DSTI	Debt service-to-income ratio (razmerje med obrokom posojila in prejemki posojilojemalca)
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DUTB	Družba za upravljanje terjatev bank
EBA	European Banking Authority (Evropski bančni organ)
ECB	Evropska centralna banka
EMN	Enotni mehanizem nadzora
EMU	Ekonomska in monetarna unija
ESRB	European Systemic Risk Board (Evropski odbor za sistemska tveganja)
EU	Evropska unija
EURIBOR	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
Eurostat	Statistical Office of the European Communities
FED	Board of Governors of the Federal Reserve System
GSPI	Globalno sistemsko pomembne institucije
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
HICP	Harmonised Index of Consumer Prices
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d. d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
LEASEUROPE	The European Federation of Leasing Company Associations
LGD	Loss given default (izguba ob neplačilu)
LJSE	Ljubljanska borza
LTRO	Long-Term Refinancing Operation (dolgoročne operacije refinanciranja)
LTV	Razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano (ang. loan-to-value ratio)
MCR	Minimalna kapitalska rezerva
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSP	Mala in srednje velika podjetja
MTS Slovenija	Del elektronske trgovalne platforme Euro MTS za državne in paradržavne referenčne obveznice, nominirane v evrih
NFD	Nefinančne družbe
ROE	Return on Equity (donos na kapital)
RW	Risk weight (utež tveganja)
S&P	Standard and Poor's
SBI TOP	Indeks blue-chip Ljubljanske borze
SCR	Solventnostna kapitalska rezerva
SDW	Statistical Data Warehouse
SRB	Systemic Risk Buffer (blažilnik sistemskega tveganja)
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
TLTRO	Targeted Longer-Term Refinancing Operations (usmerjene dolgoročne operacije refinanciranja)
VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada
VLTRO	Very Long-Term Refinancing Operation (zelo dolgoročne operacije refinanciranja)
VS	Vzajemni sklad
ZBan-2	Zakon o bančništvu

Kazalo slik in tabel

Tabele

Tabela 1.1:	Napoved Evropske komisije izbranih makroekonomskih kazalnikov za pomembnejše trgovinske partnerice Slovenije	14
Tabela 1.2:	Bonitetne ocene največjih agencij za Slovenijo	18
Tabela 3.1:	Makrobonitetni ukrepi pri kreditiranju prebivalstva	62
Tabela 3.2:	Obvezna merila sistemske pomembnosti bank	62
Tabela 3.3:	Meje razredov in višina kapitalskega blažilnika	63
Tabela 3.4:	DSPB, vrednosti kazalnika sistemske pomembnosti in stopnje blažilnika	63
Tabela 3.5:	Uvedeni makrobonitetni instrumenti	65
Tabela 3.6:	Pregled makrobonitetnih ukrepov držav EGP	65
Tabela 3.7:	Države s stopnjami proticikličnega kapitalskega blažilnika nad 0 %*	66
Tabela 3.8:	Makrobonitetni instrumenti za kreditiranja prebivalstva	67
Tabela 5.2:	Struktura slovenskega finančnega sistema	88

Slike:

Slika 1.1:	Neto obrestna marža in opravninska marža v bančnem sistemu	5
Slika 1.2:	Spremembe obsega obrestnih prihodkov, obrestnih odhodkov in neto obresti	5
Slika 1.3:	Prispevek količinskih in cenovnih dejavnikov k spremembi neto obrestnih prihodkov in neto obrestna marža	6
Slika 1.4:	Spremembe obsega neto obrestnih prihodkov bank, razčlenjene na količinske in cenovne dejavnike akt. in pasivne strani	6
Slika 1.5:	Rast posojil nebančnemu sektorju in rast neto obrestnih prihodkov po bankah	6
Slika 1.6:	Vrste obrestnih prihodkov	6
Slika 1.7:	Neto obrestni in neto neobrestni prihodki v bruto dohodku bank	7
Slika 1.8:	Neto opravnine in drugi neobrestni prihodki v neobrestnih prihodkih bank	7
Slika 1.9:	Razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom v bančnem sistemu (Cost to income ratio – CIR)	7
Slika 1.10:	Razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom v bančnem sistemu (Cost to income ratio – CIR) po državah EU 28 v letu 2018	7
Slika 1.11:	Zniževanje deleža slabih posojil (NPL) po posameznih izbranih skupinah bank	8
Slika 1.12:	Povečevanje dobičkonosnosti pred obdavčitvijo (ROE) po izbranih skupinah bank	8
Slika 1.13:	Primerjava dejanske in simulirane dobičkonosnosti bank	9
Slika 1.14:	Vpliv sprememb komponent nastanka in porabe dohodka bank na povečanje dobička	9
Slika 1.15:	Stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti po državah EU 28, leto 2018	9
Slika 1.16:	Donosnost na kapital (ROE) v državah EU 28, leto 2018	9
Slika 1.17:	Cene stanovanjskih nepremičnin	10
Slika 1.18:	Nominalna in realna rast cen stanovanjskih nepremičnin ter rast BDP	10
Slika 1.19:	Cene stanovanjskih nepremičnin, mednarodna primerjava	10
Slika 1.20:	Povprečna cena rabljenih stanovanj v večjih slovenskih mestih	10
Slika 1.21:	Najemnina v izbranih glavnih mestih	11
Slika 1.22:	Razmerje med ceno in dohodkom ter med ceno in najemnino	11
Slika 1.23:	Razmerje med ceno stanovanj in plačo v Sloveniji glede na dolgoročno povprečje	11
Slika 1.24:	Ocenjena ravnovesna vrzel in brezpogojne napovedi za osem četrletij	11
Slika 1.25:	Število prodaj stanovanjskih nepremičnin	12
Slika 1.26:	Vrednost poslov s stanovanjskimi nepremičninami	12
Slika 1.27:	Mnenje potrošnikov	12
Slika 1.28:	Povpraševanje in dejavniki vpliva na povpraševanje po stanovanjskih posojilih	12
Slika 1.29:	Poslovne tendence v gradbeništvu	13
Slika 1.30:	Vrednosti opravljenih gradbenih del	13
Slika 1.31:	Distribucija DSTI po letih	13
Slika 1.32:	Delež odstopanj od priporočil glede LTV in DSTI na ravni sistema	13
Slika 1.33:	BDP v največjih svetovnih gospodarstvih in napoved za leto 2019 in 2020	15
Slika 1.34:	Kazalniki zaupanja v evroobmočju	15
Slika 1.35:	Indeks negotovosti ekonomskih politik	15
Slika 1.36:	Blagovna menjava med Slovenijo in Združenim kraljestvom	15
Slika 1.37:	Inflacija (HICP)	16
Slika 1.38:	Zahtevana donosnost 10-letnih državnih obveznic	16
Slika 1.39:	Rast BDP in prispevek k rasti BDP	16
Slika 1.40:	Kazalniki zaupanja in kazalnik gospodarske klime	16
Slika 1.41:	Varčevanje in investicije	17
Slika 1.42:	Zaposlenost, stopnja brezposelnosti in bruto plača	17

Slika 1.43:	Javne finance	17
Slika 1.44:	Prihodki in izdatki države	17
Slika 1.45:	Struktura virov financiranja bank	18
Slika 1.46:	Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD)	18
Slika 1.47:	Rast vlog po sektorjih	19
Slika 1.48:	Prirasti vlog po sektorjih	19
Slika 1.49:	Stanja vlog nebančnega sektorja po preostali zapadlosti	19
Slika 1.50:	Spremembe stanj vlog gospodinjstev po ročnostih	19
Slika 1.51:	Obrestne mere za vloge gospodinjstev z ročnostjo do enega leta	20
Slika 1.52:	Obrestne mere za nove kratkoročne vloge gospodinjstev	20
Slika 1.53:	Neto vrzel med aktivno in pasivo po preostali zapadlosti	20
Slika 1.54:	Tehtano povprečje ročnosti aktive in pasive ter vrzel v ročnosti	20
Slika 1.55:	Neto prirasti vlog in posojil nebančnega sektorja po ročnosti	20
Slika 1.56:	Povprečne ročnosti za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil	21
Slika 1.57:	Povprečne obrestne mere za posamezne vrste novoodobrenih dolgoročnih posojil	21
Slika 1.58:	Novoodobrena stanovanjska posojila, obrestovana po fiksni obrestni meri po različnih ročnostih	22
Slika 1.59:	Novoodobrena potrošniška posojila, obrestovana po fiksni obrestni meri po različnih ročnostih	22
Slika 1.60:	Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste novoodobrenih posojil	22
Slika 1.61:	Delež posojil, obrestovanih s fiksno obrestno mero za posamezne vrste posojil v stanjih	22
Slika 1.62:	Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer po vrstah posojil	23
Slika 1.63:	Kumulativna obrestna vrzel	23
Slika 1.64:	Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestne mere med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami – brez zunajbilance	23
Slika 1.65:	Primerjava vrzeli v ponovni določitvi obrestne mere med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi pozicijami – z zunajbilanco	23
Slika 1.66:	NPE, NPL in terjatve v zamudi nad 90 dni, stanja in deleži	25
Slika 1.67:	Načini zniževanja NPE v portfelju podjetij v prvem polletju 2019	25
Slika 1.68:	NPE iz novih dolgoročnih poslov v Q4 16–Q3 19 in uspešnost njihovega zmanjševanja po bankah	25
Slika 1.69:	Nove pogodbe, ki so postale NPE v obdobju <i>n</i> četrtletij po sklenitvi, deleži izpostavljenosti	25
Slika 1.70:	Rast posojil po vrstah	26
Slika 1.71:	NPE v portfelju tujcev po vrstah naložb	26
Slika 1.72:	Struktura NPE po glavnih skupinah komitentov	27
Slika 1.73:	Načini zniževanja NPE v portfelju prebivalstva v prvem polletju 2019	27
Slika 1.74:	Rast potrošniških posojil, primerjava z evroobmočjem	27
Slika 1.75:	Rast in stanje potrošniških posojil	27
Slika 1.76:	Delež potrošniških posojil po različnih kategorijah, primerjava z evroobmočjem	28
Slika 1.77:	Zneski po originalni ročnosti in povprečna ročnost novoodobrenih potrošniških posojil	28
Slika 1.78:	Delež potrošniških posojil z ročnostjo nad pet let, primerjava z evroobmočjem	28
Slika 1.79:	Delež potrošniških posojil po ročnosti, stanja	28
Slika 1.80:	Povprečni pogodbeni znesek potrošniškega posojila	29
Slika 1.81:	Znesek in število odobrenih potrošniških kreditnih pogodb po dohodku	29
Slika 1.82:	Delež in vrsta zavarovanja novoodobrenih potrošniških posojil	30
Slika 1.83:	Delež zavarovanih novoodobrenih potrošniških posojil po ročnosti	30
Slika 1.84:	Rast potrošniških posojil glede na razliko v obrestnih merah za potrošniška in stanovanjska posojila	30
Slika 1.85:	Efektivne obrestne mere potrošniških in stanovanjskih posojil	30
Slika 1.86:	Vrsta obrestovanja potrošniških posojil, novi posli	31
Slika 1.87:	Vrsta obrestovanja potrošniških posojil, stanja	31
Slika 1.88:	Kumulativni delež izpostavljenosti v zamudah nad 90 dni pri potrošniških posojilih za posamezno letino (letni podatki) v obdobjih <i>n</i> mesecev po sklenitvi	32
Slika 1.89:	Kumulativni delež izpostavljenosti v zamudah nad 90 dni pri stanovanjskih posojilih za posamezno letino (letni podatki) v obdobjih <i>n</i> mesecev po sklenitvi	32
Slika 1.90:	Kumulativni delež izpostavljenosti v zamudah nad 90 dni za posamezno letino (mesečni podatki) v obdobju <i>n</i> mesecev po sklenitvi posla	32
Slika 2.1:	Bruto razpoložljivi dohodek in izdatki za končno potrošnjo	33
Slika 2.2:	Varčevanje in investicije gospodinjstev	33
Slika 2.3:	Finančna sredstva in obveznosti gospodinjstev	34
Slika 2.4:	Finančne obveznosti gospodinjstev	34
Slika 2.5:	Delež gospodinjstev, ki jim nakupi na obroke predstavljajo veliko ali srednje veliko breme	34
Slika 2.6:	Delež gospodinjstev, ki so odgovorila, da so v zadnjih 12 mesecih zamujala s plačilom	34
Slika 2.7:	Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v deležu	35
Slika 2.8:	Struktura finančnega premoženja gospodinjstev v prirastu	35
Slika 2.9:	Najemniki in lastniki nepremičnin	35
Slika 2.10:	Lastniki nepremičnin s hipoteko in brez nje v celotni populaciji v letu 2018	35
Slika 2.11:	Kazalniki zadolženosti podjetij	36
Slika 2.12:	Tok lastniškega kapitala po sektorjih upnikov	36
Slika 2.13:	Tokovi obveznosti podjetij po instrumentih	36

Slika 2.14:	Tokovi medpodjetniškega financiranja po instrumentih	36
Slika 2.15:	Posojila podjetjem pri domačih bankah	37
Slika 2.16:	Posojila podjetjem pri domačih bankah po dejavnostih	37
Slika 2.17:	Stanja posojil iz tujine po sektorju upnika in posojil pri domačih bankah	37
Slika 2.18:	Delež tujine v stanju obveznosti podjetij po instrumentih	37
Slika 2.19:	Finančne naložbe podjetij po instrumentih	38
Slika 2.20:	Posojila podjetij v tujino po lastniških povezavah s tujci	38
Slika 2.21:	Rast povpraševanja in presežnega povpraševanja	38
Slika 2.22:	Rast povpraševanja po vrstah posojil	38
Slika 2.23:	Struktura povpraševanja po vrstah posojil	39
Slika 2.24:	Rast povpraševanja po vrstah posojil v predelovalni dejavnosti	39
Slika 2.25:	Presežno povpraševanje po vrstah posojil	39
Slika 2.26:	Razlogi za zavračanje posojil po vrstah posojil	39
Slika 2.27:	Kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema na posamični osnovi	40
Slika 2.28:	Gibanje komponent kapitalske ustreznosti na posamični osnovi	40
Slika 2.29:	Gibanje količnikov kapitalske ustreznosti v primerjavi z evrskim območjem na konsolidirani osnovi	41
Slika 2.30:	Količnik CET1 in kapital v bilančni vsoti po državah EU na konsolidirani osnovi za marec 2019	41
Slika 2.31:	Količnik CET1 po skupinah in podskupini bank na posamični osnovi	41
Slika 2.32:	Količnik CET1 in količnik finančnega vzvoda po bankah na posamični osnovi	41
Slika 2.33:	Struktura navadnega lastniškega temeljnega kapitala, posamična osnova	42
Slika 2.34:	Struktura tveganju prilagojene aktive za kreditno tveganje, posamična osnova	42
Slika 2.35:	Gibanje primarne in sekundarne likvidnosti	43
Slika 2.36:	Sestava sekundarne likvidnosti	43
Slika 2.37:	Gibanje količnika likvidnostnega kritja (LCR)	44
Slika 2.38:	Količnik LCR po bankah	44
Slika 2.39:	Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema in delež prostega sklada primerneega finančnega premoženja	44
Slika 2.40:	Pokritost NPE z oslavitvami po glavnih skupinah komitentov	46
Slika 2.41:	Znižanje oslavitvev za kreditne izgube v prvem polletju leta 2019	46
Slika 2.42:	Razpršenost pokritosti NPE z oslavitvami po bankah	47
Slika 2.43:	Deleži NPE in pokritosti z oslavitvami po bankah, september 2019	47
Slika 2.44:	Pokritost donosnih, nedonosnih in skupnih izpostavljenosti z oslavitvami	47
Slika 2.45:	Znesek in delež oslavitvev v bruto aktivih	47
Slika 2.46:	Pokritost NPE z oslavitvami in rezervacijami ter zavarovanji po skupinah komitentov	48
Slika 2.47:	Pokritost neoslabljenih NPE s kapitalom	48
Slika 2.48:	Delež posojil in glavnih oblik financiranja v bilančni vsoti	49
Slika 2.49:	Posojila gospodinjstvom in nefinančnim družbam	49
Slika 2.50:	Stanje posojil gradbeništvo in poslovanju z nepremičninami	50
Slika 2.51:	Stanovanjska posojila v odstotkih BDP	50
Slika 2.52:	Vrednost poslov po vrsti nepremičnine	50
Slika 2.53:	Nova stanovanjska posojila po ročnosti	50
Slika 2.54:	Novoodobrena stanovanjska posojila in zavarovanja	51
Slika 2.55:	Kreditni standardi za stanovanjska posojila	51
Slika 2.56:	Zbrana bruto premija in letne stopnje rasti zavarovanj zavarovalnic in pozavarovalnic	52
Slika 2.57:	Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje)	52
Slika 2.58:	Struktura naložb	53
Slika 2.59:	Čisti dobiček in bilančna vsota	53
Slika 2.60:	Kapitalska ustreznost glede na zahtevani solventnostni kapital (zavarovalnice)	53
Slika 2.61:	Kapitalska ustreznost glede na min. konsolidirani zahtevani kapital (zavarovalnice)	53
Slika 2.62:	Povprečna izplačana pokojnina v odstotku povprečne plače v Sloveniji	54
Slika 2.63:	Število vključenih v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje	54
Slika 2.64:	Struktura sredstev po naložbeni politiki pokojninskega sklada	55
Slika 2.65:	Regijska delitev naložb v DVP pokojninskih skladih	55
Slika 2.66:	Novoodobreni lizinski posli	55
Slika 2.67:	Stanje poslov in delež zamud	55
Slika 2.68:	Bančni posli iz finančnega najema	56
Slika 2.69:	Stanje poslov po ročnosti	56
Slika 2.70:	Medletna rast vzajemnih skladov	57
Slika 2.71:	Sredstva po vrsti sklada in delež v BDP	57
Slika 2.72:	Sredstva vzajemnih skladov po vrsti naložb	57
Slika 2.73:	Geografska izpostavljenost naložb vzajemnih skladov	57
Slika 2.74:	Neto tokovi v vzajemne sklade po sektorjih vlagateljev	58
Slika 2.75:	Vplačila gospodinjstev v vzajemne sklade in izplačila iz njih	58
Slika 2.76:	Rast izbranih borznih indeksov	58
Slika 2.77:	Zahtevana donosnost državnih obveznic po ročnosti	58
Slika 2.78:	Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi in letni količnik obračanja sredstev	59

Slika 2.79:	Promet, tržna kapitalizacija delnic in SBI TOP	59
Slika 3.1:	Stopnje proticikličnega kapitalskega blažilnika	66
Slika 4.1:	Sodelovanje s podjetji FinTech	69
Slika 4.2:	Stopnja uporabe novih finančnih tehnologij v bančnem sistemu	69
Slika 4.3:	Vpliv podjetij FinTech na poslovne modele bank	70
Slika 4.4:	Spremembe za bančni sistem, ki jih prinaša razvoj FinTecha	70
Slika 4.5:	Emisije CO ₂ po sektorjih v letih 2008 in 2017	73
Slika 4.6:	Emisije CO ₂ in okoljski davki po sektorjih v letu 2017	73
Slika 4.7:	Struktura bančnih izpostavljenosti po ekonomskih sektorjih v Sloveniji v portfelju podjetij septembra 2019	74
Slika 4.8:	Bančne izpostavljenosti do sektorjev z visokim ogljičnim odtisom in delež portfelja podjetij v celotni izpostavljenosti septembra 2019	74
Slika 4.9:	Pomen dejavnikov pri oblikovanju trajnostne strategije	75
Slika 4.10:	Namen uvedbe ocene ESG	75
Slika 4.11:	Kibernetska odpornost bančnega sistema	77
Slika 4.12:	Kibernetska ranljivost bančnega sistema	77
Slika 4.13:	Prioritizacija kibernetskih ranljivosti v bančnem sistemu	78
Slika 4.14:	Izvor kibernetskih tveganj	78
Slika 5.1:	Členitev spremembe lastniškega kapitala podjetij	79
Slika 5.2:	Struktura finančnih naložb podjetij po instrumentih	79
Slika 5.3:	Struktura posojil podjetjem po vrstah obrestovanja	79
Slika 5.4:	Obrestne mere za dolgoročna posojila podjetjem, primerjava z evroobmočjem	79
Slika 5.5:	Obrestni prihodki, obrestni odhodki in neto obresti	79
Slika 5.6:	Gibanje učinkovitih obrestnih mer po glavnih instrumentih obrestonosne aktive in obrestno-plačljive pasive	79
Slika 5.7:	Operativni stroški, stroški dela in bilančna vsota	80
Slika 5.8:	Deleži glavnih vrst operativnih stroškov	80
Slika 5.9:	Dobiček pred obdavčitvijo in delež stroškov oslabitev in rezervacij v bruto dohodku bank	80
Slika 5.10:	Donosnost na kapital (ROE), neto obrestna marža ter stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti	80
Slika 5.11:	Deleži NPE in NPL po državah EU	80
Slika 5.12:	NPE po skupinah komitentov	81
Slika 5.13:	NPE v portfelju podjetij po velikosti podjetij	81
Slika 5.14:	NPE v portfelju prebivalstva po vrstah posojil	81
Slika 5.15:	Znižanje oslabitev za kreditne izgube za portfelj podjetij v prvem polletju 2019	81
Slika 5.16:	Znižanje oslabitev za kreditne izgube za portfelj prebivalstva v prvem polletju 2019	81
Slika 5.17:	Zbrane premije in izplačane odškodnine kreditnih zavarovanj	82
Slika 5.18:	Preostala zapadlost dolžniških vrednostnih papirjev v portfeljih zavarovalnic	82
Slika 5.19:	Registracija vozil v Sloveniji	82
Slika 5.20:	Izdaja obveznic in komercialnih zapisov (brez sektorja države)	82
Slika 5.21:	Volatilnost na delniških trgih (mesečno in dolgoletno povprečje)	82
Slika 5.22:	Neto tok po vrstah skladov	83
Slika 5.23:	Vplačila gospodinjstev v domače vzajemne sklade	83
Slika 5.24:	Pribitki 10-letnih državnih obveznic	83
Slika 5.25:	Uporaba tehnologij FinTech v naslednjih procesih/dejavnostih	83
Slika 5.26:	Dodana vrednost/priložnosti, ki jih prinaša FinTech za bančni sistem	83
Slika 5.27:	Ovire pri uvedbi načrtovanih sprememb, ki se nanašajo na digitalizacijo	83
Slika 5.28:	Ocena naložb za leto 2020 (IT, razvoj FinTech)	83